

DOYRES

Chaim Grade

*Permanent preservation of this book was made possible by
Aaron & Dorothy D. Margolis
in memory of
Shimshon & Mindel Margolis and Freidel & Yaakov Drazen*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

*Copyright in this work is held by the
YIVO Institute for Jewish Research and the National Library of Israel.
The Yiddish Book Center is grateful to the copyright holders for permission
to include this work in the Steven Spielberg Digital Yiddish Library.*

0-657-00941-5

9780657009410T.PS

THE STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY PROVIDES
ON-DEMAND REPRINTS OF MODERN YIDDISH LITERATURE

ORDERS MAY BE PLACED BY PHONE AT (413) 256-4900 X155; BY FAX AT
(413) 256-4700; BY E-MAIL AT ORDERS@BIKHER.ORG; OR BY MAIL AT
NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER, 1021 WEST STREET,
AMHERST, MA 01002-3375 U.S.A.

©1999 NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Lief D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional
symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our
colophon comes from a design by the noted artist
Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

BOOK DESIGN BY PAUL BACON

PRINTED IN THE U.S.A. ON ACID-FREE PAPER

חיים גראדע

ד ז ר ז ר ת

(לידער און טאעמעס)

אי קו פארלאג

דאָס בוך איז דערשינען מיט דער הילף
פון חיים גראַדעס ברידער אין שיקאַגע,
אין ליכטיקן אַנדענק פון פאַטער
שלמה מרדכי גראַדע

געשטאַרבן אויגוסט 1927 אין ווילנע

געדרוקט אין 2,000 קאָפּיעס

**CHAIM GRADE — DOJROIS, Published by Yidisher Kultur
Farband (Ykuf), 189 Second Ave., N.Y., 1945. Printed in U.S.A.**

חיים גראדע

9	-----	מיינ מאמע
11	-----	מאמע און זון
12	-----	מיינ טויטער טאטע
14	-----	מיינ לוויה
16	-----	קידוש לבנה
19	-----	א קעלער
21	-----	אין דער פרעמד
25	-----	אין וועלפישע ציין
26	-----	קאשמאר
27	-----	באלאדע
30	-----	סדום
32	-----	קראטן
33	-----	וויין
35	-----	וועלט אין גיינצן פיראונדרייסיק
39	-----	דיכטער
41	-----	מיינ חבר — דער פאָעט
43	-----	מיט פינסטערניש פאָרווייט
45	-----	ליכט און שניי
47	-----	א באַן
49	-----	א טאָג אין וואַלד
51	-----	אישטאר
52	-----	הארבסט אין גארטן
57	-----	איך זינג פון שניי באַדעקטן באַרג אַרונטער
59	-----	ביים שייַן פון דער לבנה
60	-----	יאַ
		יחזקאל
65	-----	דער באַשאַפענער
65	-----	מאָסע
67	-----	דער וועג פון פיין
69	-----	יחזקאל
72	-----	דער נביא שטארבט
74	-----	אין טאָל פון די ביינער
		מוסרניקעס
79	-----	ווידערקול
84	-----	א טויטע האַנט
89	-----	חשבון הנפש
101	-----	מוסרניקעס גייען
105	-----	באָרוועס

114 ————— אין גיהנום אויף אַ קייט
126 ————— דער אַרון קודש פאַלט . . .

דורות

133 ————— געוויין פון דורות

האַט

139 ————— לייג צו דיין אויער צו דער ערד
141 ————— באַגעגעניש
142 ————— באַלאַדע וועגן דעם יינגל, די טויב און דער רויטער אַרמיי
145 ————— חד-גדיא
146 ————— טויטן-טאַנץ
149 ————— פאַרווילונג
151 ————— ברידער פון האַמעל, מאַריופּאַל און קרים!
153 ————— שאַטנס
156 ————— דער רוצח
158 ————— דער טויטער לעצטער היטלעריסט

מזרח

161 ————— סילסעלאַי קוהי היסאָר
163 ————— די רייטער פון פאַמיר
166 ————— אין ווייטן אַשכאַבאַד
168 ————— טאַדזשיקיסטאַנער האַרבסט
172 ————— כל נדרי

פון בוך: „מיט דיין גוף אויף מיינע הענט“

174 ————— צווייפל . . .
177 ————— זי איז פלאַם
179 ————— אידיליע
181 ————— מיט דיין גוף אויף מיינע הענט
185 ————— אויף די שניי-בערג
190 ————— מיין האַלבנאַכטיקע זון
191 ————— ליכט . . .
192 ————— האַסט פאַרשוואַרן זיך . . .
194 ————— די דריטע . . .

פון בוך: „מאַמע און זון“

195 ————— צעשיידונג
200 ————— דער חלום פון אַ זקנה
202 ————— מאַמע און זון
203 ————— קום צו מיר
204 ————— ווייט פינף טויזנט מייל
206 ————— דורות
209 ————— דער מיליאַניקער קבר
214 ————— די באַלאַדע פון מיינ יידישן לשון
217 ————— מאַמעס יידישע

27

מ י י ן מ א מ ע

די באקן — איינגעפאלן און די אויגן — האלב נאָר אָפּן,
הערט מיין מאַמע, ווי עס זיפצן אירע קני:
אַ גאַנצן ווינטערדיקן אינדערפרי
אויף אַלע מערק אַרומגעלאָפּן —
לאָז זשע איצטער אונדו ביים טויערוואַנט
די נאַכט דערשלאָפּן . . .
און ס'וויינט איר האַנט:
אַ פויגל ווערט דאָך אויך פאַרמאַטערט פאַכען, פאַכען
מיט די פליגל נאַכאַנאַנד . . .
און ס'זינקט אַראָפּ איר קאַפּ — —
נאָר מיין מאַמע טרייסלט גיך פון זיך דעם דרימל אָפּ,
ווי אַ ביימל טרייסלט אָפּ דעם רעגן.
איר פנים רויכערט זיך — אַ פייערטאָפּ,
און אירע הענט, זיי מעסטן, וועגן.
זי טענהט איין, זי רופט,
ביז זי דרימלט ווידער איין מיט האַלב פאַרמאַכטע אויגן,
עס טאַפט איר האַנט אין קאַלטער לופט
און בלייבט אַזוי שוין אויסגעצויגן.
אַט אַזוי,
אַ שאַטן אויפן שניי,
שאַקלט זי זיך אום אַ גאַנצן טאָג,
ביז אין דער נאַכט אַ שטיק;
זי וויגט זיך, ווי דער שפינדל פון איר וואָג,
אַהין און אויף צוריק.
אַט אַזוי,
אַן אויפגעהויקערטע — איין גרויסער האַרב,
פוילט זי אינעם שנייאיקן געדריי,
ווי די עפל אין איר קאַרב
און שלאַפט . . .
ווי קוילן גליען אירע באַקן,
עס שניידט דער פראַסט אין האַלדו און נאַקן. —
אין ווינט און שניי פאַרווייט
שלאַפט מיין מאַמע שטייענדיקערהייט . . .

און כראַפּעט שוין ווי אַ קודלאַטער שוואַרצער הונט דער הויף,
 נעמט זי אירע קאַשיקעס צונויף,
 ווי אַ בעטלער זיינע גראַשנס
 און דאָס רויטע אויג אין טויער ווערט פאַרלאַשן.
 נאָר גלייך ביים שוועל צעיאַמערן זיך אירע טריט:
 אומזיסט געהאַפט!
 זי טאַפּטשעט אום אין שטיבל מיד
 און שלאַפט . . .
 דאָס לעמפל שלוקערצט אין איר האַנט, י
 עס שטיקט זיך אינעם רויכיקן געוויין.
 זי וויגט זיך ביי אַ וואַנט,
 ווי אויפן פעלד ביי אַ מצבה־שטיין,
 און שלאַפט . . .
 עס לוייערט אין איר האַנט די האַק
 אויף אירע אויסגעקרימטע פינגער,
 און אויף איר מאַגערער, צעקנייטשטער באַק
 לוייערן אין אייוועלע די פייערדיקע צינגער —
 און זי שלאַפט . . .
 עס פּרירן אירע הענט אין מולטער:
 פאַרגעסן זיי אַרויסצונעמען! . . .
 עס טרייסלט זיך איר דינער שולטער,
 זי וואַשט, זי שוידערט מיט אַראַפּגעלאָזטע ברעמען
 און זי שלאַפט . . .
 און נעמט זי שוין צעווישן אירע קני דעם טאַפּ,
 דאָס לעפל צו איר מויל, —
 פאַלט איר האַנט צוריק אַראַפּ
 אַן אינגעמאַטערטע און פויל — — —
 זי שלאַפט —
 מיין מאַמע שלאַפט . . .

מ א מ ע א ו ן ז ן ן

א גרויע מאַמע און אַ בלאַנדער זון — זיי וואוינען אין אַ קעלערל — אַ שוואַרצן ווי טשוגון.

אַ קליינע, בלייכע פרוי, און ער — אַ דעמבענער געבוי, איר לעבן הענגט אויף אים ווי אויף אַ צווייג — אַ טראַפּן טוי.

ער קומט אַמאָל אין קרעמל גרוי און חרוב, אָן אַ וואָרט, נאָר אין די אויגן זיינע פּלאַקערט מאַרד.

ער נעמט אין זיינע ברייטע דלאַניעס איר געזיכט, און לעשט אויס אַ פאַר טרערן ווי צוויי יאַרצייט־ליכט . . .

אַ שטומער קערט ער זיך אַוועק מיט שווערע טריט, און נעמט איר האַרץ, דאָס מוטערלעכע, מיט . . .

אין שטוב: ער גליווערט אויפן בעט. די אויגן צו און בלייך. דער לאַמפּ פילט אָן דאָס קעמערל אין מיטן טאַג מיט רויך.

פּלוצלונג רייסט ווער אויף די טיר: די מאַמע מיט געוויין: — דאָס האַרץ גייט אויס אין מיר, ווי נאָר דו בלייבסט אַליין . . .

ער הייבט דעם קאַפּ פון קישן אויף און בלייבט פאַרשטיינט — זי האָט אַרויסגערעדט די שרעק, וואָס האָט אין אים געוויינט . . .

נאָר ס'טרעפט אַמאָל: ער קומט ביינאַכט — די טיר איז אויפן שלאַס, רייסט אָפּ אין אים זיך עפעסוואָס . . .

האַסטיק קלאַפט ער אין דער שויב — און ביז די מאַמע גייט אים עפענען — ער פילט דעם גרויל פון טויט . . .

אַ ציטערדיקער באַטאַפט ער זי און גיט אַ שמייכל צאָרט — און גיט אַ שמייכל יאַמערלעך: וואָס האָסטו זיך פאַרשפאַרט? . . .

מיין טויטער טאטע

מיין טויטער טאטע קלאפט אין אלע טויערן —
די טויערן זיי זיינען צוגעמאכט.
דער ווינט פון דעם בית-עלמין האט צו מיינע אויערן
דאס שושקעניש פון קברים-גראָן געבראַכט :
— ווער לאַזט זיך אומשלעפן אַ טויטן טאַטן ביי די מויערן
אין מיטן שטאַט ביינאַכט ? . . .

איך שליידער זיך אַרום אויף מיין געלעגער,
ווי אין שטורעם-ווינט אַרומגעפליקטע ביימער ;
ווי אין הענט פון ווייסע פייניקער — אַ נעגער . . .
מיין טאטע איז געווען אַ שומר
ביי זיין לעבן —
האַט ער ניט קיין היים מער,
אַפילו ווען ער האָט זיין גוף דער ערד שוין אַפגעגעבן . . .

מיין טויטער טאטע קלאפט אין די פאַרמאַכטע קראַמען.
ער גיט אַ הייב זיין שטאַק דעם סוקעוואַטן :
— איך בין געווען פאַר אייך אַ וועכטער מיט אַ נומער—אַן אַ נאַמען...
איך בין געשטאַנען ביי געוועלבער —
און געזען די הונגעריקע הענט פון מיינע קינדער ;
געשריען האָבן זיי ווי הייסע פאַסן פלייש פון קעלבער
אונטער דעם געשאַרפטן מעסער פונעם שינדער . . .

איך ליג אויף מיין געלעגער און איך שוידער,
איך קוק זיך אום מיט שרעק און שטויבונג ווי אַ בלינדער,
וואָס דערזעט צום ערשטן מאָל זיין שאַטן און די קליידער — — —
עס שטייט נאָך אַלץ מיין טאַטנס אַלמער ספרים
אין אַ ווינקל חדר . . .
זיי גרויען אין די שאַפעס ווי מצבות גרויען
אויף די קברים . . .
עס קלערט נאָך אַלץ זיין חקירה
רבינו סעדיה גאון . . .

דער הויקער מענדלסאָן — דער דייטש, איז אַלץ נאָך פול מיט שירה
און תנך . . .
מיין טאַטע איז געווען אַ פּילאַסאָף,
זיין עלטער אָבער האָט ער אָפּגעוואָגלט אויף דער וואַך . . .
ער האָט פאַרקויפט זיין שלאָף
אַן אַנגעצאַפּטן שענקער מיט אַ רויטן קאַרק;
אַ יונג אַ לעדערנעם — אַ שינדער,
אַזוי ווי מען פאַרקויפט אין מאַרק.
די רינדער . . .
קומט ער ניט ביינאַכט אין זיינע ספרים בלעטערן
און אויף העברעאיש דענקען;
ער שפּאַנט אַרום און וויל צעשמעטערן
מיט זיינע פּויסטן די פאַרהאַקטע קראַמען,
ווי דער טייך וואָס וויל אַ דאַמבע אונטערשווענקען
און פאַרשלעפּן אין די תּהומען . . .

מײן לווייה

דער שמש גייט אום און זיין שטעקן פאַראויס,
פאַרשלאָפּענערהייט קלאַפּט ער אָן אין אַ הויז:
— קומט, גבאי פון חברה קדישא, אַרויס —
געשטאַרבן איז חיימל שלמהס.

פון הויז שאַרט אַרויס זיך אַ שיכורער פּלעק,
און וואַרטשענדיק ביז אין דער נאַכט קריכט אַוועק,
און הינטער אים שעפטשעט דער שמש מיט שרעק:
— געשטאַרבן איז חיימל שלמהס.

דערלאַנגט זיך דער גבאי, דערצאַרנט, אַ קער:
„דערמאַן מיר זיין טרייפּענעם נאַמען ניט מער“.
און הוסטנדיק קרימט ער דעם שמש נאָך שווער:
„געשטאַרבן איז חיימל שלמהס“.

„ברענג קעלעמער מגיד צום הספד אַראָפּ,
אַוועק אַזאַ צדיק, אַ ליכטיקער קאַפּ, —
אַ כּופּר בעיקר, אַ גראַמער, אַ כּלאָפּ, —
אַ קלייניקייט חיימל שלמהס . . .“

בעט זיך דער שמש: רב שעפּסעלע קרוין,
ער איז דאָך אַ מת, אַ געשטאַרבּענער שוין,
מען דאַרף דאָך באַהאַלטן אים אונטער אַ שטיין, —
אַ קבר פאַר חיימל שלמהס!

קריכן זיי ביידע, ווי נאַכט־שטיקער אום,
קלייבן צונויף די קברנים זיך שטום,
פאַרען זיך פינסטער און מידע אַרום
דעם בר־מינן — חיימל שלמהס.

זיי טראַגן דעם ארון און ריידן פון שלאָף
„געקענט זיין אַפילו דער איישישקער רב,
און איצטער אויף שונאי ישראל דער סוף
פון חיימל שלמהס“.

„דערלאנגט, חברה, גיכער דעם אַרון אַ נעם,
עס וועט זיין פאַר גויים אַ חילול השם,
אויב זיי וועלן זען אַ לוויה נאָך עס,
דעם בונטאָושטשיק, „סין שלאָמי“.

— ווער איז דער נפטר — פרעגט עמעצער — ווער?
לאַכן קברנים: אַן איינזאַמער בער.
דער אַלטיטשקער שמש נאָר ווישט אויס אַ טרער:
— געשטאַרבן איז חימל שלמהס.

קירוש לבנה

א

עס שווימט די לבנה פון וואַלקנס אַרויס —
אַ דערטרונקענע נאַקעטע מיידל —
און קוקט טעמפּ אַראָפּ אויף אַ הויז.

בויגט איין דאָס הייזל איר האַרן —
אַ קוימען פון האַלץ אויף אַ פליכיקן דעכל —
און מורמלט מיט רויכיקן צאַרן:
— דאָ פוילן שוין טעג און חדשים און יאָרן,
אַ טאַטע, אַ זון און אויך קינדערלעך קליינע אַ סך —
פוילן אַזוי ווי מיין דאָך . . .
און איך, מיט אַ בלינדלעכער אויג און אַ מאַכיקן אויער,
וואָך

איבער קינדישן יאַמער און עלטערנס טרויער:
— ברויט! ברויט!
און ס'גייט דורכן טויער
די נויט;
און אָפט דורכן פענצטער —
דער טויט . . .

איז שווער מיר דאָ, שווער;
אַז דו וואַלסט מיר ווייזן, לבנה, דעם וועג,
אָוועקהינקען וואַלט איך אין וואַלד ווי אַ בער.

ווערט ווייסער לבנה פון שרעק
און קריכט אויף אַ דעכל אָוועק
צו אַ שוואַרצער פאַרקרעציקטער קאַץ.

הייבט אויף די קאַץ איר באַפלעקטן געזיכט
צו דער מילך אויפן זילבערנעם טאַץ —
נאָר קאַלט רינט, ווי גיפט, דאָס לבנהקע ליכט,
און איר שטומע פאַרטראַכטעניש נעמט אין אַ מיאָ צערינען . . .

רוקט די לבנה זיך אָפּ אין אַ ווינקל פון הויף
(פשוט — זי קען זיך קיין אַרט נישט געפינען),
שטייט דאָרט אַ ייד מיטן פנים פאַרריסן אַרויף :
— איז היינט אַ לבנה אַ פולע !
שלום עליכם — גיט זיך דער זקן אַ נויג
צו דער צייטיקער בתולה.
קוקט זי אים אָן מיט איר קעלבערנער אויג
און אַנטלויפט ווי אַ דולע.
— שלום עליכם — גיט ער זיך נאָכדעם אַ קער
צו דער קרעציקער קאַץ און דעם אַרעמען הויז. —
און שלום עליכם, מיין עלנט און טרער,
בינאַכט אויפן בעט און בייטאָג אין דער קלויז . . .

ווייל די לבנה און קען ניט אַרויס פון פאַרכישופטן קרייז,
ווי דאָס הויז, ווי די קאַץ, ווי דער גרייז.

ב

ס'איז דאָס לעמפל אין צימער מתפלל צום באַלקן מיט רויך.
אין קיך רינט דער עמער מיט קופערנע טראָפנס און וויינט.
מיר דאַכט זיך : מיין מאַמע פון שלאָף שעפטשעט אויך,
אַז זי האָט גאָר אַנדערש געמיינט . . .

ביי מיין בעט ליגט די נאַכט מיט אַ שוואַרצן פאַרשלאָסענעם פּיסק,
ווי אין זיין הייל אַ פאַראומערטער, האַריקער בער ;
און ווען עס גייט אויף אין דעם הימל דער זילבערנער דיסק,
גייט אַ זעאונג אויך אויף אין מיין אויג ווי אַ טרער.

איך דערזע אין דער ווייט אַ לבנהקן פעלד.
אין מיטן דעם פעלד — אַ פאַרוואַקסענעם שטיין,
און ווי דאָס פאַרגליווערטע האַרץ פון דער וועלט,
שטומט ער ווי איך אין מיין צימער אַליין.

ווען איך בין א ברונעם אין ערגעץ א פויערשן הויף,
וואָלט אַ לבנה, אַ פולע געוואַכט מיר צוקאַפן,
און וואָלט איך געווען נאָך אַ קוועלכל אין זילבערנעם לויף.
וואָלט אַ לבנה געווען איצט מיין יעטוועדער טראָפּן . . .

אַפילו דער בוים אויפן שטאַטישן שטיינערנעם מאַרק,
שפּרייט אויס ווי אַ גילדענעם פינגער זיין מינדעסטן ריטל ;
ווען איך בין אַ דאַרפישער שגצל, מונטער און שטאַרק,
וואָלט איך זיך אַוועקגעלאָזט כאַפּן די זון אין מיין היטל . . .

ס'איז פּריילעך פאַרשמייצט דער יונגיקער שוואַלב,
אַ נעסטעלע קלעפט ער פון שטרוי און פון שטראַלן ;
ווען איך וואָלט געווען אַ היי-אַריקע קאַלב,
דערלאַנג איך אין בלויזען באַגינען אַ שפּרונג פון די שטאַלן . . .

איבעריק איז מיר מיין גוף, וואָס איך טראָג אַזוי שטייף,
מיין פנים האָט ווייניקער זון פון אַ גרעזל . . .
בינאַכט פּויעט אום אויף מיין בעט אַ לבנהקער שטרייף,
און איך רייך אין מיין קישן אַריין, ווי אַ שיכור אין גלעזל . . .

א ק ע ל ע ר

יעדן אינדערפרי, ווען איך דריי אראפ זיך פון די שטיגן,
רינגלען מיך ארום אין פאדערהויז
די קעלער־שאַטנס, די פאָרגראַבענע — זיי וויגן
זיך און טענהן אומעטיק מיט מיר זיך אויס:
אַלע, אַלע — אונדז פאַרביי, אַראָפּ, אַרויף,
אויפן ערשטן דריטן פינפטן גאַרן.
קיינער אָבער וועט ניט איינהאַלטן אַ רגע זיין געלויף,
דעם קאַפּ אַרונטערבויגן,
און צוגעוואוינען זיינע אויגן
צו דער פינסטערניש פון קעלער.
און מיר — מיר האָבן שוין דאָ אָנגעוואָרן
דעם חשבון פון די יאַרן —
און קענען ניט אַרויס.
קיינמאַל ווערט ניט העלער
אין עס טאַגט ניט אויס . . .

און וויל איך שוין אַ שפרונג טאָן פון דעם פאָדערהויז,
מוז איך איינהאַלטן מיין שפרונג — אויפן טרעפל,
וואָס פאַלט אַראָפּ פאַרחלשט אויפן הויף,
וואַקסט אַ בלאַנדע קעפל . . .
אַ מיידעלע, דאָס בלייכע פנימל אַרויף,
די בלויזע הענטעלעך אין שויס,
זופט די קאַלטע שטראַלן,
אַזוי ווי פון אַ טעלער.
דער טאַג איז צערטלעך צוגעפאַלן
צו דעם קראַנקן קינד פון קעלער . . .
שפּרינג איך פאַרזיכטיק דאָס קינד פאַרביי,
און פענסטער דריי,
אין דער ערד האַלב איינגעגראָבן,
שפּרינגען נאָך ווי שוואַרצע ראָבן
מיינע טריט. —
נעם איך פון דעם ערשטן פענסטער מיט
אַ פּאַר ברענענדיקע אויגן.

וואָס פֿיבערן אין אַ פּאַרגליווערטן געזיכט :
 אַ, זאַג אונדז דורכגייער : וואָס טויגן
 פּאַראַליזירטע גלידער — ליכט ? . . .
 און ווי עס זאל נישט זיין מיין פנים אָפּגעווענדט,
 דערזע איך דורך דער צווייטער שויב — דעם שימל אויף די ווענט;
 דאָס פּוסטע וויגל . . .
 און אין דעם דריטן פענסטער לויפט אַרום אַ זאַק־מאַשין —
 און שיפעט, שיפעט דין.
 אַיעדעס וואָרט אַ שפּיז:
 ס'שאַרן, שאַרן זיך דאָ נאַכאַנאַנד
 פּאַרביי דער וואַנט
 נאָר פּיס,
 פּ י ס . . .
 און הענט, צוויי אויסגעבלייכטע דינע הענט,
 גיבן זיך נאָך מיר אַ יאָג ווי ווייסע פּליגל :
 וואוהין ? . . .
 זאָג זיי נאָך דאָס קינדישע געוויין
 פון פּוסטן וויגל :
 ו ו א ו ה י ? [. . .
 און ס'שיפעט, שיפעט די מאַשין
 מיט שטאַלענע געפּרעסטע ציין :
 ו ו א ו ה י ? [. . .

אין דער פרעמד

א

עס פרעסט די באַן מיט דאַמף און רויך די מיילן,
די ווייט לויפט אַן אַנטקעגן.
אַ דריי — און אַלץ אַהינטער נעמט זיך איילן :
אַ גרוס דער מאַמען פונעם זון אויף פרעמדע וועגן . . .
דער הימל און די ערד,
די ביימער און די טעלעגראַפן-סלופעס,
דרייען זיך אין אַ קאַדרייל,
ווי אונטער קלינגענדיקע חופות — — —
און מיין האַרץ וואָס קלערט :
ווען אַט דער בוים, וואָס יאָגט דעם וואַלד—און קען אים ניט דעריאָגן,
און בלייבט פאַרטרויערט, שטיל,
אַן איבעריקער אויף דער וועלט ; ער האָט שוין גאַרניט וואָס צו זאָגן—
וואַלט טאָן אַ לויף
אַהינטער אַ דריי הונדערט קילאָמעטער —
און גלייך אויף אונדזער הויף
מיט אַלע פייגל, צווייגן און די בלעטער —
וואַלט דאָס געוואָרן אַ צונויפגעלויף !
די גענדז אַפילו פון די שטייגן
וואַלטן זיך אַ לאַז געגעבן מיט די קינדערלעך אינאיינעם
כאַפן שטראַלן פון די צווייגן
און ברענגען פאַר די בלינדע זקנים
אַ בינטל זון-באַגילדטע פייגל . . .
עס פרעסט די באַן מיט דאַמף און רויך די מיילן . . .

ב

אין פרעמדער שטאָט ביינאַכט.
ווי פיערדיקע שלאַנגען קריכן אויף די ווענט אַרום עלעקטרישע
רעקלאַמעס.
אַ, ווער האָט מיך דאָ אויסגעטראַכט,

דעם ציטעריקן זון פון א פארוויינטער מאמען?
 איך טראג דעם יום-טוב פון דער פרעמד,
 וואו אלע לעבן, דאכט זיך, אויף דער ווייל,
 ווי ס'טראגט א נשרף א געשענקטע העמד . . .
 און ווייט פון היים א הונדערט מייל
 שטיי איך אויף א מיטן גאס, ווי ס'שטייט דער-שווארצער קוימען
 אויפן דאך פון אונדזער הויז;
 ער האט שוין לאנג פון זיך ארויסגערויכערט אלע טרוימען,
 איצט וויינט די ארעמקייט פון אים ארויס . . .
 פון וואלקנס גייט ארויס ווי פון א שבעה-שטוב — א ווייסע בתולה
 און גלעט מיט איר לבנהדיקער בלייכער האנט
 דאס הייזעלע, וואס דרימלט ווי א בעטלער אויף א קוליע
 ערגעץ ביי א קלויסטער-וואנט . . .
 דאס ארט איז קליין; נאך דיינע זינען דלד אמות,
 און אין דער גרויסער שטאט איז בלויז דער עלנט דיין — — —
 ווי פייערדיקע שלאנגען קריכן אויף די ווענט ארום עלעקטרישע
 רעקלאמעס
 און קריכן דיר אין הארץ אריין . . .

ג

בייטאג.
 עס יאגט מיך נאך די שטאט אויף אויטאס און טראמווייען,
 עס שרייט די נויט אויף יעדן ראג,
 און די וויטרינעס שרייען, —
 די נויט, וואס ליגט ביי אונדז שוין איינגעגראבן,
 ווי א הרוג מיטן פנים אין דעם שטויב,
 קען דא נאך אלץ קיין רו ניט האבן:
 זי מאנט, זי בעטלט און זי גייט אויף רויב . . .
 ס'כראמשקעט הונגעריק דער יידישער קווארטאל,
 בייגל — שטיינער אַנגעווארעמטע און קיבלעך זיסע
 אויסגעמישט מיט הענדלערישן גאל — — —
 און מיטאמאל, אין מיטן פון געדראנג ווי ערב א פאגראם —
 א תפיסה!
 אויף איין זייט גייט דער לעבעדיקער שטראם
 און אויף דער צווייטער גליווערט א מצבה-שטיין . . .

דא טאר מען, חבר, ניט אריבערגיין! — — —

גייט דער דורכגייער פארביי דער טורמע-וואנט,
שווינגנדיק און איינגעבויגן.
עס גייט אים נאך די תפיסה ווי א זעלנער-וואך אן ארעסטאנט
מיט הייסע, ברענענדיקע אויגן, —
די אויגן פון פארשפארטע
אָהינטער אַלע ווענט און טויערן;
די אויגן פון די וועכטער הארטע,
וואָס בויערן און לוייערן . . .

און ס'קלינגען אויטאָס און טראַמוויען,
באַפּוצט מיט פענער און מיט יום-טובדיקע קרענץ.
די רייכקייט שרייט און אויך די שטיינער שרייען
אין דער רעזידענץ . . .

ד

האַלבענאַכט, האַלבענאַכט,
דער הויכער פירקאָנטיקער שטיינערנער הויף,
האַט די גלעזערנע אויגן פאַרמאַכט . . .

איך נעם מיינע בלייענע גלידער צונויף. —

ליגט אויף אַ טויאיקן קישן
מיין שטייפער געזיכט,
און עס שפילן אויף אים שטרייפן-שיין, ווי קלאַווישן
אַ חלום פון ליכט . . .

האַלבענאַכט, האַלבענאַכט,
גוט איז צו ליגן מיט אַפענע גלידער
און טרוימען, אַ מידער,
דאָס פנים פאַרמאַכט. — — —

האַלבענאַכט, האַלבענאַכט,
אַ קראַנקער געבעט
קלאַפט אָן ראַנד פון מיין שויב

ווי אַ טויב, —
פאַרלאָז איך מיין בעט
און ציטער אַדורך דורכן טונקעלן צימער,
אַזוי ווי אַ ליכטיקער שימער. —

שטאַרט דער פינף־שטאַקיקער מויער,
דעם צעמענטענעם פנים פאַרריסן אַרויף
מיט פאַרגליווערטן טרויער. — — —

פון אַ פענסטער ביים דאַך אינעם הויף
פאַלט אַ שטויביקער שיין,
און אַ ייד — אַ פאַרלוירענער נאַכט־סילוועט —
קלאַגט אין שטילקייט אַריין
זיין פאַרשעמטן געבעט . . .
האַרכן פינסטער די קעלערס — און גראַבן
נאָך טיפער מיט האַס ;
אַ קעלער־שטוב חלומט פון האַבן
אַ שויב צו אַ זוניקער גאַס ;
נאָר אַז אייבערשטע גאַרנס און שויבן
ווייסן אויך ניט פון שיין, —
האַט די טיף שוין פאַרלאָרן איר גלויבן
און גראַבט טיפער זיך איין . . .

האַלבענאַכט, האַלבענאַכט,
עס זינגט אויף אַ בוידעם אַ ייד,
זינגט דער באַרוועסער הויף אינעם שטיינערנעם העמד
מיט אים מיט — —
און עס האַרכט — אַ פאַרגעסענער מענטש אין דער פרעמד
ביי אַ שויב — זייער נאַכטיקע ליד . . .

אין וועלפישע ציין

איך טראָג אום מיין שעפּסענעם לעבן אין וועלפישע ציין,
איך לעב ווי אַ שעפּס און האָב פיינט ווי אַ וואָלף זיך אַליין.
עס גייען אַוועק מיינע וואָכן ווי האַלצהעקער מיד,
און לאָזן די העק אין מיין קראַנקן געמיט.
עס קומען מחשבות צו מיר ווי אַבלים פון פעלד, —
זעצן זיך שבעה אַוועק אויפן גורל פון וועלט.
און ווי מען נעמט איבער אַ קינד פון די הענט
אויף אַ לייטער, געשטעלט ביי אַ פענסטער, וואָס ברענט,
אַזוי גיבן איבער די שלאַפלאַזע נעכט מיינע טעג,
אַז איך וויל ווי אַ וואָלף פון אַ שטייג אין די וועלדער אַוועק.
נאַכט קלינגען אין מיר שניי-באַדעקטע קופאַלן אַ סך,
זיי שרייען ווי פייגל אויף נאַקעטע פעלדער: זיי וואָך!
וואָך איך און מיין: ס'גייט די וועלט שוין אַראָפּ פון איר קרייץ . . .
ביז פינסטערניש גיט אויף מיין האַפענונג ווידער אַ פלייץ — — —
און איך זע אין מיין שוואַכקייט דעם פּיין פון מיין דור און זיין שאַנד
און איך האָב זיך פיינט, ווי אַ מאַן זיין פאַרטריקנטע האַנט . . .

ק א ש מ א ר

פארטאג. איך שלעפ די נאכט פון זיך אראפ,

ווי א זעלנער פון זיין קאפ

נאך א הייסער שלאכט

די קאסקע :

א מענטש האט דא ארומגעשפרייזט א גאנצע נאכט —

א דויטע מאסקע.

איצט בלוטיקט שוין אויף זיין באגנעט

דער אינדערפרי . . .

און איך — זוך אום נאך אלץ אין בעט

די פיס ביז איבער ביידע קני . . .

מיטאמאל דערזע איך : קוליעס צוויי,

א ווינט דערלאנגט די טיר א ריס . . .

שטיוול סאלוטירן — און אין זיי

מיינע פיס . . .

און פארביי דעם וועכטער מיטן בלוטיקן באגנעט

יאגן זיי אריין צו מיר אין בעט . . .

גיב איך זיך ביים הארץ א כאפ —

פעלן מיר די הענט גאר איבער ביידע עלנבויגנס — — —

מיטאמאל — מען קלאפט :

מיינע הענט !

אזש פון שלאכטפעלד האבן זיי צו מיר זיך אויסגעצויגן

און דערקענט . . .

און ווי שלענג

גיט איעדע האנט א שפרונג אויף איר געלענק . . .

פארגראב איך אין די דלאניעס מיין געזיכט — — —

און ווען איך נעם זיי צו — ליגט אויף זיי א פנים . . .

בלוט רינט פון זיין מויל געדיכט.

קען איך ניט דערקאנען :

איז דאס סתם א גוי,

א פויער פון א דארף,

אריינגעווארפן אין אקאפע, אט אזוי

ווי מען גיט א שייטל האלץ אין פלאם א ווארף ;

צי דער שארבן פון משיחן אליין,

א דערהרגעטער אין א פאגראם — — —

דריי איך אין די הענט אים, ווי א שטיין,

איידער מען דערלאנגט א שליידער אים אין תהום . . .

ב א ל א ד ע

ביינאכט נאך א שלאכט אויף דער ברייט פון אייראפע —
טרעפן זיך ביי א פארגיפטקטן ברונעם,
ווי זעלנער פארוואונדעטע אין אן אקאפע.
הבל, מיין טאטע און איך — זיין בן-זקונים.

מיר קרייזן דעם ברונעם ארום מיט הקפות,
און גייען זיך נאכדעם פונאנדער באזונדער.
איעדער זוכט אין די וועלט-קאטאסטראפעס
דעם ווידערגעבורט פון א געטלעכן וואונדער.

פארטאג. ביי דעם סוף פון דער דריטער אשמורת.
מיר טרעפן זיך ווידער צונויף ביי דעם ברונעם,
און גייען הקפות מיט פסולע תורות.
בית-עולמשע טעניץ און לוויה-ניגונים.

זאגט הבל: איך טראג ווי א בלינדער א שמיכל,
און קלאפ אין דער טיר פון דער פינסטערניש: „קין!
איך בין דיר מיין בלוט דאס פארגאסענע מוחל,
קום אונדזער פארברידערונג ווידער באנייען“.

בליצן אין נאכט אויף באלויכטענע שלעסער,
און קין א שיכורער, האריקער, רויטער,
לויפט מיר אנטקעגן ארויס מיט א מעסער . . .
א שניט — און איך פאל אום א טויטער.

הייב איך זיך אויף ווי א רויטע לבנה,
זע איך: עס ציען זיך וועלדער פון קרייצן.
זיצט ביים מאהילניק די נאכט — די אלמנה . . .
א שניט — און דאס בלוט נעמט פון מיר ווידער פלייצן.

שטיי איך און יאָמער ביי דאָרפישע פענסטער :
„קאַליקעס, קריכט ניט צו פויערטעס קינדלען.
פלאַקסענע קעפ ווערן שפעטער געשפענסטער . . .”
אַ שניט — און אַלץ נעמט פאַר די אויגן מיר שווינדלען.

און ס'פלאַקערט מיין פנים — דער בלוטיקער שפיגל,
ברענט מיט דעם אַפגלאַנץ פון וועלט־קאַטאַסטראַפּעס,
ביז ס'וואַשט אים מיט שיין אַפּ דער זילבערנער קריגל,
קום איך אַהער צו די שוואַרצע הקפות.

אמר רב שלמה בן רבי ירוחם —
מיין טאַטע דער קעמפער פאַר ליכט פון השכלה :
איך שווער ביי דעם רמב"ם, ביים מורה־נבוכים,
אַז ליגן איז אַלץ, וואָס עס שטייט אין קבלה.

מקוים געוואָרן שוין לאַנג אַלע גזירות,
אַפילו נאָך די שבת־צבי־מקובלים.
און מיר זיינען אַלץ נאָך געשענדעטע תורות.
דער קייזער איז מגוג, משיח — אַ חלום.

און דייטש — צו דער שאַנד פון די שטאַלצע משכילים —
האַט אויך ניט די שרעק פון פאַגראַמען פאַרטריבן.
און טונקל און געל ווי אַ ווייבערשער תהילים,
איז פונקט ווי אַמאַל אַלץ ביי אונדז נאָך געבליבן.

ביינאַכט שפאַן איך אום אין תכריכים אין ווייסע,
און זויג איין די שרעק פון מיין פאַלקס קאַטאַסטראַפּע.
באַגינען — באַלאַדן מיט פינסטערע מעשיות,
קום איך אַהער צו די שוואַרצע הקפות.

הייב איך אָן שטאַמלען אַזוי ווי אין פיבער :
ס'איז בעסער דעם גייער, וואָס שלאָפט אין אַ שאַפע
פאַר מיר, וואָס איך זינדיק אין וואַרעמע שטיבער,
און פויל, ווי עס פוילט אויף איר מיסט גאַנץ איראַפע.

כ'פאַרלאָז ביידערנאַכט מיין געליבטעס געלעגער,
און לויף דורך דער שטאַט, ווי אַ וואַלף דורכן דזשונגל, —
די שטאַט איז אַזוי ווי דער וואַלד פול מיט יעגער,
וואָס היטן די טריט פון בונטאַרישן יינגל . . .

אַ לאַמפּ. איך שטויס אָן אויף אַ מענטש זיך ביים טויער :
מיין מאַמע . . . זי פּרירט . . . ס'איז אין הויף אַ רעוויזיע . . .
דער הויף איז אויך פול ווי די גאַסן מיט לויער —
אַנטלויף איך אַהער פון די גרויליקע וויזיעס.

עס פאַלט אויפן ברונעם פאַרטאַגיקער דעמער,
און מיר גייען אַלץ אַרום אים נאָך הקפות.
עס טרינקען די שטערן דאָס גיפט פון די עמער
און ווערן אויך שוואַרץ פון די וועלט־קאַטאַסטראַפּעס.

ס ד ו ם

די שקיעה — גאטס פנים פול שטראליקער טרויער —
קוקט אויף סדומס טויער.

די זון זינקט אראפ אין די ווייטקייטן פון האַריזאָנט.
דער טויט הייבט זיך אויף פון דער נאַנט.

אַ פינגער לייגט אויס שוואַרצע אותיות אויף מערב־רויט!
— טויט!

ביים טויער פון סדום קניען פינסטערע צוויי סילועטן,
ריכטן אָפּ סדומס טויט־געבעטן.

שאַטנס צוויי שלייכן אַריין אין סדומס טויער,
איינער איז אויג און דער צווייטער נאָר אויער.

אַ וואַלקן איז רעגן און בליץ, סדום — אַ געשריי.
די זאַטע פאַרוויילט דער המונישער וויי.

וויין פאַר אַ טייל, פיין — פאַר דער צווייטער.
סדומס פנים — האַלב שיכור און האַלב שוין אַ טויטער.

— הונגער? — טאָ גריזשעט די אייגענע מוסקולן, קנעכט!
אַזוי איז דאָס סדומישע רעכט.

„מענטשן באַדאַרפן נאָר זאַרגן פאַר זיך ווי די ביימער.“ —
אַזוי גייט אַ ווערטל ביי סדומער.

וועמען מ'פירט צו דער תליה — זאָל הענגען!
אַ סדומער זיין וועג גייט — פאַרברענגען.

און גרוילט עס דיך אויף — שטום! באַווייז ניט דיין שרעק!
איבער יעדערנס קאָפּ הענגען העק.

א הור אויף א ראג און א גנב איר שומר.
נאכט איז א נעץ, און א חיה — א סדומער.

אין פענסטער — א פויסט און א האק און א שטיין,
עס שטרעמט דאס הויז דער המון.

עס האַרכן די פרעמדע ביי לוט אין דער היים,
אין דרויסן — רעדט סדום :

— גייער ! פאַרנעמט זיך אויף אַנדערע וועגן :
סדום קומט ניט קיינעם אַנטקעגן.

— מאַכט זיך אין פעלד אַ געלעגער פון שטיינער :
סדום איז פאַר סדומער.

ס'האַט לוט אונדז פאַרראַטן, דער מיאוסער ליץ.
איביק איז סדום, און איר קראַפט איז — געזעץ !

בלייכער ווערט נאכט שוין, נאך בלייכער איז לוט.
עס ריידן די פרעמדע פון חורבן און טויט !

— מיר ברענגען אויף סדום בליץ און דונער פון גאָט, —
אַ שטיינערנעם גזר פאַר דער שטיינערנער שטאָט.

פליגל — פאַר דיר. פלאַמען — פאַר סדום.
מיר וועלן ניט לאָזן קיין איינציקן בוים.

סדום איז אַ געטלעכער טעות. באַלד וועט זי זיין אַ ים פייער —
אַזוי איז די וועלט זיך מטהר.

פאַרטאָג. ס'גייען כוואַליעס פון ליכטיקן שוים.
פאַרטאָג. עס אַנטלויפן די וואַלקנס פון סדום.

קראטן

ליגט אין א לבנהדיקער נאכט אן ארעסטאנט
אויף דער נארע.
זעט ער, ס'שפילט די קראטע אויף זיין וואנט,
ווי א גיטארע.

מיינט דער ארעסטאנט: עס איז א גארב פון דינע מעסערס.
זעט ער, אז דאס איז גאר א לבנהדיקע האַרף! . . .
ביסט ער מיט די ציין די קאלטע שלעסער:
" — א מעסער איך באַדאַרף! "

„וועכטער! — יאַמערט דער פאַרשפאַרטער אין דער שטיל —
ברענג אַהער סאַלדאַטן!
וועכטער! — שלאָגט ער שוין זיין קאַפּ אַן דיל —
ברענג אַהער האַרמאַטן!
וועכטער! — שרייט ער מיט אַ חיהשן געבריל —
נעם אַרויס פון קאַמער די לבנהדיקע קראַטן! "

היזערדיקע קולות. טריט און שפאַרן.
קריצערדי פון שלעסער. פויסטן. קלעפּ.
און ווען מען שלעפט דעם גוף שוין איבער קאַרידאַרן,
שפילן ווידער די לבנהדיקע קראַטן אויף די טרעפּ . . .

„וועכטער! — שרייט דער גוף פון בלוט-שווייס נאַס —
איך וויל דו זאַלסט דעם הימל אויך פאַרקראַטעווען!
וועכטער! — שרייט ער שוין אין רויטער משוגעת —
איך וויל דו זאַלסט מיך מער נאָך קאַטעווען!
וועכטער! — שרייט ער אויסגעקרימט און בלאַס —
דו מוזט מיר פון די קראַטן ראַטעווען! "

אַ פאַל־טיר אין אַ גרוב. עס צאַפּלט זיך דער גוף דער שוואַרצער:
" — וועכטער! דו האַסט מיך פאַרראַטן! " —
אויף די חושכדיקע ווענט פון קאַרצער
שפילן ווידער די לבנהדיקע קראַטן . . .

ו ו ו

וועלט אין ניינצן פיראונדרייסיק. פעברואר.
פארשנייטע פינסטערניש. א קלויסטער־שטאט אין פוילן.
ס'בלאנקען אום דריי יונגען אויף א טראטואר
און שמעקן פונקט ווי וועלף די ווייט . . . זיי טיילן,
רויטע ווין, דיין צארן און דיין צער,
און ציילן פון דער ווייטן דיינע לעצטע קוילן.

א ראג פארמאכט זיין געלע אויג און ציט
זיך ווי א רויבער איבער מיט א שווארצן שלייער.
א הויף פארשלינגט די שווערע טריט
פון א פארשפעטיקטן און מידן גייער.
ביינאכט. א מארש פון שאטנס. זאלבעדריט.
פארדעכטיקט קוקט זיי נאך א מרה־שחורהדיקער מויער.

דערלאנגט א יונג א ווילדן הונגעריקן וואי,
זיין יאמער שניידט אין נאכט אריין זיך שארפער,
ווי די באגנעטן פון א זעלנערשן קאנוואי:
— ווער דארף דא מיינע גרויסע הענט, ווער דארף, ווער ?
דא קריך איך אום — א דעמבענער געבוי,
און דארטן שטארבן פרויען ביי די קוילנווארפער . . .

גיט האסטיק זיך צו אים א קער
אין חושכניש, אן אויסגעבלייכטע, ביינערדיקע גאמבע:
— דו רייך ניט אויף דעם אומעט אויפן סקווער
מיט א געוואי, ווי קריסטן אין די קאטאקאמבעס.
צעפען בעסער גוט דיין האריקן געהער:
דארט פעלן קוילן, דינאמיט און באמבעס.

זוי אן אבל אין א שבעה־שטוב
גייט הינטער זיי פארקלעמט — א שטומער שאטן.
ער שטעלט זיך אפ ביי יעדן סלופ
און הערט זיך איין אין שוידער פון די דראטן.
זיין בליק פארפלאנטערט זיך אין קנופ
פון טעלעגראף . . . נצחון אדער עשאפאטן ? . . .

ביז ס'נעמט אים דורך א הייסער גרויל,
ביז ס'נעמט אים דורך דער טעלעגראפן-פיבער.
עס טרעפט זיין וואָרט די שטילקייט ווי אַ קויל
פון אַ האַרמאַט דעם שונאס צוגעדעקטע גריבער.
ער לאַזט אַרויס אַ וועלפישן געהייל,
און דראָט מיט זיינע פויסטן די פאַרהאַקטע שטיבער :

„עס קומט, עס קומט דער יום-הדין —
דער יום-הדין, דער גרויזאַמער און שווערער,
פאַר אייך בערלין און רוים און ווין . . .
דערווייל — נו, זאַלן מערדער הרגענען פאַרשווערער . . .
פאַשטייט איר פון אַזאַ געשעעניש דעם זין?
ס'איז ווייניקער וואָס פון נקמה — און פיל מערער . . .“

ער שפּאַנט אַוועק אַ צאַרניקער אליין,
אַיעדער טראָפן בלוט רייסט אויף אין אים — שראַפּנעלן.
ער בלאַנקט ווי מיט געווער מיט זיינע ציין.
עס הילכן זיינע האַרטע טריט אָפּ ווי באַפעלן.
דער ערשטער גרוס פון טאַג גלאַנצט אָפּ אויף שטיין,
ווי קריגס-מעדאַלן אויף פאַרגרויטע זעלנערשע שינעלן.

וועלט אין ניינצן פיראונדרייסיק

(ד י י ט ש ל א נ ד)

I

וועלט אין ניינצן פיראונדרייסיק. מאי.
פייגל פארן זיך אין פריילינגדיקע נעסטן.
קוילנווארפער שוואנגערן מיט בליי.
רויטע דעמאנסטראציעס. ווייס-בלאע פראטעסטן.
כראפע, וועלט, אין קייטן — איך בין פריי!
פריי — די גאסן מיט מיין לאנגווייל אויסצומעסטן.

ראדיא. דזשאז-באנד. קאלטער קרעם.
שלאנקע פרויען זיינען איצט מאדערן.
מאכט זיך דיר סתם רייב-פלייש — נעם!
אלנפאלס ניט חלום פון די שטערן.
אז דער זיידע איז געשטארבן אויף קידוש השם,
דארף דער אייניקל ביים הימל שווערן?

הייריאר האט דער מאי פרי אנגערייפט.
ס'קייקלען זיך אראפ ווי קעפ אין קארב די שקיעות.
ס'וויגן זיך אין זון-פארגאנג פארשטייפט,
שווארצע סילוועטן אויף די תליות.
דויטער פריילינג אין די גרינע בלעטער פייפט,
און דראטן קלאפן אויס עלעקטרישע ידיעות.

ס'טראגט דער פרעזידענט ביי אויפנאמעס א פראק,
א שמייכל און א גלאנציקן צילינדער.
ס'גייט דער תליון מיט א גרויסער האק
צו דער בלוטיקער עקידה פון די רינדער.
אויך דער דיכטער איז ניט מער קיין וואלקולאק,
ער באזינגט די קייזערלעכע אונטערצינדער.

ווייסע הענטשקעס. שווארצע רעק אין פארלאמענט.
פונקט אזוי אויף בעלער און ביי תליות.

דיכטער טראַגט זיין חלום אויף די הענט —
אַ הור מיט אויגן שיכורע אָן וויעס.
תליון טראַגט דעם קאַפּ, וואָס האָט געשענדט
די מיידלשע מלוכה־צניעות . . .

II

וועלט אין ניינצן פיראונדרייסיק. יון.
ס'איז צייט אַ וואונד, און יעדע דאַטע — בלוט אַ טראַפּן.
דיאַגענעס ליגט נאָך אַלץ אין טון
און דענקט, די האַרטע פּויסט צוקאַפּן.
און אַלע טאַג גייט אויף די זון,
און די לבנה הערט ביינאַכט בורזשויען כראַפּען.

דעם הימל איז די ערד עגאַל.
ער איז איר קאַלטע אַנטיטעזע.
דאָס ליד פון בלוט און פון מעטאַל
פאַרטויבט ניט זיין לבנהקע פּאַעזיע.
די שטערן זינגען ניט דעם אינטערנאַציאָנאַל,
די וויטן הערן ניט די מאַרסעליעזע.
ס'פלייצט דאָס ליכט אין האַרץ פון שטאַט
פון ברויזיקע, אין נאַכט פאַרגראַבענע מאַשינעס.
ווי דורך פייערדיקע נערוון גייט דורך דראַט —
דער הייסער אַטעם פון צעפלאַקערטע מדינות.
און ס'שלאַפּט די שטאַט אויף גאַטס באַראַט —
עס שלאַפּט די וועלט אויף מינעס.

נאָר ס'טרעפט אַ נאַכט: די שטאַט ווישט אַפּ איר גרים,
איר שטיינעריקן פנים קרימט אויס אַ גרימאַסע,
די שטילקייט גופא קריגט אַן אומהיימלעכע שטים —
די שטים פון דער פאַרוואַלקנטער און שטומער מאַסע:
— חברים, אין דעם קלעם פון אייזערנעם רעזשים,
ווי לאַנג וועט זיין דאָס לעבן אונדז אַ משא?

פארהאקטע לאַדנס גיבן זיך אן עפן אויף,
קעלערס וועקן זיך ווי סאָוועס מיט אַ גרויליקן געלעכטער.
ס'בויגט פון יעדן פענסטער זיך אַרויס אַ גוף,
און מאַנענדיקע הענט אַ פאַר פאַרברעכט ער.
עס שפאַרט פון אומעטום אַ יאַמערלעכער דוף:
— וועכטער, ענדיקט זיך די נאַכט ווען, וועכטער?

דאַן וואַקסט אַרויס אַ ריז פון בראַנז און בליי —
אַ קאַלאַס מיט אַ האַמער — אַ געקאַוועטער אַראַטאַר:
— די וועלט, די וועלט מוז ווערן פריי,
אַניט צעשמעטער איך די זייטן פון עקוואַטאָר.
עס שרייט די שטאַט מיט אַ היסטערישן געשריי: סלושאַי!
און ס'דראַט די נאַכט — דער פינסטערער דיקטאַטאָר.

III

וועלט אין נייצן פיראונדרייסיק. יול.
מיט רייפער תאוה אַטעמען די טונקעלע נאַכט־שעהן.
די גאַס איז מיט באַוועגונג פול,
נאָר איך הער איבער מיר גראַנאַטן וואַיען.
אינמיטן גאַס איך שטיי פאַרגולמט, דול, —
אַ טעלעגראַפֿן־סלופ צעפרעסן פון פאַליטישן שגעון.

ווי אַ קיילעכדיקע זעג פון אַ פאַבריק,
שניידט זיך דורך די וואַלקנס די לבנה.
ס'גליט די נאַכטיקע עלעקטרישע מוזיק,
עס שמידט די שטאַט איר שטאַלענע סימפּאַניע.
לאַמטערנס ציען זיך — אַ ברענענדיקע שטריק,
און הייזער שטאַרן ווי אַ זעלנערשע קאַלאַנע.

די הייך שטעכט דורך אַ קלויסטער־קרוציפיקס.
וואַלקנס אײלן זיך פאַרביי — אַ שטורמישע מאַניפעסטאַציע.
העכער פון דעם צלם הייבט זיך אויף אַ ביקס,
פאַרקאוועט אין אַ פויסט פון שווערער פראַצע:

אויפן פאן פון נאכט און קאבארעט.
שטייגט אויף פון שטייענערנעם אספאלט א רויטעד שאטן :
פאריז. קאנווענט. דער סילוועט
פון גילאטינע. הונגעריקע הייסע סאנקיוולאטן.
מארקיוזעס טאנצן ווייך א מענועט.
די רעוואלוציע טאנצט א קארמאניאלע ביי די עשאפאטן.

די רויטע וויזיע בלוטיקט אויפן שטיין.
עס ליגן שיכורע פון שיין די טראטוארן.
באלד נעמען בילדער ווידער גיין :
אויף באריקאדן שטארבן די פאריזער קאמונארן.
אין דעם ארקעסטער הער נאך איך אליין,
די לעצטע אויסגעשרייען פון די גוססע בונטארן.

פעטערבורג. ס'ליגט אויפן ברוק דער צאר.
מיט באמבעס רייסן אויף אליין זיך רעוואלוציאנערן.
— דעם קאפ פון גרויזאמען באיאָר
דערטרינקען וועלן מיר אין אונדזער בלוט און טרערן.
זיג דערווייל, באאמטער און זשאנדאר,
דער רום פון פינפטן יאָר וועט אונדז געהערן.

מאסקווע. א באַרוועסער אויף שניי — א באַלשעוויק,
האַט איבער רוסלאַנד אויסגעשפרייט זיין פויערישע דלאַניע :
דאָ וויל איך עס זאָל זיין אַ ראַטן־דעפּובליק, —
איז אויפן פערד און מיטן מאַרש פון גענעראַל בודיאָני !
איך דרימל אויפן ביקס און בוי דאָ מיין פאַבריק, —
איך היט מיין ערד, מיין אַקער און מיין בראַנע.

אויפן טראַטואַר עס גליווערט דער פאַעט,
באַשפּריצט מיט ווייסן שוים פון די עלעקטרע־כוואַליעס.
אַ, ניט ער הערט און ניט ער זעט
די שוועבנדיקע פאַרלעך לייכט און מוזיקאַליש :
ביים אַריינגאַנג פון דעם קאַבארעט,
מיטן טויט־אורטייל אין האַנט שטייט חבר וואַליש . . .

ד י כ ט ע ר

ער האָט זיך אָנגעשיכורט היינט מיין חברל — דער בלאַנדער דיכטער.
ער וויינט, דער בידנער שוויגער, נאָך דער מאַמען.
און די יאַלאָוע קו.
נאָר ווען מיר זיינען ניט צוזאַמען
און ער איז ניכטער,
לאַזט זיין קראַנקער גוף אים ניט צורו.
איז בוידעם-שטיבל אויף דער וואַנט פאַרגרויט זיין מאַנדאַלינע,
און אויפן טיש — דער אַסיען אויף אַ בילדל ברענט.
איז דרויסן וויינט דער רעגן אין דער רינע,
ווי דאָס בלוט אין זיינע בלייכע הענט.
נאָר איך, איך בין ניט צאַרט און קראַנק ווי ער,
און אַז איך גיב אַ גאַס אַריין,
טאַנצט און ריטשעט און עס שפּריצט מיט שוים אַ בער:
— איך האָב געדאַרפט אַ טרעגער זיין,
וואָס האַפקעט און דערוואַרעמט זיינע גלידער
אין מיטן גאַס ביי אַ צעלייגטן פייער.
און אַז ער פאַלט ביינאַכט אין שטוב אַריין אַ מידער,
איז ווי אַ דונער אין אַ שייער.
אַריינגעגראָבן זיך אין שיסל, אין די קנוילן פאַרע,
און — באַץ אויף דעם געלעגער,
אַן אָנגעפּוּישטער ווי אַ כּמאַרע —
אַ טרעגער,
וואָס גייט אַדורך דער צייט פאַרגאַרטלט מיט אַ שטריק,
ווי אַ באַן גייט אויף אַ הויכן בריק,
פאַמעלעך, מיט אַ טראַט אַ שווערן. — — —
וויין שוין אַבער מער ניט, יתומל, נאָך דער יאַלאָוער קו.
אַניט צעיאַמער איך זיך אויך ווי דו — — —
און איך וויש פאַרשעמט די טרערן.

א יונג פארווארפט זיין פאטלע האַר, די קוטשעראַווע :
איך האָב — זאָגט ער — געחלומט, אַז אַ פּאַווע
וועט זיצן אויף מיין האַנט ווי אויף אַ צווייג. —
די פּאַווע זיצט אין שטייג . . .
און ס'איז אַרויסגעקראַכן פון מיין חלום,
אַזוי ווי פון דעם כּמורנעם האַרזאַנט,
די מויל פון אַ קאַנאַן — — —
גיב איך איבער קאַמף־סיגנאַלן אין משלים,
ווי מען גיט זיך איבער אויפן פּראַנט אַ פּאַן — — —

מיין חבר — דער פאָעט

מיין חבר מיט דעם ליסן קאָפּ — דער יידישער פאָעט,
זאָגט, אַז ער האָט אויך אַמאָל געהאַט אַ מאַמען . . .
ער קוקט מיט עקל אויף דער קעלנערקע פון קאַבאַרעט,
נאָר גריילעך וואָלט ער היינט אַוועק מיט מיר צוזאַמען . . .

און זיינע אויגן פלאַקערן ווי וועלפישע לבנות אין אַ וואָלד,
אַט וויינט ער זיך פונאַנדער אויפן קול מיט גרינע טרערן,
ער קאַרטשעט זיך צוזאַמען ווי אַ חיה איידער זי באַפאַלט,
און ווי דער אַפּגלאַנץ פון אַ ווייטער שרפה ברענט זיין שטערן.

ער קוקט אַריבער אויף די מאַרמאָר־טישעלעך ווייט פון אים:
— דאָרט זיצן זיי די פיקהעלצער — די אַלטע שרייבער,
אַנגעפודערטע מיט שמייכלען ווי מיט ווייסן גרים,
און פיקן איינע ביי די אַנדערע די ווערימדיקע לייבער.

ער גיט אַ הייב די וואָלקנדיקע ברעמען: — שונד!
מען דאַרף זיי אָבער אויך פאַרשטיין — און זיי פאַרגעבן.
אַזוי האָב איך געלערנט ביי שפינאַזען — און ביים הונט
דעם קרעציקן, וואָס נאָר דאָס שווייגן האָלט אים אָן ביים לעבן . . .

ער געמט אַריין דעם קאָפּ אין זיינע גרויסע הענט,
פון זיינע אויגן גיט אַ שפאַר דער ברענענדיקער וואָסער.
ער צישעט: איז אַ מאַנסביל שוין געוואָרן ווען פון מאַנסבילן
געשענדט? —
און זיינע בליקן ווערן פייערדיקער און דער פנים — בלאַסער.

איך וואָרף דאָך אונטער ביים רעדאַקציע־שוועל מיין ליד,
ווי אַ דינסט־מויד וואָרפט איר ממזר אונטער אין אַ טויער,
און בראַנפן גיס איך אויף מיין העלישן געמיט,
צו פאַרלעשן מיין צעגליטן שטיינעריקן טרויער.

און ווי אַ שיכור שפייט אַ זונה אין געזיכט,
שפיי איך אויך אויף מיינע אַפּגעטרוימטע יאָרן,
ווען איך האָב אויסגעלייענט אַלע הערצער ביי אַ ליכט, —
ביז איך בין אַ גוססדיקע ליכט אַליין געוואָרן.

צו וואָס האָב איך מיין איינזאַמקייט אַזוי געהיט,
מיין האַרץ זאָל פול זיין ווי אין רעגן־צייט אַ ברונים.
פאַרגאַנגען איז אויף מיר אַ זון אַ בלוטיקע — מיין ליד,
און די לבנה איז געוואָרן ווייסער גיפט אין די ניגונים.

בין איך אַן עלנטער אַוועקגעאַנגען מיט די טעלעגראַפֿן־דראַט,
און זיך געשאַקלט ווי דער שאַטן פון אַ גאַס־לאַמפּ אויף אַ מויער.
איך האָב געשימלט אין אַ קעלער אין דער גרויסער שטאָט,
און זיך געחברט מיט דעם אַלטן בחור שאַפענהויער . . .

איך האָב אין שטעטלעך ווי אַ שטילער ווינטער־טאָג אַריינגעשנייט,
און אַריינגעהויכט אין בלייכע קינדער — אַ געזאַנג אויף יידיש,
איך האָב גערעדט צו עלטערן פאַריאושטע פון זייער נויט,
ביז עס האָבן טאַטעס אויך ווי קליינע קינדער זיך פאַרהידושט.

נאָר דעמאָלט האָב איך שוין געמוזט אַוועק, אַוועק, —
און ווי דער טריבער האַרבסט האָב איך די כמורנע ווייט פאַררעגנט.
צעכליפעט האָבן זיך די הייזלעך אין דעם העק,
און נאָר דער רויך פון באַן־סירענע איז נאָך מיר געבליבן אין
דער געגנט.

מיין מיידל איז אַ שפּיל־קאַץ פאַר אַ ווילדן יינגל אין אַ רייכן הויז,
און ס'איז פאַר אירע ציינער — זאַמד, די גבירישע מאַכלים.
עס איז אַרויסגעשפרונגען אונטער מיינע בענטשנדיקע הענט אַ מויז, —
די מויז זי גריזשעט הונגעריק ביינאַכט מיין חלום . . .

איך לויף אום ווי אַ העלפאַנט מיט אַ טיגער אויף זיין קאַרק,
איך קען מיין גורל ניט אַרונטערוואַרפן ווי דעם שווערן פאַק —
דער טרעגער.

אַ, ווי די עפל פוילן אין די קאַשיקעס אין מאַרק,
פוילן מיינע יאָרן אינעם שענק און מיינע ביכער — ביים פאַרלעגער . . .

און ווי אַ קנופּ פון גראַבע, שווערע שטריק,
פאַלט מיין חבר, דער פאַעט, צוריק אין שטול אַנידער.
ער קוקט אַראָפּ אויף זיך מיט אַ פאַרשטאַרטן בליק,
אַזוי ווי אַ פאַרמשטער, וואָס זעגנט זיך מיט זיינע גלידער . . .

מיט פינסטערניש פארווייט

עך, דו בעדואינער,
דיינע קליידער ווארפן זיך ווי הינט, —
און ס'איז דיין ברוינער פערד נאך דינער
פון דעם ווינט . . .
עך, דו בעדואינער,
דו טראגסט זיך ווי א זון-שטראל אינעם שטויב,
און איך דער טרוימען-שפינער
זע דיך דורך דער ווינטערדיקער שויב;
א שטראל איז צוגעפאלן ווי א פייל,
און האט א גילדערנעם דיוואן
פאר דיינע קני פארשפרייט. — — —
און ווייט פון מדבר טויזנט מייל,
ליג איך ווי אין זאמד — א קאראוואן,
מיט פינסטערניש פארווייט,
מיט פינסטערניש פארווייט.

די וויסטעניש פארגייט. —
און מיטאמאל האט קאלטער צפון
אין מיין הויז אריינגעשנייט. — — —
א גאנצער דארף איז אויפן ברעג ארויסגעלאפן.
עמיץ שרייט:
— א, היי, איך האב א בער דערשאסן!
עס ענטפערט אים די אומעטיקע ווייט,
ווי ים-הינט קריכן אויפן אייז די עסקימאסן.
און אויף דעם ווארימען צונויפגעקראמפטן גוף,
ווי א פויגל פלאטערט אום אן עסקימאס א יונגער.
ער שליידערט ווי זיין שפיז — זיין רוף:
א היי, איך האב דעם ווייסן טויט געבראכט!
אין זיינע אויגן ברענט דער הונגער,
און ער לאכט אין פנים פון דער נאכט . . .
און אויף דעם טורעמדיקן אייז,
שפרינגט אום אן איינגעהויקערטער שאמאן,
ער כישופט און באשווערט דאס שפיז. — — —

און ווייט, אויף מערבדיקער ברייט,
פארפריד איך ווי אַ שיף אין צפון־אַקעאַן,
מיט פינסטערניש פאַרווייט,
מיט פינסטערניש פאַרווייט.

דער ווייטער טויט פאַרגייט.
אַן אַפּריקאַנער אורוואַלד האָט מיין הויז אַרומגערינגלט.
דאָרט לויפט אַרום אַ נאַקעטע די פרייד,
מיט אַ געזאַנג ווי מיט אַ צווייג אין מויל . . . אַ ינגל
האַפט — און טויב קלינגט אַפּ דער שפרונג
פון קופּערנעם בושמענער.
האַפּ! — ער שפּרינגט אַריין אין רונג
פון די בכּוּדיקע אַלטע מענער,
ווי אַ פייער־צונג . . .
עס טאַנצט דער דושונגל מיט
אַ ווילדער ווי אַ חיה. — — —
עס טאַנצט אַ מיידל — און איר יעדער גליד
טאַנצט מיט אַ באַזונדערער העווייה . . .
דער אורוואַלד ברילט — אַ לייב,
און היציק טאַנצן די בושמענער. — — —
דער בעדואינער אויף זיין פּערד אין וואַלקנס שטויב
איז פון אַ רעגנבויגן אין אַ כּמאַרע — שענער . . .
און אין דער האַנט די ביקס,
טאַנצט אויס דער צפּון־יעגער אויף זיין רויב
דאָס ליד פון נויט. — — —
נאָר איך פאַרפריד ווי אַ געוויקס
ביי דער ווינטערהדיקער שויב,
מיט פינסטערניש פאַרווייט,
מיט פינסטערניש פאַרווייט.

ליכט און שניי

ליכט, ווי אַ שיפל אויף כוואַליעס אויף זוניקע, אייל איך — צו איר,
בין איך אינגאַנצן אַ ציטריקער טאָן און וויבריר
פון גליק.

טראָג איך אַ שמיכל — אַ זילבערנע האַלבע לבנה — פאַר
איר אַ טראַפּי,
שוועבן די וואַלקנס צום טאַקט פון מיין טראַט און עס אַטעמט דער שניי
מיט מוזיק.

פאַלערי, פאַלעראַ, פאַלעראַ,
וועלט אַליין איז אַ טאָן אין דער איצטיקער שעה.

ריטמישער טרעטן די מענטשן און שטילער ווערט זייער געשריי, —
איך גיי.

קליפ — און זי עפנט אַליין מיר די טיר,
זינגענדיק טאַנץ איך אַריין גלייך צו איר :

— טראַלערי, טראַלעראַ, טראַלעראַ,
איך פלוני אַלמוני בין דאָ.

דיר אַ גערוס פונעם שניי און פון ליכט,
עס בלענדט אויך און יום־טובט דיין ווייסער געזיכט.

וועלט זינגט פון פרייד איצטער : הללויה !
איך חיים בן שלמה זינג דאָ.

עפנט איר מיילכל זיך ווי אַ פאַרכישופטער היכל,
גיבן צוויי רייען פון פלעמעלעך ווייסע אַ שימער,
באַהויכט מיט אַ שמיכל :

„ — האָט מיך ניט ליב . . . פאַר אונדז בידן איז בעסער אַזוי... ”

אַלץ בלייבט ווי פריער אין צימערל העל,
באַר דער זילבערנער לאַך אויף מיין פנים ווערט געל.

זאגט זי מיר ליב ווי אַ מוטער און זיס ווי אַ פרוי:
" — ליידיט ניט . . . מאַכט איצט אַ שפּאַציר . . .
קומט אַריין אַז איר'ט גיין ווען פאַרביי."

נויג איך זיך טיף ווי עס דאַרף זיך פאַרנויגן טיף אַ קאַוואַליר,
באַדאַנק, גיי אַרויס און מאַך צו שטיל און צערטלעך די טיר.

אַז איך בין שוין ווידער אויף שנייאיקער רוישיקער פריי,
דערפיל איך דעם געלן געלעכטער, וואָס ברענט טיף אין מיר,
און איך שלינג קאַלטע לופט אין דעם קעסל פון קאַכיקן בליי.

שיט מיר דער ווינט אָפּ מיט בלומען פון שניי:
— ס'איז היינט ניט מיין חתונה, ווינט!
אַנטלויפט ער אויף ווינטיקע פיס מיט געשריי,
טראַג איך ווייטער מיין ביטערניש אויף מיינע הענט ווי אַ פרוי
איר טויט קינד.

זיצט ביי אַ קלויסטער אַ בעטלער אַ בלינדער און וויינט,
מען זאָל אַ נדבה אים געבן.
פרעג איך אים סתם אַט אַזוי, ניט געקלערט ניט געמיינט:
— העי, אַלטער, צי ווילסטו נאָך לעבן?

ענטפערט ער מיר ווי אַ בעטלער דאַרף ענטפערן: קינדערלעך גוטע,
אַפט פעלט אויס ברויט, נאָר אַ שאַד איז צו שטאַרבן . . .
הערט ער מיין שטעכיק געלעכטערל, אַנשטאַט דעם קלאַנג פון אַ פרוטה:
" — עס שטאַרבן ניט טרוקענע שאַרבנס, נאָר ליכטיקע פאַרבן . . . "

א ב ג ד

עס שרייבט דער אומגעדולדיקער לאַקאַמאַטיוו
מיט פונקען-שריפט אויף רויך
פאַרסטמע בריוו
צו ווייטע שטעט.
דער אָנגעגאַסענער קאַנדוקטאָר טראַגט זיין בויך
פאַרקנעפלט, שטייף.
אַ פייף —
און אַלע רעדער האָבן זיך צערעדט.
מיין לעצטע האַפענונג און פרייד,
אַז דו וועסט לאַנג נאָך פלאַטערן אין שויב,
אין פענסטער פון וואַגאָן,
דיין הענטל ווי דער פליגל פון אַ טויב;
דיין שמייכל ווי אַ וויסע פאַן —
פאַרגייט
אויך מיטאַמאַל.

ווייטער רעדער-פלאַפּל,
קאַלטער זיפּץ פון שטאַל.
אַ רויכל ווי אַ טיכל פלאַטערט,
אַ הילך גיט נאַכאַמאַל אַ צאַפּל,
און לעשט זיך אויס פאַרמאַטערט,
אַן אַ ווידערקול.

איצט, ווען לעצטער זיפּץ פון שטאַל האָט ווי אַ טרוים
זיך אויך פאַרלאָשן,
גיי איך שוין אַהיים . . .

איך לייג זיך אויפן בעט אַנידער,
אַ פינסטערער ווי נאַכט אַ שטיק, אָן לשון,
און האַרץ ווי ס'רינט דאָס בלוט אין מיינע גלידער.

די שטילקייט הענגט אין חדר,
עס שלאפט דער דיל מיט שאַטנס אַנגעטרונקען.
ליג איך אַט אַזוי — אַ פעקל קליידער;
אַ קויל, וואָס האָט פֿון זיך אַרויסגעשאַסן אַלע פֿונקען.
די פינגער גיבן נאָך אַ צוק נערוועזן,
די אויגן עפענען זיך מיד,
עס גיט אַ שמעק מיט בעזן,
מיט פֿרילינגדיקע טריט,
און שטיל.

פֿלוצלונג שפּרינג איך אויף, —
אַ שטומער בריל
האַט זיך אַריינגעביסן אין מיין גוף. — — —
די שטילקייט הילכט אַזוי!
(און אפשר איז דאָס גאַר מיין אייגענער געשריי?)
עס שפּאַרט די שרעק פֿון מיר,
ווי אַ המון אין פּאַניק דורך אַ טיר . . .
שווער אַטעמען די ווענט,
ווי רעלסן לויפֿן אום די שאַטנס,
מיט אויסגעשפּרייטע הענט
ציטער איך ווי טעלעגראַפֿן־דראַטן,
עס גייט דורך מיר: געזשום,
עס קייקלט זיך אַהער דער באַן־געברום, —
די באַן — מיט ברענענדיקע אויגן
איז דורכן פענסטער — גלייך אויף מיר אַרויפגעפֿלויגן.
אַ קראַמף,
אַן אויסגעשריי, —
און הייסער דאַמף,
און רעווענדיקער ראַד־געדריי.

א טאג אין וואַלד

די שטאָט — אַ שטיין אין זון צעגליט —
האַט זיך צעגרינט מיט קראַנקע פּלאַנצן.
דערהערט האָב איך ווי מיינע טריט
גענומען האָבן אויף די שטיינער טאַנצן :
אין וועלדער טונקעלע אַ מיידל בלייט,
און אירע גלידער צייטיקן פאַר דיר אינגאַנצן.

רויטע שטעק־שיך, ווייטע זאַקן, בלאַנדע האָר,
אַ מיידל פּלאַטערט ווי אַ פאַרבן־ווינטל אויף די וועגן.
ווי אַ יונג פון אַ ציגיינערשן טאַבאַך,
גיי איך איר אַ קופּערנער, אַ מונטערער אַנטקעגן.
אויפן הימל — וואַלקנדלעך : אַ קינדער־כאַר,
גרינע האָר פון לאַנקעס אויפגעשוּיבערט נאָכן רעגן.

אַ טייבעלע אין וואַלד, אַ קליינע פּרילינג־פרוי,
מיר בלאַנדזשען איבער מאַכיקע אַרויפן און אַראָפּן.
קושן קלינגען ווי דער פּרישער טוי,
וואָס פּאַלט פון נאַסן סכך אַ טראָפּן נאָך אַ טראָפּן.
אונדזער חופּה — גאַלד און גרין און בלוי,
אַ זוניקער באַגראַזטער בערגל — דער צוקאַפּן.

אַ צווייג־צונויפגעקלעם. אַ הענט־געפלעכט.
ענגער רוקן אַרום אונדז די ביימער זיך צוזאַמען.
דאָ טריפט אַ זון דורך גרינע נעכט.
דאָ וואַקסט דער בלוי צעווישן די געדיכטע שטאַמען.
און מיר די איינציקע פון מענטשלעכן געשלעכט,
אין האַרץ פון אורוואַלד, אין די אַוונטיקע פּלאַמען.

די שקיעה זינקט אין דעם פארפעכטן וואלד.
זי בלוטיקט אין די האר פון דעם פארצווייגטן אומגעהייער.
רויט איז זיין פארוואקסענע געשטאלט,
ער וועט נאך לאנג פון מיר ארויסשמעקן צעווישן שטאל
און מויער.

א, איידער איך פארלאז אים נאך — באפאלט
מיר שוין צוריק דער שטאטישער פארסטער טרויער.

די צווייגן חלומען אראפ אויף מיין געזיכט,
עס מורמלט וואס מיר איין די שווייגנדיקע געגנט. —
די וואלקנס, אַנגעטרונקענע מיט ליכט,
האַבן זילבערנע, אויף מיר אַראַפגערעגנט.
דער וועג האָט מיך באַגלייט — און אומגעריכט
מיט מיר זיך ביי אַ טעלעגראַפן־סלופ געזעגנט . . .

א י ש ט א ר

איך בין געווען הייסער זאמד, דו — א זילבערנע וועל,
ביסטו געקומען, מיר לייכט אַנגערירט און אַוועק.
איצט ביסטו אין ים פאַר דער שקיעה אַ גילדערנער שוועל,
און איך — שריי דיר נאָך ווי פאַרשרפעטער זאמד אויפן ברעג.

אין פינסטערע נעכט גייסטו אויף ווי אַ שטערן אַ נאַקעטע, הויל,
איך צי זיך צו דיר ווי אַ טיך צום אוקיבוס און גאַר.
מיין יעטוידער בלוט-טראָפּן קריגט דאָן אַן אויג און אַ מויל, —
מיט טויזנט אויגן און מיילער איך צי זיך צו דיר, מיין אישטאַר !

שווימען אַנטקעגן מיר זאַפטיקע וויסלען ווי מילכברונעמס צוויי,
זינק איך אין זיי ווי אַ דורשטיקע רויטע לבנה אַראָפּ.
זוניקט אַ ליכט אין איר יעדער שוואַרצאַפּל — אַ קאַרש אין
פלאַקערט אַזוי ווי אַ דאַרפישע הייזל מיין קאַפּ. — — —

הארבסט אין גארטן

א

עס ברענען אין הארבסטיקן גילדערנעם גארטן די שטאמען.
איעדערער שטאם טראגט א קרוין פון פארגליווערטע פלאמען.
היינט איז דער טאג שוין דער לעצטער ווען מיר זיינען ביידע צוזאמען.

שפעטער א טאג ווען דער יום־טוב פון בלעטער־פאל וועט שוין אריבער,
וועל איך בלייבן אליין ווי א דארפישער קרייץ ביי פארגאסטענע
שטיבער.

און ווי א דערטרונקענעמס קליידער, וואס בלייבן ביים
וואסערברעג איבער . . .

שפעטער א טאג וועל איך בלאנדזשען אויף ליימיקע וועגן,
און גיין מיטן בארוועסן אסיען מיין עלנט אנטקעגן.
אין פינסטערניש טונקען מיין ברויט און באהאלטן מיין פנים אין רעגן...

שפעטער א טאג וועלן, פונקט ווי פארטריקנטע פליגל פון ראבן,
אראפזויינען שטום מיינע הענט פון די אקסלען — וואס דארף
איך זיי האבן ?
און ענטפערן וועט מיר די ווייט, ווי מיין הארץ וואלט געווען
דארט באגראבן . . .

יאהאלי, וועלן שמועסן הילכיק די ווינטן — וואס קלאגט ער ? —
ווער ווייס אים !
וועט א ברום טאן דער וואלד איינגעוויקלט אין וואלקנס —
אין וויסע טליתים :
יאהאלא, עס איז איצטער מסתמא די צייט שוין פון תחית המתים . . .

עס וועט דער געיאמער ארומרייטן איבערן טייך ווי א דונער אטויבער,
ביז ס'וועט זיך צערעווען דער וואלד, וואס באפאלט דעם
פארמאטערטן שליאך ווי א רויבער,
נאר איך וועל א בוים זיין, וואס האט שוין די בלעטער פון זיך
אפגעשויערט . . .

דערווייל אָבער איידער איך ווער — אַ פאַרכמאַרעטער הימל
אַן שטערן,
און נעכטיק און טאָג אינעם ווינט — אַ פאַרלאַשענער בלינדער
לאַמטערן;
לאַמיר ווי ליכט אין אַ נעפל צעשמייכלען זיך קינדיש דורך טרערן...

זע, ווי דער פויגל צעזעגנט זיך שטיל מיט זיין נעסט און נעמט שטייגן
אַרויף צו די וואַלקנס, וואָס ציען פאַרביי ווי מלווים אין שווייגן;
זע, ווי דער בוים גיט אַוועק זיינע בלעטער און פאַטשט צו אַליין
מיט די צווייגן . . .

זע, ווי עס גיט אָפּ דער זומער דאָס גאַלד פאַר זיין שטאַרבן,
זע, ווי דער גאַרטן איז שיכור פון שקיעה און פאַרבן;
זע, ווי עס יובלט דער באַרג — און דאָס בלוט רינט אַראָפּ פון
זיין שאַרבן . . .

זע, ווי די כוואַליע רייסט אָפּ זיך פון ברעג און גייט ווייטער,
זע, ווי עס פלאַקערט דער האַרבסט אויף זיין אייגענעם שייטער, —
לאַמיר אויך ברענגען אַזוי ווי דער האַרבסט און זיין הייטער . . .

ב

האַרבסט.

דו ביסט אויך אַ האַרבסט אַ קראַנקער, —
אַ קראַנקער חלום אויף דער וואַר;
דו ביסט אויך אַ בוים אַ שלאַנקער,
ווי בלעטער ציטערן אויף דיר די קליידער,
און גיט מיין האַרץ דורך נאָר אַ רוף,
שפּרינגען דיינע בריסט ווי פייגל אויף . . .
איך ווייס ניט: איז דאָס תּאוּוה אָדער שוידער;
איך ווייס ניט: ציילסטו די מינוטן,
וואָס איז אונדז נאָך געבליבן זאַלבענאַנד.
צי די צייט ווען דו וועסט אַ פאַראיינזאַמטע שוין בלוטן,
ווי די קלעטער־פלאַנצן אויף דער גאַרטן־וואַנט . . .
און דיינע לענט,

וואָס האָבן פֿון דיין גוף אַרויסגעשאַסן,
ווי פֿלאַמען פֿון אַ ברענענדיקן הויז, —
וועלן ליגן אויסגעלאָשן
אין דיין שויס . . .
און דיינע פינגער,
וואָס האָבן זיך אַרום מיין האַלדז געפֿלאַכטן,
ווי סטענגלעך ווילדע טרויבן, —
וועלן ליגן אויסגעשאַסן
ווי די טויבן . . .

האַרץ, אַ חורבה רופֿט מיין נאַמען ערגעץ וואו,
איך זאָל זיין דער היטער פֿון איר טויטער רוי, —
פֿאַרגראָב איך זיך אין דיר, עס זאָל ניט טרעפֿן מיך דער רוי, —
און אויף אַ קופּע בלעטער דעקט דיך צו
מיין גוף . . .

די פינסטערניש גלאַצט אויס איר אויג,
עס שטרענגט די שטילקייט אָן איר אויער,
דער הימל מאַכט אַ טיגערישן בויג — — —
אַלע וואַכן פֿול מיט לויער,
ווי געהיימע עדות,
אויפֿן סוד פֿון אַלע סודות . . .

ווי אַ פייער־צונג — אַ שטאַם,
פֿאַרוויקל מיך אין דיינע רינגען.
איך בין אַ ברענענדיקע שיף און דו — דער ים ;
איך וויל דו זאָלסט מיך אין דיין הייסן שלונג — פֿאַרשלינגען.

בליצן לויפֿן אום פֿון ברעם צו ברעם,
הונגעריקע הענט,
און פיבערדיקע קנאַכנס
האַבן זיך צונויפֿגעקלעמט,
האַבן זיך צונויפֿגעבראַכן,
ברענען — און זיי ווערן ניט פֿאַרברענט. — — —

האַרץ, עס האָט זיך אויפגעכאַפט דער האַריוואַנט,
ווי אַ שטאַט אין פּלאַקער ביי דער נאַכט ;
ס'איז אונדזער שיידונג נאַנט,
האַט דער הימל אויפגעוואַכט. — — —
ער הערט ווי ס'קלאַנגן ביטער
אויף מיין לייב די שפורן פון דיין לוסט,
ווי ס'קלאַנגט נאָך אַ געוויטער
דאָס הויז, וואָס איז פאַרבליבן פּוסט . . .

ג

און ווידער איז נאַכט — און אין האַרבסטיקן גאַרטן
גיט אום די לבנה — דער זילבערנער שומר,
פאַרדעכטיק באַטאַפט זי דעם וואַסער-ברעג — דאַרטן,
וואו ס'פּלאַטערט מיין שאַטן צעווישן די ביימער.

פאַרפלעכט זי די צווייגן מיט זילבערנע פּלעכטן,
מיט פעדים פון ליכט-זייד פאַרוועבט זי די שטאַמען ;
אַ אַלץ איז אין האַרבסטיקן גאַרטן ווי נעכטן,
ווען מיר זיינען ביידע געווען נאָך צוזאַמען.

עס בלויט און עס פינקלט דער שטערן אין צפון, —
אַזוי וועט ער פינקלען מיט טויזנט יאָר שפּעטער ;
מיין האַרץ אַבער וועט ווי אַ וואונד בלייבן אָפּן,
און קלאַנגן אַזוי ווי דער ווינט אין די בלעטער.

דער שטורעם, ער שפּילט אויף די נאַקעטע צווייגן,
דער הונגער — מיט בעטלערשע הענט אויף אַ פּידל ;
מיין האַרץ אַבער וויל זיך פאַרגראַבן און שווייגן,
אַזוי ווי אין זאַמד — אַ קברנישע רידל.

ווי אַ הונט אַ פאַרשטויסענער בלאַנדזשעט מיין שאַטן,
ער האָט דאָ נאָך נעכטן געשטיפּט מיט אַ צווייטן, —
און היינט האַבן בלעטער די שפורן פאַרשאַטן,
אַזוי ווי קברנים די גרוב פון אַ טויטן.

דער לאַמפּ קוקט אין טונקעלן וואַסער און פיבערט,
ווי עמעצער וואַלט אינעם טייך זיך דערטרונקען — — —

און דער ווינט מיט אַ מאַנטל פון בלעטער דעקט איבער
דעם טויטן, וואָס ליגט אויפן אַפּגרונט פאַרזונקען.

צעוויינט זיך דער הימל. דער גאַרטן רייסט קריעה,
אַבער איך וועל שוין מער דאָ ניט אומגיין און דאגהן,
איך פלעכט פונעם רעגן אַ שטריק — און אַ תליה
פאַר מיר וועלן זיין די פאַרבאַכענע צווייגן.

נאָר דער בוים רייסט אַוועק זיינע הענט און ער ציטערט. —
פאַרגראָב איך מיין פנים אין אייגענעם שאַטן —
זאָל הערן די ערד ווי מיין גוף יאָמערט ביטער,
און צוקט ווי אַ פויגל פאַרפלאַנטערט אין דראַטן.

איך פרעס צו דעם שטאַם צו — מיין היציקן שטערן,
מיין האַריקע ברוסט אָן די וואַרצלען צערייב איך,
און מיט מיינע אויגן, וואָס ברענען פון טרערן,
מיין צער אויף דער ערד, דער צעווייקטער, פאַרשרייב איך.

איך ווייס און איך קען מיט מיין בלוט דאָס פאַשרייבן :
אויפן אָרט וואו איך ליג וועט די רויז זיך צעבליען.
איך ווייס, אָ עס וועט מיין געוויין ניט פאַרטרייבן
דאָס געזאַנג פונעם סאָד ווען די פייגעלעך פליען.

און ערגעץ וואו פּרוּאווט שוין אַ פויגל די פליגל,
ער רופט פון זיין נעסט דעם צעבלייטן פרימאַרגן. —
פאַרגראָב איך מיין מויל אין דער ערד און פאַרויגל
די ציין — אָ דאָס וואָרט אין מיין קעל ווערט דערוואָרגן . . .

איך וויל מיינע טרערן ווי קערנער פאַרזייען
און שפעטער, ווען ווידער דער פּרילינג וועט קומען,
זאָל פול זיין דער גאַרטן מיט מיינע געשרייען,
וואָס וועלן זיך גיפטיק צעוואַקסן אין בלומען.

מיט בלעטער פאַרווייט, — אַט אַזוי וויל איך ליגן,
זאָל פאַלן אַ שניי און מיין קערפער פאַרדעקן.
די ערד אונטער מיר וועט מיין ווייטאַג פאַרוויגן,
דער ווינט איבער מיר זאָל מיר קיינמאַל ניט וועקן.

איך זינג פון שניי באדעקטן בארג ארונטער

איך זינג פון שניי באדעקטן בארג אין טאל ארונטער,
העל און פראַסטיק ווי די לופט איז מיין געזאַנג :
— ניט איינמאל האָב איך דיד, מיין האַרץ, געמונטערט,
זיי גרייט צו איבערלעבן אויך דיין אונטערגאַנג!

די וואַלקנס טוליען זיך צו די פאַרשנייטע העכער,
און ווי אַ מידער אַדלער זינקט אַראָפּ די זון.
דעם באַרג־שפיץ מאַכן נאָך די וואַלקנס העכער, —
זיי גרייט, מיין האַרץ, צו לערנען וואָס דערפון!

דער אַפּגרונט קוקט אַרויף מיט הונגעריקע אויגן,
און וויקלט זיך אַרום דער באַרג־קייט ווי אַ שלאַנג.
אַ טשאַטע פייגל איז פאַרבייגעפּלויגן,
און אַוועקגעטראָגן אויף די פליגל מיין געזאַנג.

אַרויפצו, וואו די ווייטן שפיגלען זיך און בלענדן,
שטורעמט ווי אַ פויגל הויך מיין בליק.
ניט איינמאל האָב איך ווי דעם שניי געמוזט זיך שענדן,
און זיך אַליין אַריבערשפּאַנען ווי אַ בריק.

אַלץ העכער קריך איך אַנגעשפּאַרט אויף מיינע אַרעמס,
צעפּלאַמט פון ליד, פון שקיעה־גאַלד און שניי.
אַ, צו מיין הויך באַדאַרף איך קריכן ווי אַ וואַרעם, —
זיי מוטיק, הייסע האַרץ, ס'איז גוט אַזוי.

ס'איז גוט, וואָס ס'האַט אַמאַל פאַרלאַנגט מיין טוגנט :
דער עלטער זאַל פאַרשלייערן מיין ברעם,
און דעמאַלט ערשט זאַל אַנקומען מיין יוגנט,
ווען איך וועל זיך ניט ריכטן שוין אויף דעם.

ס'איז גוט, וואָס ס'האַט די לוסט מיך אויסגעמיטן,
און מיר געווען אַ מוטער, ניט קיין ווייב, —
כאַטש איך האָב אַ באַליידיקטער געליטן,
וואָס אַ צווייטער בייסט איר פולן לייב . . .

אָ ביזער צופאַל זאָל ניט בלייבן מיין געבאַרן,
און פריי זאָל זיין דער אומבאַדינגטער טויט.
האַב איך געליטן און געהאַפט אַזוי פיל יאָרן
אויף אַט דער רגע, ווען די זון פאַרגייט.

די זון פאַרגייט. די זון פאַרגייט. און רויטע קוואַלן
ריזלען אויף דעם ווייסן שניי ווי בלוט;
איך שטייג אויף טרעפּ פון בלויע אַוונט-שטראַלן,
אַ גליאַיקער און מונטער, פול מיט מוט.

אויף העכסטער הויך איז פּראַסטיק, קלאַר און אַפּן,
אַזוי ווי אין אַ גרויסן טעמפל קאַלט און שטרענג;
איך האָב אין נעכט פאַרוואַלקנטע געלערנט האַפּן, —
האַב איך אַ הימל פול מיט שטערן אויסגעבענקט.

ביים שיין פון דער לבנה

ביים שיין פון דער לבנה אין מיין קליינעם חדר,
קוק איך אויף מיין גוף דעם נאקעטן פארטיפט —
אן אויסגעטאָנענער פון אלע קליידער,
לייען איך מיין לייב ווי העראַגליפן-שריפט.

ווי אַיעדע עפאָכע לאָזט אין שטיין איר צייכן,
האַט אויף מיר מיין אָפּשטאַם געלאָזט איר שפור.
אזש פון דער שימפּאַנזע ביז צום מענטש צו גרייכן,
איז געווען מיין וועג דורך דער נאַטור.

מיין קערפּער איז דער חלום פון דער האַריקער גאַרילע,
וואָס האָט געלעבט אין אורוואַלד לאַנג שוין לאַנג.
אַ שמייכלענדיקער מאַל איך אויס זיך די אידיליע,
ווען איך בין נאָך געווען אַראַנג-אוטאַנג.

פון דזשונגל-חשכות — דורכן מילכוועג — צו אַ וועלט אַ נייער,
גייען מיינע בלוט-טראַפּנס ווי שטערן אויף.
אַ גאַט צו ווערן איז דער מענטש נאָך אָבער צופיל חיה, —
שטייג איך מיט דעם ליד פון אייביקן אַרויף.

וואָס איך בין געווען איז איצט אַזוי ניט וויכטיק,
וויכטיק איז פאַר מיר וואָס איך וועל זיין! —
ווי אין מיטן טאַג ווערט אין מיין צימער ליכטיק,
ליכטיק ווערן מיינע ווערטער אין לבנה-שיין.

§ 1

עס ליגט דער אויסגעשטערנטער אין-סוף געפאנגען,
אין די שייבעלעך פון אונדזער הויז.
מיין פנים איז אין פענסטער אויפגעגאנגען,
ווי אַ לבנה קיילעכדיק און גרויס.

איך קוק אַרויס, ווען הייבט שוין אָן צו טאָגן,
עס נאָגט מיין האַרץ דער אומעטיקער בלאַ; —
איך מוז זיך דורך דער נאַכט דער שלאַפלאַזער דערשלאָגן
דעם קומענדיקן טאָג צו זאָגן: יאָ!

דער הימל האָט אין מינע שייבעלעך גענעכטיקט,
און איך האָב אויסגעטרונקען ביזן דעק
מיין ווייטאָג אין דער נאַכט — און שוין באַרעכטיקט
מיין ווייטאָג אין די קומענדיקע טעג.

יאָ! — דאָס איז דער ענטפער פון מיין יוגנט,
ווען זי באַדאַרף פון אייגן הויט אַרויס.
יאָ! — דאָס מיינט: מיין גורל איז מיין טוגנט;
מיין פאַטום איז דער מילכוועג צו מיין גרויס.

מיין ליידנשאַפט פאַרטיף איך ביז צו איבערצייגונג,
פאַר מיר איז אַלץ אין לעבן אומבאַדינגט.
איך קען ניט זיין דער פויגל אין די צווייגן,
וואָס וויגט זיך סתם אַזוי און זינגט.

דער פויגל אין זיין פּרילינגפלי אפילו,
איז דאָך אויך ניט פריי אין זיין געזאַנג.
איך, דער אייניקל פון דער גאַרילע,
זע די גאַנצע וועלט אין איר צוזאַמענהאַנג.

נאָטס זינגענדיקער גוף אין העכסטן פורעם, —
בין איך דער קראַנקער מענטש ביים בלויען שויב.
יאָ! — דאָס איז דער פריידגעשריי פון שטורעם, —
צו דעם גרויען ווערעמל אין שטויב.

יא! — דאָס ענטפערן די שטערן : אמן,
אויף מיין יאָמער, וואָס פאַרקליידט זיך אין געזאַנג.
אַלץ, וואָס האָט אי יאָ אי ניט קיין נאַמען,
קעמפט אין מיר אַנטקעגן אונטערגאַנג.

יא! — אָט די באַשטימונג ווערט צו מיר געשליידערט
פון ים מיין מוטער־טראַכט און וואָלד — מיין וויג.
אַלע ברואַימלעך געדענקען נאָך אין ווייט דאָרט,
מיין אויסזען מיט יאָרטוויזנטער צוריק.

א בריק פון די יאָרטוויזנטער ווערט ווי אַ רעגנבויגן,
פאַרוואַרפן פון מיין פענסטער ביז צום וואָלד.
די חיות — מייע אורפאַטערס — מיט שטוינענדיקע אויגן
באַשמעקן פאַרויכטיק מיין איצטיקע געשטאַלט.

זיי צערטלען מיך מיט הייסע ציין און שאַרפע נעגל ;
מיר האָבן דורות זיך געראַנגלט, דו זאָלסט זיין ;
דער דזשונגל איז צו מיר איצט עולה רגל,
און איך גיי העכער אויף צום שטערן־שיין.

איך ווייס : די שטערן זיינען ווייט און אייביק.
נאָר איך, דער קראַנקער מענטש, ביים בלויזען שויב
וועל מיין האַרץ, וואָס איז ניט מוטיק און ניט גלויביק,
אַפילו מיט געוואָלד באַפעלן : גלויב!

גלויב ! עס נעמט די גרויסע ליכט באַלד שיינען,
אַזאָ פּורנותדיקע ליכט — און זי איז אויך ניט פריי.
ס'איז דאָ אַזוי פיל אויף דער וועלט, וואָס קען ניט טענהן,
און וואָס באַוועגט זיך צו איר ציל געטריי.

גלויב ! — די פינגער מייע ציען זיך ווי שטראַלן,
ווי טרערן רינט פון מיין געזיכט דער בלאַ.
מיין האַרץ, דערשלאַג זיך צו דעם קוואַל פון אַלע קוואַלן, —
דערשלאַג זיך צו דעם ערשטן זאַגנדיקן : יא !

יחזקאל

דער באשאפענער

. . . און דו ביסט, מענטש, אין אייגן בלוט געלעגן,
מיט דעם געבוירן-שמוץ אויף דייןע ליפן.
עס האָט געוואָשן שטענדיק דורך דער רעגן,
און גראָז געוואַקסן איז אויף דייןע ריפּן.
מען האָט דורך אַנשטאַט מיסט אין פעלד פאַראַקערט,
האַסטו אַרויסגעבליט אין אַלע ווילדע גראָזן.
דיין גיפּט האָט זיך אין אַלע שפּראַצונגען צעפלאַקערט,
און ס'האַט דער ווינט דורך אומעטום צעבלאָזן.
דער שטורעם האָט דורך אַפּגעגראָבן ווידער,
האַסטו זיך ווי אַ חיה אַ פאַרפּייניקטע צעוואַיעט.
פאַרוואַרצלט אין דער ערד מיט דייןע גלידער,
האַסטו זיך אין דיין בלוט געוואַרעמט און געראַיעט.
וואַלסטו געווען אַ דאָרן וואַלט מען דורך אַרויסגעריסן ;
וואַלסטו געווען אַ טיגער וואַלט מען דורך פאַרטריבן ;
אַן עקדעש — וואַלט מען דיר דעם קאַפּ אַראַפּגעביסן ;
וואַלסטו געווען אַ וואַרעם וואַלט מען דורך צעריבן, —
אַ מענטש ביסטו געווען גאַר פון דער ערד געבוירן ;
דער מדבר-ווינט איז מיט דיין מאַמען דאָ געלעגן,
ער האָט זיין הייסע זרע דאָ פאַרלוירן,
ביסטו אַרויסגעוואַקסן פון זיין ברענענדיקן רעגן —
אַן ערד-מענטש און אַ ממזר בן הנידה,
געשריען האָט אין דיר דיין ערדישע נשמה,
און אויך דיין מאַמע די געשטאַרבענע אַן ווידוי,
געוואַלט האָט נעמען דורך דיין בלוט נקמה . . .
אַזוי האָב איך דורך אויפן פעלד געפונען,
נאָך ביז דעם נאַפּל אין דער ערד פאַרטייעט,
עס איז דיין סם אין אַלע קרייטעכצער גערונען,
און אַנגעצונדן משוגעת אין מענטשן און אין חיות . . .

מ א ס ע

. . . און דו האָסט נאָך דיין פּירונג ניט פאַרגעסן
און גאַרניט אַפּגעלערנט פון דיין שטראַף.

עס איז געווען דער ריטם פון מעתלעכתן
פאר דיר א פיבערנאכט אן רו און שלאף.
די שטערן האבן זיך פארשפיצט ווי בליצן
און זיך אריינגעשניטן אין דיין לייב,
אזש ס'האט דיין בלוט גענומען האסטיק שפריצן
און ס'איז דיין מיידלשקייט געווארן ווייב . . .
דיין הויט האט ווי דער וואסערפלאך געוויגט זיך,
ווער האט געקענט דען זעטיקן דיין טיף?
עס האבן דיינע הענט ווי שלענג געקריגט זיך,
דו ביסט געווען א רעטעניש, א מיה.
דו ביסט געווען צעפאלונג און אויך גלוסטונג.
דו ביסט געווען געבורט און אויך דער טויט;
די דורותדיקע ליידנשאפט צום אומבאוואוסטן;
דער גרויסער הונגער-קראמף נאך פראסטן ברויט;
אן אויפגעוירעטע קראפט, וואס האט געקרעכצט;
און אויך דער טויבער קבר-ווידערקול
פון אלץ, וואס האט נאך אויסלייזונג געלעכצט;
א דונער און א תפילה מיטאמאל.
דיין אטעם האט די שטערן אויסגעלאשן
און ווי א כמורנער וואלד אין שטורעמווינט,
באקומען האבן דיינע גלידער לשון;
דו ביסט געווען א גאט, אן אשמדאי, א קינד. —
א, ווי א גאט האסטו א וועלט געבוירן,
און זי אליין פארטיליקט ווי דער אשמדאי,
און ווי א קינד האסטו געוויינט פארלוירן
פארוואס דו ביסט ניט ווי א פויגל פריי.
דיין גוף איז שפיז געווען פאר ווילדע חיות,
האסטו געמוזט פארוואנדלען זיך אין שטיין;
אן אויסגעשיילטער פון די ערדישע לישייעס,
ביסטו געווען א בלאק פון ווייסן ביין.
און ס'איז דיין קראפט און מארך — די גארונג
פאר אלע הארטע דערנער אויף דער ערד, —
געווארן איצט די בלוטיקע דערפארונג
וואס האט דיין אויפגעוועקטע גרויס גענערט.

דער וועג פון פיין

א, גאָט, איך בין ביי דיר אין האַנט — אַ שוואַרצער טאָול, געקריצט מיט פייער איז אויף מיר דיין האַס. איך האָב אַרומגעבלאָנדזשעט ביי די טויערן פון בבל און אויסגערופן דיך אויף יעדער גאָס.

זיי זיינען זיך צעלאָפן ווי די שאַטנס, בין איך געבליבן מיט צעשפרייטע הענט. דער שטויב האַט ווי אַ חורבה מיך פאַרשאַטן, דער הייסער מדבר-ווינט האַט מיך געשענדט.

אָוועקגעפלוין זיינען אַלע מיינע ווערטער, ווי זינגענדיקע פייגל פון אַ בוים. צו דער פינסטערניש פון פאַר מיין אַנהייב אַ צוריקגעקערטער, האָב איך געשוויגן ווי אַ בערגל ליים.

ווי אַ מעסער אין דער ערד אַ טיף פאַרשטעקטער, האָב איך אין זיך אַריינגעפינקלט און געשטומט, — ביז דו ביסט ווידער מיר פאַרביי און אויפגעוועקט מיך מיט דיין אַטעם ווי אַ גליאיקער סאַמום.

מיין האַרץ האַט אָפגעגעבן זיך דיין שטורעם, ווי עס גיט זיך אָפ דעם ווינט — דער ים. אַ, גאָט, איך בין פאַר דייןע רייד נאָר פורעם, און דו ביסט אין מיין מויל — אַ פלאַם.

אַ שטויב-געוויירבל איז געוואָרן פון מיין קאַלטן, אַ פאַכענדיקער שווערד — מיין אויסגעשטרעקטע האַנט. אַ וועלט האָב איך געבענטשט, אַ וועלט פאַרשאַלטן, און זיין האָב איך געוואַלט — אַ ציגל אין אַ וואַנט,

אַ שטיין צעווישן בלינדע שטיינער אינגעוואַקסן, און וואַלט איך נאָך געווען אַ פענסטערל פאַר שיינ, — איך בין געווען אַ כמאַרע פול מיט דונערן און שלאַקסן, און זיי — זיי האָבן זיך געזאַגט: אַ נביא וויל ער זיין! . . .

האָב איך פון זיך מיין קלייד אַראָפּגעצויגן,
און זיי אַוועקגעשאַנקען אויך מיין לייב.
דער ווייט האָב איך אַוועקגעגעבן מייע אױגן,
דער ערד דער זאַמדיקער — מיין ווייב . . .

און ניט גערעדט האָב איך שוין מער אין בילדער,
איך בין אַליין געווען אַ שרעק־געשטאַלט.
אַ, גאַט, געמאַכט האָסטו מיך ווילדער
פון דער הונגעריקער חיה אינעם וואַלד.

אַ דראָאונג איז געווען מיין שטיינערנער געלעגער,
אַ בייזע וואַרענונג — מיין אויסגעפליקטע באַרד,
איך בין געווען אַליין געיאָגטער און אויך יעגער;
מיין ברויט מיט מיסט — דאָס שוידערלעכסטע וואַרט.

האַבן זיי זיך ביי די טויערן געקליבן,
אין זייער חזוק האָט געשווימט דער האָס:
— קומט, לאַמיר זען, וואָס ער האָט מיט די נעגל אָנגעשריבן
אויף זיין ברוסט אין רויטער משוגעת . . .

אין רינג פון זייערע געזיכטער האָב איך אויפגעשטורעמט ווידער, —
נאָר באַלד האָב איך אין זיי דערקענט — די שלאַנג,
וואָס האָט אַרויסגעפויזעט פון דער טיף צו הערן לידער —
מיין יאַמער איז געווען פאַר זיי געזאַנג.

און איך בין דורך דעם פּיין פון אַלע פּיינען:
מיין שליחות איז געווען פאַר זיי אַ ליד. —
איצט הער איך שוין ניט מיין ווייטאַג טענהן,
איך גיי אויף דערנער און עס זינגען מייע טריט.

איך גיי דעם וועג, וואָס איך האָב אויסגעטראָטן,
און קלאַגט זיך, ווי אַ קינד, ביים וועג — אַ שטיין,
טיילט אָפּ זיך פון מיין גוף און דעקט אים צו — אַ שאַטן . . .
און ווייטער טראָג איך מיין געלייטערטן געביין.

פארנאכט, עס יאָמערן אין מדבר די שאַקאַלן,
איך נעם די שקיעה ווי אַ פייגעלע אין מיינע הענט. —
אַ, גאַט, מוז אייביק זיין באַפאַלענע און וואָס באַפאַלן ?
פאַרוואָס האָסטו פון אונדז זיך אַפגעווענדט ?

אין טאַרבע טראַג איך אום מיין חלום,
וואָס איך האָב אויפגעוהויבן פון דעם שטויב.
בין איך דען בלויז אַ משל — און משלים
זיינען אויך דער שפאַרבער און די טויב ? . . .

עס מאַנט דערלייזונג אויך די בלוטדאַרשטיקע סטייע,
דער שעפּס לאַזט זיך צערייסן, נאָר ער וואַרט
אויף דער פאַראויסגעזאַגטער צייט, ווען ס'וועט די חיה
אים נעמען אויף איר רוקן מילד און צאַרט.

די אויסגעבענקטע שעה פון אויסלייזונג מוז קומען. —
וואָס וועט אָבער ווערן מיט דעם בלוט
דעם אומשולדיקן, וואָס די ערד האָט צוגענומען
דורך אַלע דורות ביז אַט דער מינוט ? . . .

אַמאַל האָט מיך צו אייך די שנאה, מיינע ברידער,
פאַרטעמפט, איך זאָל ניט פילן אייער פּיין,
איצט לאַזט מיר ניט מיין גרויסע ליבשאַפט ווידער
ווערן — וואָס איך קען פאַר אייך ניט זיין . . .

איך גיי מיין וועג — און ווען מיר וועלן זיך געפינען,
וועט ווי גאַלד אַ קלונג טאָן אונדזער פרייד,
פאַראייניקן וועט אונדז דער הימל פון באַגינען,
און איך וועל אַנטאָן, בענטשנדיק, מיין לייטונטענע קלייד.

י ח ז ק א ל

דו, — וואָס דיין געלעכטער איז דער בליץ אין וואַלד לבנון,
דו שפּילסט מיט אונדז זיך ווי דער ים מיט זיינע כוואַליעס ;
לאַז מיר אין דיין אויג אַריינקוקן — איך זאָל דערקאַנען
אין דיר די זון, וואָס וואַרעמט אויך די טויטע סקאַלעס.

דו, — וואָס דיין מרכבה איז אַ וואַלקן, דונערן — די רעדער ;
די ברעגעס פון דיין מאַנטל זיינע פלאַמען.
דו, — וואָס דיין געשריי ברעכט איין דעם שטאַרקסטן צעדער ;
נעם מיך אויף די אַרעמס ווי אַ קראַנקן קינד — אַ מאַמע . . .

דו ליכט און טוי ; דו רעגן אויף פאַרברענטע לאַנקעס ;
אַ, דורשט אין שוואַרצן טיגער-קעל ; אַ, בלוט אין זיינע נעגל . . .
דו — וואָס אין דיין נאַמען האָב איך אומגעבלאַנקעט ;
טראַג מיך איצט אַוועק ווי שטילע וואַסערן — אַ ווייסן זעגל . . .

דו האַסט מיך אויפגעשטעלט — אַ באַרג-שפיץ מיטן פנים צו די ווייטן ;
אַ שרעק פאַר פעלקער ווי אַ פעלזן-רייף — פאַר שיפן ;
„ — דיין אַרט איז דאַרטן וואו אַ צווייטער קען דיך ניט פאַרבייטן ! ” —
שטייג איך אין דער הייך און גראַב זיך אין די טיפן.

איך בין געווען דער פויגל, וואָס האָט אַנגעזאָגט דיין שטורעם.
איצט וויל איך זיין דער זינגענדיקער נעסט נאָכן געוויטער ;
אַליין דער פעלזן-רייף ; אַליין דער לייכטנדיקער טורעם.
מיין לאַמפּ באַלויבט די נאַכט, אין טונקל בלייבט דער היטער . . .

די בלויע אַזערע אין שויס פון באַרג בין איך מקנא.
און אויך דעם שאַטן פונעם פויגל אויף זיין שפיגל.
דער ביימל, וואָס איז קיינמאַל ניט אַוועק פון דאַנען,
דערקענט זיין פויגל נאָכן קלאַפן פון די פליגל . . .

ווער קען דעם ווייטאַג : טראַגן האַריקע מלבושים פון אַ נביא,
ווען גלידער בענקען נאָך די ווייסע קליידער פונעם כהן ;
אַ וועלט פאַרשילטן אין דעם נאַמען פון יעהאָווע —
ווען ס'קען ניט שטראַף דאָס האַרץ דערפרייען . . .

אויך דער נביא האַט זיין שרעק און קיינמאַל לאַזט זי ניט צו רו אים ;
. . . און אויב עס וועט זיין דראַאונג ניט מקוים ווערן ? . . .
איך וויל דער נביא זיין, וואָס זיינע קללות ווערן ניט מקוים,
און דאָס פאַרוויסטע שוין — באַוואַסערן מיט מיינע טרערן.

קום צו מיר אל קנא! דו אל נוטר!
מיט ליבשאפט וועל איך אפוענדן דיין צארן:
דער זיגער ליגט שוין אויך א טויטער —
דער זיג — דאס איז זיין שטראף געווארן . . .

נאך מער ווי אין דער שלאכט האט אים געגרוילט אין זיינע שלעסער.
און מיט זיין סוף האט זיך די וועלט-דערלייזונג אנגעהויבן. —
אויך ער איז שוין דערלייזט פון שרעק פאר א געהיימען מעסער, —
פון טויטע פנימער, וואס קוקן אין די שויבן . . .

זיין פאן האט אויף זיין קבר ווי א בוים זיך ניט צעבלעטערט,
און די העראלדן פון זיין זיג — דער אדלער, לייב צי טיגער,
זיינען אויך געווארן שונאים אים, פאררעטער:
זיי האבן אויפן פאן צום ווינט געלאכט — פון זיגער . . .

אפילו זיין באליבטער רייטפערד האט זיין קבר-גראָז געגעסן,
באפרייט פון אייזן-נעץ, וואס האט זיין פעל פארפאנצערט.
באוויינט האט אים זיין ווייב און קינד — און אויך פארגעסן
נאך איידער ס'איז אוועק א יאר א גאנצער . . .

נאך מיר האט די באשטראפונג פון פארמשפטן געלערנט,
אז איך בין נאך ניט הארט גענוג צו זיין א דיין. — — —
א, וועלט, איך קען דיר ברענגען נאך מיין הארץ און טרערן —
איך קען אוועקגעבן נאך זיך אליין — פאר דיין באנייאונג . . .

א, גאט, מיר זאלן גלייבן אין דעם גרויסן וואונדער,
אז דו וועסט אונדז אמאל ארויפנעמען אויף דיין ארעמס, —
מוזסטו איצט אראפגיין פונעם הימל וואו דו טרוימסט באזונדער:
איך וועל דיך פירן אויף א כוואליענדיקן ים פון קברים . . .

לאז פארשמידן דייןע פיס, די באַרוועסע, אין קייטן,
בלוטיק מיט אונדז גלייך אין דעם נסיון,
זאל זען דאס פאלק א ליידנדיקן גאט — א צווייטן;
און אויך אין דיין נקמה — דיר געטרויען . . .

מיין פאלק, די גרויסע ליבשאפט מאַנט ניט קיין באַלוינונג,
אַפילן ניט, אַז דו זאַלסט מיך געדענקען. — — —
גרויס צו זיין — דאָס איז מיין שטראַף פון גאַט און קרוינונג. —
דאָך בין איך ניט צו טייער אויך דעם קלענסטן זיך צו שענקען . . .

אַ, גאַט, די פייגל דינען דיר מיט זייער שוועבן,
דער גראַז, דער פּרילינגדיקער — מיט זיין בליען ;
און איך, איך האָב דיר אָפּגעדינט אַ גאַנצן לעבן
מיט דעם, וואָס דו האָסט דורך מיין מויל אַרויסגעשריען . . .

דער ים — דיין שפיגל, קען בלויז רוישן מיט די כוואַליעס.
די פאַלמע קען בלויז וויגן מיט די צווייגן ;
און דער הימל-בלוי — דער גרעסטער נס פון דיין התגלות,
קען אַריינקוקן אין פנים — און בלויז שווייגן . . .

דער נביא שטאַרבט

דער נביא שטאַרבט . . . ס'ברעכט זיך דער ערדענער פורעם,
זיין גוף איז אַ חרובער נעסט נאָך אַ שטורעם.

דער שטורעם, וואָס פלעגט פאַר די לאַקן אים טראַגן,
אַוועק איז צום כסא הכבוד זיך קלאַגן.

דער נביא איז אַלט און שוין מיד פונעם מענטשן,
ווייל ער דאָ שטאַרבן און שטאַרבנדיק בענטשן.

יחזקאל פאַרהילט זיך אין צער ווי אַן אַבל,
און קניט אויפן גילדערנעם טייכברעג פון בבל :

— גאַט, לאַז מיר אויפנעמען רואיק די רגע,
ווי ס'נעמט אויף די שקיעה — דער בלוי אין די ברעגעס.

מיין קערפער — באַשטענדיק אַ צייכן פון שרעקן —
האַט פריידיק געטראַגן דעם פיין פון אַנטפלעקונג.

איצט וויל ער, מיין אַרימער קערפער בלויז . . . שווייגן.
זע מינע הענט — אָפּגעבראַכענע צווייגן.

זע, ווי איך גראָב טיף אין זאַמד איין מיין שטערן —
פאַרוואָס קען איך אַלץ נאָך אַנטשווינגן ניט ווערן ?

עס ליגט אויף מיין האַרץ אַ פאַרהלשטער דרימל.
דאָך זע איך ווי וואונדערלעך שטיל ס'איז דער הימל.

ווי ניי איז פאַר מיר אַט דער לעצטער חזיון :
צום ערשטן מאָל זע איך ווי שטיל הימלען בלויען.

די שטילקייט זי קושט אויס מיין אומרו און כוח,
אַט הייב איך זיך אויף ווי אַ פלאַם פון מזבח.

פאַראויס איבער מיר גייט דער האַר פון אין-סופן,
עס איז נאָך דער טויער פון הימל האַלב אָפן . . .

עס האַלטן מיך גרויסע פיר פייער-געשטאַלטן,
וואָס האַבן דעם כסא הכבוד געהאַלטן . . .

די פינסטערניש ווערט אַרום מיר אַלץ געדיכטער,
איך גיי צו דיר, וועלט, מיט פיר פייער-געזיכטער . . .

קומט, לאַמיר גיין מיט געברום און געשרייען,
דער זאַמד און די ברעגעס אַהינטער אונדז גייען.

עס גייען אויך מיט אויפן טיך-גרונט די שטיינער,
דער שטראַם און די וואַלקנס . . . נאָר איינער — איך איינער,

איך איינער בלייב הינטער . . . איך ציטער . . . איך וואַקל . . .
שוין לעשט זיך מיין לעבן אין זאַמד ווי אַ פאַקל . . .

עס האַבן איין מענטשן געטראַגן פיר כרובים
און דאָך ניט דערטראַגן אַפילו צום גרוב אים . . .

די כרובים זיי גייען אַרויף ווי אויף שטאַפלען
און בלינד ווי די נאַכט ווערן מיינע שוואַרצאַפלען.

איך פאָרגיי ווי אין מדבר די פוסטריט פון קעמל,
איך פאָרגיי ווי דער זיפֿן פונעם ווינט, ווי אַ פלעמל.

איך פאָרגיי און ס'פאָרגייט אויך מיין פיין . . . ווער וועט בלייבן
דעם גלות מיט אייגענעם בלוט צו פאָרשרייבן? . . .

אין טאַל פון די ביינער

קופערנע שלאַנגען צעגליטע און רויטע,
זיינען די היטער אין טאַל פון די טויטע.

ביינאַכט קומט צו שפּאַנען יחזקאל בן בוזי
צום פינסטערן טאַל פון זיין גרויסער אילוזיע.

דער נביא איז טויט, אַ געביי נאָר פון קנאַכנס,
און האָט שוין אַליין ניט דעם מוט פון בטחון.

נאָר אָפט האָט פאַרצווייפלונג מער מוט פאַרן גלויבן —
קומט די פאַרצווייפלונג זיין שלאָף ביינאַכט רויבן!

— יחזקאל, עס ווערט מקויים דיין שבועה, —
דיין אַדלערשע תּחית המתים-נבואה.

הערט ער אין קבר און ס'דעקט צו אַ שווייס אים, —
שפּאַנט ער אַוועק צו דעם טאַל פון די מתים.

פאַרוויקלט ער נאַכט ווי אַ טוך אויף די לענדן —
ער גייט זיין אַמאַליקע האַפענונג שענדן.

קומט ער צום טאַל רוקן אָפּ זיך די היטער
און ס'נעמט דורך די קופּעס פון ביינער אַ ציטער.

וואַרפט ער אַראָפּ פון זיך נאַכט מיט אַ שטורעם
און בלייבט שטיין — אַ וויסער און בייניקער טורעם.

מיט פּלאַם ווערן פול זיינע אויגיקע לעכער
און ס'פליקט זיין געוויין ווי אַ ווירבל-ווינט — דעכער.

ביז ער דערלאנגט זיין געיאמער א שמעטער
און רייסט פון זיך ווערטער ווי בעגל פון ברעטער :

— מתים, איך זאג : איר זאלט לעבעדיק ווערן !
און נעמט אַנשטאַט אויגן פאַר זיך מיינע טרערן.

און זאָלן די טרערן אין איך ווערן פלאַמען
און שפּאַנט פון דעם טאַל אַרויס אַלע צוואַמען.

ניט אינמאַל איך וועק איך שוין, מתים, ניט אינמאַל ;
אַליין איך אַ מת, שריי איך : איצט אַדער קיינמאַל !

דער טאַל ווערט פאַרכאַפט ווי אַ שיף פון אַ שטורעם,
ביים ראַנד ברענט דער נביא — דער בייניקער טורעם.

אין פינסטערניש בלאַנקען פאַרשטירעטע ציינער,
אַ גוף זוכט זיין שאַרבן, עס שליסן זיך ביינער.

און פּלוצלונג — די נאַכט ווערט צעריסן, עס טרעטן
פאַרוואַלקנטע רוישיקע מחנות סקעלעטן.

עס שטורעמט דער נביא די קנאַכיקע רייען,
וואָס דרייען פאַרכישופט אין טאַל זיך און דרייען :

— דערוועקטע, איר מוזט נאָך מער וואונדער באַווייזן
ווי לעבעדיק ווערן : דעם צוים איבערשפּרייזן !

ער צאַרנט, ער וואָרנט : דעם צוים איבערשפּרייזן !
און זיי אַלץ ביים טאַל־ראַנד אַרומקרייזן, קרייזן.

פאַרשווינדלטע פּאַלן זיי ענדלעך אַנידער
און ווידער זיי ווערן צעשאַטן אין גלידער.

פון צער רייסט יחזקאל אַראַפּ זיך זיין שאַרבן
און ווערט ניט . . . די פינסטערניש שיפעט אויס : שטאַרבן !

צוריק אין די גריבער, פאַרשאַלטענע פּגרים,
אין איין קבר — הונדערט, און איינער — אין הונדערטער קברים !

אָווי זאָלט איר ליגן פון איצטער ביז אייביק
און וועקט אייך ווער אויפֿעט — צעפֿאַלט ווידער שטויביק! — — —

ס'דעקט נאָכט צו דעם טאָל ווי אַ ריזיקער גייער
און ס'וואַכן די קופּערנע שלאַנגען פּול לוייער.

און ס'נעמט דורך די קופּעס אברים אַ יאָמער :
— דער נביא, דער נביא — ניטאָ מער . . .

מוסרניקעס

(פ א ע מ ע)

ווידערקול

דער אלולדיקער רעגן רוישט, די וואַלקנס ציען,
ווי אַן עדה צו אַ הייליקער לוויה.
ס'איז פינסטער, און מיין האַרץ האָט זיך צעשרייען,
ווי אין אַ חורבה אַ פאַריאַגטע חיה;
ס'איז פינסטער, און מיין האַרץ האָט זיך צעשרייען
מיטן ניגון פון בעל-מוסר ר' בחיי . . .

געשרייען האָבן פון מיין טיף אַרױפגעשטורעמט,
און פלאַטערן אַרום מיין קאַפּ מיט אימה,
שטיי איך אַ געשפּאַנטער, ווי דער וועכטער אויפן טורעם,
וואָס האָט דערהערט אין חשכות — טריט געהיימע . . .

אַ נאַקעטער, צעצויגענער געשריי,
אַ קולות פון באַגייסטערונג, אַ שטימען האַריקע,
איך גיי אייך נאָך — איך גיי
נאָך דעם ווידערקול פון מיינע אלול-נעכט פאַרזיבנאַריקע . . .

אין קלויז איז ליכטיק, שלעפּעריק און הייס,
אַ ריח ווי פון קינדערישע ווינדעלעך — אַ פייכטער,
מישט זיך אויס מיט זייערקיט און שווייס,
געדיכטער שטויב פאַרוואַלקנט די צעבליצטע לייכטער,
צעשפּריצט דאָס גאַלד אויף דעם פרוכת,
פאַרדבקעטע געשטאַלטן איבער שטענדערייען,
הייזעריק, אַרויסגעשלאָגן פון די כוחות,
פאַרגייען אין געשרייען.
אַ מחנה שפּאַרט זיך דורכן שמאַלן דורכגאַנג פון די בענק,
ווי אַ ים דורך פעלזן — צו דעם ברעג,
און האָבן זיי די מזרח-וואַנט פאַרשווענקט,
כוואַליען זיי צוריק אין מערב-זייט אַוועק.
אַ שורה בחורים — אַ מוטנע וואַסער-רינע,
גיסט זיך דורך דער ברייט, פון צפון-זייט — צו דרום,
און מיטן שם הוויה אויף די פנימער די גרינע,
שאַקלט מען זיך ביי דעם טיש אַריבער מוסר-ספרים . . .

עס קלעטערן צום הימל אויפן אייגענעם געשריי — די זין
פון אוקראינע, ליטע, פוילן און וואַלין . . .

דער קורצער טראַכנבראָדער האַלט זיך פאַר די אויערן,
כאַפט אין מויל אַ פּסוק, חזרט אים געשמאַק און קייט:
הערן האָב איך צוגעהערט אפרים טוט באַדויערן:
דו האַסט מיך געשמאַפט — און איך בין אַ געשמאַפטער" —
לויפט ער אום און שרייט.

אַנטקעגן לויפט דער לאַנגער טראַכנבראָדער,
דער טלית־קטן ווירבלט אַרום אים,
זיין פנים איז צעקנייטשט, זיין רעקל איז צעקנאָדערט,
און פאַרשמאדערט איז זיין שטים.
ער שלידערט מיט די הענט, ווי ער וואַלט זיך געטרונקען:
„גייסטו ניט אַרויף — מוזטו גיין אַראָפּ", —
איז ער אַראָפּגעזונקען.
און שלאָגט צונויף זיך מיט דעם קורצן קאַפּ צו קאַפּ:
„גייסטו ניט אַרויף — מוזטו גיין אַרונטער", —
דער קורצער אַבער איז געזונטער,
שרייט ער העכער: „הערן האָב איך צוגעהערט";
זיי שטויסן זיך, ווי הערנער אויף אַ שמאַלן בריק,
ביז ס'קריכט אין מיטן דורך דער אַסטראָוואַלער, —
וואַרפט זיך יעדער אין זיין זייט צוריק . . .

דער אַסטראָוואַלעך איז אַ שמאַלער,
מיט צאַרטע הענט, אַ קראַנקן פּוס און שוואַכן גוף,
אויף דאַרע אַקסלען זיצט אַ קאַפּ אַ קאַנטיקער און גרויסער,
אַ פּיסק — וואָס פּרעסט אַ גאַנצן מענטשן אויף;
אויגן — טונקעלע און הייסע,
וואָס קוקן פון אַ זייט אויף וועלטישער הנאה, —
באַהאַלט ער אויס זיין בליק, זיין קראַנקן פּוס,
און ווייזט די קינבאַקן, ווי ביי אַ חיה־רעה;
זיין פנים קרימט זיך שטענדיק פון פאַרדרוס,
ווי ער וואַלט אַפּפּילן אין מויל אַ טעם אַ ביטערן,
און ווען ער גייט די בחורים די יינגערע פאַרביי,
נעמען קלינגענדיקע שטימען העכער ציטערן.

— ווארשעווער — דערלאנגט ער פון א זייט א זאג, די אויגן
אָפגעווענדט,
צו א בחורל, וואָס פאָטשט פאַרדבקעט, כלומרשט, אין די הענט —
וואַרשעווער, איר האַלט אין איין פאַרשפעטיקן צום דאוונען,
היינט האָט איר פאַרזאַמט צום שיעור,
מען וועט אייך קנסענען מיט חלוקה, —
און ער שלעפט אַוועק זיך צו דער טיר.

ביי דער קלויזטיר שטייט ר' אַבא, צופט די באַרד פאַרמוחט.
א גאַנצן זומער זיצט ר' אַבא אויף אַ בוידעם — אין התבודדות ;
אלול קומט ער דעם בית-מדרש אָפגעבן זיין כוח . . .
דער אַסטראָוואַלער רירט אים אָן, ר' אַבא מורמלט ווי פון חלום :
— וואָס איז אַ מענטש, דער פשט — — —
דער אַסטראָוואַלער איז ניט אויפגעלייגט און ענטפערט אויפן קול אים:
— איר מאַכט היינט פאַר די יינגערע אַ ועד ?
מען האָט געפונען אין דעם ווילנערס קעסטל —
ר' אַבא שפיצט די קליינע אויגן אויס —
אַ בוך ! . . .
דער אַסטראָוואַלער גייט אַרויס פון קלויז
פאַרלאַנגווייליקט, אַ בייזער און אַ מידער.

ר' אַבא איז צו לאַנג געזעסן ביחידות,
שטייט ער, גלאַצט און גולמט, ביז ער גיט אַ צאַפּל—נעמט זיך דרייען
צווישן שטענדערס, לערנער און געשרייען,
עס גליען זיינע ווילדע שוואַרצע אויגן,
ווי ביי אַ נזיר ערשט געקומען פון די מדבר-זאַמדן, —
אַנטקעגן קומט אים אָן אַ שטייפער, אויסגעצויגן,
דוד קאַפעטקעוויטשער — דער אויסגעפוצטער למדן.
ר' אַבא מוסרניק דערפילט אַ שנאה :
פראַנט, דעם טלית-קטן האַלט ער אַ פאַרשטעקטן אין די הויזן,
אַנשטאַט פיאות, טראַגט ער אַ טשופרינע,
אַ שידוך וויל ער דווקא מיט צען טויזנט ;
ער ווייזט פאַר אַלעמען זיין גרויסן זייגער,
פאַרדרייט די יינגערע די קעפּ מיט חריפהדיקע שאלות,
זיי ווילן בעסער הערן זיינס אַ פּלפּול אויף אַ ר' עקיבא אייגער.

איידער לערנען מוסר בהתפעלות . . .
 שולדיק איז דער ראשי-ישיבה — וויל זיך ווייזן פאר דאמיר און ראדן,
 אז ער האט אויכעט בקיאים אין גאנץ ש"ס,
 אז זיינער א ישיבה-מאן קען אויך באקומען נדן.
 ר אבא, פול מיט כעס,
 ציט ווי דראָט זיין באָרד די פעכיקע,
 ביז זיינע אויגן שפיציקע און שטעכיקע,
 באַפאלן שלמהלע באַבוניצער — א תמימותדיקע לאַם.
 א בחורל קיין צוואַנציק יאָר ניט,
 האַלט ער אין די הענט זיין פנים איינגעדאַמט,
 די אַנגעטרערטע אויגן זעען גאַרניט,
 און כליפעט מיט אַ קינדיש ריינער שטימע:
 „דער עיקר איז אין מענטשנס לעבן — אַרבעטן אויף זיך אַליין“
 ר' אבא קוועלט: אַן עולה תמימה . . .

א ביסל ווייטער, ביי דער וואַנט, זיצט כלאוונע,
 שמייכלט קלוג, און לערנט מוסר בהתפעלות — שטיל.
 אַ קאַפּ האַט ער אַ זעלטענעם, זאַגט תורה,
 זיין ניגון גייט ניט איבער אין געבריל,
 זיין שטילקייט — אין אַ מרה-שחורה . . .
 ר' אבא ברומט: ער האַט אויף אַלץ אַ היתר,
 קען פויליש, איז אַ בעל תנך,
 ער האַט געלייענט בלעטער,
 ווייס ער ווערטער וועלטישע אַ סך,
 און דער — זאָל ווערן עס דעם ראשי-ישיבהס איידעם?
 דער עולם האַט אים, דעם מצויין, שטאַרק ניט ליב;
 ער וועט צוריק אַוועקגיין אויפן בוידעם —
 קלערט ר' אבא אַנגעכמורעט, טריב —
 אויב דער — וועט ווערן דער בעל-דעה אין בית-מדרש . . .

ר' אבא גיט אַ גלעט אַ בחורל פון קאוועל:
 — וואָס זיצט איר, יוסף, אז דער אייבערשטער מעג זיך דערבאַרעמען,
 צונויפגעדרייט פאַרמרה-שחורהט, ווי אַן אַבל?
 לערנט מוסר — וועט איר זיך דערוואַרעמען . . .
 מיט אַ מאַל דערזעט ער: ס'שטייט דער ווילנער ביי דער בימה,
 דערמאַנט ר' אבא זיך אַן בוך אין קעסטל — — —

דאך שמייכלט ער . . . און חיים ווילנער הערט א זיסע שטימע :
— וואָס מאַכט איר, ווילנער ? — און אַזוי, גאָר אָן אַ מיין,
פאַררוקן זיך צוויי פינגער אין זיין וועסטל :
— וואָס איז עס, האָ ? — אַ קעמעלע,
דערצו אַ שפיגעלע מיט אַ באַגילדטן רעמעלע !
פיין, — פאַרקרימט זיך דער בעל-מוסר, און ער גיט צו שטרענג :
— נאָך מערב מאַכן מיר אַ ועד, —
און פאַרשווינדט צעווישן די באַזעצטע בענק.

חיים ווילנער בלייבט פאַרחושט, —
ער האָט אין גאַנצן ניט געדענקט,
אַז ווען די מאַמע האָט מיט טרערן אים געקושט,
האָט זי אריינגעלייגט אַ קעמל אין זיין וועסטל-קעשענע.
ער פּאַלט צו מיט זיין שטערן צו די בימה-קעפּ די מעשענע —
ערשט איצט האָט ער דערשפּירט ס'אַר אַ פאַרביטענער
ער איז געוואָרן אין דער קורצער צייט, —
עלנט קוקט ער זיך אַרום, ווי פון אַ שיפּברוך אַ געליטענער,
אַרויסגעוואָרפן אויף אַ ברעג אין וויסטער ווייט . . .

און ס'קלעטערן צום הימל אויפן אייגענעם געשריי — די זין
פון אוקראַינע, ליטע, פּוילן און וואַלין . . .

✱

חיים ווילנער אין נאַוואַרעדקער ישיבה. שנת תר"ץ.
ווי אַלע בחורים האָט ער אַן אַרבע-כּנפות ביז די קני געטראַגן,
און ר' אבא מוסרניק — אַ ווילדע בוידעמקאַץ,
האָט אַפּילו אויף די טרוימען אין זיין שלאָף געהאַט צו זאָגן . . .

כאַטש ער איז אַלט געווען קוים צוואַנציק יאָר,
האָט ער — אַזש בלייך פון ערנסט — אויסגעזען ווי דרייסיק ;
ער האָט אַ זומפּ אין זיך געפונען אויף דער וואַר,
און ווי אַן עכטער מוסרניק אויף זיך געאַרבעט פלייסיק.

ער האָט געהערט, ווי פון דער ווייט — זיין בלוט,
אַזוי ווי דאָס גערויש פון ווייטן פּרילינגדיקן וואַסער ;

ער איז געשלאָפֿן אויף אַ קלויזבאַנק אין אַ הוט,
פון טאָג געוואָרן איינגעהאַלטענער און בלאַסער.

ר' אַבא איז געווען אַ ווילדע בוידעמקאַץ,
און ער — אַן אַרבע־כּנפותדיקער פּילאַסאָף אין אויסגעדרייטע שיד,
חיים ווילנער אין נאַוואַרעדקער ישיבה שנת תר"ץ —
דאָס בין איך . . .

אַ טויטע האַנט

ס'איז שטיל אין אויסגעלאַשענעם בית־מדרש, שטיל,
אין ווייבערשולכל וויגן זיך אַ הייפל שאַטנס
אויפן באַלקן, אויפן דיל,
און ס'הוידען אויף די ווענט זיך טלית־קטנס . . .

ר' אַבא האַלט אַ האַלב שעה אויסגעשטרעקט אַ טויטע האַנט,
כריפעט הייזעריק און טרוקן:
חיים ווילנער — גיט אַ תקיעת־כּף,
קיין מאַל אין אַ ביכל ניט אַריינצוקוקן.
איך ווייס: איר זייט ניט ווי אַ הינערקעפל שלאָף,
אַ בעל־תּאוה זאָל אייך גלייך פאַרציען אין זיין שליף;
די ביכלעך זיינען אַבער חזיר־טריף,
און ווי אַ מענטש זאָל שטאַרק ניט זיין,
ווערט ער קאַליע פון טריף־פּסולס,
און איר — אַנשטאַט צו ווייקן זיך אין וויין,
ווייקט איר זיך אין ראַסל . . .
מען מוז זיך פון דער וועלט פון ווייטן האַלטן,
אַ פּיערדיק צעגליטע שטאַבע
נעמט מען פון אַ לעשטאַפּ אויך אַרויס אַ קאַלטע —
פאַרגייט זיך הספּדיק ר' אַבא —
חיים ווילנער, גיט אַ תקיעת־כּף . . .

און חיים ווילנער אין חברים־קרייז,
פילט ווי ס'בייסן זיינע פּוסטריט מיין.

אַנטקעגן אים זיצט כלאַוונע אַ צעשמייכלטער, ווי שטענדיק,
אויף זיין אויפגעראַמטן פנים איז קיין זאך ניט קענטיק.

יוסף קאווער רירט ניט מיט קיין אבר,
 ער שטארט דער מרה-שחורהניק — א קבר,
 א פרישע וואונד א אפענע.
 מיט אויגן פייכט-פארלאפענע
 קוקט שלמהלע באבוניצער פול פלאטערניש
 אויפן ווילנער אין זיין מאטערניש.
 נאָר דער וואַרשעווער דער טומלער וויגט זיך פרום,
 אַ רגע פאַלט אַראָפּ זיין נאַז דער שלעפּעריקער אויפן טיש,
 באַלד טשוכעט ער זיך אויס — צעמישט
 קוקט ער תּמעוואַטע זיך אַרום:
 ער וואַלט שוין לאַנג געשלאָפּן — גיכער, גיכער,
 חיים ווילנער זשאַלעוועט אַ האַנט,
 אַ מעשה ביכער, —
 און זיין שאַטן ווערט נאָך פּרימער אויף דער וואַנט . . .

פּלוצלונג שפּרינגט ר' אַבא אויף,
 עס טרייסלט זיך פון כּעס זיין גוף:
 — וואָס איז עס גאָר אין מיטן דרינגען,
 איך וועל אַ גאַנצע נאַכט דאָ פּטרן?
 וואָס מיינט איר, ווילנער, כּוועל זיך ביז באַגינען
 מיט אייך מאַטערן?
 איר זייט אַ יינגל! — חיים ווילנער ווערט אַלץ בלאַסער.
 ר' אַבא שניידט אַן אַנגעצונדענער:
 — איר זייט אַ האַנטעך אַ פּאַרזיערטער, אַ קהלשער, אַ נאַסער,
 אַן אויסגעווישטער, אַפּגעבונדענער,
 אַן אמתער רשות-הרבים זייט איר,
 אַ מיסטקאַסטן פאַר פּרעמדן מיסט און שטיינער —
 דער אמת איז בלויז איינער.
 איר מיינט, מיר וועלן אייך דאָ האַלטן ווייטער?
 אַן ערלעכער וואַלט די טריף-פּסולס אויסגעמייקעט;
 משמעות, אַז אין אייך זיצט טיף דער איבל — — —
 — אמת, אמת — באַמקעט צו דער וואַרשעווער פּאַרדבּקעט.
 ר' אַבא מעסט אים אָפּ: זיצט גלייך,
 צדיקל — מיר קאַנען אייך!
 און וויכער שוין צום ווילנער: האַט ניט קיין פּאַראיבל,
 מיר ווייסן, איר וועט אייער האַנט באמת האַלטן, —

געדענקט, דער יצר-הרע קען זיך אויסבאהאלטן.
איר קלערט: איך וועל אליין זען און דערווייזן קענען.
אז די ביכלעך זיינען גארניט, —
זאג איך איך: זיי וועלן איך דאס הארץ פארברענען,
פריער אדער שפעטער וועט איר זען די נפקא-מינה;
איר ווישט זיך און שטייט ווייטער אונטער א צעפויילטער רינע, —
די תורה און די וועלט — זיי קענען ניט צוזאמען זיין,
זייט-זשע ניט דער הונט, וואס וויל אויף בידע חתונות באווייזן — —
און חיים ווילנער פילט, מען נעמט זיין האנט אריין,
ווי אין א קלעם פון אייזן . . .

ר' אבא ודרייט זיך אפ פון ווילנער אן א ווארט.
ווי א שוחט פון אן עוף, וואס ער האט אפגעשאכטן.
אראפגעלאזט די גאמבע אויף דער בארד,
די ארעמס אויף דער ברוסט פארפלאכטן,
גיט ער זיך א קער צו דעם באבוניצער:
— דערציילט, וואס טוט איר, שלמה, אויף צו מנצח זיין די גאוה?
עס האט דער קופישקער צעבראכן זיינע ברילן,
בשעת ער האט זיך איין מאל אויפן גאס פארקוקט
מיט טריפער תאוה —
און איר וואס טוט צו ברעכן אייער ווילן?

שלמה האט זיין קעפל אין די אקסלען ציטעריק פאררוקט,
ווי א לאם א בידנע אין א האגל, —
ר' אבא, שוין אין מוסרן א רגיל,
בלייבט א רגע א פארלאשענער, פארטיפטער,
באלד נעמען זיינע אומהיימלעכע אויגן ווידער גלאנצן:
— דער קופישקער, זאל ביישטיין אונדז דער זכות פון נפטר,
פלעגט זיך אפגעבן אין גאנצן:
אמאל האט ער א ווינטער זיינע פינגער אפגעפרארן,
געטראגן יעדן טאג א חולה אינעם הקדש עסן —
באבוניצער, צי פילט איר אייער אייגענעם חסרון,
ווי דעם ווייטאג פון אן אפגעהאקטן פינגער,
איר זאלט אן אלע מעלות אייערע פארגעסן?
וועמען ווילן מיר עס נארן, וועמען?
פאר וואס-זשע ווילן מיר זיך דווקא מאכן גרינגער?

ס'איז אַ חרפה פאַר מבקשים זיך צו שעמען!
וואָס טוט איר העכער אַנצוואַגן?
וועלדער זיינען דאָ — טאָ לאַמיר גיין דאָרט לעבן מיט בטחון!
דער מענטש איז שטאַרק גענוג פון אַלץ זיך אַפצוזאָגן.

אין שלמהס באַקן נעמט דאָס בלוט זיך זאַמלען,
ביז ער קלייבט צוזאַמען מוט אַרויסצושטאַמלען:
— איך האָב מיין פוטער אַפגעגעבן,
און געגאַנגען אָן אַ מאַנטל ביז אין טיפן ווינטער — — —
אויף ר' אַבאס ציינער נעמט אַ שמייכל שוועבן,
פאַרמאַטערט שלידערט ער אַוועק זיין קאַפּ אַהינטער:
— וואָס זאָגט איר, כלאַונע, צו אַזאַ פעולה?
באַזאַכט און רואיק ענטפערט כלאַונע:
— דאָס איז אַ גרויסער פּרט — נאָר ס'קען געשען
אַ מענטש זאָל מקריב זיין דאָס לעבן —
די וועלט זאָל אַבער וויסן עס און זען . . .
שלמה לאַזט אַראָפּ דעם קאַפּ:
— האָט ווער געוואוסט, אַז איך האָב אויסגעטאַן מיין פוטער?
כלאַונע ענטפערט רואיק אָפּ:
— מען קען טאָן גוטס — און דאָך ניט זיין קיין גוטער . . .
שלמה ווערט צעטומלט-רויט אַנטשוויגן,
ר' אַבא נעמט זיך אימפעטיקער וויגן:
— ר' שמחה זיסלס משל ווייסט איר דאָך געוויס:
מיר וועלן לויבן עמעצן, וואָס היט אַ קראַנקן,
קריגט ער אַבער פאַר זיין גוטסקייט וואָס ניט אין,
איז אים ניטאָ פאַר וואָס צו דאַנקען. —
דערזעט דער ראש הוועד אין שלמהס אויג אַ טרער,
נעמט ער אים באַרואיקן: באַבוניצער, ס'איז שווער
צו ווערן אַ מחבר, לייכטער איז צו ווערן אַ מבקר, —
קלעמט זיך ניט, איר שטייט ניט אָפּ פון אַנדערע . . .
כלאַונע פילט דעם שטאַך, זיין פנים פלאַקערט,
ר' אַבא וואָגט ניט מער.

דער וואַרשעווער דערזעט אַ שעת הכושר,
כאַפט אַרויס אַ ביכעלע פון קעשענע און שרייט:
— אַי, אַי, האָב איך פאַרשריבן אויפטוען אַ סך!

ר' אבא גיט א טאפ אים מיט די אויגן פון דער זייט,
און זאגט מיט איינגעהאלטענעם געבייזער :
— א קארליקל האט זיך צעשריען ביי דער נאכט :
די וויג איז ענג אים, ער געוואָרן איז אַ גרויסער,
האָט מען ליכטיק אין דער גיך געמאַכט,
ערשט — דאָס קארליקל וואָס אַלע מאַל
ליגט צעוואַלגערט אין דער ברייט.
גוואַלדעוועט עס און באַרימט זיך אויפן קול, —
איר פאַרשטייט ? . . .

און ווידער ציט ר' אבא אויס א געלע האנט א האַריקע :
— יוסף קאוולער, גיט אַ שבועה אייביק בלייבן מיט נאַוואַרעדאָק, —
און נעמט אויף זיך קבלות נייע צו די פאַראַיאַריקע.
דער וואַרשעווער ווינקט כיטרע : הע, אַ כאַפעניש,
ער כאַפט די יאַלדן, ווי אַ גנב פון דעם פלאַנקן — גרעט,
די מבקשים אָבער שטומען מיט האַרץ-קלאַפעניש,
יעדערער דערמאַנט זיך, ווי מען האָט אין אים אַריינגערעדט,
ביז ער האָט צוגעשוואָרן, —
זיי קוקן אויפן קאוולער, אויף ר' אבאס טויטער האַנט,
זיי דריקן אַט די טויטע האַנט פון כמה יאַרן . . .

יוסף שטעלט זיך, קוקט זיך אום אין ווייבערשול,
ווי ער וואַלט הילף געזוכט אין חדר, —
דאָס ווייבערשולכל איז מיט שאַטנס פול,
און יוסף זאָגט פאַריאושט : כ'טו אַ נדר
קיין מאַל פון ישיבה ניט אַוועקצוגיין,
אויף יום-טוב ניט צו פאַרן אין דער היים — קיין קאוועל,
און אין זיין שבועה קלאַגט געוויין,
ווי אין דעם ערשטן קדיש פון אַן אַבל — — —

שטיל איז אין ביינאַכטיקן בית-מדרש, שטיל.
אין ווייבערשולכל וויגן זיך די שאַטנס
אויפן באַלקן, אויפן דיל,
און ס'הוידען אויף די ווענט זיך טלית-קטנס . . .

חשבון הנפש

דער שלעפערדיקער ועד האָט זיך אין גאָס צעשיידט.
יוסף קאָוולער האָט זיך אויף אַ באַנק צונויפגעדרייט,
ער איז געלעגן אינעם וויבערשולכל און געחלומט פון דער מאַמען.

ס'האָט כלאַונע אַ געערגעטער אַהיים געשפּאַנט,
ס'איז פּריקע אים געווען, ווען ער האָט זיך דערמאַנט,
אַז ער באַדאַרף מיט דעם פּאַרקוועטשטן אַסטראָוואַלער נעכטיקן
צוזאַמען . . .

דער אַסטראָוואַלער האָט אַרומגעשפּרייזט אויף דער קוואַרטיר,
געלייגט זיך — אויפגעשטאַנען ווידער,
ער פלעגט אַ קוק טאָן יעדע רגע אויף דער טיר,
אַן אומרואיקער, אַ צעבראַכענער, אַ מידער.
ער האָט געהאַרט אַ שטאַרער, אַ באַנומענער,
דעם דורשטיקן געוויין פון זיינע גלידער,
געכליפעט האָט זיין גוף, אַן אַפגעצערטער, אַפגעקומענער,
ווי אַ קינד, פאַרלאָזן אין דער נאַכט, —
האָט ער זיין קאַפּ פאַרגראָבן אינעם קישן,
געוואַלט זיך מיט דער פינסטערניש פאַרמישן —
און אומעטום זיין הייסן לייב געפונען.
זיין גוף האָט אים געברענט,
תאוהקע דמיונות האָבן אים פאַרשפונען,
און אַריינגעדרייט צעווישן זיינע קני — די הענט . . .

אַ, דער גיהנום האָט אַרויסגעשאָסן פון זיין בעט אין פייערצונגען,
איז ער ווי פון אַ ברענענדיקן הויז אַראַפגעשפרונגען,
אַ נאַקעטער גענומען אומלויפן אין חדר ;
מיט זיין לייב אַליין ניט צו פאַרבלייבן —
געשלעפט אויף זיך מלבושים, קליידער —
און דעם קאַלטן שמייכל פון דעם ראשי־שיבהס בתי־יחידה
ניט געקענט פאַרטרייבן . . .

ער האָט אַריינגענומען אין די הענט דעם קאַפּ דעם מידן,
אים, דעם עלטסטן, וואָס דער ראשי־שיבה קען זיך ניט אַ ריר טאָן
אַן אים,

קען פארבייטן כלאוונע — עפעס דארט א יינגל מיט א שיינעם פנים...

די טיר האָט זיך געטאָן אָן עפֿן.
כלאוונע האָט זיך פֿון ר' אבאס ועד צוריקגעקערט —
האָט ער גערעכנט טרעפֿן
דעם אַסטראָוואָלער אַ צונויפֿגעקאַרטשעטן, פֿאַרגעלט,
זיצן אויף דער ערד? . . .
דער אַסטראָוואָלער האָט זיך אויפֿגעשטעלט,
דעם מאַנטל ביזן קאַלנער שטאַלץ און ביזן פֿאַרקנעפֿלט:
— אויפֿן טיש ליגט אייער חלוקה־געלט,
אין עלמערל ליגט ברויט, אין קיך שטייט טיי אין טעפל.
ער האָט זיין ברייטע גאַמבע אינעם קאַלנער ביזן מויל פֿאַררוקט
און אַרויס מיט אַן אַראָפֿגעלאָזן קאַפֿ. —
ס'האָט כלאוונע לאַנג נאָך אויף דער טיר געקוקט,
דער שמייכל פֿון זיין פֿנים איז אַראָפֿ . . .

דער אַסטראָוואָלער איז געהונקען דורך די אומעטיקע געסלעך,
געוואַקלט אויף צעדרייטע טראַטואַרן,
געוואַלט מבטל מאַכן זיך — ווי אַש צעשאַרן;
ווי זיין קראַנקער הינקעדיקער פֿוס.
איז איצט אים איבעריק זיין גאַנצער בידנער לעבן, —
דאָס גאַנצע מוסר לערנען איז אַ שטות,
אויב דאָס קען ניט קיין מנוחה געבן.

דער אַסטראָוואָלער האָט זיך אָפֿגעשטעלט פֿאַרוואונדערט —
די געסלעך האָבן זיך געשטויסן אַרום אים, צונויפֿגעפֿלאַנטערט,
האָט ער געפֿראווט אַיעדע גאָס צו אויסטיילן באַזונדער:
אַט איז די קיך, און אַט דערקאַנט ער
דאָס געסעלע, וואָס פֿאַלט אַריין אין ראש־שיבהס טיר,
אַנטקעגן פֿירט צו דעם בית־מדרש אַ בית־עולם־וואַנט,
דאָ חלומען די בחורים אין אַוונט אויף שפּאַציר —
איז ער אַ מידער צו דער קלויז אַוועקגעהונקען,
ווי אַ קראַנקער פֿערד דעם קאַפֿ אַראָפֿגעזונקען,
און דער בית־עולם האָט אים נאָכגעשפּאַנט . . .
אַ בית־הקברות, אַן אַרומגעצויגענער מיט דראַט,

שטייט אין מיטן שטאָט.
איידער גאָסן האָבן דאָ אַ פלייץ געטאָן, ווי שטורעמדיקע טייכן —
זאָל ער זיך מיטן אַלטן פעלד פאָרגלייכן?
דער קופישקער, צו אונטערדריקן זיין פחדנות,
פלעגט גיין אין מתים־שטיבל שלאַפן אויף די טהרה־ברעטער,
און ער — צו אונטערדריקן זיינע גלוסטונגען — צי וועט ער
לייגן זיך אויף שטעכעדיקן דראָט?
אַ ניין, ס'איז אויף זיין גוף אים אַ רחמנות,
זיין קראַנקע האַרץ אַ שאָד . . .

אַ בית־הקברות שטייט אין מיטן שטאָט,
דאָס לעבן פאַלט צו ביז דער וואַנט און שטאַרבט מיט איין מאָל אַפּ,
די הויכע פענסטער קוקן גאוהדיק צום גרינעם פעלד אַראָפּ, —
שמייכלען די עניוּותדיקע קברים שטילערהייט:
אַ, הויכע מויערן,
האָט איר זיך קברים אָנגעגרייט? . . .

דער אַסטראָוואַלער איז געזעסן אין ביינאַכטיקן בית־מדרש
און געוויגט זיך נאַכאַנאַנד.
אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ, דעם שטערן איינגעדריקט אין שטענדערקאַנט,
די אויגן צוגעמאַכט — די פינסטערניש זאָל זיין נאָך גרעסער,
און מיט אַ קברים־שטים, ווי מיט אַ מעסער,
געוואַלט אַרויסשניידן פון זיך די טריפה אַדערן:
ווי קומט אַ מוסרניק צו האָבן תביעות —
אַ נאַוואַרעדקער זאָל פאַדערן?

„האָט איר שוין אָנגעגרייט זיך קברים?“ —

ווי מען פּרוּוואַט אַרויסנעמען פון טייך אַ שטיין אַ שווערן,
האָט ער געוואַלט אַרויסנעמען פון זיך דעם ביטערן פאַרדרוס:
אויף וואָס ער האָט אַזוי פיל יאָרן מוסר אָפּגעלערנט?
גיט עס אים ניט קיין מנוחה — איז עס שטות . . .

„האָט איר שוין אָנגעגרייט זיך קברים?“ —

אַ שקר קען מען נאָר באַרעכטיקן דורך נייע שקרים.

ער האָט זיין קאָפּ אַכזריותדיק אין שטענדערראַנד געשלאָגן
 ניט אויפגעהערט אין שטענדערלאַך אַריינצוקלאַגן:
 וואָס-זשע איז געווען דער שקר פון זיין לעבן?
 ער איז אַרומגעפאַרן איבער רוסלאַנד און אוקראַינע,
 געבושעוועט האָט הונגער, די מלחמה און מגיפה,
 און זייער אַלטער רבי, ער, און די חברים זיינע,
 פלעגן כאַפּן יינגעלעך, ווי פון אַ שריפה;
 געלויערט אין די שטעט, אויף אַלע באַנען,
 אַרומגענישטערט אין דער שטעטלדיקער סביבה:
 „וואו פאַרט אַ בחורל? וואוהין — פון וואַנען?“
 און גלייך אַוועקגעפירט אין דער ישיבה.
 שלמהלע באַבוניצער און כלאַוונען — אַלע יונגע וועדן,
 האָט ער אַהער געבראַכט אין קורצע הייזלעך ביז די קני —
 קריגט כלאַוונע איצט דעם ראש-ישיבהס טעכטערל,
 און די ישיבה אויך — אין נדן . . .
 דער אַסטראָוואַלער פילט אין קאָפּ אַ שווינדל, און אין האַרץ — אַ ברי:
 אפשר דעמאָלט, ווען מען האָט געפירט זיי צען מאָל שיסן,
 געשוואַלענע פון הונגער, אַנגעאַטעמעט מיט טויט,
 צעלייגטע פון כאַלערע און פון קרעץ צעביסן, —
 אפשר דאָן אַנשטאַט צו זיין אַ באַלשעוויק,
 איז ער געוואָרן גאַר אַ מוסרניק?

„האָט איר זיך קברים אַנגעגרייט?“ —

דער אַסטראָוואַלער האָט געזוכט פון זיך דעם פלאַם אַרויסצוקריגן,
 ווי פון שטיינער — פייער פאַר אַ קנויט:
 קען זיין, אַז ער איז פרום געווען בלויז אין דער נאַנט פון רבין —
 עס פלעגט אים וואַרעמען דעם אַלטנס שטים;
 מען קען אויך פאַר אַ תורה מקריב זיין דאָס לעבן
 ניט צוליב איר אמת — נאָר צוליב אַט די וואָס טראַגן אים . . .
 דער אַסטראָוואַלער האָט גענומען העכער וואַיען,
 געשלעפט פון זיך מיט גליאיקע אַפצווענגען,
 געוואַלט זיך אויפן שאַרף פון חלף ברענגען:
 שווער אַריבערטראַגן אַ פאַרשטאַנענעם בזיון,
 צען מאָל שווערער ווען מען ווייס אַפילו ניט פאַר וואָס?
 אין וואָס באַשטייט זיין ביטערער פאַרדראַס:

האַט ער אַליין זיך איינגעשמועסט ? — ניין !
 כאָטש מען האָט אים גאַרניט צוגעזאָגט — ניט אָפּגענאַרט,
 ווייס ער, אָ דער ראַש־ישיבה האָט געוואוסט זיין מיין,
 און קיין מאָל ניט, אָפּילו פּון דער זייט, זיין פּאַלשע האָפּענונג צעשאַרט;
 אפּשר איז באַמת מיר אַ שאַד די תּורה און די מי —
 ענטפּערט זיך אַליין דער אַסטראָוואַלער אין וויכוח —
 אַ בחורל, וואָס האָט ניט לאַנג געטראָגן הייזלעך ביז די קני,
 זאָל איבערפירן דעם בית־מדרש מיט זיין רוח ? —
 אַ, ניין, ער מיינט עס ניט לשם שמים !
 ער וועט זיך מודה זיין — ווי גרויס ס'איז ניט דער ווייטיק ;
 אים אָרט ניט פאַר דעם גייסט דעם נייעם,
 נאָר וואָס ער, דער אַסטראָוואַלער, איז שוין מער ניט ניטיק . . .
 דער אַסטראָוואַלער הייבט אָן העכער קלאַנג :
 זאָל זיין, אָז זי — איז עס געווען דער מיין פּון זיינע יאָרן ?
 ווי לאַנג עס ווייס ניט קיינער, וועסטו זיך אַליין ניט אונטערזאָגן
 דיין באַהאַלטענעם חסרון . . .
 דער אַסטראָוואַלער האָט זיך איינגעבוּיגן,
 די ציין פאַרשטשעמעט,
 ווי ער וואַלט עפעס פּון דער טיף אַרויסגעצויגן ;
 געמיינט האָט ער, אָז זי באַגלייט אַ פרומע זיינע טריט,
 וויל ער — קען ער גלייך זי נעמען,
 און זי — וויל ניט ? ! . . .

ער האָט געמיינט זיין פּרישות איז אַ פּרייע, ניט געצוואונגען,
 ס'איז אַלץ אָן אים געווענדט, —
 דערוואַרט אים ניט די וועלט מיט פּולע הענט ? . . .
 און ס'איז דער אַסטראָוואַלער אויפגעשפרונגען —
 ער האָט זיין צער דערקענט.

אין הייסע נעכט האָט ער געהאַט אַ טרייסט ;
 זיי שטאַלן, דו ביסט אַ פּרוש — אייגנוויליק !
 אומזיסט האָט ער זיך אָבער דער געפייניקטער געגרייסט —
 ער איז דורך נויט, דורך צופאַל אָן אַסקעט . . .
 עס וועט פאַרשטיין דעם חילוק
 דער — וואָס עס דעהערט און עס דערזעט.

ער האָט אַרומגעווישט דעם שווייס,
אויפגעשטעלט זיך ערנסט, פּייערלעך און בלייך :
ביי זיין גאַנצער מאַטערניש און גרויס,
האַט ער, דער אַסטראָוואַלער, ניט געקענט דערגרייכן,
וואָס אַ יינגל האָט דערגרייכט.

דער אַסטראָוואַלער האָט זיך אין אַ ווינקל איינגעטוליעט,
דער שטורעם אין זיין האַרץ האָט אָפּגעהוּליעט.
איצט וועט ער זיך לאָזן שטייגן צו אַזעלכע הייכן,
וואו עס וועט ניט קיין מאָל שטייגן דער —
וואָס זיגט אין לעבן, קען צו אַלץ דערגרייכן,
ווייל דער באַזיגטער — קאָן דערגרייכן מער.

זיין גוף דער אָנגעצויגענער, דער אָנגעשפּאַנטער,
האַט אָפּגעציטערט, ווי דער שטריק פון אַ באַפרייטן בויגן,
זיין האַרץ האָט אויסגעוויינט דאָס ליד פון ר' ישראל דעם סאַלאַנטער,
און מיט ברענענדיקע טרערן האָבן מיטגעזונגען זיינע אויגן :

אַדם —

דער מענטש איז אין זיין דמיון פריי,
און אַ געבונדענער — דורך זיין געדאַנק.
זיין דמיון קרייזט אַרום זיין האַרץ,
ווי אַ רויבפויגל אַרום זיין פּאַנג.

אין זינד ליגט די באַשטראַפונג,
און זאָל אַ מענטש ניט זאָגן :
פאַר וואָס זאָל איך אַ פרעמדע שטראַף
בחנם דאַרפן טראַגן ?

אַ, קיינער קומט דיר ניט צו הילף,
דיך אויסצולייזן פון יסורים,
זאָל ווערן דער געדאַנק דיין רודערער,
און ער וועט פירן דיך אין שטורעם.

דער אַסטראָוואַלער האָט דעם פנים פון די דלאַניעס אויפגעהויבן,
עס האָבן אָפּגעצוקט פון זיין געזיכט די לעצטע בליצן.
דאָס גרויע טאַגליכט איז אַריינגערונען דורך די שויבן.

א פארגליווערטער איז ער געבליבן זיצן.
ער האָט דערהערט אַ כליפען אַ פאָרוואַרגענעם,
האָט ער זיך אויפגעשטעלט, און ווי אַ בלינדער,
וואָס גייט נאָך דאָס געוויין פון זיינע קינדער,
געלאָזט זיך פירן פון דעם כליפען דעם פאָרבאָרגענעם — — —

יוסף קאָולער איז געלעגן אויפגעדרייט אין ווייבערשול,
איינגעדעקט אין מאַנטל און געפיבערט,
די אויפגעריסענע שוואַרצעפּלען טרערן פול,
די בענקשאַפט אין זיין האַרץ אַריבער :
ער האָט געזען אין גרויען שטיבעלע זיין מאַמען.
פאַרטאָג. זי וויינט און שילט קאַרטאַפּל,
זי וויינט די אַרעמע, אַן עלנטע, און שפל, —
און פון דער ווייט האָט ער געוויינט מיט איר צוזאַמען . . .

די בירושע

אין קלויז האָט איינגעשטילט זיך דאָס געוואָלה,
די העלדזער זיינען, ווי דער האַנטפּאַס טרוקן,
עס איז קוים האַלבער טאָג — און ס'פּאַלט
די מידקייט, ווי אַ ברעכעניש אַריין אין רוקן.
מען האָט זיך אָפּגעקריגט ביי דער גמרא,
די האַלב שעה מוסר אָפּגעשריען,
געיאָגט פון זיך דעם יצר־הרע —
ווי לאַנג וועט זיך דער סדר ציען ?
כאַפט מען אויף דערוויילע זיך אַרויס,
איינגעהויקערט, דורכגעקלעטערטע אין בית־הכסא,
איז דאָרט, להבדיל, ווי אין קלויז
פול — — — — —

שטייט מען ווי ביי שמונה־עשרה רייען אונטער רייען,
מען היט די געלע ציצית ביז די טריט, —
פון קלויז פאַרבלאַנדזשען פרומע אויסגעשרייען,
דאָ — רעדט מען ניט.

טרעפט, אַז עמעצער פאַרמאַכט זיך מיט אַ צייטונג אין אַ קעמערל
און לייענט . . .
מיט אַ מאָל דערהערט ער — וויי, ר' אַבא קלאַפט אין טיר,
פליט ער פון דעם קעמערל אַרויס געשווינדט,

ווי א צערייצטער ביק פון קו אראפגעטריבן, —
 נאר ר' אבא, שוין אין אלע בית-הכסאס אויסגעריבן, —
 בייגט זיך איינעט און געפינט . . .
 און מיט דעם ריח פון דעם אַסיענווינט
 און פון השתנה,
 וואַרפט מען זיך אַריין אין דעם בית-מדרש אַפגעפרישט.
 מען שרייט די בית-הכסא-פסוקים מיט כוונה.
 עס פאַלט אַ פאַטש אין טיש,
 צעשטעלט מען זיך צו דער פאַרמנחהדיקער „בירושע“
 (מען רופט אַזוי ביי די נאַוואַרעדקער די שעה, ווען פאַרן
 גייען אום און שמועסן פון תשובה-טעג און אייגענעם חסרון).
 דער וואַרשעווער האָט זיך ביים קאַפּעטקעוויטשער געשטעלט,
 דער ווילנער לעבן קורצן טראַכנבראַדער; דער באַבאָניצער — ביים לאַנגן,
 און ווי עס גייען שעפעלעך — באַראַנעס נאָך אין פעלד,
 זיינען יונגע מוסרניקעס לעבן עלטערע געגאַנגען
 צו דער הייליקער עבודה . . .
 כלאַונע האָט פאַרשפעטיקט — בלייבט ער ביי דער קלויזטיר שטיין :
 אויפן מזרח הינקט אַרום דער אַסטראָוואַלער —
 געבליבן זיינען אויסן ביידע.
 כלאַונע דרייט זיך אַ געכאַפּטער : — זאָל ער
 אין הונגעריקן פּיסק צום טיגער גיין ? . . .
 דער אַסטראָוואַלער גייט אַרום, ווי אין אַ שטייג — צווישן בענק,
 זיין קאַנטיקער געזיכט איז היינט נאָך האַרטער,
 די נידעריקע אַקסלען שטרענג.
 כלאַונע וואַרט אָן איינגעשפאַרטער —
 דער הינקעדיקער אַבער קען אַ בחורל נאָך נעמען,
 ער דרייט זיך אויס צום שוועל
 און קנייטשט אַזוי צונויף די ברעמען —
 אָן כלאַונע גלייכט זיך אויס ווי צום באַפעל,
 און שטעלט זיך אָן אַ וואַרט אַנידער ביי זיין זייט.
 דעם אַסטראָוואַלערס קינבאַק שניידט אַרויס זיך האַרט,
 צערודערט שמייכלט כלאַונע צו דער ווייט,
 און וואַרט . . .

דער עולם איז אין שמועס שוין צעוואַרעמט.
 עס שאַרן שאַרן פּיס, אַזש ס'הייבט זיך אויף אַ שטויב,
 ווי ס'וואַלטן הונדערט וועגענער געליאַרעמט.

אָט שפּאַנט פּאַרביי דער קורצער טראַכנבראָדער,
אַ ראַזעווער, אַ פּולער, אַ געפּאַקטער ווי אַ יאָדער.
די לאַנגע שמאַלע הויזן פּלאַצן אויף זיין שטייפּן גוף,
ציט ער זיי כסדר מיט דער לינקער האַנט אַרויף,
און דרייט זיך יעדע רגע אום מיט כעס
אויף זיין חבר דעם שליממזל, דעם פּאַרשפיצטן פּלאַקן,
וואָס האָט אויף דער קוואַרטיר פּאַרטוישט די הויזן היינט אין האַסט.
דער לאַנגער טראַכנבראָדער קוקט צעשראַקן,
ער ווייס בפּירוש ניט וואָס איז דער קורצער אין רציחה,
ער האָט נאָך זיינע דאַרע פּיס פּון אַ בוטשאַן,
ניט באַמערקט אַפּילו אין די פּרעמדע ברייטע פּלודערן, —
דעם קורצן איז די בירזשע היינט ניט נחא,
ער האַלט מיט די ידים און אייך רודערן,
און חיים ווילנער וויל אים אַניאַגן אין שפּאַן,
ווי אַ לאַשעקל — די קליאַטשע . . .
דוד קאַפעטקעוויטשער, צעוואַקסן, הויך,
שפּרייזט באַזאַכט און קאַטשעט,
ווי אַ פּאַס פּאַראויס זיין בויך,
און ווי אַ וועווערקע שפּרינגט אום פּון סוק צו סוק,
טענצלט אַרום אים דער וואַרשעווער געשייט און קלוג.
אויף דעם אַנגעקערטן מזרח הינקט אַרום דער אַסטראָוואַלער,
ער פּילט ביים זייט דעם אויפגעבליטן יונג — און שאַרפּער
שפּירט ער ס'אַר און איינגעבראַכענער ער איז און שמאַלער,
די מוסר-נאַכט האָט אים ניט דורכגעשרפּעט . . .
כלאַונע איז אַודאי שענער,
שיין — און צוויי מאַל העכער,
פּשוט : פּרויען האַבן ליבער הויכע מענער,
דאָס וויסן פּייגל אויף די דעכער,
ער, דער קלויזניק, האָט עס ניט געוואוסט —
באַפּאַלט אַ צופּעניש זיין קראַנקן פּוס.
און אפּשר — גיט ער זיך אַ כאַפּ ביים שטערן,
ער הערט אַ שניווינט און אַ מישעניש אין קאַפּ —
און כלאַונע זאָל ניט זיין געדאַנק דערהערן,
לאַזט ער זיינע אויגן צו דער ערד אַראָפּ :
אפּשר איז זי אַ באַשיידענע, אַ יידיש-פּרומע טאַכטער,
האַט זי, דעם ראַש-ישיבהס בת-יחידה אַפּגעפּילט,
אַז ער איז אַ בעל-תּאוּה אַ צעקאַכטער —

ער שפירט ווי ס'ווערן אים די הענט פארקילט :
 כלאוונע איז א שטילער, גאנץ אין מעשים און געדאנק —
 און שלאנק . . .
 דער אַסטראָוואָלער גיט אויף כלאוונען מיט אַזוי פיל האָס אַ קוק —
 אַזוי פיל האָס און קנאה אין די בלאַנדזשענדיקע אויגן.
 אַז כלאוונע גיט אַהינטער זיך אַ רוק,
 ווי אַ דראַגונער וואָלט אויף אים אַרויפגעפלוויגן, —
 דערפילט ער אָבער זיינע הויכע אַקסל, שטייפע דיפן,
 זיין יונגן פריילעכן און גלייכן טראַט,
 און ער צעבייסט אַ שמייכל מיט די ליפן —
 אַ שמייכל פון נצחון און פון שפּאַט . . .
 דער קורצער טראַכנבראָדער קלינגט שוין הילכיק, ווי אַ גלעקל,
 ער האַלט אַן אויפהער אין איין צושפּיליען דאָס רעקל,
 און להכעיס שפּיליען זיך די קנעפלעך אָפּ.
 ער דרייט דעם גראַבן פינגער, קוועטשט מיט טראַפּ :
 — די מעשה איז פאַרקערט גאָר, — שרייט ער ווי זיין שטייגער איז,
 און טרעט זיין צוהערער דעם ווילנער אויף די פיס —
 די מעשה איז פאַרקערט :
 ווי שטייט אין נביא : „הערן האָב איך צוגעהערט,
 אפרים טוט באַדויערן :
 דו האַסט מיך געשטראַפּט — און איך בין אַ געשטראַפּטער,
 ווי אַ ניט-געפּרוואוּטע קאַלב“ —
 די מעשה איז פאַרקערט — אַ מענטש, וואָס האַפּט ער,
 אויב זיין תשובה איז אויף האַלב ?
 אַ מענטש, וואָס זאָגט זיך אָפּ פון עבר בלויז פאַר לייטן,
 און ווערט ניט ווי אַן עופּל — ניי געבאַרן,
 און וועט זיך ניט אין זעלבן טאַג צו בעסער צען מאָל בייטן —
 איז ער קיין בעל-תשובה ניט געוואָרן.
 פאַרקערט . . . — דער קורצער וואַרפט זיין גראַבן פינגער אין דער
 לופט אַרויס
 און קערעוועט מיט חיים ווילנער פלינק זיך אויס.
 פון הינטן שטעלט דער לאַנגער טראַכנבראָדער שטילע טריט,
 די הויטיקע בלוט-אַפּגעצאַפּטע באַקן
 באַוועגן זיך מיט געלע ציין — קיין ווערטער הערט מען ניט,
 הייבט זיך שלמה אויף די שפיץ פיס אונטער.
 דער לאַנגער פליסטערט : פ א ר פ א ל נ , איין מאָל שוין פאַר אַלע מאָל :
 „גייסטו ניט אַרויף — מוזטו גיין אַרונטער“

פ א ר פ א ל ן , פ א ר פ א ל ן — חזרט ער כסדר מיט א טויטן קול,
שאַקלט מיט זיין לאַנגער נאָז דערביי,
און גייט מיט דעם באַבוניצער פאַרביי.

דער למדן דוד קאָפּעטקעוויטשער הערט כלומרשט שטאַרק

אַריינגעטראַכט —

און היט זיך ניט אַרויסצושיסן אַ געלעכטער, —

דער וואַרשעווער, דער ממזר, לצעוועט און לאַכט,

ער לעסטערט אַלעמען און אַלץ פאַרשוועכט ער :

— ר' דוד — ווייזט ער אויפן קורצן טראַכנבראָדער מיט אַ גנביש

שמייכל —

איר זעט דעם טלית-קטן אויפן הינטערטייל — ס'איז אַ פּרוּכּת,

און הינטער דעם געפינען זיך צוויי תּורות אין אַ היכל — — —

דער למדן האַלט זיך מיט די לעצטע כּוחות

ניט אַרויסצופלאַצן,

ער קוקט זיך אומרואיק אַרום אין דעם בית-מדרש,

נעמט די פעטע גאַמבע קראַצן,

און הויך : איר ווייסט דאָך, וואַרשעווער, דעם מדרש — — —

דער אַסטראָוואַלער האַט זיך אַפּגעשטעלט ביים עמוד,

די אַרעמס אַנגעשפּאַרט אָן ברעטל ווי צום דאַוונען,

פאַרשטעלט דאָס פּנים און גערעדט צו כלאַוונען :

— דער גרעסטער חוטא ירבעם בן נבט,

האַט אויפּגעשטעלט צוויי קעלבער : דאָס איז אייער גאַט !

גאַט האַט אים געזאָגט : טו תּשובּה, טו,

מיר וועלן זאַלבעדריט שפּאַצירן אין גן-עדן,

בן ישי, איך און דו.

פרעגט דער רשע : ווער — דער ערשטער פּון אונדז ביידן ?

אויב דער ערשטער דוד,

וויל איך ניט דעם גאַנצן כּבוד —

דער אַסטראָוואַלער נעמט די הענט צו פּון די אויגן מיט אַ מאַל,

און אונטערערדישער גערודער הערט זיך אין זיין קול :

— ווי גרויס דאָרף זיין דער חוטא,

וואָס זאָגט זיך אָפּ פּון גאַטס חבּרותא — אַ פאַרשאַלטענער לדורות,

אַבי ניט זיין דער צווייטער ?

כלאַוונע לוייערט מיט פאַראיבל און מיט מורא :

וואו וויל אים דאָ דער אַסטראָוואַלער כאַפּן ?

— דרייט ער זיך : עס זאָגן די חז"ל — — —

†

ס'גייט זיך די בית-מדרש-טיר אַ פּראָל —
 ר' אבא פאלט אריין מיט אַ געיאָמער,
 אַז עס בלייבט די גאַנצע בירושע מיט אַן אויפגעריסן מויל —
 ר' אבא שרייט: ניטאָ מער, אוי, ניטאָ מער,
 כ'האַב אים אַרומגעזוכט אי דאָרט אי דאָ,
 ניטאָ — ער איז אין ערגעץ שוין ניטאָ.
 — ווער? — שרייט אויס דער גאַנצער עולם — ווער?
 ר' אבא קרעכצט, ווי דורך אַ טוך אַ וואָלענער
 אויף ציינער אַנגעשוואָלענע:
 — דער קאָולער! יוספל, ער איז אין ווייבערשול געשלאָפן —
 און פאַרטאָג אַנטלאָפן...
 ר' אבא נעמט אַ ווילדער אומלויפן אין קלויז:
 — אַזוי פיל מוסר אים געלערנט,
 איך בין שולדיק, שליידערט מיך אַרויס,
 ער וועט קאַליע ווערן, קאַליע ווערן, —
 און ווי אַן אָפגעברענטע חיה נעמט ער הוילן...

שלמהלע באַבוניצער צעעפנט זיינע תמימותדיקע אויגן.
 ער דערמאָנט זיך זיין אַוועקפאַרן אין פוילן:
 די הענט אַראָפגעלאָזט אין שוואַרצן שאַל,
 שטייט אַן איינגעשרומפענע די מאַמע ביים וואַקזאַל,
 עס שרייען אירע גרויע האָר אין ווינט.
 די רעדער רודערן, ער הערט איר האַרבן קלאָפן.
 אירע אָפגעוועלקטע ליפן ציטערן: מיין קינד,
 איר שאַלכל פליט, ווי זי וואָלט וועלן אים דערכאַפן, —
 ער פילט דער מאַמעס שאַלכל פלאַטערן אַרום זיין קאַפּ,
 אין שלאָף, ביים וועד, ביי דער גמרא, —
 און ס'ווייס ניט שלמהלע: זאַל ער מקנא זיין דעם קאָולער,
 אָדער זען אין אים דעם יצר-הרע?
 דער וואַרשעווער כיכיקעט צו דעם קאַפעטקעוויטשער מיט חזק
 און הנאה:

— אויך איך אַנטלויף, ווי איך באַקום אַ היתר אויף הוראה.
 דער לאַנגער טראַכנבראָדער אָבער צופט אַ האָר פון גאַמבע,
 און מעקעט: אין דער היים אַנטלאָפן? — שרעקלעך...

פּלוצלונג פּלאַצט אַריין אַ באַמבע.

עס קייקלען זיך אין דעם שוועל אריבער — פעקלעך,
און יוסף קאווער קומט אריין — — —
ער ליגט שוין אין ר' אבאס ארעמס איינגעקלעמט.
יוסף דרייט אוועק זיין קאפ פארשעמט :
— איך האב געוואלט דער מאמען זען, —
בייגט ער זיך, ווי צו דעם טאטנס קבר — צו דער ערד.
— איז וואס געשען ?
— איך האב פון מיטן וועג זיך אומגעקערט — — —

דער אסטראוואלער כאפט אן כלאונען ביי דער האנט :
— געווען איז ירבעם בן נבט א רשע מרושע.
א מענטש טאר אבער אפט ניט איבערלעבן שאנד,
ער טאר ניט בלייבן לעבן מיט זיין בושה.
איך — וואלט ניט צוריקגעקומען ! —
און ער דערפילט א זאלציקע ניטגוטקייט אויפן גומען . . .

די מוסרניקעס גייען

„די מוסרניקעס גייען!“ —
עס שטעלן אפ זיך די פארהאוועטע און טומלידיקע געסלעך,
נייגעריקע לויפן אן די הערינג-קרעמערלעך און באלעבעסלעך.
די קינדער טראגן זיך מיט א געפילדער,
די גאס ווערט לוסטיקער און ווילדער.

„די מוסרניקעס גייען!“ —
הערצער אויפגעכראטטעטע. ארומגעריסענע, אין אויסגעדרייטע שיד,
די פאלעס — הפקר אויפן ווינט,
די לאנגע ציצית באמבלען זיך — זיי אילן זיך געשווינדט
צום מיטאג אין דער קיך.

„די מוסרניקעס גייען!“ —
זיי לויפן דורך דער גאס — אדורכן גיהנום פון נסיון,
מחנותווייז, ווי היישעריקן דורך די פייערן ארום א פעלד ;
א מוסרניק וועט זיך אליין אין גאס ניט טרויען
צו בלייבן פנים קעגן פנים מיט דער וועלט . . .

„די מוסרניקעס גייען!“ —
קומען זיי אנטקעגן א קאמפאניע מיידלעך,

אַרבעטאַרינס ערשט אַרויסגעשאַטן פון פאַבריק,
נעמען זיי זיך דרייען מיט די קלויזניקעס אין דריידלעך,
די נאַוואַרעדקער דערלאַנגען זיך אַ לאַז צוריק, —
דעמאָלט ווערט דער קורצער טראַכנבראַדער רעכט אין כעס,
און וואַרפט די חצופות אין די זייטן ווי די קניידלעך . . .

„די מוסרניקעס גייען!“ —
אַ בחור אויף אַ ראַג פון גאַס
דרייט אַוועק זיך מיט פאַראַכטונג : שוואַרצע ראַבן !
דער האַריקער ר' אַבא גיט אויף אים אַזאַ צעגליטן קוק,
אַן ס'ווערט אים אומהיימלעך, ער לאַזט זיך מיטן ברוק,
ר' אַבא זאָגט : מיר עסן ניט נבלה ווי די ראַבן,
מיר דאַרפן איך — אַ לעבעדיקן האַבן . . .

„די מוסרניקעס גייען!“ —
די הענט אַהינטער קומט אַנטקעגן זיי דער דיין,
ער שאַקלט מיטן קאַפּ : אַ הילוך — ס'איז אַ חילול השם.
די מוסרניקעס רינגלען אים אַרום מיט שפאַטישע העוויות :
— וואָס זאָגט איר ניט אויף אים ?
אַ פערטל שעה פון חשבון האַט איר ווען געהאַט אין אייער לעבן ?
אַ רב זייט איר ? — אַ באַלעבאַס !
דער דיין כאַפט זיך אָן ווי פון אַ זעץ — ביים נאַז :
— אַזוי אַ רעדט מען צו אַ רבין ? . . .

דער עולם רייסט זיך דורך דער שמאַלער טיר אין קיך,
מען וואַרפט אַראָפּ פון זיך די מאַנטלען גיך,
די בגדים דרייען זיך אַרום אין אַוויר,
און פאַלן אויף די טישן, אויף די בענק.
דער קורצער טראַכנבראַדער שרייט צופרידן צו זיין חבר
(איצטער זיינען אים דעם לאַנגנס פלודערן ניט ענג) :
— די מעשה איז פאַרקערט. —
דער לאַנגער טרייסלט מיטן קאַפּ : ס'איז פ א ר פ א ל ו ,
פ א ר פ א ל ו , —

ער שלעפט זיין מאַנטל אויף דער ערד,
און אַלע אויסגעהונגערטע געזיכטער שטראַלן.

דער ווארשעווער דערלאנגט אויף גיך א וואש די פינגער,
און זעצט זיך גלייך אריין אין מיטן טיש : המוציא.
— ניטא קיין ברויט !
דער עולם האט דערפילט א ווייטיק אין די צינגער.
ר' אבא קלאפט דעם ווארשעווער אין פלייצע :
מילא, איר מוזט צוואווארטן, ניטא קיין עצה,
שווייגט — און לערנט זיך דורך שווייגן — ריידן.
דער קורצער טראכנבראדער לאכט : ער קען זיך אויסלערען צו
שטומען, —
עס האט דער ווארשעווער א קוק אזא געטאן אויף ביידן,
אז אלעמען האט א געלעכטער אנגענומען.
ביים לאנגן טראכנבראדער מיט די גלעזערנע בלוט-אנגעפילטע אויגן,
האט די גרינע נאז זיך לענגער אויסגעצויגן,
ער שאקלט מיטן קאפ און פליסטערט :
— איך בין א מאל אן אורח, און איך נעם א מאל אן אורח —
א מענטש איז דען דער שפייזער ?
דער ווארשעווער פארקרימט זיך : קעסטקינד דו אומזיסטער,
דו בעטלסט אלע מאל אין פרעמדע הייזער.
דער קורצער שרייט : בטבע, קען זיין, בין איך אויך א פרעסער,
באקלאגן אבער וואלט איך זיך באדארפט, ווען מיר גייט בעסער, —
נאווארעדאק ווערט שטארקער גראד אין נויט. —
אזוי דערלאנגט מען פשטלעך אנשטאט ברויט,
און אגב אורחא קוקט מען אויף דער גאסטיר פון דער זייט.
ביז דוד קאפעטקעוויטשער בלאזט אן זיך ווי אן אייטער :
— ניטא קיין גשמיות — טא האלט ניט קיין ישיבה-לייט.
קארג ישיבות — בלאזט ער א באליידיקטער זיך ווייטער,
און באמבלט גאוהדיק די קייט פון זייגער.
עס בלייבט פארגאפט דער עולם,
דער ווארשעווער קוועלט אן, — נאר זיצט געפגרט
און פארגולמט . . .
— מזל-טוב, ס'איז דא שוין ברויט !
ר' אבא שטופט צוויי לאכנס צו דעם קאפעטקעוויטשער : האלט פעסט.
דער למדן ווערט באגאסן, אנגעפאמפעט רויט.
ר' אבא בעט ביי אים זיך העפלעך : עסט,
אזא א מופלג האט נאווארעדאק נאך ניט געהאט ;
מיר וועלן הונגערן — איר זאלט האבן אלץ צו זאט.

א קלייניקייט, איר האָט פון בריסקער גאון סמיכה, —
און ר' אבא שפריצט מיט גויאישער רציחה.

אַלע דרייען מיט אַ מאָל די קעפּ אַוועק, —
דער אַפיקורס משה ליבער קומט אַריין אין קיך,
ער זעצט זיך צו ביי חיים ווילנערס ברעג,
און גראַבט אַריין אין טעלער דאָס געזיכט.
ר' אבא טיילט חלקים פלייש : ער הייבט אָן פון די ווינקלבענק,
און ווען ער קומט צום וואַרשעווער,
גיט ער זיך צום אַנדער ברעג אַ קער
פאַרחושט, ווי ער וואַלט אין דעם סדר ניט געדענקט.
דער וואַרשעווער קוקט גיריק, ביז, די אויגן קריכן אים אַרויס,
און קומט זיין ריי שוין פון דער צווייטער זייט,
מעלדעט דער מחלק קורץ : ניטאָ קיין פלייש.
דער וואַרשעווער שפּרינגט אויף און שרייט :
— סטייטש ? . . . ר' אבא שמייכלט קאַלט : איך קען ניט העלפן
ס'האַט אויסגעפעלט. עס קען אין קיך ניט זיין דער ערשטער,
ווער עס קומט צום לערנען אַרום צוועלפן . . .
שלמהלע באַבוניצער רוקט אָפּ פון זיך דעם טעלער :
— איך טאָר קיין פלייש ניט עסן — זאָגט ער —
מיר איז פאַרווערט פון דאַקטער.
און ווי זיין טבע ווערט ער רויט, פאַרשעמט :
— וואַרשעווער, איך בעט אייך, נעמט . . .

חיים ווילנער בייגט זיך אָן צום אַפיקורס, שטילערהייט :
— כלאַונע און דער אַסטראָוואַלער עסן ניט אין קיך ?
משה ליבער וואַרפט אַרויס פון טעלער רייד,
ווי די ביינער פון דעם פלייש אַהינטער זיך :
— ווי לאַנג זייט איר אַט דאָ אין קעסלגרוב, ווי לאַנג ?
זיי עסן ביי דעם ראשי־שיבה — די יחסנים !
ליבער בלייבט פאַרשטומט . . . אין מיטן קריכט אַריין אַ פנים :
ר' אבא וואַקסט אויס צווישן זיי אין באַנק.
דער עולם שמייכלט, און דער וואַרשעווער נעמט לאַכן :
ר' אבא היט — דער אַפיקורס זאָל אַ תם ניט קאַליע מאַכן . . .

ב א ר ו ו ע ס . . .

- פרייטיק האלבן טאג אויף דער קווארטיר.
דער טיש האָט אויסגעפּוצט זיך מיט אַ ווייסן טישטוך,
אַפילו די פאַרשמירטע שוויבן אין דער טיר,
האַבן שבת-קודשדיק אַרומגעווישט זיך.
כלאַוונע אָבער איז ניט אויפגעלייגט,
ס'איז אָנגעדראָלן זיין באַשטענדיקער צעשמייכלטער געזיכט,
יעדע רגע גיט ער זיך צו זיינע פיס אַ בייג —
ער גייט אָן שייך . . .
- ער האָט די באַלעבאַסטע דריי מאָל צו דעם שוסטער שוין אַראַפּגעטריבן.
ביים שיכור דעם לאַטוטניק איז נאָך דינסטיק, קאַנטיק,
הלוואי וועט זיין די שייך נאָך שבת מאַנטיק.
דער אַסטראָוואַלער ליגט און קרעכצט אויף דער קאַנאַפע, —
וואָס גייט עס איצטער כלאַוונען אָן ?
ער קוקט אויף זיינע אַפּגעפּרישטע הויזן, אויסגעפּרעסטע קלאַפּעס,
ער איז אין גאַנצן שבתדיק אַרומגעטאַן,
און נאָ דיר — שייך . . .
- דער אַסטראָוואַלער ליגט, די פינגער אויף די אויגן ציטערן, —
וואָס האָט ער דען צו קוקן ?
ער זעט מיט צוגעמאַכטע אויגן כלאַוונעס רוקן — — —
און זיינע ליפּן צוקן אויס אַ שמייכל אַ פאַריאושטן, אַ ביטערן :
דעם יינגל ציט אין ראש-ישיבהס שטוב די בת-יהודה . . .
נאָר ער קען בלייבן פיבערן אויף דער קאַנאַפע.
אויף זיינע פינגער האָט אַ טרער אַרויפגעקאַפּעט,
ער רופט, ווי דורך אַ חלום, אויסגעצויגן, שווער :
— כלאַוונע — יענער ענטפּערט ניט און קוקט אין גאַס אַרויס.
— כלאַוונע — יענער גיט קאַפּריזנע יינגלש זיך אַ קער :
— וואָס איז ? . . . דער אַסטראָוואַלער פילט, דאָס לעבן רינט אים
פון די פינגער אויס :
— כ'פיל זיך עפעס היינט ניט גוט,
וועל אין ערגעץ שוין ניט גיין —
דער אַסטראָוואַלער ווערט אַליץ שוואַכער פון מינוט
פאַסט אָן מיינע שייך . . . זיי זיינען אייך ניט קליין ?
מיר טראַגן, דוכט זיך מיר, דעם זעלבן נומער — — —

דער יונג פול חשד און דרך-ארץ שטייט א שטומער.
פארוואס גאר דרך-ארץ — ווערט דער אַסטראָוואָלער דורכגעצאָפלט,
נעמט! — דרייען אויס זיך זיינע הייסע טונקעלע שוואַרצאַפּל.
כלאַוונע שפּרייט פּונאַנדער זיינע הענט: וואָס רעדט איר?
דער אַסטראָוואָלער זעצט זיך אויף: וואָס איז?
איר מוזט דאָך ערגעץ צוגיין? . . . זעט איר! —
און ער ציט אַראָפּ די שיד פון זיינע פיס . . .
— ניין! — שרייט כלאַוונע זיך אליין אַריבער א דערשטוינטער.
דער אַסטראָוואָלער קוקט, ווי אַ ניט-דאָאיקער: וואָס מיינט ער?
— וואָס הייסט? זיי זיינען ניט פאַרשמוצט,
איך האָב לכּבוד שבת זיי אַרומגעפּוצט.
איר האָט דאָך שוין געטראָגן מיינע שיד אַ מאָל,
איך האָב אין מיינע שיד די גרענעץ אייך אַדורכגעפירט — — —
גליען טרערן אין זיין קול.
כלאַוונע האָט זיך קיין מאָל ניט אַזוי געשפּירט.
— נו — ווערט דער אַסטראָוואָלער אומגעדולדיק אויפגערייצט —
פאַלגט, איר האָט דאָך דרך-ארץ — גיט דאָס בלוט אין פנים אים
אַ פלייץ —
איך וועל אליין אַ קוק טאָן, צי זיי פאַסן — שרייט ער אויפגעקאַכט.
דער יונג טרעט אָפּ. דער אַסטראָוואָלער גייט אים נאָך
און נעמט מיט ציטעריקע קני צום דיל זיך בויגן — — —
כלאַוונע גיט אַ שפּרונג, ווי ער וואַלט פון אַ קלאָפּ זיך אָפּגעווערט.
דער אַסטראָוואָלער עפנט ווי פון אַ קאַשמאַר די אויגן,
ער שטעלט זיך אויף פאַמעלעך פון דער ערד,
און דורך פאַרקריצטע ציינער צישעט ער אַרויס:
— נעמט די שיד, איר הערט! —
און לויפט אַרויס אין צווייטן חדר.
ער ליגט אַ ציטעריקער אין אַ שטול, באַדעקט מיט שווייס;
ער האָט נאָך קיין מאָל ניט געפילט אַזוי די שליפן,
די שטעכעדיקע האָר פון זיינע ברעמען, —
ער וויל צוריק אין חדר לויפן:
ער וועט נעמען?! ער וועט נעמען?!
פון יענעם חדר בלאַזט, ווי אַ הערמאַרדעטער וואַלט דאָרט געלעגן.
מיט אַ מאָל — אָפּצאַסן אויפן דיל.
אַ טיר שפּרינגט אָפּ — און שטיל.
דער אַסטראָוואָלער כאַפט זיך אויף פון זיין חלשותדיקן שוידער:

איז ווער אוועק ? איז ווער געקומען ?
ער לויפט אריין אין צווייטן חדר : —
ער האָט גענומען ! . . .

כלאָונע האָט געלאָזט דיר טיר האַלב אָפּן,
און אַראָפּגערוינען פון די שטיגן גיך,
ס'איז עמעצער אַ באַרוועסער אים נאָכגעלאָפּן :
— מיינע שיד ! . . .

כלאָונע האָט זיך האַסטיק אומגעקוקט ניט ווילנדיק —
זיין שאַטן האָט, אַ לאַכיקער, באַוויזן אַפּצושפּרינגען קוים :
דער עמיץ איז אַ באַרוועסער געבליבן אין דער היים . . .
איז ער אוועק ווי זינגענדיק און שפּילנדיק.
די היילעך זיינען אים געטריי פון ביידע זייטן נאָכגעגאַנגען,
מיט ווייסע פאַרהאַנגלעך די שייבעלעך פאַרהאַנגען.
אַ באַבע אויף אַ טרעפל שטעלט זיך אויף : — אַ תּלמיד־חכם !
די אַלטע זאָגט מיט בענטשנדיקע ליפּן נאָך אים :
— הלוואי אויף מיינע אייניקלעך געזאָגט געוואָרן.
כלאָונע שמייכלט, כאַטש עס איז אין לינקן שוך אים ענג :
דער אַסטראָוואַלער האָט זיך אָנגעזעצט אויף מיינע יאָרן,
ער גייט אַרום אַ פינצטערער און שטרענג,
באַשמעקט מיך אַ געבויגענער, און ווען ער הייבט די אויגן אויף,
דוכט זיך מיר — אַט וואַרפט ער זיך אויף מיר אַרויף.
איך בין שולדיק ? — קוועלט ער שוין פון זיינע שיד וואָס גלאַנצן —
האָט ער געזאָלט זיי אַנטאָן, אלא וואָס — ער פילט זיך ניט אין גאַנצן.

נאָר כלאָונען זיינען ענג די שיד און ענג איז אים אין דער מחשבה —
נעמט ער גיכער שפּרייזן :
דער אַסטראָוואַלער האָט אַ פעולה אין הטבה
געוואָלט דורך דעם באַווייזן.
שווער איז מיר געווען די שיד צו נעמען, שווער,
נעם איך ניט — וואָלט איך אים שטאַרק געקרענקט.
איך האָב געטאָן דורך דעם פאַר אים פיל מער,
ווי ער פאַר מיר —
האָט כלאָונע ענדלעך זיך באַדענקט
און געעפנט אַ באַרוואַיקטער דעם ראשי־שיבהס טיר.

אין קיך האָט כלאַווּנע זיך פאַרלאָרן אין די פאַרעקנוילן.
זיי האָבן אים אַרומגענומען היימיש וואַרעם — אַ מזיזה.
ביסלעכווייז האָט זיך די פאַרע ווי אַ ציבעלע גענומען שייילן,
ער האָט דערזען די קעכין חיה,
וואָס האָט מיט פרומע אויגן און מיט הענט געניטע,
געכאַפט די טעפלעך פון דער פליטע.

כלאַווּנע איז אַריין אין גרויסן ספרים-חדר.
דער עולם אַרום טיש האָט זיך אַוועקגעדרייט פון שמועס.
ער האָט אויפגעכאַפט פאַרשפיצטע וואונקען, תנועות,
מען האָט געשלעפט פון אים די שייך, די קליידער, —
פאַרריסן איז ער דורך אין עסציימער, —
די שושקעניש אין ספרים-חדר האָט אים ניט געקיימערט.

אין עסציימער : די טראַכנבראַדער רייבן זיך אָן וואַנט.
דער ראש-ישיבה רעדט צו זיי, די פאַלע פון סורדוט אין האַנט.
— טראַכנבראַדער, זייט מקבל קנין, איר וועט מאַכן
אין אַ שטעטל אַ ישיבה-קטנה.

צום יום-הדין באַדאַרף מען זכותים, —
דער לאַנגער קוקט, ווי ער וואַלט ניט פאַרשטאַנען,
וואָס טרעט דער קורצער אויפן פוס אים :
— אַוודאי דאַרף מען — זאָגט דער קורצער — אַבער אַנהייב זמן ?
דער ראש-ישיבה זעט : ער וועט ניט פועלן און דרייט זיך אָפּ צום טיר.
כלאַווּנע גיט אַ זיכערער פאַראויס אַ שפאַן :
— אייער קשיא נעכטן אויפן שיעור — — —
דער ראש-ישיבה לייגט אויף אים אַרויף אַ פאַטערלעכע האַנט :
— שפעטער כלאַווּנע . . . און ער עפנט אויף די טיר אין ספרים-חדר.
די טראַכנבראַדער שיטן זיך אַרויס, און כלאַווּנע — איידער
ער גייט מיט — באַווייזט אַ קוק טאַן אויף דער שלאַפּשטוב... צוגעמאַכט !
דאַרט זיצט די רביצין און זי, דאָס מיידל — — —
כלאַווּנע גייט אַרויס אַ ניט-צופרידענער און אויפגעבראַכט,
דער ראש-ישיבה לאַזט אים דורך באַזונדער איידל,
און רופט אין ספרים-חדר : דוד קאַפעטקעוויטשער, זייט מוחל.
דער למדן פוישט מיט שווערע טריט,
אין ספרים-חדר בלייבט דעם ראש-ישיבהס שמיכל . . .

דער לאנגער טראכנבראָדער דרייט אויס זיינע שיטערע שוואַרצאַפלען :
— דעם אַסטראָואַלער זעט מען עפעס ניט ?
דער קורצער שטורכעט אים, ער זאָל ניט פלאַפלען.

כלאַוונע שטייט צווישן עולם אין דער מיט,
ער גלאַנצט מיט זיינע שיד, און מיט חידושים נייע :
— דער „תשבץ“ פרעגט, ווי קומט עס, אָז אביי . . .

אין עסציימער : דער קאָפעטקעוויטשער שטייט ביים קאַמאַד,
ער קראַצט די פעטע גאַמבע באַלעבעסלדיק, פאַרלעגן,
דער ראשישיבה שפאַנט אַרום מיט אַ גערוועזן טראַט,
און שטעלט זיך ראַש אַוועק דעם קאָפעטקעוויטשער אַנטקעגן :
. . . איז וואָס וועט זיין דער סוף פון ענין ?
נעכטן איז געוועזן ווידער דער מחותן,
ער ערגערט זיך — וואָס וואַרט מען מיטן קנין ?
דער ראשישיבה הייבט אָן נאָך אַ מאָל מיט גוטן :
— זעקס יאָר קעסט בדיוק, ממש ווי איין וואָך,
אַ שיינער שווער, אַ רייכע הויז — וואָס ווילט איר נאָך ?
און וואָס דער בתולה שייך — איז ניט שייך,
איר האָט דאָך אַנגעקוקט . . . מיין ווייב,
די רביצין — פאַרריכט דער ראשישיבה זיך אליין — זאָגט אויך,
אַז וואָס דער בתולה שייך —
בקיצור — זאָגט דער ראשישיבה שטרענג און הויך —
איר ווילט אַ קנין אָדער תנאים ?

דער בחור איז געוואוינט צו דעם און ענטפערט קאַלט :
— דער מחותן איז געוויס אָן ערלעכער, איך טרוי אים,
איך האַלט ניט אַבער ביי דער ביי, איך האַלט —
איך מיין, איך האָב אַ שוועסטער, וואָס איז עלטער — —
דער ראשישיבה צינדט זיך אָן : דער אַלטער תירוץ.
דער בחור ווערט אַלץ אַנגעבלאַזענער און קעלטער :
איך מוז עס ווערן גראַד דורך אים אַ חתן ?
אַ חלק האָט ער איינגעלייגט ? — ער מאַנט ! ער פאַדערט ! —
ווערט ביים קאָפעטקעוויטשער דער קאַריק רויט-פאַרגאַסן,
נאָר ער שווייגט אויס דרך-ארץ.

דער ראש־ישיבה רופט : רחמיאל טראַכנבראָדער.
דער לאַנגער קריכט אַריין מיט אויסגעסטאַרטשעטע אויגאַנעס.
דער קאַפעטקעוויטשער דערפרייט זיך : ברוך שפּטראַני, —
און וויל וואָס גיכער ווערן נעלם,
דער ראש־ישיבה אַבער רופט צוריק פון שוועל אים :
— בלייבט ! — און צום אַריינגעקומענעם מיט אַ ירגזון,
ווי זיי וואָלטן אין אַ מיטן שמועס ערשט געלאָזן :
... איר דאַרפט דעם שידוך טאָן — און אין בית־מדרש בלייבן.
מוצאי יום־טוב וועט איר תנאים שרייבן
מיט דער קעכין חיה ...
דער קאַפעטקעוויטשער צעפראַלט דאָס מויל פול שטוינונג,
דעם ראש־ישיבהס אויגן שיסן :
— זאָלן אַלע הערן, אַלע מעגן וויסן,
אַז אַ בעל־מוסר מאַנט נישט פאַר זיין תורה אַ באַלוינונג
פון תרפ"ט אלפים,
שטענדיק זיין ביים שווער אויף קעסט ;
טראַכנבראָדער, איר וועט שלאָפן ווייטער ווי איר זייט געשלאָפן,
און עסן ווי אַן אמתער בן־תורה עסט.
די קעכין — ציילט דער דער ראש־ישיבה שטרענג די ווערטער —
פלעגט אויסטראַגן פאַר גבירים מילך און גוט פאַרדינען,
האַט זי געוואָלט אַ קעכין זיין — אַבי זיך אין אַ פרומען הויז געפינען —
דאָס איז אייער זיווג דער באַשערטער.
און חוץ דעם — קוקט דער ראש־ישיבה זיך אַרום —
איז זי אַ יתומה נעבעך — אַ רחמנות,
איר זייט דאָך אַ בעל־מוסר, איר זייט פרום,
און אפשר ווילט איר אויכעט אַ רבנות ? —
נעמען בלוי דעם ראש־ישיבהס אויגן בליצן.
דער טראַכנבראָדער וויינט אַזש פון באַלידיגונג און בעבעט :
— אין וואָס זייט איר מיך חושד, רבי ? ...
דער ראש־ישיבה גלעט די אויסגעלאַשענע אַש־גרויע שפיצן
פון זיין פייערדיקער באַרד,
ער לייגט אַרויף אַ ווייכע דלאַניע אויף דעם טראַכנבראָדערס האַלדז,
און קוקט אויף דוד קאַפעטקעוויטשער, וואָס שטייט נאָך אַלץ
אַן אַנגעשפאַרטער אויף זיין אַרט,
און שפילט זיך קיל, ווי ס'איז זיין שטייגער,
מיט זיין גרויסן זייגער.

דער ראשי-שיבה גייט ארויס פון ספרים-חדר און א ווארט.

דוד קאפעטקעוויטשער שפרינגט צו צום טראַכנבראָדער : שוטה, —
גריבלט זיך דער לאַך אין זיינע באַקן, שמאַלציקע און רויטע —
איר האָט באַדאַרפט אים עצהנען — זאָל כלאַונע נעמען חיהן,
און אייך זאָל ער אַוועקגעבן דאָס טעכטערל,
דאָס טעכטערל — באַווייזט ער אויף דער שלאַפּשטוב
מיט אַן אויסגעלאַסענער העווייה
און ווישט אַרום פון מויל דאָס סמייקע געלעכטערל.

אין ספרים-חדר האָט דער עולם זיך געהיצט.
די לומדים האָבן כלאַונעס תורה אָפּגעדונגען,
ער האָט זיך ניט געלאָזן און געבליצט
מיט בקיאות, איינפאַלן, פאַרקערט געדרונגען.
די אַלמערס ספרים האָבן זיך אַריינגעמישט.
דער וואַרשעווער האָט זיך געקאַכט : איך ווייז אייך אַ „חידושי רי"ם", —
כלאַונע האָט אַ כאַפּ געטאַן אַ ספר פונעם טיש,
און געזונגען העכער מיט אַ קלינגענדיקער שטים.

די הענט אַהינטער האָט דער ראשי-שיבה זיך אַרומגעדרייט,
אַריינגעשטעלט אַן אויער אין געזעמל און געהאַט הנאה.
אַ שפּאַן געטאַן אין עסציימער פאַרטראַכטערהייט,
אַריינגעכאַפט אין מויל די באַרדשפיצן די גרויע,
איינגעהאַרט זיך צו דער שלאַפּשטוב דער פאַרמאַכטער,

און פון דער זייט געקוקט אויף כלאַונען אַ פאַרטראַכטער.
דער לאַנגער טראַכנבראָדער האָט אַ האָר פון גאַמבע זיך געצופּט.
אַ מוסרניק טוט אַליץ באַרעכנט —
איז ער אין וועג געשטאַנען יעדן ווי אַ סלופּ,
ביז ער איז אַריין אין קיך און זיך פאַראיקעט פאַר דער קעכין :
— איך, איך וויל אַ טרונק, גג . . . גיט מיר אַ גלאָז . . .
(ס'האַט אויפּגערעגט געפייפט זיין לאַנגע נאַז).
זי קעכין האָט אַ כאַפּ געטאַן אַ גלאָז פון שאַפקע,
געווישט עס לאַנג מיט צייטעריקע פינגער און געגלעט.
ער האָט געבעטן זיך : גענוג, און זי האָט דווקא
דאָס גלאָז געווישט און גאַרנישט ניט גערעדט.

ער האָט געמאַכט אַ ברכה אויפן קול, זי האָט געענטפערט : אָמן.
די הענט פאַרלייגט אונטער דעם שירץ : אַ דאַנק זיין ליבן נאַמען —

כלאַוונען האָט דער גאַנצער פּילפּול צוגעגעסן.
ער האָט שוין אַלע „ריטבא“ס, אַלע „רשבא“ס אויסגעבראַכט,
און זי — זיצט אַליץ אין שלאָפּשטוב צוגעמאַכט.
שטייט ער צווישן עולם אין דער מיט.
די לומדים שטורעמען אויף אים — ער שווייגט ברוגז.
אַ בחור שרייט : דער רמבם פּסקנט... כלאַוונע קלערט: וואָס טויג עס? —
זי ווייזט זיך ניט . . .

דער אַסטראָוואַלער האָט אַרומגעשפּרייזט אויף דער קוואַרטיר,
פאַרגעסן ניט געקענט :
ער האָט געקוקט אויף מיר דערשטוינט, מיט חשד —
און דרך־אָרץ . . .

ער פּילט זיך אַ צעבראַכענער, געשענדט, —
איך בין געוועזן יאָרנלאַנג זיין ראש־הוועד,
אַ תּלמיד האָט דאָך פאַר אַ רבין דרך־אָרץ — יא.
און וואָלט דער דרך־אָרץ פּון זיין פנים אָפּגערוינען,
וואָלט אפשר רחמים זיך ביי אים געפונען,
און וואו ס'איז רחמים דאָ — איז חוּק דאָ,
אַ מאָל גייט חוּק נאָך רחמנות, אָפט מאָל — פאַר,
זיי גייען אויך צוזאַמען, —
אַזוי האָט ער געגראָבן זיך, ווי אין אַ חורבה — אין זיין צער ;
ווי אַ הונגעריקע חיה אונטער דורכגעפּוילטע שטאַמען :
זיי האָבן דרך־אָרץ — איך האָב זיי דערצויגן אַלע,
די פּרימסטע אָבער וואָלטן זיך געפּרייט,
ווען עמעצער איז זיי מיין בראַך מגלה,
זיי ווייסן שוין . . . איך פּיל עס, ווען זיי גייען מיר פאַרביי — — —
ער האָט אַן עלנטער זיך אויפגעדרייט,
און מיט זיין שטערן צו דעם פענצטער צוגעפּאַלן.
די זון האָט אים געגלעט מיט אירע צאַרטע אלול־שטראַלן, —
דער אַסטראָוואַלער האָט געוויינט מיט הייסן בליי.

משכיל . . . דער יאָמער פּון אַ מענטשן אין אַ הייל,
דער יאָמער פּון אַ מענטש — אַ פאַרשטויסענער, פאַרטראַבענער, —

ער האָט געזונגען מיט אזוי פיל שטילן גרויל,
ווי פון אַ וועלט אַ חרובער — דער איינציקער פאַרבליבענער.
אַ, גאַט, איך וויל דיר אויסגיסן מיין זויטיק,
איך וויל דערציילן דיר מיין פיין.
קוק רעכטס — עס וויל מיך קיינער ניט דערקענען,
איך בין שוין קיינעם מער ניט זייטיק,
אַ, קוק זיך איין, אַ, קוק זיך איין . . .

פאַרנעם, גאַט, מיין געבעט, איך בין צעבראַכן,
איך רוף צו דיר — דו זאַלט מיך ניט פאַרטרייבן,
איך קלאַפּ אין הימל, ווי אַן אָבל צו אַ שכן,
אַליין ניט מיט אַ בר־מינן אַ גאַנצע נאַכט צו בלייבן . . .
אַ, גאַט, עס זיצט דער טויט אין מיר — איך פיל אים
אין מיינע אויגן, אין די הענט, —
אזוי האָט ער געפלאַנטערט זיינע רייד מיט פסוקים תהילים,
ביז די זון אין שויב האָט אויסגעברענט.

„אַלטע ברויט, אַלטע חלה, האָט רחמנות אויף אַ קראַנקן ייד,
יידן, וואַרפט לכבוד שבת וואָס אַראָפּ.“ —
דער אָסטראַוואַלער האָט דערהערט דעם בעטלערס ליד,
און אויפגעהויבן פון די נאַסע הענט דעם קאַפּ:
אַליץ הייבט ווידער זיך פון אָנהייב אָן —
וואָס וועט זיין? אַ, וואָס וועט זיין?
איך בין ווי אין די פאַקעלעס — דער האָן,
אַרויס מיט איין פוס, מיט דעם אַנדערן אַריין.
ווי זאָגט דער משל: דער פאַרפאַלגטער הירש ברעכט אָפּ די הערנער,
ער זאָל זיך ניט פאַרטשעפען אין די צווייגן, —
ער הייבט אָן לאַכן: כ'וואַלט קיין בטלן ניט געווען, קיין לערנער,
אויב איך זאָל זיך אַליין אַפילו איצט ניט לייגן.

ס'איז גאָר ניטאָ קיין וואַלד, און איך האָב ניט קיין שיינע הערנער,
דאָס האָב איך זיך פאַרוויקלט אין אַ קליידל, —
אַן איינגערעדטע מעשה, עפעס דאָרט אַ נאַריש מיידל.
גענוג געפלאַנטערט אין חשבונות זיך — אַהער, אַהין,
יעדן חשבון קען מען אויפשטעלן אַנטקעגן — צען,

די קראפט פון מעשים ליגט ניט סוף-כל-סוף אין זייער זין.
 נאָר אין באַשלוס: איך וויל — איך קען . . .
 דער אַסטראָוואָלער האָט זיך אויפגעשטעלט. עס האָט אין אים געזאָגט:
 איך בין נאָך ניט אין פאַקעלעס דער האָן.
 ער האָט אַרויסגעשלעפט די ציצית און צעשפרייט דעם טלית-קטן.
 זיך איינגעבויגן און די זאָקן אויסגעטאָן:
 אַ, גרויסער אומזין פון מיין גיהנום,
 מיך פייניקט ניט אַזוי, וואָס עפעס דאַרט אַ מיידל וויל ניט מיך —
 ווי דאָס, וואָס זי וויל — יענעם . . .
 מיט מיינע שיד האָט ער מיין משוגעת ניט צוגענומען —
 דאָרף איך איצט אַליין אַ באַרוועסער דאַרט קומען.
 אַ שוף וואָס טרינקט זיך, וואַרפט אין וואַסער אַלץ צו ווערן ניצול,
 אַ מוסרניק דאָרף קענען לייגן זיך אין בלאַטע, —
 זיי וועלן זאָגן, אַז דאָס איז אַ שפיצל.
 איך — וועל אַבער שוין ניט קענען האָבן קיין חרטה — — —
 ב א ר ו ע ס !
 איך בין געגאַנגען שוין אַ באַרוועסער אין קיעוו.
 אַ, גאָט, איך שריי צו דיר אַ נאַקעטער ווי איוב:
 „גיב דיין אַרעם מיר אין ערבות.“
 איך וויל אין גאַנצן זיין צעבראַכן, גאַרנישט האָפּן — — —
 און דער אַסטראָוואָלער איז אַרויסגעלאָפּן . . .

אין גיהנום אויף אַ קייט

אין קיך אַרום די וויסע טישן, שבת —
 איז תשעה-באָב . . . אַפילו דער צעפיקערטער ר' אַבא
 איז ווי אַ פליג אין ווינטער — שטום.
 מען זינגט קיין זמירות ניט. אַיעדער עסט באַזונדער און פאַרטראַכט.
 עמעצער אַ באַרוועסער גייט, ניט געזען, אַרום
 צעווישן עולם בחורים פון פרייטיק אויף דער נאַכט . . .
 חיים ווילנער קוקט אויף משה ליבער —
 דער אַפיקורס זיצט ווי שטענדיק — שטאַר,
 אַ זייטיקער, אַ קאַלטער און אַ טריבער.

ער נעמט קיין אַנטייל ניט אין צער
פון גאַנצן ציבור.
אַ פאַראומערטער בענטשט יעדערער פאַר זיך,
שטיל, אָן אַ מזומן,
און מען שליכט אַרויס פון קיך
בגנבה, ווי מען איז געקומען . . .

חיים ווילנער האָט דעם אַפיקורס אַפגעוואָרט אין דרויסן.
ליבער האָט אַ לאַך געטאַן, ווי ער וואָלט זיך אויף דעם געריכט.
אָוועקגעשפרייט, דעם קאַפ פאַרהייבן, מיט אַ טאַרט אַ גרויסן,
דער ווילנער איז אים נאָך, אין מאַנטל דאָס געזיכט.

ליבער האָט זיך אַפגעשטעלט : „מבקש“, וואָס זייט איר אַזוי צעטומלט?
אַ בעל-מוסר דאַרף דאָך זיך פאַרלייקענען, גיין באַרוועס,
דאָס פאַסט זיך זייער גוט צום רומל.
איך — באַדאַרף דאָס ניט צעדויערן, איר זייט דאָך נאָר וואָס
אַנגעקומען, און אַוודאי האַלט איר,
אַז עס קומט ניט אַפּ נאַוואַרעדאָק מיט רייד — איז אויך מקיים,
טאָ וואָס איר, אַז אַ מוסרניק אָן אַלטער
האַט זיך אָוועקגעלאָזט אין גאַס אַ באַרוועסער לשם שמים ? . . .
דער ווילנער : אַן אַלטער ראש הוועד, אַ חתן שוין כמעט —
אַ באַרוועסער אין ראש-ישיבה שטוב ? . . . אַזוי מבטל מאַכן זיך,
צעשאַרן !

ליבער : אים פאַסט נאָר רודפן און מוסרן זיין וועד ?
מקיים זיין — וואָלט איר . . . איר ווילט מען זאָל איך דווקא נאַרן ?
פון וואַנען ווייסט איר אַבער, אַז דער רגזן מיט די פיס די לאַמע,
האַט געמיינט נאָר זיך צו זיין מבטל,
אפשר האָט ער גראַד דורך דעם גענומען פינצטערע נקמה
אַן ראש-ישיבה און זיין טאַכטער — מערער ווי אַן זיך ? . . .
איך זע, איר זייט נאָך גאָר אַ יאַטל.
דער ווילנער : ער האָט אָוועקגעגעבן כלאַונען זיינע שיד . . .
ליבער : איר גייט אויך אין קלומפעס אויסגעדרייטע —
פאַר וואָס האָט ער די שיד ניט אַפגעגעבן איך ?
דער ווילנער ווערט אין כעס : איר זייט אַ חוטא
און אַ מחטיא . . . וואָס בין איך דאָ שייך ?

כלאוונען אפגעבן — אָט דאָס איז אַ פעולה !
 ליבער קרימט זיך מיט פאַראַכטונג : איר זייט עס אַ מענטשן־קענער...
 כלאוונע נעמט ביי אים אַוועק די בתולה —
 ער איז אַ ליכטיקער, אַ ציכטיקער — ער איז פיל שענער,
 גיט דער אַסטראָוואַלער אים אַוועק די שידך — אַ זשעסט
 פון גאווה, רעזיגנאַציע און דער עיקר פון נקמה : זעסט !...
 פונדעסטוועגן געטרויט מיר ניט — איך בין אַ כופר.
 דער ווילנער : מען טרויט אייך ניט. מען גייט אייך אויף די טריט.
 ידאָך האַלט מען אייך — און דאָס פאַרשטיי איך ניט...
 ליבער : כאַטאָ, איך בין פון ביכלעך און פון חזיר טריפער,
 נאָר זיי קלערן : איך וועל בעסער ווערן פאַרט.
 גייט זשע, ווילנער, טרעפט מען אייך מיט מיר איז — נו...
 דער ווילנער צאָפלט אויף און רירט זיך ניט פון אַרט.
 ער קוקט זיך אום און גייט צום אַפיקורס נענטער צו :
 — מען האָט אַ בוך געפונען אין מיין קעסטל — —
 ליבער : אַ קעמל מיט אַ שפיגעלע אין אייער וועסטל,
 דערפאַר האָט איר געגעבן אַ תקיעת־כף —
 דער ווילנער : וואו האָט איר שוין אַלץ צונויפגעקליבן ?
 ליבער : אין נאַוואַרעדאָק איז דאָ געהיימער טעלעגראַף,
 און איך בין אַ נאַוואַרעדקער שוין אַ יאָר זיבן.
 דער ווילנער : און אַלע מאָל זייט איר אַזאָ —
 ליבער : פאַרלייקענער ? — ווי קום איך דאָ ביי זיי ? —
 דאָס ווילט איר פרעגן, האָ ?
 איר זעט, איך בין אַ מוסרניק : איר קלערט — און איך פאַרשטיי.
 גוט, איך וועל אייך ענטפערן. איך בין געפאַרן צוליב הונגער.
 איר באַנעמט עס ניט ? — אַוודאי, איר זייט נאָך אַ יונגער,
 דעריבער זאָג איך אייך : אַנטלויפט אין דער פאַרמאַכטער תיבה,
 קלערט ניט פון דער וועלט, וואָס גוססט אונטער אייער קאַסטן,
 ס'איז מיין חברותא. ווי דער שוועל פון אַ נקבה,
 און איר וועט זיך ניט אויסקויפן מיט צען מאָל פאַסטן.
 דער ווילנער : וואָס זייט איר הונגעריק אַזוי צו זיין פאַרשטויסן ?
 וואָס שפייט איר מיט אַזאָ הנאה ניבול־פה ?
 איך האָב אייך אַפגעוואַרט אין דרויסן...
 ליבער שמייכלט טרויעריק : איך זע,

איר זייט אַ נעגל-וואַסער-פרומער פילאַסאָף,
האַט איר דערזען דעם אַסטראָוואַלערס סוף
איידער איר אַליין האַט אַנגעהויבן,
גיט איר מיט דעם אַפיקורס דעם פאַרשאַלטענעם צוזאַמען,
אפשר גראַד וועט ער איך ראַטעווען דאָס גלויבן,
ווען אייער רעטונגס-לייטער — מוסר — שטייט אין פלאַמען . . .
פאַרפאַלן, קיינער וואַקסט נישט גרעסער, ווי ער קען.
דער ווילנער : אַ בעל-מוסר וויל זיין גרעסער ווי ער איז.
ליבער : אַ שטות . . . איר וועט אַליין דאָס שפעטער זען,
דאָס הייסט : אַרומגיין טראַגנדיק אין האַרץ — אַ שפּיז . . .

ס'האַט ליבער יאַמערלעך פאַרקרימט דאָס מויל :
— זאָגט מיר, חיים ווילנער, וואָס איז מוסר בהתפעלות ?
און איידער חיים ווילנער האַט געכאַפט די שאלה,
האַט ליבער אויפן מיטן גאַס אַרויסגעלאָזן אַ געהויל,
ער האַט זיך ביי די רעקל-קלאַפעס אַנגענומען,
ווי ער וואַלט וועלן רייסן קריעה,
און אַרויסגעלאָזן אַ פאַרשטיקטן ברומען,
ווי אַ פאַרמשפּטער, ווען ער דערזעט זיין תליה :
— איר קענט דעם ניגון ? — דאָס איז מוסר בהתפעלות . . .
איר זעט, אַט איז אַדורך אַ פרוי,
איר האַט אַפילו נישט געזען איר פנים גוט,
פילט איר זיך נישט, מוסרניק, אַזוי
ווי אייער האַרץ וואַלט זיך געוואַרפן אונטער אירע פיס אין בלוט ?
אַ וועלטיש פרייער מאַן זעט אין דער פרוי — דאָס ווייב,
אַ ישיבה בחור זעט די קליידער, זעט די דאַמע.
ס'איז נישט קיין גאַרעניש פון לייב נאָך הייסן לייב,
דאָס איז די עלנטקייט, וואָס זוכט אַ שוועסטער, זוכט אַ מאַמע . . .
פאַרשטייט איר עס ? איר זייט נאָך יונג, כמעט אַ קינד,
איך בלייב געפלעפט ווען ס'גייען מיר פאַרביי פאַרפוצטע פרויען —
דאָס איז די בענקעניש צו ריינקייט — נישט צו זינד.
דאָס איז די זיכערקייט. די רון. דער נישט באַשערטער גליקלעכער נסיון.
אַ מיידל-פוטערל — ווי ווייך עס איז, ווי טיף,
איך וואַלט אין אים פאַרגראַבן מיין צעפלאַמטן קאַפּ דעם מידן.

איך חלום פון אַ ווייטן צאָרטן בריוו,
און ניט פון נדן — אַ ישיבה מיט אַ טשאַלנט און אַ בתי־יחידה.
ליבער כאַפט זיך אָן מיט ביידע הענט ביים ברוסט,
ווי ער וואַלט וועלן זי אויף צוויי צערייסן :
— ס'איז דאָ אַזאַ גיהנום־פליסטער : לוסט !
און איך האָב מיט אַ ניגון עס געוואַלט אַריבערשפרייזן —
דער ניגון דאָס איז מוסר בהתפעלות . . .
אַט זיינען מיר אַצינד אין מיטן שטאַט,
איר זייט שוין דאָ אַ מאָל געוועזן ? — ניין !
אַט גייען יונגע לייט פאַרביי מיט אַ געשווינדטן טראָט,
גלייכגילטיק און קאַלט — און איר מוזט פירן קריג מיט יעדן שטיין.
דער הימל בלויט. געלעכטער בלענדט. עס ווינקען פענצטער.
יעדער מויער פרייט זיך — און פאַרלייקנט אייך . . .
הלוואי וואַלט איר געזען אין אַלץ געשפענסטער, בלויז געשפענסטער,
נאָר יעדער ליכטפּלעק זעט אויס אַ פאַרכישופטער אין טיך.
איר בענקט, און שלינגט ווי הייסע אייזנס — ליגן,
שלעפט איר זיך אַוועק ; דאָס פנים אין די הענט
פאַרגראַבט איר זיך אין אַ בית־מדרש־לאַך — און מיט אַ ניגון
ווילט איר אַפּטוויטן דאָס האַרץ אין זיך, וואָס ברענט —
דער ניגון — דאָס איז מוסר בהתפעלות . . .

חיים ווילנער האָט די הענט צעשפרייט :
— ווער האָט אייך גענויט ?
ס'האָט ליבער שאַרף אַריינגעשניטן :
— ברויט !
דער ווילנער : הייסט עס, איר האָט זיך פאַרשטעלט—און ניט געלערנט,
טאָ וואָס אַזוי פיל פיין, אַזוי פיל טרערן, —
איר האָט דאָך קיין אַנטווישונג ניט געליטן.
ליבער : פאַרוואָר, איר זייט גערעכט, פאַרוואָר.
איך בין געווען אַן אַפיקורס שוין צו דרייצן יאָר ;
צו בר־מצווה ניט געלייגט קיין תפילין,
געוואוסט פון דאַרווינען, די קריטיקער פון ביבל —
נאָר ברויט איז ניט געווען אין אונדזער שטיבל . . .
בין איך געפאַרן עסן טעג, מיין הונגערקראַמף צו שטילן.
אַז איך דערמאָן זיך אָן די פרעמדע טישן.

זױלט זיך מיר אין בלאַטע לייגן,
 מיט קױט פון אונטער רעדער זיך פאַרמישן,
 און אויסרייסן זױ ברוקשטיינער פון זיך די אויגן.
 נאָך איצטער, אַז איך גיי אַריין אין היימישע, מיר נאַנטע שטיבער,
 דוכט זיך מיר, די באַלעבאַטים קוקן זיך מיט הוזק איבער . . .
 איך בין געגאַנגען אין איין העמד אַ גאַנצן ווינטער,
 איך האָב פון זיך געריסן פאַסנווייז,
 אַ פאַרשעמטער פלעג איך זיך אַרומקוקן אַהינטער,
 איך פלעג זיך יעדן טאָג פאַרשפאַרן קנאַקן לייז —
 אַיעדן טאָג פלעג איך זיך אויף צוויי שעה באַהאַלטן.
 אַן אויסשיט האָט באַדעקט מיין גאַנצע לייב — צרעת.
 איך פלעג אַריינבייסן די ציין אין שטענדער, ניט צו מאַכן קיין געוואַלדן,
 דאָס בייסעניש האָט מיר אַריינגעיאָגט אין משוגעת.
 אַ מאָל בין איך ביינאַכט געלעגן אין אַ ווייבערשול,
 איך האָב זיך אויפן דיל געוואַלגערט, אַ צעביסענער פון וואַנצן,
 איך האָב געוואַלט אַרויס פון הויט, איך בין געוועזן דול,
 פון הונגער האָט מיין אינגעווייז גענומען טאַנצן.
 און פלוצלונג, ווי אַ לעבעדיק פאַרשאַטענער אין גרוב,
 האָב איך דערהערט אין פינצטערניש — געזאַנג.
 אַנטקעגן שולכל איז געווען אַן אַרבעטאַרער־קלוב,
 וואָס האָט אַריינגעאַטעמט אין דער נאַכט מיט שטורעם און געדראַנג.
 אַזױ האָב איך געלעבט אין קיעוו, אין באַרדיטשעוו און אין שקלאָוו.
 די אומרו האָט געברויזט, די האַפענונג האָט אויפגעבליט אין לאַנד
 אין וויסטן

און איך האָב זיך געפייניקט צווישן ל"ו —

און אַנאַניסטן . . .

איך פיל נאָך איצטער צו מיין לייב אַזױ פיל עקל,
 אַז ס'איז אַ חידוש מיר, זױ ווער איך ניט דערוואַרגן,
 איך פלעג זיך איבערדעקן אויפן קלויזבאַנק מיט מיין רעקל,
 און מיינע אַפגעדעקטע פיס פלעגט קושן דער פרימאַרגן.
 איך האָב געחלומט תמיד פון אַ ברויטל, פון אַ גאַנצן לעבל,
 און אַרום מיר — אַ מחנה אין צעפליקטע בגדים,
 טוכלע און פאַרשטויבטקייט, עיפוש, קרעץ און שוועבל,
 און אַ גיהנום פון געשריי : בן אַדם, אי, בן אַדם . . .

איך בין געווען אין בלוט א וועלטישער, א פרייער —
 און קיין מאָל ניט אליין, באַשטענדיק אין געיעג, אין פייער, —
 לויזן האָב איך זיך געקענט פאַרשפּאַרן,
 אַבער ווי האָב איך געקענט פאַרשפּאַרן מיין נשמה ?
 איך בין געווען צו ערלעך זיי צו נאַרן,
 און דער פאַרדאַמטער אַסטראָוואַלער מיט די פּיס די לאַמע,
 וואָס איז נאָך דעמאָלט ניט געווען אליין צעשמעטערט,
 האָט מיך געטריבן ווי אַן אַקס אין בוינע :
 אויב ער שוינט ניט זיך — צי וועט ער
 עפעס דאָרט אַ בחורל פאַרשוניען ?
 ניין! איך האָב זיך ניט פאַרשטעלט, איך האָב געמוזט אַ גלויבן האָבן,
 האָב איך צעבראַכן אין בית־מדרש אַלע שטענדערס,
 איך האָב מיין קאַפּ אין וואַנט אַריינגעגראָבן,
 ס'האַט אַלץ אין מיר געצאַפּלט — און איך האָב זיך ניט געענדערט.
 ריכטיק, זאָגן זיי, די משוגעים :
 שווער איז שטאַרבן פאַר אַ תּוֹרָה; שווערער פּיל — פאַר איר צו לעבן.
 איך וואָלט געשטאַרבן פאַר דעם גלויבן פון די פּראַים,
 מיין יוגנט איז מיר שווער געווען זיי אַפּצוגעבן.
 אַ מרה־שחורהדיקער אַפּגרונט האָט פון זיי געווייט,
 דאָס גרויליקסטע געווען איז זייער שמחת־תּוֹרָה,
 דאָס איז געווען די משוגעת פון פּרייד.
 דאָס איז געווען די שיכורע צעלאָזטע מרה־שחורה.
 און איך, וואָס האָב צו לערנען מוסר זיך געצוואונגען,
 האָב שמחת־תּוֹרָה אויך, ווי אונטער אַ צעפּאַכטן קנוט — געזונגען,
 איך האָב געטאַנצט. איך האָב געוואָלט דורך שרייען,
 פון אַלע ווייטיקן און תּאוות זיך באַפּרייען.
 פון מיין עלנט האָב איך אויסגעשמידט אַ גלויבן,
 אַ טוגנט — פון דעם צוואַנג :
 איך פּלעג אַרויסקוקן פאַרבענקט אַדורך די שויבן,
 און אויסגעגאַנגען מיט אַיערן זונפאַרגאַנג.
 איך בין אַ מאָל אין אַ בית־מדרש אין התּבוֹדוֹת געזעסן,
 די שקיעה איז געלעגן אויף מיין קאַפּ, ווי אַפּגעהאַקטע הענט.
 איך האָב געהאַט דעם חשבון פון דער צייט פאַרגעסן,
 עס האָבן מיך אַרומגערינגלט שטום די ווענט.

די בענק, די בימה, האָבן זיך אין מיר אַרײַנגעקאַרבט.
 ס'האַט זון ביי מײַנע פיס געטריפט, ווי בלוט פון מיר אַרױסגעצאַפט.
 דאָס לעבן איז געוועזן ווייט. איך האָב געפילט : איך שטאַרב — — —
 און איך האָב מיין געזיכט און מײַנע קני באַטאַפט.
 און וויסט איר ווער אין אַלץ איז שולדיק ? —
 האָט ליבער אויסגעשריען ווילד — איך וויל זיי אַלעמען דערמאַרדן !
 פאַרוואָס האָב איך געבראַכן זיך אַזוי געדולדיק ?
 מען האָט געזאָגט : דער מענטש איז פריי — נאָר ניט געאַרדנט.
 ווילבער, שאַקלט ניט דעם קאַפּ, איר האָט ניט וואָס צו זאָגן,
 איך האָב דעם גאַנצן פּיין אַדורכגעטראָגן.
 דער גאַנצער פּיין איז שטות. איר וועט ניט ענדערן זיך סיי ווי סיי :
 דער מענטש — ער איז ניט פריי . . .

זיי האָבן מיר אַראָפּגעזעצט זיך אויף אַ באַנק אין גאַרטן
 דער ווילבער האָט געקוקט אויף זײַנע שיד.
 ער האָט געטאַן אַ ציטער : גייט ווער דאָרטן ? . . .
 ס'האַט עמעצער מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאַפּ אויף גיך
 אַדורכגעאַיילט . . . דער ווילבער האָט דערפילט זיך
 אַ געכאַפטער ביי אַ גנבה.
 ליבער האָט געשמייכלט קלוג און טרויעריק : איר זעט,
 כ'האַב אייך געוואָרנט : זיצט אין דער פאַרמאַכטער תיבה,
 זיי וועלן אייך ניט מוחל זיין דעם חטא
 פון גיין מיט מיר . . . זיי קומען אייך פון אומעטום אַנטקעגן,
 נאָוואַרעדקער דערקענט מען אַן די היט, —
 זיי זאָגן כלומרשט, אַז עס אַרט זיי ניט
 די פינגער־טייטלעניש, וואָס יאָגט זיי נאָך אויף אַלע וועגן, —
 אין דער אמת, וויל ניט קיינער קיין בזיון —
 זיי ציט צום מקום פון נסיון !
 און ווייל זיי קענען קיינעם ניט געפעלן,
 ברענט אין זיי דער האָס פון ניט דערגאַנגענע.
 אַ וואַלף וועט פאַר אַ וואַלף זיך ניט פאַרשטעלן,
 איך בין אַ מוסרניק, איך קען זיי די געפאַנגענע
 אין בעץ, וואָס זייער קראַנקער דמיון האָט אַליין זיך אויסגעשפּינט.
 זיי שפּײַען אויף דער וועלט — דאָס מינדסטע אַבער טוט זיי וויי,

אן איבערלעבונג אלץ — ווי ביי א ניי געבוירן קינד,
 זיי האבן אזוי לאנג געשמיסן זיך מיט אייגענעם געשריי,
 ביז זיי האבן אויפגעהערט צו שעמען זיך ארומגיין נאָקעט ;
 פון רייניקן זיך — זיינען זיי געוואָרן פול מיט אומריינעם פאַרדאַכט,
 זיי האבן אזוי לאנג אויף זיך אליין געטראָטן און געכראַקעט,
 ביז זיי האבן שוין פון גאָר ניט, חוץ פון זיך געטראַכט.
 ווי קען מען אויסבייסן די תאוה דורך זיך זידלען ?
 ווי ווערט מען עס אָן עניו דורך אַ חשבון און באַרעכנט ?
 וואָס איז עס פאַר אַ פרומקייט אויפגעשאַרט דורך קברים־רידלען ?
 דאָ ליגט אַ קנויל — דער עקל, נאָר איך קען ניט ברעכן . . .
 ווער ווייסט דאָרט פון אַ גאָט ? — מען הערט נאָר פון אַ תורה.
 וואָס איז פאַר זיי דער כלל ? — אַ פרט איז דאָ.
 ווער ווייסט אַפילו, צי זיי גלייבן אין אַ שטראַף אַ געטלעכער פאַר אַן
 עבירה

זיי שרייען : לאַמיר גוט זיין צוליב — גוט, לשמה.
 זיי ווילן אַפפאַרבן און ראַטעווען דעם אַלטן שימל,
 אויפלעבן, וואָס לעבן קען שוין ניט.
 זאָגט ניט : גאָט, זאָגט — הימל,
 זאָגט : מענטש, און זאָגט ניט : ייד.
 מיך אַרט עס ניט. איך בין אַ בוים אָן אויסגעוואַרצלטער, צעפוילטער
 האַלץ.

וואו איז אַבער זייער קדושה, זייער ציבור, זייער שטאַלץ ?
 דער קופישקער — זיי וועלן איך פון אים דערציילן פרטים —
 האָט אַריינגערוקט זיין נאָז אין דרעק.
 ער איז געווען מטורף־ערלעך — איך בין אויך . . . מיט אַ פאַרכאַפטן
 אַטעם

האָב איך אַריינגעקוקט — און אַלע וואונדן אַפגעדעקט.
 זיי קאַרטשען זיך און חזרן געבראַכענע : „דער מענטש איז פריי“.
 חיים ווילנער, הערט מיך אויס, איך זאָג אייך : הלזואי
 וואַלטן זיי אים שטאַרקער ניט געשמידט — פון שטריק אים אַפגעבונדן,
 זיי האָבן אַפגעפונען תהומען, וואו עס זיינען ניט געווען קיין תהומען . . .
 איך האָב זיי פיינט, איך וואַלט פון זיי די הויט געשוונדן,
 איך האָב פיינט אַפילו דעם גערוך פון זייער נאָמען . . .

חיים ווילנער איז אָן אויפגעקאַכטער אויפגעשפרונגען :

— איר האָט זיי פיינט ? — אַנטלויפט !
איר האָט צו לערנען מוסר זיך געצוואונגען,
איצט צווינגט איר זיי צו האַלטן אייך. איר פרעסט, איר זויפט,
איר מיינט, זיי האָפן איר וועט בעסער ווערן ?
זיי האַלטן אייך פון עקל, צו דערנידעריקן נאָר :
איר זעט אים דעם פאַרלייקענער, זיין שטאַלץ קען אים ניט שטערן
צו עסן אונדזער ברויט אַזוי פיל יאָר.
מיר קלייבן ברויט ביי אַלטע פרומע ווייבער,
פון רייכע באַלעבאָטיים ברענגען מיר פאַרברענטן טשאַלט,
מיר ווילן אומגיין מיט אַ ווייטיק אין די לייבער ?
מיר ווילן דען פון הונגער זיין געשוואַלן ?
מיר האָבן ניט קיין ברויט — טאָ לאַמיר טיילן זיך מיט ברעקלעך,
איר האָט ניט וואָס צו אַנטאָן — נאָט אייך מיינע בגדים.
אַן גרייטקייט אויף קרבנות וואַלט געווען דאָס לעבן שרעקלעך.
מיינס — איז גאַרנישט, אַלץ איז דיינע ביון לעצטן פאַדים.
איר האָט ניט וואו צו שלאָפן — לאַמיר טיילן זיך דאָס בעט,
איר האָט געזינדיקט — לאַמיר טיילן זיך דעם עונש פאַרן חטא.
נאָר דער — קוקט גוט זיך איין,
ער האָט שוין לאַנג פאַרהאַקט די טיר אַהינטער זיך,
ער חזקט אָפּ פון אונדזער זוכעניש און פייך,
דאָך קומט ער יעדן טאָג אין קיך . . .
ער קומט אַריין אַ זייטיקער, זיין יעדער קער איז ביטול,
און הייבט ער אויף אַ מאַל דעם קאַפּ פון טעלער יוד,
פאַרשאַרצט ער זיינע ליפן אין אַ שמייכל, ווי אַ גוי דאָס היטל,
און האָט אַ קופערנעם געזיכט צו ריידן אויך.
און יינגלעך רייצט אַזעלכע חוצפהדיקע רייד,
נאָר מיר האַלטן אים — און זאַלן אַלע זען דעם אונטערשייד
צווישן אונדז און אים — דעם בעטלער, דעם ציגינער-יונג — — —
און חיים ווילנער בלייבט אַן אויסגעבויגענער, ווי צו אַ שפרונג.
ליבער רירט זיך ניט, ער שטאַרט אַן אַנגעשפאַרטער,
די הענט אַראָפּגעלאָזן. בלייך, מיט מידע ברעמען.
חיים ווילנער גלייכט זיך אויס און זאָגט שוין צאַרטער :
— זייט מיר מוחל, איך באַדאַרף זיך שעמען.
איר רעדט מיט צער, מיט ביטערניש, מיט האָס, און איך בין — גראַב,

מען טוט אַ קעגנער אַ טובה, אויב מען איז ניט אויך צו אים גערעכט...

איך האָב צו טיף אייך אפשר אָנגערירט איך האָב —

ליבער : שווייגט ! ס'איז מוסרניקעס־שטייגער : איינבייסן —

און בעטן באַלד מחילה.

דער ווילנער צינדט זיך ווידער אָן : און אויב אַזוי אַפילו ?

ווער האַלט איך דאָ ? — אַנטלויפט !

ליבער : אַ שאַד, וואָס ס'איז ניטאָ קיין שכר ועונש און אַ יענע וועלט.

איך וואַלט מיט מייער ליידן אַלעמענס עבירות אויסגעקויפט ! . . .

און ליבער האָט זיך אויפגעשטעלט :

— איר פּרעגט : ווער האַלט מיך דאָ ? — וואו זאָל איך גיין ?

איר זעט די יונגע לייט, וואָס דרייען זאָרגלאָז מיט די שטעקלעך ?

גיט מיר, חיים ווילנער, צו פאַרשטיין,

וואָס שפּילט די פּרייד אַזוי אין זייערע צעפלאַמטע בעקלעך ?

„פאַלשע פּרייד“ — האָט חיים ווילנער ביזו אַרויסגעזייט.

ליבער : ניין. דאָס איז אַ פּרייד אַ ניט־באַוואוסטע, עכטע.

איך שעם זיך מיט מיין שנאה צו די יונגע לייט.

נאָר איך פאַרטראַג ניט זייער פּרייען לוסטיקן געלעכטער.

אַט יענער מיט די גאווהדיק געלאַקטע האַר — איך טרעף דאָ

אַ סך מאָל אים :

ער איז אַ דיכטער און אַ פּרייער מאַן, ער טראַגט אַרום אַ חלום.

ווי אַ העלד אויף זיינע הענט אַ קינד פון טייך אַרויסגעצויגן — — —

דירט אים אָן, וועט איר דערזען דעם טויט אין זיינע גוטע אויגן.

איך ווייס ניט וואָס איר וועט אין זיינע רייד געפינען.

זיין בעסטער טאַט איז אַבער אויפגעוועקט פון קנאה.

נביאים זיינען אויף דער וועלט נאָך דאָ.

נאָר קיינער קלערט ניט, אַז ער דאַרף אויך ווי אַ נביא לעבן.

אויך געטער זיינען דאָ, נאָר ס'איז דער מענטש ניטאָ,

וואָס זאָל פאַר עפעס וואָס אַזוי בכוח זיין זיך אַפצוגעבן.

אַז ער אַליין זאָל בלייבן אויסן פון דער טאַט.

דאָס הייסט, ער זאָל אין גאַנצן זיין פון איר פאַרשלונגען —

אַ מענטש, וואָס האָט אין גאַנצן זיך אין זינען ניט געהאַט,

און בלויז די טאַט האָט אים באַצוואונגען.

די וועלט האָט אויפגעבליט אין בלוט און ליידנשאַפטן —

פאַרביקער און בולטער.

איך ווייס עס גוט, נאָוואַרעדאָק האָט אַבער מיר דאָס האַרץ פאַרסמט.

איך פארגוואלדיק יעדע טאט. איך רייס די דעקטיכער פון אלץ אַרונטער, איך זע די שוואַרצע קוילן אונטער יעדן פלאַם. ווען איינער שלאָגט זיך פאַר זיין אמת מיט פאַרפרעסטע פויסטן, זע איך אויך די כבוד־זוכעניש, וואָס קלעפט אַרום זיין מויל ווי גאַווער, און ווען ער וויגט אין שטורעם זיך אין אויפגעברויזטן, קוקט ער, צי עס הערט אים גוט זיין חבר. און וויי אים, אויב ער דרשנט, וואָס זיין חבר האָט געהערט, יענער קען ניט אויסהאַלטן און שרייט : איך ווייס ווי דו. אַלע ציטערן, עס זאָל אַ רגע ניט פאַרמינערט ווערן זייער ווערט, און לויבט מען איינעם — פילט אַיעדער זיך געטראָפן ערגעץ וואו „ווער האַלט מיך דאָ?“ — דער גרויזאַמער פאַרשטיקטער ניגון, וואָס האָט צעוואונדיקט און צעדרייט מיר די געדערים. איך בין שוין טויט, נאָר כ'קען ניט ליגן, ער שטיקט אין שלאָף מיך, און איך הער אים ביינאַכט אין פייף פון באַן, פאַרטאָג אין הודוש פון דער סירענע, איך פאַראַכט די וועלט, איר פרייד און איר געזאַנג. איך פיבער אין מיין האַס צו די, און ס'עקלט מיר פון יענע. איך זע אין אַלץ בלויו פאַטום. גורל. אונטערגאַנג. איך זע דאָס לעבן, ווי אַ קאַמף אויף שמאַלע בריקלעך. פאַרוואָס קען איך ניט ווי אַ וועלטישער זיין גליקלעך ? אַ, ווי אַ הונגעריקער וואַלף האָב איך געפרוואוט אַלץ עסן, און איצט, אַז איך דערנע מיין פנים אין אַ שויב, וויל איך זי צעשמעטערן . . . איך מוז אַן זיך פאַרגעסן, ס'איז האַרבסט, און איך וויל ווערן שטויב — — — וואָס שטייט איר מיט אַן אויסגעקרימטן מויל ? . . . איך קען ניט זען קיין טרערן, איך — וועל אייך ניט אַפגעבן די שיד ! אַנטלויפט, אין קלויז איז איצטער ליכטיק, וואַרעם און מען לערנט, אַנטלויפט, אַניט וועל איך אַנטלויפן . . . און מיט דעם קאַפּ פאַראויס האָט ער גענומען פליען, אין מיטן וועג האָט ער זיך אויסגעדרייט און ווידער אויסגעשריען : איך — וועל אייך ניט אַפגעבן די שיד . . .

דער ארון קודש פארט . . .

די ביימער האבן שטיל פארווארפן די געקרויזטע קרוינען,
צום הארבסט געגרייט זיך, ווי אן עדה צום מקדש זיין דעם שם.
א דינער ביימל האט א קרעכץ געטאן, גענומען וויינען,
די ביימער האבן ווי פון חלום זיך א קער געטאן צו אים :
זיי שטיל, דו וועסט זיך צוגעוואוינען,
מיר אלע זיינען שוין געוואוינט צו דעם . . .

חיים ווילנער איז געשטאנען און געהארכט פארגליווערט.

פארהילט אין גרינע בלעטער האט א וויסער לאמפ געפיבערט,
א גרויסע ציטערדיקע ליכטנעץ אויסגעשפונען
און פארוועבט אין איר די ברייטע שטאמען.
חיים ווילנער האט זיך אין דער מיט געפונען
און געציטערט מיטן גאנצן פארק צוזאמען . . .

דער הימלבלוי אין די אלייען די צעוויינטיקטע איז אויסגערונען,
די נאכט האט ווי א מידער גערטנער אריינגעשלייכט,
באטאפט די ביימער און צונויפגעבונדן
מיט שאטנס דאס געצווייג, וואס האט געציטערט גרין און פייכט.
אויף ווייטע גאסן, אויפן מוצאי־שבתדיקן מארק,
האבן פייערן זיך אנגעצונדן
און פארבלאנדושעט אינעם אלטן מארק . . .

חיים ווילנער האט געגליווערט שטום,
געווארן פון מינוט פארגליווערטער און שטומער.
פארבייגעציטערט האט א זוניקער געזשום,
א גילדענער געזשום, ווי פון א בין סוף זומער,
און אויסגעגאנגען, ווי א קראנקער פויגל אין די צווייגן.
דער הארבסטווינט האט א צי געטאן א מוסר־ניגון,
געכליפעט אין די בלעטער שטיל און פרום,
דער ניגון האט גענומען העכער שטייגן,
ביז ער איז אריבער אין געברום.
חיים ווילנער האט געשוויגן

און אליין געהערט זיין שוויגן . . .

צעשעקלט האָבן זיך די ביימער,
געשליידערט מיט די קעפּ, ווי מוסרניקעס ביי דער תפילה — — —
אָן אויסגעשריי — אַ ווייטער, אַ געהיימער,
האַט אין געדיכטעניש צעברעקלט זיך אין קלאַנגען שטילע,
געגוססט אין דער פינצטער, זיך געמאַטערט.
דער ווילנער האָט געטאַן אַ צי זיך — און גענומען לויפן,
דער ווינט האָט אים דעם וועג פאַרשאַטן
מיט פאַרוועלקטע בלעטער-הויפּנס.
ווי אַ פאַרפלאַנטערטער אין דראַטן,
האַט ער געריסן זיך : אַזוי פיל צייט געפטרט,
געוואַלט אַריבעריאַגן אין געלויף זיין שאַטן,
און ווי אַ פייגל-טשאַטע האָבן אַרום אים געפלאַטערט
ווייטע הייליקע געזאַנגען . . .

די קלאַנגען האָבן אים געפאַנגען,
האַט ער זיי נאַכגעטאַפט באַצויבערט,
דער ווינט האָט אים צעטומלט און צעשויבערט,
צעוואַרפן דאָס געקלאַנג, זוי בלעטער האַרבסטיקע אין אַלע זייטן.
ער איז געלאַפן אין דער מיט.
די נאַנטן האָבן אים פאַרשטעלט די ווייטן,
די נאַכט האָט אויסגעלאַשן זיינע טריט.
ער האָט געאיילט, און וואָס ער איז געקומען נענטער,
האַט דאָס געברויז צעאַטעמט זיך אַלץ ברוסטיקער און פרייער ;
דער ווילנער איז געלאַפן צום בית-מדרש זוי אַן אַפגעברענטער,
וואָס יאָגט זיך ראַטעווען זיין לעצטן שייער . . .
די קלויז איז אין די הינטערגעסלעך אַ פאַרצווייפלטע געלעגן,
געשליידערט זיך אין קראַמפן, ווי אַ ים אין זיינע ברעגן,
אַ מוצאי-שבתדיקע, אויסגעלאַשענע, אַן ליכט,
נאָר אין דער אויפגעברויזטער חשכות דער געדיכטער,
האַט ער דערפילט פאַרדבקעטע געזיכטער,
און גיך אַ טאַפּ געטאַן זיין אייגענעם געזיכט —
קאַלט. די באַקן שלאַבעריק, אַרום די ליפן בייזע צוקן — — —
אַ געבראַכענער האָט ער זיך צו דער קלויז גענומען רוקן . . .

הו — אין פינצטערן בית-מדרש האָט געברויזט אַ ים.
געשרייען האָבן גלייך ווי פייערדיקע פייגל אויפגעפלאַמט,
געקלאַפט פאַרצווייפלט מיט די פליגל אָן די ווענט,
און אויסגעלאַשענע צוריק אַראָפּגעפאַלן
אויף די אויסגעשטרעקטע תפילהדיקע הענט.
אַ וואָלד האָט זיך צעיאַמערט, יעדער בוים מיט אַ באַזונדער קול,
און אינעם שטורעם האָט געקלאַגט דעם ראשי-שיבה שטים :
— מורי ורבותי, לאַמיר מאַכן איצט אַ תפילה נאָך אַ מאָל :
„אַ ריינע האַרץ באַשאַף אונדז אלהים“.
און ס'ענטפערט אים אַ הונדערטפאַכיקער צעוויגטער ווידערקול :
„אַ ריינע האַרץ באַשאַף אונדז אלהים“ . . .

געשריי. אַיעדער זוכט אין דעם געבעט אַ תיקון.
מען פאַטשט : דער ראשי-שיבה האָט קיין כוח ניט צו שרייען.
אַיעדער פּראַווט זיין אויסגעשריי פאַרשטיקן.
דער ראשי-שיבה לעשט אויס מיט זיין שטימע אַלע איי-איי-אייען :
— מורי ורבותי,
מען קען דערגרייכן אין איין שעה דעם אמת.
אים איינצוהאַלטן — דאַרף מען ראַנגלען זיך אַ גאַנצן לעבן. —
חיים ווילנער האָט דערהערט דעם ווייטן רמז,
און ווי אַ הויז, וואָס האַלט ביים איינפאַלן אַ קרעכץ געגעבן.
— מורי ורבותי,

אויב מיר קענען ניט אַריבער — מוזן מיר אַריבער !
אין קלויז איז ווידער אויסגעבראַכן דער געווייטער,
און חיים ווילנער ביי דער קלויזטיר, אַפּגעטיילט פון גאַנצן ציבור,
האָט אין דער פינצטערניש אַריינגעיאַמערט ביטער.

— מורי ורבותי,
איך האָב געזען אין רוסלאַנד אין די בלוטיקע מהומה-טעג :
אַ מענטש האָט זיך אַריינגעשפּאַרט אין אַ געפאַקטן צוג,
האָט מען אים אַרויסגעשליידערט דורכן פענצטער אויפן מיטן וועג . . .
אַריינגיין איז נאָך ניט גענוג,
מען מוז זיך איינבייסן, זיך איינשטעמען, פאַרקלאַמערן,
מען ווערט אַ מאָל אין מיטן לויף אַרויסגעשליידערט — — —

קעפ און פויסטן זעצן אין די ווענט און האַמערו, און דער ראשי־שיבה שטורעמט ווייטער :
 — דער גרעסטער גואף ר' אלעזר בן דרדיא, האָט אין די קני זיין קאַפּ פאַרגראָבן ; אויף דער ערד געיאַמערט, ווי אַ מלאַך אַ פאַרשטויסענער, און ווי אַ חיה, ביז דער הימל האָט זיין תשובה פאַרט דערהערט.
 — מורי ורבותי,
 אַ מענטש דאַרף קענען שטאַרבן פון חרטה־שלוכצעניש צונויפגעדרייט, און ווי אויף משהן — די מלאכים, זאָל דער הימל קלאַנגן אויף זיין טויט...
 — מורי ורבותי,
 דאָס לעבן ווערט אַ לאַסט, אַ חרפה, און בלויז צער פאַר דעם, וואָס וואַקלט זיך — וואָס קען ניט וואַגן ; אַ פאַרן מענטשן איז דער גרעסטער גור, אויב ער קען זיך פון זיין אַלטער טבע ניט אַנטזאָגן . . . איז לאַמיר בעטן נאָך אַ מאָל :
 אַבינו מלכנו . . . צערייס דעם ביטערן גור־דין — — — און ווי אַ באַרג, וואָס שיט אַראָפּ זיך אין אַ טאָל, האָבן זיך צעשאַטן אין געשריי — די זין פון אוקראַינע, ליטע, פוילן און וואַלין.
 מען האָט שוין ניט געהערט דעם ראשי־שיבהס רייד. אַן אַנגערערטע שטים איז זיך פאַרגאַנגען קראַנק און צאַרט, אַזוי ווי אַ באַשטראַפּטע קינד פאַרגייט ; אַ צווייטע שטים האָט זיך ווי שטאַל געגאַסן ברייט און האַרט, ביז אַ קול, אַ רויטער, דורשטיקער האָט ביידע שטימען אויסגעטרונקען, און אַליין אין פינצטערניש פאַרזונקען.
 אַ הילך אַ שלעפּעריקער, קאַלטער, ווי דער אַפּזיפּן פון אַ ווייטער באַן, האָט אין דער פינצטערניש אַרומגעזוכט, צי ס'איז פאַראַן אַ לאַך, אַוואו אַריינצוקריכן און זיך לייגן. — אַ געשריי האָט דורכגעצאַקט, אַדורכגעפּלויגן, ווי אַ בליץ, וואָס קריצט מיט פייער אויף אַ כמאַרע. און ווי אין זונגלי פון צעווייקטער ערד אַ פאַרע, איז אויפגעגאַנגען דאָס געבעט . . . עס האָט די קלויז געקלעטערט אויף פעלזנטרעפּ, אויף וואַלקנטרעפּ — אַרויף, אַרויף — און חיים ווילנער האָט געציטערט מיטן גאַנצן גוף, ווי אַ בוים, וואָס וויל ניט אַפּגעבן דעם האַרבסט די לעצטע בלעטער . . .

מיט אַ מאָל אַ טויבער קראַך —
 אַלע לאַמפּן האָבן זיך ווי אַקסנאוויגן פאַר דער שחיטה אָנגעצונדן.
 ווי איזו האָט אויפגעפלאַצט די נאַכט.
 דאָס ליכט האָט פון די הענגלייכטער געטריפט, ווי בלוט פון וואונדן.
 דער אַרון־קודש האָט זיך אויסבייגן פאַמעלעך אָנגעהויבן, —
 דער אַלטער אַרון מיטן היכל תורות און פאַרשטויבטע שניצערײען,
 פאַמעלעך מיט צעשפרייטע כהונה־הענט פון אויבן,
 האָט ער געבויגן זיך אַריבער אַלע קעפּ — פאַרשטיקט דאָס שרייען.
 דערשראַקן האָבן זיך געדראַפעט אין דער הויך די לייבן, —
 געבליבן הענגען זיינען אויפן זילבערנעם פרוכת טויטע אויגן — — —
 דער אַרון־קודש האָט אויף דער פאַרשטאַרטער עדה זיך געבויגן . . .
 ביז עס האָט צערעוועט זיך אַ הילפגעשריי — אַ רוף.
 אַלע האָבן זיך אַ וואָרף געטאָן צעלעכערטע פון גוואַלדן,
 געטראַטן האָבן פיס אויף קאַפּ, אויף האַלדז און גוף :
 דעם אַרון־קודש אונטערהאַלטן ! . . .
 מיט אויסגעקרימטע פנימער פון שרעק, פאַרברענטע מיילער פון געשריי,
 נאַר אין די אויגן בלינד פאַרצווייפלטער בטחון —
 אַ, ווי צום ברענענדיקן צימער פון איר קינד — אַ פרוי,
 האָט מען זיך געשפאַרט, געריסן און געקראַכן . . .
 צעברוימט האָט זיך די קלויז, ווי אַ באַלאַגערטע מלחמה־שטאַט :
 אַבינו מלכנו . . . צוליב די אויסגעשאַכטענע פאַר דיין אחד ! — — —
 חיים ווילנער איז געלעגן ביי דער קלויזטיר און געצאַפלט,
 געראַנגלט זיך, געוואַלט אין רעטונגס־לייטער זיין אַ שטאַפל —
 ראַטעווען ! — און ניט געקענט אַוועק פון שוועל ;
 אַ יאָמער טאָן — די צונג איז איינגעפראַרן אין זיין קעל — — —
 און פלוצלונג האָט די גאַנצע קלויז פון אים זיך אָפגעריסן,
 דער אַרון־קודש האָט זיך אויפגעהויבן העכער, העכער,
 אַ פאַרקלאַמערטער אין הענט,
 חיים ווילנער האָט זיך מיט די ציין אין דיל אַריינגעביסן,
 עס האָבן דורכגעשווינדלט פאַרביי אים די ווענט. —
 אַוועקגעשטורעמט, ווי פאַרמשפטע טיטאַנען אויפן גיליאַטינע וואַגן.
 פון ווייטן האָט נאָך זייער דונער זיך דערטראַגן :
 אַבינו מלכנו . . . טו דיין גייסט, דיין הייליקן פון אונדז ניט אָפּ — — —
 דער דונער האָט זיך טויב אַלץ מער און מער דערווייטערט,
 און חיים ווילנער איז געבליבן — אַ פאַרוואונדעטער אין אַן אַקאַפּ,
 אַ בלינדער אין אַ נאַכטוואַלד ביי אַן אויסגעברענטן שייטער — — —

דורות

געוויין פון דורות

א

אויף מיין עלטערזיידעס ווייסע קליידער
זע איך אויפפלאמען דעם קרייץ פון מיטלאַלטער. —

מיין עלטערזיידע זיצט ביים סדר.
א גרויסן ווילדן מאַנדל-שטעקן,
זיינע אבות אויפצואוועקן,
און די ראַבן צו דערשרעקן. —
האַלט ער.

אַנשטאַט דריי מצות גליען דריי לבנהס אויף אַ טעלער :
די אונטערשטע איז שוואַרץ ; די מיטלסטע איז רויט ;
די אויבערשטע איז פון די ליכט, די פסחדיקע — העלער.
מיין עלטערזיידע שמעקט געפאַר און טויט —
אַ קינד אין קעלער . . .

פון קידוש-בעכער
קריכט אַ גרינער שלאַנג,
דער פלאַם פון זיינע אויגלעכער
צינדט אַן דאָס געטראַנק . . .
מיין עלטערזיידע טרינקט דעם ברענענדיקן כוס,
ער פילט : די אבות אויף דער וואַך, — — —
און הינטער טיר און שלאַס —
דעם באַרוועסן מאַנאַך . . .

ב

איך זע מיין זיידן דעם נאַפּאַלעאַנישן סאַלדאַט,
אַ פאַרלוירענעם אין פינצטערע זאַווייען.
דעם טרוים פון וועלט-באַפרייאונג, וואָס ער האָט געהאַט,
האַט ער צוזאַמען מיט זיין פערד פאַרגראָבן אין די שנייען.
דער אַפגעריסענער, דער לעצטער גרענאַדיר,
אַנטלויפט פון קאַלטן צפון.
עס יאַגט אים נאָך אַ ווייסער בער — סיביר :

— זאל רוסלאַנד שלאָפן ווי זי איז ביו איצט געשלאָפן,
איינגעווייגט מיט שווערע גלאַקן,
און מיט קנוטן —
זאל רוסלאַנד שרעקן ווי זי האָט געשראָקן,
און אין שניי פאַרבלוטן.

מיין זיידע אונטער מאַסקווע, — פראַנצויזישער סאַלדאַט און פאַטריאַט,
זינגט די מאַרסעליעזע אונטער אַ האַרמאַטן־ראָד, — — —
און הערט ווי ס'פייפט דער אַוראַגאַן,
און פייקלט אויף זיין באַראַבאַן
דעם מאַרש צום עשאַפאַט . . .

ג

הענט,
צוויי ליכטיקע, צוויי שטילע הענט,
עפענען זיך אויף און תפילות פלאַטערן פון זיי אַרויס ווי טויבן ;
נביאישע צוויי הענט
פאַרברעכן זיך — זיי קענען מער ניט לויבן ;
צוויי אייזערנע קולאַקעס
שמעטערן ודי ווענט, —
מיין טאַטנס הענט . . .

מיין טאַטע האָט געליבט די הייסע מטרוניתא פון קבלה,
דערנאָכדעם — די בת-מלכה פון השכלה,
צום סוף האָט ער פאַרדאַמט אי מענדעלסאַנען, אי דעם זוהר,
און נאָר געליבט זיין האָס צו די פרומאַקעס . . .
עס האָט געגעסן אים דער טרויער,
אַז ער איז בלויז אַ ברעט אין צאַם אַרום די קברים
וואו עס לעבן די אַמאָליקע העברייער, —
אַז ווי אין ודעם טויטן לעבט דער וואָרים . . .
ער איז געווען אין שטיבער גבירישע אַ לערער,
האַט געהאַט אַ ווייב און קינדער,
נאָר בלוט האָט ער געהאַט פון אַ פאַרשווערער,
און אַן אונטערצינדער . . .

א ריז — האָט ער געוויינט מיט קינדישע פאַרשעמטע טרערן.
א פּילאַזאַף — האָט ער פאַרטרוגקען זיינע יאָרן.
ער איז געווען אַן אַנזאָג בלויז פון וואָס ער האָט געדאַרפט נאָך ווערן —
און איז נישט געוואָרן . . .

ד

מיין עלטערזיידע, וואָס איז אומגעקומען צו מקדש זיין דעם שם, —
שטייט אין פּלאַמען ביי מיין בעט און וויינט :
— בין איך געשטאַרבן אויפן שייטער-פּלאַם פאַר דעם,
עס זאָל זיך פּרייען אין זיין קלויסטער-צעל דער באַרוועסער מאָנאַך,
אַז ס'קען מיין אייניקל נישט שטאַרבן פאַר זיין זאָך ? —
ניט דאָס האָב איך, מיין אייניקל, געמיינט,
ניט דאָס האָב איך געמיינט.

מיין זיידע וועלט-באַפּרייער, — אויסגעמאַרעטער, דערפּרוירענער
סאָלדאַט

הייבט זיך אויף פון שניי און קוקט מיר אַן דערשטוינט :
— פאַר דעם האָב איך אַליין זיך איינגעשפּאַנט אין אַ האַרמאַט,
און נאַכגעאַנגען ביז אַהינטער מאַסקווע מיין חלום און נאַפּאַלעאָן,
אַז דו זאָלסט מורא האָבן פאַר אַ ביקס און פאַר אַ פּאַן ? —
ניט דאָס האָב איך, מיין אייניקל, געמיינט,
ניט דאָס האָב איך געמיינט.

מיין טאַטע, וואָס האָט ווי אַ ווינט פאַרלאָשן אַלע יאָרצייט-ליכט אין קלויז,
טוליעט צו זיין סיוון קאַפּ צו מיר און וויינט :
— פאַר דעם בין איך געווען אין חרם אין מיין אייגן הויז,
און אַ פאַרשטויסענער געליטן ווי דער פּילאַזאַף פון אַמסטערדאַם,
אַז דיר זאָל זיין אַ שאַדן צו צעשמעטערן דעם צאַם ? —
ניט דאָס האָב איך, מיין קינד, געמיינט,
ניט דאָס האָב איך געמיינט.

ה

מיינע עלטערזיידעס, מיינע זיידעס,
און מיין טאַטע אַ פאַרקלעמטער איינגעבויגן, —
אַ געפּייניקטע הכּנעהדיקע עדה,

שמייכלט מיר אריין מיט ליבשאפט אין די אויגן.
 און אַ וואוקסיקער פאַרשנייטער זיידע
 שפּרייט אויס זיינע הענט ווי דינע צווייגן :
 — אייניקל, אַ ייד דאַרף קענען גיין צו דער עקדה. —
 קענען גיין און שווייגן . . .
 צעוויגט זיך אין אַ וואַלד אין ווינט דער טויטער ציבור :
 — אַ נייס דאָס איז, אַז מיר די ברונימער פאַרסמען ;
 אַז מען יאָגט אונדז פון די שטיבער,
 און ס'יאָגן אונדז די שטיבער נאָך אין פלאַמען. — — —
 אַ נייס דאָס איז פאַר זיך אַליין אונדז אויסצוגראַבן גריבער, —
 און אויפהענגען דעם טאַטן מיט דער מאַמען . . .
 עדות קענען זיין די ווענט, די שוויבן,
 די בלוט און מאַרד באַשפּריצטע קישנס,
 אַז אונדזער האָב און גוטס איז לייכט צו רויבן,
 און ס'לאַזט זיך אונדזער בלוט פאַרווישן. — — —
 עדות קענען זאָגן אונדזערע געשענדטע ווייבער ;
 די עופּהלעך אַרויסגעריסענע אין טראַגן ;
 אונדזערע פאַרקריפּלטע, פאַרשעמטע לייבער,
 און אויך די קליידער קענען עדות זאָגן :
 מיר קענען איבער זיך ווי איבער וויין און חלה מאַכן קידוש,
 מיר קענען ווי די לעמער, ווי די ביימער איבערטראַגן
 זיין פאַר העק, פאַר פלאַמען און פאַר חיות — שפיין.
 פאַר אונדז איז קיין זאָך ניט קיין חידוש,
 קיין זאָך ניט קיין נייס . . . — — —
 הויב איך אונטער זיך פון בעט אויף מיינע עלנבוניגנס.
 און ווי אַ גוסס וויל וואָס זאָגן, —
 זאָג איך מער אַרויס מיט מיינע פיבערדיקע אויגן :
 — די שונאים טענהן, אַז מיר האָבן זיי צוריקגעשלאָגן . . .

„צוריקגעשלאָגן ? ! “ —

ציטערט אויף דער גאַנצער טויטער ציבור.
 און מיין דינער וואוקסיקער פאַרשנייטער זיידע
 קוקט מיט שטיינונג און מיט שרעק זיך איבער
 מיט דער מתים-עדה . . .
 נאָר מיין טאַטע שטייט שוין מער ניט אינגעבוניגן, —

ווי די איבעריקע זקנים איינגעבראכן,
עס ברענט אַ ביזע פרייד אין זיינע אויגן,
און זיין פנים צוקט פון פינלעכן נצחון :
— אזוי, איר האָט זיך ניט געלאָזן שעכטן פאַר זיין נאַמען ?
ס'איז אייער לעבן ניט בלויז הייליק, נאַר אויך טייער, — — —
איר האָט שוין ניט געשעפטשעט אונטער די חלפים : אָמן ?
איר זענט שוין ניט געגאַנגען מיט געזאַנג אין פייער ?
מעגט איר איצט אויף זיך די האַרבסטע שטראַף אַפילו נעמען !
איר דאַרפט זיך ניט, מיין זון, באַקלאַגן,
איר האָט זיך ניט מיט וואָס צו שעמען !

נעם איר אָן מיין טאַטן פאַר דער האַנט
און פאַרגראַב אין אים מיין ברענענדיקן פנים :
— טאַטע, דאָס איז אונדזער ווייטיק, אונדזער שאַנד :
ווי זאָלן מיר אַריבערטראַגן די באַשטראַפונג
פאַרן שלאַגן שונאים ?
מיר זיינען דאָך ווי אַלעמאַל אַנטלאַפן !
ווי אַלעמאַל אַנטלאַפן. — — —

7

אַ סך קאַשמאַרן האָבן מיך געפייניקט — און פון גרויל
געבלוטיקט האָט מיין האַרץ, געציטערט האָט מיין ווילן ;
ביז וואַנזניקער שמייכל האָט פאַרקרימט מיין מויל, —
און איר האָב זיך גענומען מיט קאַשמאַרן פינצטערע פאַרשפילן. —
און איר האָב אין דער פינצטערניש באַשוואַרן
צונג און גוף און קאַפּ :
— וואַרף זיך ניט אין חלום ווי אַ ווינט אין קאַרן,
זינקסטו — זאָלסטו מיטן קאַפּ אַראָפּ —
אין תהום אַרונטערפליען,
שרייסטו — בלייב געליימט !
קיינער זאָל ניט זאָגן, אַז איר האָב געשריען
אין מיין שוואַרצן טרוים . . .

דעמאַלט איז מיין טאַטע אין אַ נאַכט אַ שטורמישער געקומען,

ער האָט דעם צודעק פון מיין בעט אַראָפּגעריסן,
און אין פנים מיר געשמיסן, —
נאָר איך האָב דאָך באַשוואָרן זיך אַליין — צו שטומען . . .

ער האָט גערעדט : דו, ברענענדיקער דאָרן,
דו האָסט דיין הייסן קערפּער איינגעדעקט
אין ליילעך אונטער וועלכן ס'האָט דיין מאַמע זיך געבאָרן, —
און וואָס האָט מיט מיין טויטן גוף געשמעקט. — — —
דו, תּאוּוהדיקער ברענענדיקער דאָרן,
דו וויקלסט אין מיין צודעק דייע גלידער,
מיין תּאוּוה — איז די שולד פון דיין געבאָרן,
און נאָר מיין לוסט איז אויפגעשטאַנען אין דיר ווידער . . .
בן סורר דו, בן מורה,
אַז איך בין שוין באַגראָבן — לאַז מיך זיין באַגראָבן ;
אַז מען באַהאַלט אַ פּסולע פאַרמעקטע ספר־תּורה,
דאַרף מען אויך איר מענטעלע ניט האָבן. —
גיי הויקער זיך צוזאַמען ווי אַ בערגל אויפן פעלד,
און זאָלן זיך פאַרוואַקסן געלע גראָזן ; —
ווי וואַגסטו אומטראָגן מיין פנים אויף דער וועלט,
אַז דו האָסט נאָך מיין לימדנשאַפט ניט אויסגעלייזט געלאָזן . . .
חשבון מאַנען דייע זיידעס :
— וואָס איז דיין באַרוף און וואָס — דיין וואָרט ?
אַן ענטפּער גיב די דורות־עדות, —
אויב דיין געבורט בלייבט בלויז אַ צופאַל — איז עס מאַרד. — — —

אַזוי האָט אַ דערצאַרנטער מיין טאַטע מיטן צודעק מיך געשלאָגן.
אַ נאַקעטער בין איך געלעגן און געציטערט.
גאַרנישט האָב איך דער באַשוואַרענער געקענט אים זאָגן,
ווי אַן אויסגעהאַקטער וואַלד, וואָס קען אַפילו זיך פאַר דעם געווייטער
ניט באַקלאָגן . . .

ווילנע, 1936.

לייג צו דיין אויער צו דער ערד

לייג צו דיין אויער צו דער ערד — און הער :
די ערד שטייט אויף ווי א פארשוויצטער בער

פון ווינטער-שלאף . . . און פארעט רוי דערפרישט,
מיט בלוט און שניי און מיסטן אויסגעמישט.

ווי א געווינערין געקומען אויף דער צייט,
זי קארטשעט זיך אין פרילינג-שווייס — און שרייט.

אין אירע הארטע בריסטן פלאצט דאס מילך,
און מיך פארטויבט איר ווילדער פרייד-געהילך :

— דו הערסט, דארט שטורעמען דורך טאג און נאכט
די ברידער דינע אין דער הייסער שלאכט.

דער היים-טייך כוואליעט הויך אין זייער ברוסט,
זיי זיינען שיכור פון נקמה-לוסט.

נאך אידער ס'וועלן עפל ווערן רייף
אין דיין געבוירן-לאנד, זיס-לייביק, שטייף —

פארווארפן וועלן זיי דעם האריזאנט
מיט בערג פון טויטע פיינט, און פון דער נאנט

א קוק טאן אויף דער היים . . . און פול מיט וויי,
א ציל טאן די קאנאנען וועלן זיי. —

א, ניין, ניט שטארבן ווי א בלינדע לאם,
נאך טראגן אין די הוילע הענט — א פלאם.

און טאן א שניט דעם שונא אין גאלאפ,
אז ווי א שטיין זאל זיך אראפקליקלען זיין קאפ.

און ווען ער ליגט שוין מיט פארהאקטע ציין,
ארויפיאגן די פערד אויף זיין געביין ! . . .

באגעגעניש

(פאלקס־מאטיוו)

יעדער פויגל קומט צוריק אין וויאסנע, —
מיינער האָט צוריקגעקערט אין נעסט,
ווען עס שטייען טיף אין שניי די סאָסנעס,
און די פייגל קומען ניט צוגעסט.

אַלדאָס גוטס דער פיינט האָט צוגענומען,
אונדזער היים און אונדזער ערד פאַרוויסט,
נאָר איך האָב געוואוסט, אַז ער וועט קומען —
קומען וועט מיין אַדלערל געוויס.

מיט אַ בליק אַ מונטערן צעשטראַלטן,
האָט מיין אַדלער זיך צוריקגעקערט,
איך האָב אים אַ רגע ניט פאַרהאַלטן :
— טראָג זיך, טראָג זיך אויף דיין פלינקן פערד. —

פייער האָט געשפּריצט פון זיינע ברעמען,
ער האָט קוים זיין וויסטע היים דערקענט :
— יאָג דעם שונא ! . . . זאַלסט נקמה נעמען
פאַר דיין דערפל, וואָס ער האָט פאַרברענט !

פריש און קרעפטיק, ווי אַ שלאַנקע סאָסנע,
איז מיין רויטער העלד אין דער אַרמיי. —
יעדער פויגל קומט צוריק אין וויאסנע,
מיינער איז געקומען מיטן שניי.

באלאדע וועגן דעם יינגל, די טויב און דער רויטער ארמיי

דאָס ליד איז אַ שייטער אין נאַכט־קעלט . . . עס צינגלט —
און ס'צינדן די ווערטער ווי פונקען זיך אָן. —
איך זינג אייך דאָס ליד פון דער טויב מיטן יינגל
און דער רויטער אַרמיי אין ראַסטאַוו אויפן דאָן.

די צויג לעקט די קינדער, דער ווינט קרייזט די קוואַלן,
און ער האָט ניט קיינעם געהאַט — נאָר אַ טויב ;
זיין האַרץ פלעגט מיט איר אין די בלאַען פאַרפאַלן,
ווי די זון ווערט פאַרפאַלן פאַרנאַכט אין אַ שויב.

אין שטאַט האָט די וועלפישע האַרדע געהוּליעט,
דער קאַמף אין די פאַרשטעט געפלאַקערט האָט הייס, —
די טויב האָט געציטערט, דאָס יינגל געטוּליעט
האַט שטאַרק צו זיך, ווי ער וואַלט זי געטרייסט. —

„דו זעסט דאָרט, מיין טייבעלע, רויכבערג . . . אין פּיער
שפּרינגט אום אונדזער רויטע אַרמיי אויף די פּערד,
מיר זיינען די רייטער ווי אייגענע טייער, —
עס ציטערט פון פּרייד אונטער זיי אַזש די ערד.

פלי, טייבעלע, פלאַטער צו אונדזערע ברידער
און לאָז זיך צו זיי אויף די אַקסל אַראָפּ,
דו וועסט זיי דערקענען אין מאַרש נאָך די לידער,
אין הייסן געשלעג — נאָך דעם דרייסטן גאַלאַפּ . . .

ברענג זיי אַ גרוס פון דיין נעסט דער פאַרבּרענטער,
זאָג זיי, מיר היטן די ליבשאַפט צו זיי, —
ער האָט צוגעקניפט צו איר פּיסל אַ לענטע :
„אַ גרוס פון אַ יינגל דער רויטער אַרמיי !”

פאַרשטאַרט מיטאַמאַל איז דאָס יינגל געבליבן.
אַ דייטש — ווי אַ שפּאַרבער, וואָס לאַקט אויף זיין רויב.

מיט פארשטשירעטע ציין האָט צו אים זיך פארקליבן,
און זיין רויכיקע האָנט אויסגעשטרעקט צו דער טויב :

„ גיסט צייכנס דעם שונא ? . . . דו הינטישע זרע !
„אַ גרום דער אַרמיי“ . . . דו, רויטער שפיאָן !
אַהער גיב דאָס טייבל ! . . . איך שווער ביי מיין ערע :
צו קליין פאַר מיין וויץ איז ראָסטאָוו אויפן דאָן.

מיר טראָגן די שלום־טויב אויף די באַגנעטן,
די רויטע אַרמיי זיצט ביי מיר אויפן שטיק !
גאַנץ דייטשלאַנד וועט לאַכן פון וויץ — קאָן איך וועטן —
די טויב ! ” . . . — נאָר דאָס טייבל צום האַרץ צוגעדריקט,

איז דאָס יינגל צוריק אָפּגעטראָטן — און ראַפּטום
אַ לאַז זיך געגעבן . . . האָט אויפן באַגנעט
דער דייטש, ווי אין פוטבאָל־שפּיל, אונטערגעכאַפט אים — — —
דאָך האָט ער, דער מערדער, פאַרשפּילט דעם געוועט . . .

די טויב האָט צעפליגלט זיך ברייט, — אַ באַשפּריצטע
מיט בלוט, ווי אַ פייל, הויך געגעבן אַ שאַס
צו די רויטע לעגיאָנען, וואָס האָבן צעבליצטע,
זוי כמאַרעס, געטאָן אויפן פיינט זיך אַ לאַז.

אַראַפּגעזעצט האָט זיך די טויב אויף אַן אַקסל
פון אַ שלאַנקן אַרמיער, ווי זי וואַלט דערקענט
איר נעסט אין דער וואַלדיקער גרינקייט פאַרוואַקסן, —
דער גרום פונעם יינגל האָט בלוטיק געברענט . . .

די שטאַט האָט געיובלט, געקושט די באַפרייער,
די שטאַט האָט אין רויט און אין שוואַרץ אַנגעטאָן
באַגלייט די הרוגים . . . געברענט האָט ווי פיייער,
דער טויט־האַס צום פיינט אין ראָסטאָוו אויפן דאָן.

אויף שטיינער פון גאס איז דאס יינגל געלעגן,
אין שמייכל פארגליווערט, און טרויעריק-מאט.
זיין פנים געווארן איז אַלט, ווי אין רעגן
ווערט אַלט און פארוועלקט דורך איין האַרבסט-נאַכט — אַ בלאַט . . .

זיין בליק דער פאַרבלייטער, אין טרערן פאַרשלייערט,
געזוכט האָט אין הימל זיין טייבל . . . נאָר זי
האַט געשוועבט שוין צו אים . . . און די רויטע אַרמייער
האַבן די טויב נאַכגעפאַלגט אין איר פלי.

אַן אַטעם איז זי צו דעם יינגל הערפלויגן,
אַראָפּ אויף זיין ברוסט — און געבליבן פאַרשטאַרט,
האַט דער ווינט אויף זיין קאַפּ בלאַנדע האַר, ווי אַ בויגן,
אַ שפּיל געטאַן סטרוניק ; „דו האָסט זיך דערוואַרט . . . “

ראַסטאַוו האָט די טויטע געפירט צו דער קבורה,
דער הימל איז פינצטער געווען פון געשריי,
דאָס יינגל, די טויב צו זיין האַרצן פאַרנורעט,
ווי אַ זון האָט געטראָגן — די רויטע אַרמיי . . .

חד-גדיא

(פּוילן 1939)

דער טאַטע האָט דאָס ציגעלע פאַרקויפט,
דער שוּחט האָט דאָס ציגעלע געקוילעט, —
יידן, פון דער גרענעץ צו דער גרענעץ לויפט,
געפרוירענע, צעטראַטענע און הוילע.

געחלומט האָט דאָס ציגעלע ביינאַכט,
עס איז אין הימל-בלוי אַריינגעריטן,
נאָר ווען עס האָט די אויגן אויפגעמאַכט,
האָט אַ בלויער חלף עס געשניטן . . .

געליטן האָט עס נאָר איין אויגנבליק,
האָט אויך די מאַמע אָפגעווישט די טרערן, —
נאָר מיטן קינד, וואָס חלומט נאָך אין וויג,
וואָס וועט עס אָן אַ ציגעלע איצט ווערן ?

דאָס לידעלע איז אַלט . . . אוי, חד-גדיא,
פון בלוט און טרערן נאָס איז די הגדה, —
און דער שוּחט, אוי דער שוּחט איז אַ געסטאַפּאַ,
מיט אַ נאַקעטן רעוואָלווער אָנגעלאָדן.

דער טאַטע האָט דאָס ציגעלע פאַרקויפט,
דער שוּחט האָט דאָס ציגעלע געקוילעט, —
יידן, פון דער גרענעץ צו דער גרענעץ לויפט,
געפרוירענע, צעטראַטענע און הוילע . . .

טויטן-טאנין

(פוילן, 1939)

די טויטן-קעפ — די געסטאפא,
קריצן מיט די ציין און שפייען.
„מיר פאסעווען אייך ברוין און בלאָ —
וואָלט איר כאַטש שרייען!
האַט איר ניט קיין שטאַלק, איר לומפן!
דערהרגעט זיך! באַגייט אַ מאַרד!
הינט, וואָס ליגט איר איינגעשרומפן,
און ענטפערט ניט קיין וואָרט . . .”

די טויטן-קעפ — די געסטאפא,
ציילן אונדז שוין די מינוטן,
און זיי לאַכן: „האַ, האַ, האַ,
איידער איר וועט, הינט, פאַרבלוטן,
און מיר וועלן אייך באַגראָבן,
וועט איר אונדז נאָך פריילעך מאַכן,
פון דער הויט אַרויסגעשאַבן,
וועט איר טאַנצן, וועט איר לאַכן,
טאַנצט! —”
און ס'נעמען פאסעווען די קנוטן! . . .

די איינגעפראַרענע אין שניי און קעלט
מיט אַפגעפוילטע גלידער,
ווי קאַרטשעס אויף אַ ווינטער-פעלד —
זינגען לידער . . .
זיי הויבן זיך פאַמעלעך אויף,
די פינגער טאַרטשען ווי פאַרדאַרטע צווייגן,
זיי וועבן זיך אין טאַנץ צונויף,
און ס'ברעכט אויף דאָס פאַרקלעמטע שווייגן . . .

אין אַ וואַלקן בלינד פאַרטוליעט,
שטאַרבט די זון אין אירע וואונדן, —

הויב זיך בעטלער, אויף דיין קוליע
פון דיין פלייש אַרויסגעשוונדן.
הויבט זיך, הויבט זיך, קאַליקעס,
מיטן שטעקל, מיטן פעקל,
אייער האַרץ די גאַליקע
שפייט דעם שונא אויס מיט עקל.
ווען די שקיעה טריפט געקוילעט
מיט אַ קאַלטן קופער-גלאַנץ,
און ס'כליפעט ווי אַ קינד דער מולד,
בריהער, טאַנצט דעם טויטן-טאַנץ.

נעמט צונויף זיך, מחנות לאַמע,
טאַנצט דאָס טאַנץ-ליד פון נקמה.

אַז איר רויבט ביי אונדז דאָס ברויט,
טויט אייך אונדזער ברויט ווי סם,
ווי די מיין איר טרעט אונדז טויט,
און מיר גראַבן אייער שטאַם.
האַקט פאַנאַנדער אונדז ווי שלאַנגען,
נאָר איר וועט אונדז ניט צערייסן,
קוועטשט די קעפּ אַראָפּ מיט צוואַנגען —
און מיר וועלן ווייטער בייסן.

יעדער טייל פון אונדז באַזונדער,
וועט פון אייך פאַרסמען הונדערט . . .

ברידער זעט, מען גראַבט אויס גריבער,
ברידער, טאַנצט דעם טויט אַריבער.
אויפן ראַנד פון שוואַרצן אָפּגרונט,
לייב און גלידער — רויטע קוואַלן,
מיט אַ מאַרד-צעשפּריצטער קאַפּ-וואונד,
שרייען מיר : וועסט פאַלן, פאַלן ! . . .
ווען דער וואַלד אין האַרבסט וועט כליפן,
און די וואַלקנס וועלן יאָגן,
וועט איר וויסן ! טויטע ליפן
שעלטן אייך — און קינדער קלאַגן . . .
אין דעם רויש פון געלע בלעטער,

וועט איר הערן — א פארשווערונג ;
אז א טיר וועט סקריפן — וועט איר
בלייב פארקרימט פון אימה ווערן . . .
ווי א בוים פון בליץ געשפאלטן.
וועט די שרעק אין הארץ אייך שטעקן,
אייער ברויט וועט זיין פארשאלטן,
בלוט פון אייער שפיין וועט שמעקן.

אינגעטראמפלט ביז די לענדן,
מיט א גליווערדיקן גומען,
זינגען מיר פון פון אייער ענדע,
ווייל מיר ווייסן : — זי וועט קומען.
פירט אריבער פיס מיליאנען
איבער אונדז אין זאמד באגראבן, —
וועט איר דאך דאס גרוב דערקאנען,
און קיין רו שוין מער ניט האבן.
יעדערער פון אייך וועט שלעפן
טויזנט טויטע אויף די אקסלען,
וויילד-משוגע דערנער קעפן,
און פארצווייפלט — שיכור וואקלען.
מיר אין קבר וועלן לאכן,
לאכן וויילד ווען עס וועט קראכן,
בליצן דורך די כמורנע ברעמען,
איבער אייך דער הימל נעמען.
אין די גריבער איינגעקאפעט,
וועלן מיר זיך טויטע ציען,
כאפן אייך ווען איר וועט פליען,
ווי די פערד אין שוים פארבראפעט . . .

אין דער פינצטערניש פארזונקען,
הערט ניט אויף דאס הארץ צו שפריצן
מיט די לעצטע פייער-פונקען,
און די טויטע ציינער קריצן :
— ברידער, זינגט דאס ליד פון האפן
איידער איר פארגייט אין שטומען,
זינגט דאס ליד פון דער באשטראפונג :
— זי וועט קומען ! קומען ! קומען !

אשכנז, דעצעמבער 1941.

פארוויילונג

— מיין קינד וואו איז, הער קאפיטאן ?
טויט מיך מיט מיין קינד צוזאמען !
איז ניט אין אייער הארץ פארצן
קיין ביסל מיטלייד צו א מאמען ?
א בוימ אפילו מיטלייד וועקט —
א בוימ מיט אפגעהאקטע צווייגן, —
א, וואו האט איר מיין קינד פארשטעקט ?
משוגע מאכט מיך אייער שוויגן . . .

ווייל טרערן שאטן שיינע אויגן, —
א בוימ ווירקט דאך ניט שטארק אזוי
ווי ס'ווירקט א מענטש אן עלנבוידנס,
און איך האב הענט געהאקט אליין — — —
איז רייסט־זשע ניט אויף זיך די קליידער,
ווי טיף מיך רירט ניט דאס געוויין,
קען איך אייך גארניט העלפן, ליידער . . .

ס'האט אייער קינד דער לייטענאנט
געבעטן, איך זאל עס אים באַרגן, —
קאָן זיין, עס שפילט זיך אויף זיין האַנט,
קאָן זיין, אַז ער האַט עס דערוואַרגן. —
העי, זעלנער פון דער אויבערוואַך,
פיר אַפּ זי צו די אַפּיצערן ! —
און כּיבעט אייך וויינט ניט, פרוי, קיין סך,
ווייל שיינע אויגן — שאַטן טרערן . . .

— הער לייטענאנט, מיין קינד וואו איז ?
האַט איר דען ניט געהאַט קיין מוטער ?
א קינד ! . . . ווי זויגט דיין האַרץ עס זיס,
און לאַכט צו דיר . . . א, גאַט דו גוטער !
שניידט אַפּ די בריסטן מיר פון לייב,
איך דאַרף ניט מיינע אַרעמס האַבן,
האַט איר ניט אין דער היים קיין ווייב, —
וואו האַט איר מיין קינד באַגראָבן ? . . .

— כ'האב אייער קינד אַוועקגעשענקט
מיין מוטיקער, מיין בראַווער ראַטע,
זיי האָבן זיך נאָך שפּיל פאַרבענקט,
און דאָ איז שטענדיק בלוט און בלאַטע.
זיי דאַרפן אויך פאַרווילונג, רו,
אין האַנט־באַל האָבן זיי פאַרשייט דאָרט
געשפּילט מיט דעם . . . דאָ ערגעץ, וואו
זיי האָבן עס אין שפּיל פאַרשליידערט — — —

עס לאַכט דער דייטש . . . און ס'שטעכט דער ווינט
מיט נאָדלען פון זיין ביזן לאַכן, —
נאָר ס'וויינט שוין ניט די פרוי אַצינד,
זי שפּרייזט צעשוּיבערט איבער שליאַכן.
דאָס טויטע קינד אויף אירע הענט,
דאָס מויל — אין בלוט, די אויגן — תהומען ;
און ווער די פרוי קוקט אָן — דערקענט
דעם גייסט, וואָס רופט צו טויט־נקמה . . .

ברידער פון האַמעל, מאַריופּאַל און קרים !

אַ שוואַרצער אַפּיצער פון געסטאַפּאַ
מיט אַ האַקנקרייץ פאַרוויקלט, ווי אַ שלאַנג, פיר-קעפּיק אויפן אַרעם,
האַט רואיק אַפּגעוואַרט די שעה
אויפן ציטעריקן זויזער,
און נאַכגעקוקט, צי זיינען פאַרטיק שוין די קברים, —
דאַן האַט ער אַפּגעגעבן אַ באַפעל, —
און פון אַלע היזער,
פון אַ יעדער שוועל
האַט מען אייך אַרויסגעטריבן,
ווי פאַרטאַג אַ סטאַדע קי אין פעלד,
איר האַט דערשטוינט מיט לייכטער אומרו זיך געקליבן.
דער שלאַף האַט נאָך פון אייך אַרויסגעקוועלט, —
אַזוי האַט איר מיט זקנים און מיט קינד-און-קייט געשפּאַנט,
פון זעלנער-רייען שוויגיגע אַרומגערינגלט.
געשמייכלט האַט אן עופל ביי דער מוטער אויף דער האַנט
צום אַפּיצער, וואָס האַט פאַרצויגן דאָס רעוואָלווער-צינגל. —
ביז איר זייט געקומען צו אַהינטער שטאַט,
צו אַ פעלד אַרומגעצוימט מיט שטעכעדיקן דראַט.
דאַן האַט דער אַפּיצער געגעבן איין באַפעל נאָר,
און דער באַפעל אַלץ שאַרפּער
אַריבער איז פון זעלנער גלייך צו זעלנער,
און ס'האַבן זיך צעשטעפט די קוילנוואַרפּער,
די קוילנוואַרפּער האַבן אייליקע געשטעפט,
היזעריק און טרוקן פלינק געזיפט, געזיפט,
ווי עמעצער וואַלט דערנער אַפּגעקעפט.
אַ דינער שנירל בלוט האַט אייך צונויפגעקניפט,
ווי מע קניפט צונויף צעלייגטע זאַנגען, —
דער האַקנקרייץ, ווי פיר צונויפגעדרייטע שלאַנגען,
האַט אין אייער קעל דערשטיקט די טענה,
דערשטיקט אין אייער האַלדז די שטים —

אַ ברידער מיינע
פון האַמעל, מאַריופּאַל און פון קרים . . .

און איצט וועט קומען, שרעק־בילד, דיין באַשטראַפונג,
 און איצט וועסטו רוצח, צאָלן.
 ווען די וואונד, וואָס האָט געבלוטיקט אָפן,
 איז מיט ווילדן רוי־פלייש שוין פאַרלאָפן,
 און פאַרשטומט די ווידערקולן —
 קומט דיין שטראַף.
 ווי אַן אבר אַ געליימטער, וואָס מע קאָן ניט היילן
 און מע האָקט אים פון דעם קערפער אָפּ,
 ווען דער קראַנקער ליגט מיט אויגן אָפּגעבן און קוקט —
 אַזוי וועט מען אַראָפּהאַקן דיין קאַפּ,
 דו, וואָלף, וואָס האָסט אַ גאַנצע וועלט פאַרצוקט.
 קוקן וועט דערויף די וועלפֿיכע — דיין מאַמע,
 און וואַיען, אַ געקאַוועטע אין צאַמען . . .
 ווער ציילט די באַק־ציינער פון טויטע פּערד,
 אין מגיפה שוואַרצער אויסגעפאַלן ?
 אַזוי וועט מען ניט ציילן אויף דער ערד
 דיינע פּגרים, וואָס מע וועט פאַרברענגען.
 פון דיין נבילה וועלן זיך אליין די וואַסער־קוואַלן
 לאַנג אַרומוואַשן ניט קענען . . .
 ווי אַ בית־עולם־פעלד פאַר קרעציקע, פאַרצאַמט
 וועט זיין דיין קברים־לאַנד, פאַרקאַלכט אין זאַמד,
 דיין רום — צעפּוילטע פּלאַנצונגען, אין זומפּ פאַרזונקען.
 דו האָסט אַ וועלט מיט דיין געשטאַנק פאַרסמט —
 וועסטו פּוילן, ווי אַ טויטער טכּויר, אין מיסט פאַרשטונקען ! . . .

סטאַלינאַבאַד, 1942.

ש א ט נ ס

הינטער מאַסקווע, אין פראַסט און שניי
בלאָנדזשעט אַ פאַרפלאַנטעטער אין דער זאָווי
דער שאַטן פון אַ דייטש . . . אַ שוואַרצער לייטענאַנט.
אין טויט פאַרקראַמפט, ליגט שטום זיין באַטאַליאַן.
זיי האָבן זייער שליחות אָפגעטאַן —
און אויף אייביק זיך באַדעקט מיט שאַנד.
איראַפּע האָבן זיי, ווי ליים, צעטראַטן,
און, ווי אַ האַרדע, זיך געלאָזט מיט אַ געשריי
אויף רוסלאַנדס ברייט . . . איצט קריכט דער שאַטן
פון שוואַרצן לייטענאַנט אַרום אין שניי.
דער שטורעמווינט האָט אים אַרומגעקנוילט,
וואַקלט ער און פאַלט פאַרשטייפט אַנידער.
ער גראַבט אין שניי אַריין זיין מויל,
און ס'קריכט דער טויט דורך זיינע גלידער.

נאָר עמעץ רייסט אים האַסטיק אויף פון אַרט,
אַ זקן מיט אַ וואַלקנדיקע באַרד :
„שטיי אויף ! . . . געדענק, דו האַסט באַפוילן,
דיר זאָל דער עלטסטער ייד פון שטאַט
די שטיוול קושן און די זוילן,
דערנאָך האַסטו מיט האַס און שפאַט —
ווייל איך האָב דאָך מיט מיינע ליפן
פאַראומרייניקט דיין שטיוול — מיך דערשטאַכן . . .
צוויי יאָר בין איך דיר נאַכגעקראַכן,
דערוואַרט האָב איך דיין שטראַף-מינוט” —
און ער שלעפט פון לייב אַרויס
אַ מעסער איינגעפעצט אין בלוט,
און שטרעקט צום לייטענאַנט עס אויס . . .

דער לייטענאַנט שפרינגט אויף דערשראַקן,
ער לויפט, און הינטער אים, די באַרד צעפלאַטערט,
מיטן מעסער לויפט אים נאָך דער זקן.
דער לייטענאַנט פאַלט אום פאַרמאַטערט. —

ס'איז קיינער אַרום אים נײַטאָ.
און נאָר דער שטורעם אויף זיין קערפער שטייט,
ווי אויף אַ פּגור שטייט אַ קראָ,
דער שטורעם שרייט — און ער ווערט אינגעשנייט.

דער שטורעם שרייט — און ער ווערט שטיל פאַרווייט,
נאָר ס'אַמערן, ווי אין אַ גרוב אַריין,
צוויי שאַטנס אין זיין פינצטערן קאַשמאַר,
און דאָס געוויין אין קאַלטער בלויער שיין
איז פּראַסטיק-גליווערדיק אַזוי פון פיין,
אַז אויך דער ווינט אין פעלד פאַרגייט פון צער. —
צוויי פרויען, אין זיין קערפער אינגעקלאַמערט.
גראַבן אויס פון שניי אים מיט די הענט.
די איינע כליפעט : אין מיין מיידל-קאַמער
זייט איר מיך באַפאַלן זאַלבעצענט. " —
די צווייטע רייסט אים, ווי מיט פייער-קאַמען :
„וואו האַסטו אַהינגעטאַן מיין קינד ? "
די ערשטע שרייט : „וואו ביסטו, מאַמע, מאַמע ? "
און ביידע זיינען זיי פון ווייטאַג בלינד. —
עס זענען ניט די שאַטנס איינס דאָס צווייטע,
זיי זענען אים. דעם שולדיקן, נאָר אים.
אין שטורעם און אין יאַמער אינגעדרייטע,
פאַרהילכט אין טויבער ווייטקייט זייער שטים.
אַלץ שטומט פאַרפּראַסטיקט און פאַרשטאַרט אין טרערן,
דער לייטענאַנט נאָר קען ניט איינגעגליווערט ווערן.
ער גראַבט זיין קאַפּ פון שניי אַרויס . . . ווי קייטן,
הענגט דאָס גליווערניש אויף זיינע אַרעמס.
דער ווינט האַט איינגעשטילט זיך אויף די ברייטן,
און ס'בערגלט זיך דער שניי ווי קברים . . .

פון שניי רינט אויס דאָס קאַלטע ליכט.
דער שניי ווערט מאַט און בלוי פאַרצויגן.
די נאַכט פון אַלע זייטן קריכט
דעם לייטענאַנט אין זיינע אויגן.
מיט אויסגעקערטע ווייסלעך זעט ער :

פון ווינטערדיקן כמארנעם וואלד,
אין מידער אונטשיין אין שפעטער,
איילט צו אים זיך אַ געשטאַלט.
דער שאַטן קומט אַלץ נעענטער, נעענטער,
אַט רירט ער אָן אים ביי דער האַנט.
פון שרעק און פיין אַדורכגעברענטער,
שפרינגט אויף און שרייט דער לייטענאַנט :
— אויך איר זייט וואַרגן מיך געקומען ?
לאַזט רואיק שטאַרבן מיך, מיין הער ! —
נאַר ס'רייסט זיך אַפּ זיין צונג פון גומען —
ער האַט דערקענט דעם אינזשעניער
פון דאַנציג, וואָס ער האַט פאַרפייניקט, —
און יענער זאָגט : „הער לייטענאַנט,
לעבט איבער נאַכאַמאַל דעם תענוג,
לעבט איבער נאַכאַמאַל די שאַנד . . . “
דער דייטש פון אימה דורכגעציטערט,
שרייט ווילד : — ניט איך האָב עס געטאַן ! —
דער אינזשעניער לאַכט שטיל און ביטער,
און ווי ער וואַלט זיך אויסגעטאַן
פון אייגן הויט — ווערט ער פאַרקריפלט,
די פינגער — אויסגעברענטער קויל,
די פיס, ווי שטריק, צונויפגעקניפלט,
די אויגן — בלוט, אין שוים — האָס מויל.
דער זעלנער פאַלט פאַרקראַמפט אַהינטער :
„אַ, גאַט, איך קען אייך ניט . . . ווער זייט איר ? “ —
„דער זעלבער ! איר האַט אַפגעמינטערט
מיך צען מאָל — און געפייניקט ווייטער . . .
כ'האַב צען מאָל זיך געפרואוּט דערמאַרדן,
נאַר איר האַט מיך געהיט פול זאַרגן,
איך זאָל ניט רויבן ביי דער האַרדע
די פאַרוויילונג אויך אויף מאַרגן, — — —
איז טאַרסטו ניט מיט איינמאַל שטאַרבן,
וועסט מוזן שטאַרבן ביסלעכווייז,
וועסט פילן דיין געליימטן שאַרבן,
און ווי דיין קערפער פרעסן מייז ! . . . “

יאנואר, 1942, אַשכאַבאַד.

דער רוצח

און דו געווען ביסט דער רוצח, ניט דער העלד. —
דער העלד איז דער געווען, וואָס איז געפאלן,
די גרינע ביימער-פליגל האָבן אים פאַרשטעלט.
באַוויינט האָט אים דער הימל אין די קוואַלן,
און דין האָט נאַכגעיאָגט אַ יאַמערלעכער קול —
דער ווידערקול פון דיין געיובל ביים נצחון,
האַסטו געמאַכט די ווענט פון האַרטן שטאַל —
דער גרויל איז אַבער פון דיין זיג אַרויסגעקראַכן,
אַזוי ווי פון אַ בלומען-קאַרב — אַ שלאַנג . . .
עס זיינען בלוט-טראַפנס געווען די זיסע טרויבן ;
טרערן האָבן זיך געשוימט אין דעם געטראַנק,
וואָס דיין העלפער האָבן פאַר דיין גלאַריע אויפגעהויבן.
דיין העמד האָט אומגעפלאַטערט אויף דיין לייב,
אַן עקדעש איז געווען די טוך אויף דיין לענדן ;
אַ שוואַרצע הייל — דער ווייסער קערפער פון דיין ווייב,
דו האָסט געפיבערט פון דער רויבער-לוסט צו שענדן ;
ווי אַ באַרג-אַראַפּהאַנג האָט געדראַט דיין ברעם,
און ווי אַ קראַקאַדיל צום טייך — האָסטו געלעכצט
די וועלט אַריינצונעמען אין דיין קלעם,
דער ים פון בלוט, דער שטורעם-ווינט פון קרעכצן
האַט אומגעיאָגט דיין שיף פון ברעג צו ברעג,
און האָסטו וואו געאַנקערט — האָבן זיך צעראַוועט
די אורוועלדער די אייביקע פון שרעק . . .
ווי אַ תּפּיסה-פענצטער האָסטו אויך די זון פאַרקאוועט, —
און פאַר די אויגן פונעם מאַן האָסטו די פרוי געשענדט ;
דער וועלט דער גאַרער האָט אַרומגעכאַפט אַ שוידער,
ווען דו האָסט נאָך דאָס צוגערויבטע קינד אויף דיין הענט
געלאָזט זיך שפּילן מיט די פּרענדז פון דיין קליידער . . .
ווי אַ מזבח האָסטו אויפגעשטעלט אַן עשאַפּאַט ;
דו האָסט געגראַבן קברים אינעם הימלס נאַמען —
אַזוי האָסטו שוין אויך געשענדט דיין גאַט . . .
ביז עס האָבן אויפגעבליט די פלאַנצן פון דיין זאַמען,
און ווי באַלאַגערער אַריינגעקלעטערט אין דיין שלאַס,

און זיך אין דיין באהעלטעניש אריינבאקומען — — —
צווייגן האבן גיפט געגאסן אין דיין כוּס,
טויטע פינגער האבן דיך ארומגענומען ;
א קיטד האט א פארמויערטער געוויינט אין יעדער וואנט ;
א פארפייניקטער האט אונטער יעדן בילד־ראם זיך פארבארגן — — —
ביז די קראפט געפאנצערטע, גערעכטע האנט,
ארומגעקלאמערט האט דיין האלדו — און דיך דערוואַרגן . . .

דער טויטער לעצטער היטלעריסט

דער בלוטיקער, דער לעצטער היטלעריסט,
קען ניט רואיק פוילן אויפן שלאכטפעלד,
די אלע, וואס ער האט געטויט אומזיסט,
שטיקן אים אין שלאף און ווארגן :
— פארוואס האסטו געהרגעט ?
ער ציטערט ווי א בלינדער הונט פון נאכט־קעלט.

דער שטורעם גראבט אים פון דער קופע אויס,
און שליידערט ווייט אַוועק אים פון די מתים.
די טויטע שרייען : „דו דערשטיקטע מויז !
ווי לאנג מען וועט דיין פגור פילן,
וועט אונדזער בלוט ניט קילן,“
ער פיבערט און ס'באדעקט א קאלטער שווייס אים.

ער בלאַנדזשעט אין דער פינצטערניש אַרום,
ביז ער קומט צו די געפאלענע, וואס שלאָפן
צוקאַפנס דאָס געווער, אויף זייער רום.
— אַ, העלדן, עפנט אויף די קברים,
און לאַזט ביי אייער אַרעם
אַפרוען אַ העלד אַ מידן אויף זיין וואָפּן.

די האַרטע שטרענגע מענער וואַכן אויף,
די שווערדן קלינגען, ס'פיייערן די שילדן,
ווי זונען צוויי צונויפגעהאַקט אין לויף — — —
אַ שטים פון אַ פאַרציטיקן און גרויען
דופט פון קבר די העראַיען
צום קאַמף מיט דעם געהאַרנטן און ווילדן.

ער לויפט פון דאָרט מיט אַ געוואָי אַוועק,
אַ דונער פאַלט אויף אים. „דו פרויען־שענדער !
דו האַסט דעם זעלנער־שטאַלץ באַפּלעקט.
דו פייניקער פון קליינע קינדער,

דו וועלטן אונטערצינדער,
דיך יאגט די זינד און שאנד דורך אלע לענדער."

דער בלוטיקער, דער לעצטער היטלעריסט,
קלאפט פארצווייפלט אין די מערדער-קברים :
— מיין הארץ ווי אייערע איו, מערדער, וויסט,
איך וויל מיט איך אינאיינעם פוילן. —
די טויטע נעמען הוילן :
„אוועק ! דו שרעקסט אין אונדזער מארך — דעם ווארים" . . .

א בלינדער וואקלט ער דורך דעם אין-סוף,
און פאלט אנדער אויף א קינדישן בית-עולם,
ער גנבעט זיך אריין אין זייער שלאף,
א ניט-באמערקטער וויל ער ליגן
ביי די טויטע קינדער-זויגן, —
נאר ווידער נעמט אדורך א קראמף און גרויל אים.

די קינדער וועקן זיך ווי בידנע שאף,
וואס דערשפירן אין דער פינצטערניש א חיה,
זיי וויינען קראנק אזוי ארויס פון שלאף,
אז ס'וויינען מיט די ערד, דער הימל,
ווי אלטיטשקע אין דרימל :
„א וואלף האט ביי די קינדער זיך פארטייעט."

די קינדער וויינען שטיל אזוי און טיף,
ווי אין פארנאכט אויף קאלטע וויסטע ימען
דאס טרויער-ליד פון א פארזונקן שוף, —
אויך ער וויל וויינען — נאר די טרערן
גלאז אין זיינע אויגן ווערן,
ווי ער וואלט קיינמאל ניט געהאט קיין מאמען . . .

ער לויפט און שרייט באשפריצט מיט שוים און קויט,
— וואו זייט איר קריגער פון מיין לאנד . . . א, לאמיר
דערשטעכן איינס דאס אנדערע אויף טויט !
נאר זיי צעקריכן פול מיט אימה

איבער אומוועגן געהיימע, —
אינאיינעם טרייסט שטאַרקער זיי דער יאַמער.

די ראַב אַנטלויפט אַ שרעקיקע פון אים,
זיין פנים פלאַקערט בלוטיק אין זיין קאַלטן,
אין בליץ־געלעכטער יאַגט אים נאָך אַ שטים :
„דיך שפּייען אויך אַרויס די תּהומען,
ניטאַ פאַר דיר קיין נאַמען, —
זיי אין טיפּער אייביקייט פאַרשאַלטן ! . . . ”

אַשכאַבאַד, נאָוועמבער 1941.

סילסעלאי קוהי היסאָר

ווי אַ קאַראַוואַן פון קעמלען, וואַנדערט דורך דער וויסט
דער באַרג-קייט,
און קומט אָן אין סטאַלינגאַבאַד אין טויאיקן קאַיאָר.
ווי דיינע וויינטרויבן, טאַדזשיקיסטאַן, פילט אָן מיין האַרץ
מיט שטאַרקייט
די שאַרפע לופט פון באַרג, סילסעלאי קוהי היסאָר.

דו ביסט דער שטאַלץ פון דיין געבירטיק לאַנד, וואָס גרויס און
שטרענג שאַפט.
דו שעפטשעסט אין די שטראַמען, און איך ווער דעם סוד געוואָר
פון דיינע אוצרות . . . דו, מיין פרייד ביים זונפאַרגאַנג, אין אַוונט,
דו — מיין בענקשאַפט.
פריינט דו פעלדזיקער, סילסעלאי קוהי היסאָר.

איך קוק אויף דיר, דיין קאַפּ איז שניי געקרויזט. און בלענדיק זויבער.
דיין רוקן און געביין איז פון געשליפענעם פאַרפאַר.
אַ ים פון בלויע כוואַליעס האַט זיך אויפגעהויבן און פאַרצויבערט,
פאַרגליווערט זיך אין באַרג סילסעלאי קוהי היסאָר.

איך קוק אויף דיר און זע די בערג ביים טייד-ברעג פון דער וויליע,
מיין היים אין בלוט-קלעם פונעם האַקנקרייץ — דאָס דריטע יאָר.
פאַרשפינט איז יעדער האַרבסט-בוים מיט אַ האַקנקרייץ — און אין
פאַרבאַכטן שטילע
קוקסטו מיט באַדויערונג, סילסעלאי קוהי היסאָר.

שטייג העכער אויף . . . דורך ווייטן סטרוניקע מיין גרוס שיק איבער
צו מיין היים, וואָס וואַרט, פאַרבאַרגן, ווי אַ פייגל-כאַר
אויפן אַנברוך פון פרימאַרגן — וואַרטן מיינע ברידער אין די גריבער,
אויף אַ גרוס פון דיר, סילסעלאי קוהי היסאָר.

אויפן שלאָס-באַרג, וואו די פרייהייט האָט צעבליט זיך פון רואינען,
און אַרויפגעאַקערט האָט זיך הויך אַ יונגער דור,
וויגן זיך געהאַנגענע אויף ביימער איצט . . . און אין באַגינען
פייגל קלאַנג . . . אַ, סילסעלאַי קוהי היסאַר.

אויפן שלאָס-באַרג, וואו געלויכטן האָט ביינאַכט דער רויטער שטערן,
און ווי אַ זון אין האַלבע נאַכט, איז אויפגעגאַנגען נייע וואָר,
קוקן איצט פאַרביגייער ארויף געהיים מיט אימה, האָס און טרערן
אויפן האַקנקרייך, סילסעלאַי קוהי היסאַר.
אופן שלאָס-באַרג גייט אַ וואַכטע אום פון שוואַרצע היט
מיט טויטן-שאַרבנס.

היטן אָפּ, די חורבה זאָל אַ חורבה בלייבן . . . נאָר
זייער שוואַרצע בלוט דעם שלאָס-באַרג וועט באַפאַרבן. —
ער וועט אויפבליען, ווי דו, סילסעלאַי קוהי היסאַר.

אויפן שלאָס-באַרג שטייט אַ וועכטער, נאָר אין זיינע אונטערערדן
קלייבט דער שטורעם זיך . . . און ווי אַ ווייטער מעטעאָר
לויכסט פאַר מיין היים . . . אַ מחנה רייט אַראָפּ פון דיר מיט
בלאַנקע שווערדן —
דיינע דרייסטע זין, סילסעלאַי קוהי היסאַר.

דיינע בראַנדז-געגליטע רייטער טראַגן ווי אַן עופל מיינע גרוסן —
ווי אַ קינד מיט בלויע אויגן און מיט בלאַנדע האַר,
ברענגט אַ גרוס דעם האַריזאָנט פון דעם, וואָס לעבט ביי דעם צופוסן
פון באַרג דעם פעלדזיקן — סילסעלאַי קוהי היסאַר.

די רייטער פון פאמיר

פון די בערג, פון די בערג
פון פאמיר, די געטורעמטע אייביקע בערג,
ווי כמארעס, וואס רייטן אויף פעלדזיקע קערק,
ארעפ זיינען רייטער אויף היציקע פערד,
אן אנוואגער יאגט מיט א בליציקער שווערד
איבער שטעט, איבער מערק ;
— פון די בערג, פון די בערג
פון פאמיר, דעם יינגערן ברודער פון די הימאליען,
ארעפ זיינען אונדזערע גליאיקע זין,
ווי אדלערס, וואס פלאטערן שטאלץ אין באגין,
ווי שטראמען, וואס וועבן דעם פרילינג אויס — גרין,
די וועלט פון דעם גיפטיקן האקנקרייך־שפיץ —
צו באפרייען . . . —

די רייטער אין שטורעם, די פערד — אין גאלאפ,
אין גאלאפ, אין גאלאפ, מיט פאריסענעם קאפ,
און פלוצלינג די פערד שטעלן האסטיק זיך אפ,
די בארג־רייטער — פלינק פון די זאטלען אראפ,
ווי פייגל, וואס שפרינגען אראפ פון די צווייגן
נאך קערנער און נעמען צוריק ארויפשטייגן ;
ווי קינדער, וואס ווארפן זיך פריידיק אין וואסער, —
ווער בלייבט אין דער היים און ווער בלייבט אויפן גאס, ווער ?
אלע די רייטער ארום,
מיט געשריי און געפויק און געברום,
און זיי, די גיבורים, אין קרייז, אין דער מיט
פלעכטן זיך שלאנק, און עס דונערן טריט,
ווי דער שוואונג פון א לייב, אויסגעמאסטן און הארט, —
נאך די ארעמס און הענט,
זיי נייגן זיך, בייגן זיך פויגלדיק־צארט,
אזוי ווי עס וואלטן צוויי זילבערנע פיש
געלאזן זיך שווימען אין פארבן־געמיש
פון זון־אונטערגאנג, ווען דער טייך ווינטלט פריש —
אין שווימען אזוי אן אן ענד.

ווי קומט צו די באַרג-לייט, פאַרבאַנדזיקט און שוואַרץ,
וואָס וואַרצלען אויס ביימער און האַקן אויס אַרץ,
אַ כישוף אַזאָ אין די הענט,
וואָס פלאַטערן, שושקען זיך שטיל און באַוועגן,
און רייצן דאָס בלוט און די בענקשאַפטן רעגן? . . .

פלוצלינג פאַרפּרעסן די הענט זיך אין פויסטן,
זיי כאַפּן די שווערדן אַרויס,
און אין היציקן טאַנץ דעם צעברויזטן
געראַנגל ברעכט אויס.
יעדער שוואונג, יעדער שטויס
פון די שווערדן, וואָס בלישטשען געשליפּן,
איז שאַרף ווי ידער שניט פון די שיפּן
אין שטראַמען; זיי צישן ווי שלאַנגען, — ווי ציינער זיי קריצן
און שליידערן שטראַלן און, שטאַליקע, שפּריצן
מיט בליצן . . .

ווי עמעץ אין גוס-רעגן זעט פון אַ באַן
בליץ-צאַקיקע ביימער אויף נאַכט-האַריזאָנטן,
דער בליציקער בוים אין דער נאַכט טוט אַ שפּאַן
פון דער ווייט אין דער נאַנטן —
און ווערט אויסגעלאַשן . . .
טאַ-טאַ, טאַ-טאַ-טאַ,
שטייען בויער צעפלאַשן,
און זעען אין שטורעם מיט אימה,
אין חשכות אַן לשון, —
אַ פלאַמיקע האַנט אַ געהיימע
צינדט אַן אויפן הימל-ראַנד שטאַמען,
וואָס יאַגן פאַרביי און פאַרפלאַמען . . .

אַט אַזוי טאַנצט אַ שווערד מיט אַ שווערד,
און אינמיטן פון טאַנץ — אַ סיגנאַל.
שפּרינגען רייטער אַרויף אויף די פּערד,
און די ווייט טוט זיך ברייט אַ צעפּראַל,
די פאַרגאַסענע ווייטן מיט בליי,
די פאַרעגנטע ווייטן מיט בלוט.

און אַ טראַג גיט זיך די רייטעריי —
 די געבירג-לייט מיט בראַנזענעם מוט.
 אַ געלאַף פון אַ כוואַליקן ים,
 אַ געפלאַטער פון פייגל און לופט,
 און די פערד שוין צעקאַכטע — אין סם,
 ווייל דער קריג אין די אויערן — רופט . . .
 ווי פאַמיר טויזנט-שפיציק אין שניי,
 וואַלט פון אַרט זיך גערירט אין דער שלאַכט.
 אין צעקלינגענעם שטורעם-געדריי
 פלאַצן פעלדזן . . . עס שמעטערט און קראַכט . . .
 און די פאַן איבער זיי פלאַקערט רויט,
 סערפ און האַמער אין זון אויסגעוועבט ;
 ס'האַט די היים שוין פון הינטן פאַרבלייט,
 נאָר די פאַן טראַגט פאַראויס זיך און שוועבט.
 דער פאַמיר טראַגט זיך האַסטיק אין שטרייט :
 „פאַר דער וועלט ! פאַר דעם ראַטנפאַרבאַנד !“
 און עס ענטפערט אַפּ הילכיק די ווייט :
 „פאַר פאַמיר ! פאַר דיין זוניקן לאַנד !“ . . .

און ווייטן אשכאבאר

די פרוי, וואָס איך באַגעגן יעדן טאָג איז שענער
פון אַ גרינער פאַלמע אין אַ זילבער-שפיגל, —
צעבליט האָט זי זיך אינעם לאַנד פון די טורקמענער.
נאָר אַ ווערבע געטרויערט ביי איר וויגל ;
אין זוניקן, אין הייסן טורקעסטאַן,
האַט זי פון קינדווייז זיך דערצויגן,
זי האָט געהאַט אַ בלאַנדן רוס — אַ מאַן,
און אומעטיקע שוואַרצע אויגן,
דערקענט האָב איך אין אירע אויגן די צעגליטע,
דעם טיפן צער פון מיינע שוועסטער אין דער ליטע.

ווי קאַפעטדאָג — דער באַרג-קייט זילבערט זיינע שפיצן,
זילבערט שוין דער זייד פון אירע לאַקן,
די שניי-בערג, ווי פּאַנטאַנען הויך צום הימל שפּריצן, —
ס'האַרעט און דרימלט קאַפעטדאָג דער זקן,
דאָס ליד פון מדבר שרייט אויס דער באַכשי, (1)
פאַרוואַקסן ווי מיט פּלעכטן גרינע, —
ביים טייך אמו-דאריא אין געלן גלי,
גייט אויף אַ פלישיקע די דיניע,
דאָ ביסט אין בלוט די פליג — די גרויזאַמע פענדינקע,
דאָ יאָגן די אַלכאַטיקינער פּערד די פלינקע.

מיט ברויט און טרערן, ווי מיט זאַלץ . . . אַנטקעגן טויער
האַט זי אונדז, געקומענע, באַגעגנט,
און אירע אויגן האָט פאַרפלייצט דער שטילער טרויער
פון אַ שטעטל — האַרבסט, אין אונדזער געגנט,
פּרעמד און טונקל קלינגט פאַר איר די שפּראַך
פון אירע מערבדיקע ברידער,
נאָר היימיש שאַטנט איבער זיי איר דאָך
צו אַפרוען די מידע גלידער,
ווי ס'וואַלט אמו-דאריא זיך אויסגעדרייט צו מערב,
צו אויפנעמען דעם מידן שטראַם פון בוג און נאַרעו . . .

(1) אַ פּאַלקס-זינגער.

אין אונדזערע פארבענקטע לידער ווילדער ברויזן,
א יאר־טויזנט האָבן מיר געליטן — א יאר־טויזנט
סאָסנע־וועלדער לאָזן אונדז ניט שלאָפן,
האָבן מיר ניט אויפגעהערט צו האָפן ;
זי האָרט דערשטוינט, און אויפגעשטראַלט־פאַרטראַכט,
די ווייט פאַרקלונגענע — לעגענדע
פון אונדזער היים . . . ווי עמעץ וואָס דערוואַכט
פון שלאָף, ווען ס'איז דער טאָג צו ענדע, —
און זי זעט אויס ווי אַ פאַרכישופטע פרינצעסן,
וואָס כאַפט זיך אויף פון הונדערט־יאַריקער פאַרגעסונג . . .

אין ווייטן אַשכאַבאַד האָט אונדז דעריאָגט די אימה,
אך, מיר זיינען ניט פון איר אַנטרווען,
די ברידער אונדזערע פאַרבליבן אין די היימען,
האָבן אין דער היים דעם טויט געפונען — — —
הונדערט טויזנט יידן מיטאַמאַל
אָוועקגעוואַלגערטע פון קיילער,
נאָר אויסגעשטעפטע קוילן איז דאָס צאָל, —
ווער הערט דען הונדערט טויזנט מיילער,
אוישרייען פאַרבלוטיקט דורך דעם קאַלטן ציפער,
ווי אַ פּאַוואַנדעטער וואָס שרייט פון גרוב פון טיפער ? . . .

נאָר אונדזער מזרח־שוועסטער מיט די לאַנגע פלעכטן,
וואַנדלט צווישן אונדז אַרום אין חלום,
ווי זי וואַלט אומגעזוכט דעם גוטן און גערעכטן, —
איבערפרעגן וויל זי בלויז די צאָל אים . . .
זי מורמלט ווי פון זינען : איינס, צוויי . . . דריי . . .
זי צאָפלט : פיר . . . פינעף . . . זיבן . . .
פאַרפלאַנטערט נעמט זי ציילן אויפדאַסניי,
ווי נאָר די צאָל וואַלט איר געבליבן —
זי שטייט אויף שרייאַיקע טורקמענישע יאַרידן,
און ציילט ווי אַ באַנומענע די טויטע יעדן . . .

טאדזשיקיסטאנער הארבסט

דער דינער מורח-בוים צעפלעכט די לאנגע צעפ, געלע בלעטער פאלן פון זיין קאפ, ווי גילדענע קאמען, מיט בלוי-געוועלבעטע טיכער אויף די קעפ, גייען די פאמירער — שלאנקע הארטע שטאמען : מטבעות אויף דער ברוסט צונויפגעשפיליעט, גלעקלעך אויף די הויכע קיילעכדיקע היט. מיט רויטע קליידער, גרינע היליעס, שוועבן מיידלעך דורך מיט לייכטע טריט. מיט אויסגעפוצטע וואנצעס, סיווע בערד, וויגן זיך די מדבר-וקנים אויף די קעמלען, יונגען יאגן אויף די הייסע פערד, און קינדער טרייבן אן די אייזעלעך, וואס דרעמלען. די וואנדער-זינגער אונטער זיך די פיס, גרימפלען אויף צוויי סטרוניקע כלי-זמר, דער ציקלדיקער ניגון, לאנג אזוי און זיס, ווערט פארהילכט אין דעם געשריי פון קרעמער. א בלינדער טרעפער, א פארוואקסענער מיט מאך, האלט מיין האנט, און מאלט אויף א געדיכטן לשון. ער פילט ניט, אז עס הענגט מיין ארעם נאך, ווי א צווייג אין הארבסט, פארעגנט און צעפלאשן, דריי איך זיך אין ראד ארום דעם טרעפער, און בלאנדזשע אויף די פארביקע יארדן, ביי געשטעלן פון געווירצן, צימרינג, רויטן פעפער, ארום ארבוזן-בערג, און דיניעס-פיראמידן. די הויט פון די ארבוזן — אויסגעשלייפט, ווי מירמלשטיין, מיט בלוי און גרין געשטרייפט, און אויפגעהאקט — פארבלוטיקן זיי די געשטעלן ; די דיניע, ווי אן איי א גילדענע איז אויסגערייפט, און אנגעצונדן זיינען די סארעלן ; אין שמאלע קערב פון צווייגן, גרין געפלאכטן, דער וויינטרויב פערלט זיך אין זאפט אין אויסגעקאכטן, — ס'איז א באפאל פון קונים און פון פליגן, — ס'איז א געקריג פון קויפער און פארקויפער, —

נאָר אין מיין האַרצן שפּילט אָן אַנדער ניגון —
אין מיין האַרצן בלאַזט דער אלול שופּר,
ווי אין די וועלדער די געדיכטע פון דער ליטע,
ווי אין די סעדער אין די האַרבסטיקע פון פּוילן,
ווען בלעטער ווירבלען אויפן ווינט פאַרבליטע ;
ווען וואַלקנס ציען זיך ווי שוואַצע מיטות,
און דער שטורעם הערט ניט אויף צו הוליען . . .

דער שופּר רופּט און רייסט אַלץ געענטער, געענטער,
און ווי אַ טיך, וואָס נעמט זיך ברויזיק שטאַרקן,
רייסט מיט אַ הויקערדיקן אַלטן פאַרקאָן —
מיך שלעפט דער רוף . . .

פון צער אַדורכגעברענטער,
וואַקל איך דורך הינטערגעסעלעך געדיכט באַוואוינטע,
ביי הייזלעך ליימיקע, פון שטויב געקלעפטע,
דורך דעם געדריי פון ווענט, אין זון פאַרברוינטע,
דורך שמאַלע דורכגאַנגען אַרויף-אַראַפּ געטרעפטע — — —

צונויפגעבראַכן אויף אַ הייפל שטייען ווייבער,
און זקנים אויסגעמאַרעטע . . . די דאַרע לייבער
געפייניקט שרייען דורך די שמאַטעס — נאַקעט ;
פון פּוילן, בעהמען, ליטע און רומעניע, —
גראַב אויס דיין האַרץ. פאַרשפייטעס און פאַרכראַקע,
ווי ס'גראַבט אַרויס דעם פּגל — די היעניע,
און וואַרף עס, ווי אַ שמאַטע אויף די מיסטן, —
אַט דאָס איז מיר פאַר טויזנטיאַריקן געדולד געבליבן ?
אַ, חוּזק גרויזאַמער, דו האַסט אומיסטן
אין איינעם אונדז אויף שאַנד צונויפגעקליבן . . .

מיר זיינען יאַרנלאַנג געוועזן אַפּגעפרעמדט,
אין האַרצן — נאַענט, האַט אונדז צעשיידט — אַ גרענעץ ;
פאַראייניקט האַסטו אונדז אויף אַ געשענקטער העמד,
אויף אַ געבאַרטער וואַסער-קוואַרט, און ברויט — אַ פענעץ . . .
מיין חרובע, מיין אויסגעבענקטע היים,
איך האָב מיט דיר געפירט אַ ליבשאַפט-ברוּזג.

נאָר דו האַסט מיר געלויכטן אין געהיים,
נאָר שטענדיק וואָך געווען אויף מיר דיין אויג איז.
מיין אויסגעצירטע יום־טובדיקע היים,
אין חורבות רויכערט זיך נאָך דיין געוויין דאָרט — — — ”

איך לאָז אַראָפּ זיך אויף אַ גרודע ליים.
דאָס פנים אין די הענט — און בלייב פאַרשטיינערט.
און אַרום מיר אַ מחנה קראַנקע פרויען
יאַמערן : „וואו זייט איר, קינדער, אויף די פראַנטן ? “
און אַרום מיר אַ מחנה יונגען וואַיען
אין כמאַרנעם רינג פון שטרענגע האַריזאָנטן.
און דער געשריי שטייגט העכער אַלץ פון רגע,
ווי וואַסער איבער אַ פאַרשווענקטן קעלער, —
דורך אַלע פענצטער רינט אַריין דער רעגן,
נאָל ער רינען ! . . . אפשר דאָך וועט ווערן העלער ! . . .
איך שטום. פון בענקשאַפט — בלינד. פאַרווייטיקט און אַ טויבער,
און אויף מיין פנים ליגט די זון, ווי איז . . .

איך עפן אויף די אויגן מיד. צונויפגעשוויבערט
האַבן זיך די מאַמעס און אַוועקגעשפרייזט.
אין הויף איז פוסט, עס הענגט נאָך, ווי אַ כמאַרע
אַריבער מיר די אויסגעקלאַגטע תפילה. —
באַוואוינט דאָס הייפל איז מיט יידן פון בוכאַרע,
אין ווייסן שפרייזן זיי, פאַרהילטע, שטילע,
אַ מיידל אין אַ גרינעם ביידל, פון דער מאַך־טיר,
אין זיידענעם כאַלאַט, געשטרעפטע הויזן,
קוקט שטיל מיר נאָך, ווי אין דער היים — דעם רבנס טאַכטער
קוקט נאָך די בחורים, וואָס גייען פון די קלויזן . . .
אַ געדעכעניש גייט אויף אין איר פאַמעלעך,
זי שטייט ווי אַ פאַרחלומטע בת־מלכה,
וואָס דערקענט האַט איר פאַרוואַגלטן בן־מלך
אין פרעמדן, וואָס בעט אַפרו און אַ באַלקן.
די אויגן אירע זיינען אוימרואיק און ווילד,
ווי ביי אַלע הייסע טעכטער פון טאַדזשיק־ישוב,
נאָר ווען זי שמייכלט שעמעוודיק און מילד.

דערקען איך איר . . . איר לעבן איז פארכישופט,
און מיט קבלה-כתב אין ברוינעם ליים פארקריצט, —
איך זע איר אין דעם פלאנטער פון פארקאנעס
ביינאכט, אַרומגיין אין לבנה-שיין באַשפּריצט,
און טוליען זיך צו אירע וואַלענע באַראַנעס. —
מיין בליק פאַרויטלט איר . . . פאַרשווינדט זי . . . פון אַ טיר
זילבערן אַרויס געדיכטע שווערע ברעמען,
אַ זקן אַ בוכאַרער ווינקט פון ווייטן מיר,
און שטרעקט מיר אויס אַ מילגרוים איך זאַל נעמען,
דער זקן שמייכלט טרויעריק אַזוי, פאַרהאַסיק,
ער שאַקלט מיטן קאַפּ און שטיל רוימט
ער מיר איין, ווי אַ געהיימעניש דעם פּסוק :
— „ישראלים האָבן פּולע הערצער ווי אַ מילגרוים !”

„די קללה איז אויף אונדז מקויים שוין געוואָרן,
וועט די ברכה אויך מקויים ווערן, —
ער — וועט אויף דעם שונא אויסגיסן זיין צאַרן,
און אונדז פון פנים אַפּווישן די טרערן ” . . .

דער מילגרוים גאַלדיקט אויף מיין דלאַניע,
ווי די שקיעה וואַלט אויף מיינע הענט אַראַפּגעפּאַלן, —
ביז מיין ווייסע העמד לכבוד ראש-השנה,
ווערט פאַרבלוטיקט מיט די לעצטע שטראַלן . . .

כל נדרי

טאדזשיקסטאנער בלוי-געוועלב פון בערג,
אויך היינט פארגלימצערט איר אויף אייער שטייגער ;
איר ווייסט ניט, אז מיין הארץ איז א געווערק —
א צעבראכענער געווערק פון שקיעה-זייגער.

פארהאלטן האב איך, ווי א וויזער זיך אין גאנג,
איצט קרייז איך ארום זיך אליין משוגע, היפער — — —
טאדזשיקסטאנער בערג אין זון-פארגאנג,
אויף אייערע פארשנייטע הויכן ליגט יום-כיפור,

ווי זיין וויסקייט איז געלעגן אויסגעשפרייט
אין אונדזער קוזניע-שטיבל אויף קיילן-קאסטן ;
אויף בארג-שפיץ שטייט מיין מאמע — און מיין טאטע שטייט
מיטן תלית-זאק אין ארעם נאכן זיך פארפאסטן.

פארמשפטע ! . . . זיי ווינטשן זיך ניט קיין גוטיאר,
מיין טאטע איז א פעלז, א כמאריקער, מאסיווער,
א בארג-קוואל איז זיין בארד, א וואלקן — זיינע האר,
און זיינע ארעמס — מארמארנער פארגליווער.

די קוזניע אין די בערג האט אויסגעפלאקערט,
נאר די שפיצן ווי די לייכטער ברענען, —
מיין טאטנס שטיינעריקער פנים איז צעאקערט,
אויך מיין מאמען קען איך ניט דערקענען.

אירע אויגן, טרער-פארגלאזטע, פינקלען גרויזאם,
ווי קופער גלאנצן קעגן איר — מיין טאטנס וויעס ;
צוויי טורעמס אויף א נאכטיקן געברויזים,
געהאנגענע אויף צוויי אנטקעגנדיקע תליות . . .

ווי דענקמעלער אַרויסגעגראָבן פון דער טיף,
שטייען זיי אין טונקל איינער קעגן צווייטן ;
ווי מאַסטן פון אַן אַלטער זעגל-שיף
פון תהום אַרויסגעשלעפט אויף שווערע קייטן.

אַלע זיינען שוין אַוועקגעגאַנגען צו „כל-נדרים“,
זיי נאָר שטייען . . . נאַכט נעמט זיי אַריבערפלייצן,
און אַ וואַלקן — אַ שוואַרץ-קעפיקע הידרע
פאַרקלאַמערט זיי אין נעגלדיקע האַקנקרייצן . . .

פון בוך : „מיט דיין גוף אויף מיינע הענט“

צוויי פיל . . .

א. מיין הארץ, ס'איז ניט וואָר, ס'איז ניט וואָר,
איך וועל פרעגן מיין ברודער פון פוילן,
דער צווייפל מיך פייניקט צוויי יאָר,
און אים פראוואַט דער ווינטער, דער פערטער,
קען ער — אונטערשיידן פון גרוילן,
און סתם אַזוי שרעקיקע ווערטער . . .

א. מיין הארץ, עס איז וואָר, עס איז וואָר,
אַזוי זאָגט מיין ברודער פון פוילן,
ס'ווערן פראַסטיק און סיוו מיינע האָר, —
זיי ליגן צעשאַסן פון קוילן,
און מיין ציטעריקע אינד צווישן זיי,
דו מיין אינד, מיין פאַרליטענע, טרייע,
כ'וועל פאַרהילכן די וועלט מיט געשריי,
ווי דעם וואַלד — אַ פאַרוואַנדעטע חיה . . .

מיין הארץ, זיי נאָר שטיל, זיי נאָר שטיל.
איך וועל פרעגן אַ חבר אַ צווייטן,
איך בין איצטער אַ חרובע מיל,
און צעלויף זיך אין ווינט מיט שגעון,
ווער עס וויל קען מיין ווילן אַ דריי טאָג,
און הינט ביי דער נאַכט אין מיר וואַיען . . .

א. מיין הארץ, ס'איז אַ ליגן, זי לעבט ! —
אַזוי זאָגט דער חבר דער צווייטער,
כאַטש זיין הויט און זיין בליק איז געוועבט
פון נאַכטיקער שיין . . . אַט פאַרגייט ער . . .
פון בענקשאַפט איז ער אויסגעדאַרט,
די הויט איז אויף אים אויסגעטריקנט,
דאָך זאָגט ער, זי לעבט און זי וואַרט
מיט פאַרעקשנטן פרומען אַנטציקן . . .

דו געטרויסט ניט, מיין האַרץ, יענעם מאַן,
ער איז קראַנק . . . וועל איך פרעגן אַ דריטן ;
— איז אַ האַפענונג, ברודער, פאַראַן
נאָך עמעצן דאָרט צו געפינען ?
צי דער פיינט האָט שוין אַלע פאַרשניטן ? —
און איך וועל אַראַפּגיין פון זינען . . .

מיין האַרץ, ס'איז מיין ברודער ווי דו
פאַרצווייפלט — ער קען ניט באַשיידן,
עס ווינקען די שטערן אונדז צו,
זיי ווייסן — און קענען ניט ריידן.
איז לייג זיך אַוועק אויפן וועג,
ס'איז קוקן אין הימל אַ תענוג,
ניט פרעג שוין ביי קיינעם, ניט פרעג,
דו ביסט שוין פון פרעגן פאַרפייניקט . . .

ניט שליידער מיין האַרץ זיך . . . איך וועל
אויפן וועג מיין געביין ניט פאַרוואַרפן,
אויב שטאַרבן איז נאָר אויף אַ שוועל
פון אַ שטוב . . . ס'גיט אַ ריס זיך אַ טיר אויף,
און ווער מיט זיין ענטפער דעם שאַרפן,
דערהרגעט — באַפרייט מיך פון תירוף . . .

זאָל ער קומען וואָס ווייס, שאַרף און האַרט
דעם אמת זאָל ער אונדז אַנטפלעקן !
נאָר אויך דער פאַריאושטער וואַרט
מען זאָל אַפליקענען זיינע שרעקן ;
און יענער וואָס שרייט, אַז ער האַפט,
ער וויינט אין דער פינצטער פאַרצווייפלט,
דער גורל האָט האַרב אונדז געשטראַפט
מיט אַ גרויזאַמער שטראַף — מיטן צווייפל . . .

דו ווייסט ניט מיין האַרץ . . . ווער־זשע ווער
ווייס יאָ . . . און די נאַכט אַזוי גרויס איז . . .
זיי אַליין ! רוף אַרויס זי אַהער !

איך רוף זי אַזוי ווי אַ בלינדער,
איך רוף זי אַזוי ווי אַ גוסס,
וואָס רופט פאַרן טויט זיינע קינדער . . .

און זי פאַלגט מיך, מיין ווייב — און זי קומט —
און זעצט זיך אַוועק מיר אַנטקעגן,
זי שמייכלט פאַרווייטיקט און שטומט —
אַזאַ ווייטיק ניט איבערצופרעגן — — —
זוי מען וואָלט איר מיט מאַרטער־געצווייג
געפייניקט, געריסן מיט צוואַנגען :
" — אַ, ענטפער מיר דו ! . . . " נאָר זי שווייגט
זוי אַ זייגער וואָס איז אויסגעגאַנגען . . .

זי זיצט אין אַ שנייאיקער העמד
אויפן ראַנד פון מיין בעט — און זי ציטערט,
און קאקט אַזוי שטום און פאַרקלעמט, —
ביז פון נאַכט שלאָגט אַרויס רויטער פיבער — — —
צעוויינט זי זיך קינדיש און ביטער,
און לאַזט מיר אין וויי־קראַמפן איבער . . .

זוי אַ גליאיקער שפיציקער שרויף
דרייט אין מיר זיך דער שלאַנגיקער צייכן
פון צווייפל . . . ער דרייט מיך צונויף,
זיינע שפיצן צו מיין האַרץ וויל דערגרייכן. —
און איך קראַמף און איך האַלט זיך אָן שאַרף
וואָס צערייסט מיינע אַדער־געוועבן,
און איך ברעד אין מיין בלוט — און איך וואַרף
זיך אַרום צווישן אומקום און לעבן . . .

סטאַלינאַבאָד 1942.

זי איז פלאם

זי איז פלאם, זי איז אייז, און זי שוידערט, זי ברענט,
און עס צערטלען און ווערגן מיך ווילד אירע הענט.

— מיין מאן, טרינק מיך אויס, ווי די זון אין באגין
דעם טומאן . . . זויג מיך אויס ווייל אַ נעפל איך בין . . .

קוש מיך אויס, זאג מיר אויס, און מיין בלוט ווארעם אָן,
טו זיך אויס פון דיין הויט, ווי איך האָב אָפגעטאָן.

פון מיין פנים די שאַנד . . . און צעריסן די פענט,
וואָס פאַרשמידט האָבן פרום מיינע פיס, מיינע הענט . . .

ניט איינמאַל האַסטו מיך פאַרשעמט און פאַרלאָזט,
און מיין לייב האָט געפלאַצט, ווי אין פראַסט פלאַצט — אַ גלאַז . . .

און זינט דו ביסט אין טויט־שרעק אַוועק פון דער היים,
האַט דאָס הויט אויף מיין קערפער געטריקנט ווי ליים . . .

נאָך שטאַרקער פון טויט איז דער בלוטיקער וויי
ווען דאָס בלוט ווערט אין גוף אויסגעפראַרן, ווערט שניי . . .

ניט ציטער, מיין מאַן, גראַב אין מיר זיך אַריין,
איך וויל פילן דיין האַנט, ווי אַ בלינדער פילט — שייך . . . ”

ס'שלאַגט פון איר אַזא היץ, ס'שלאַגט פון איר אַזא קעלט,
ווי דער פלאַם פון באַשאַף, און דער פראַסט פון סוף־וועלט,

וואַלטן ביידע באַגעגנט זיך איצט אין איר גוף,
און איר גוף ווי אין פּרילינג דאָס וואַסער — ברעכט אויף . . .

ווערן שטעכיק די האַר אויף מיין קערפער פון לוסט,
מיינע הענט לויפן אום אויף איר האַלדז, אויף איר ברוסט.

און עס מישט מיט מיין גאווער איר אַטעם זיך אויס, —
נאַר מיך שרעקט ווי אַ גרוב אירע היפטן, איר שויס . . .

ס'איז איר רוקן אַזוי ווי אַ בויגן געשפּאַנט,
ווי אַ שלאַנג אויף אַ צווייג — הענגט איר גוף אויף מיין האַנט . . .

פלוצלינג קייקלט מיין גוף פון איר גוף זיך אַוועק,
אין דער פינצטערניש לויכט אויף איר האַרצן — אַ פּלעק . . .

אַזא זוניקער קרייז אויף איר זיידענער הויט,
אַ וואונד, רונד און קליין . . . זי איז טויט ! זי איז טויט ! . . . "

אידישע

מלאך מיין, אַראַפּגעפּאַלענער,
דו מיין מזל-שטערן,
ווער וועט אין מיין לעבן שטראַלן, ווער,
ווען איך וועל עלטער ווערן ?
אַ, מיין חלום מיין פאַרפּלויגענער ! —
אין אַ קאַלטן חדר,
וועל איך זיצן אַ געבויגענער,
פּרירן אין די קליידער,
אין זכּרונות אַ פאַרמויערטער, —
און אַן אַלטער זייגער,
וועט זיך שלעפּן אַ פאַרטרויערטער
נאַכן אַלטן שטייגער.
איך וועל ביים אַן איינגעגעסענער
אין די נייע צייטן,
פּלאַנטערן זיך . . . אַ פאַרגעסענער
וועל איך זיין פּון לייטן.
ווי דער שטרוי, דער פאַראַריקער, —
גוט נאַר פאַר דעם פּלאַקער, —
פּלאַנטערט זיך אַ שטעכיק-האַריקער
אין דעם פּרילינג-אַקער . . .

איך האָב נאַר געוואַלט אַ טאַטע זיין,
און אַ מאַן אַ גוטער,
היימיש-ליב זאָל אין דער כאַטע זיין,
דו — אַ יונגע מוטער.
ביידערנאַכט. אינדרויסן רייסט דער ווינט,
צוגעמאַכט די לאַדן,
און אין וויג דאַס אַנגעשפּייזטע קינד —
ביי אַ בוך פאַרחלומט דרימל איך,
ביי דעם לאַמפּ-שיין — שטריקסטו ;
אַ טוך אויף דיינע אַקסל בלימלט זיך,
און צום וויגל — בליקסטו.
אויפּן טישל זיצט אַ טשייניק טיי,

פרומע טאטע-מאמע,
 ווי מיר וואלטן אנטאן תענוג זיי,
 שמייכלען פון די ראמען :
 איר זאלט קינדער פרוכטבאר פלייסן זיך — — — "

ווינקען די פארטרעטן,
 און אין הינטער-שטיבל ווייסן זיך
 צניעותדיק צוויי בעטן.
 אונדזער מארטער א לעגענדע איז,
 וואס איז לאנג פארשוואונדן,
 און דאס גליק גאר אן אן ענדע איז,
 אויסגעהיילט די וואונדן.
 פון מיין וואגל איז געבליבן מיר —
 פון דעם וועג דעם שווערן —
 נאר מיין ליבשאפט . . . טריי צו ליבן דיר
 האט עס מיר געלערנט.
 און דיין הארץ די טיף-באלידיקטע,
 קויף איך אויס מיט שלום,
 און מיט יארן שטילע פרידיקע, —
 דו מיין ווייטער חלום ! . . .

מיט דיין גוף אויף מיינע הענט

פארשאלטן בין איך
ווייל איך האָב דײַך פאַרלאָזן. —
איך האָב באַרוועסט, אָן שײַך,
בלוט באַפּלעקט אַלע גראָזן.
ס׳יאַגט אַ קללה מײַר נאָך,
כ׳קען קײן רו נײַט געפּינען,
נאָר אײן טרײסט האָב איך דאָך —
דאָס דערהאַלט מײַך בײַם זײַנען.
אויב דערלעבן וועל איך
בײַ דעם סוף פּון די שטרייטן,
וועל איך באַרוועסט, אָן שײַך
צו דײַר קומען פּון ווייטן.
צווישן אונדז וועט נײַט זײַן
מער דער מײַלן מהלך
און אײן שנייאיקן שײַן
מײַן דערמאָרדעטער מלאך,
איך בױג זײַך דאָן אָן,
און קוש אויס דײַנע ברעמען,
ס׳איז ודײַן קאַפּ רױטער מאָן, —
אויף די הענט וועל איך נעמען
דײַן פאַרפּראַרענעם גוף —
אַ מײַרמלנער קאַלטער —
און איך הױב אים אַרױף
אין דער שײַן דער צעשטראַלטער.
איך וועל שטיין אין דער ברייט
אויפן קרײַץ פּון די וועגן,
און בײַ יעדן וואָס גײַט
און וואָס פאַרט — וועל איך פּרעגן :
„אפשר ווייסט אײַר פאַרוואָס
איז מײַן טױב אומגעקומען ?
זעט אײַר פּנים איז גלאָז,
זעט, אײַר שמײַכל דעם שטומען.
אפשר ווייסט אײַר די זײַנד

פון איר האַרץ, פון איר טראַכטן ?
זעט, איר אויג איז דאָך בלינד,
זעט, איר ליפּ דעם פאַרשמאַכטן . . .
זאָגט, צי קען אויף דער וועלט
פרייד און ליבשאַפט נאָך געבן ?
פאַרוואָס גרינט נאָך דאָס פעלד,
און די פייגל נאָך שוועבן ? . . . "
מיט איר גוף אויף די הענט
דורך דער וועלט וועל איך בלאַנקען,
ווי אַ טויט־מאַנומענט
וואַלט דער טויט מיר געשאַנקען,
און איך זוך אים אוואו
אויפצושטעלן מיין מלאך,
און אין אייביקער רו
ביי די פיס זיינע פאַל איך . . .

אַבער אויב — וויי און ווינד —
כ'וועל צווישן די טויטע,
ניט געפינען מיין קינד,
און איר לייב די פאַרבלויטע
מיט מיין זאַלציקער טרער
מער ניט קענען באַפייכטן,
און איר גוף קיינמאַל מער
וועט פאַר מיר שוין ניט לייכטן — — —
אויב איך וועל אויך איר שטויב
וואו צו זוכן ניט וויסן,
ווייל מיין אַרעמע טויב
האַט דער שפאַרבער צעריסן
מיט פיל פייגל אין פלי,
און צעשליידערט די פעדערס —
וועל איך גיין אויף די קני,
און באַוויינען אַיעדער
שטיין אין טאַל, וואָס שטאַרט
אויף אַ ברודער בית־עולם,
און דערוואַרעמען צאַרט

מיטן הויך פון מיין מויל אים ;
יעדע ווערבע ביים טייך,
יעדן בוים ביי די שליאכן,
און צום הימל-בלוי גלייך,
איבער זיי וועל איך וואכן.
כיוועל פאָרגראַכן מיין קאַפּ
אין אַ בערגל — און רופן :
„ — קום מיין קינד, טייל זיך אָפּ
פון דעם באַרג טויטע גופן, —
וואו ליגסטו דאָ, וואו ?
לאַז דאָס אַרט מיר דערקענען
וואו געפאַלן ביסטו, —
ס'זאַל מיין טרער ניט פאַרברענען
פרעמדע קברים . . . איך וויל
פרעמדן ווייטאַג ניט שטערן,
די, וואָס גליווערן שטיל
איבעם בלוט-שלאַף דעם שווערן . . .
קום אַרויס פון ודיין גרוב,
היל מיך איין ווי אַ נעפל,
בלי אַריין אין מיין שטוב
מיט די בוימער פון עפל.
האַב אויך מיטלייד מיט מיר,
מיט מיין גורל דעם האַרטן,
ניט געבליבן איז דיר
לאַנג אויף מיר שוין צו וואַרטן . . .
נאָר דער שטיין אויפן פעלד
ווייס מיין פיין — און די סיבה
פון מיין האַרץ אויף דער וועלט —
פון מיין בלוטיקער ליבע . . .
גראַז פאַרוועלקטער איך בין
נאָך פון האַרבסט פאַראַיאַרן,
ווען די ערד פּרילינגט גרין,
זע איך : כ'בין אַלט געוואָרן . . . ”

אָט אַזוי וועל איך דאַן
ביי אַ יעדע גרוב וויינען,
און אַז דו ביסט פאַראַן
אין דער גרוב, וועל איך מיינען . . .
און ווען איך וועל אַוועק
צו אַ קבר אַ צווייטן,
וועט דער ערשטער מיט שרעק
ווי דיין האַרץ — אַ געשריי טאָן . . .
נאָך פון צווייטן וועט אויך
מיך פאַרווערעגן אַ כליפּן, —
כ'וועל דערפילן דעם הויך
פון נאָך וואַרימע ליפּן . . .
אָט אַזוי אויף די קני
וועל איך שולדיק זיך שאַרן,
ביז מען וועט איינמאַל פרי
מיך געפינען אַ שטאַרן,
ווי אַ גילדענע בין
אויף אַ בעטל פאַרגליווערט,
אין אַן אַסיעז באַגין
אַ פאַרפּראַטיקטער, סיווער . . .

אויף די שניי-בערג

1

זאָגט מיין ווייב מיר מיט אַ שמייכל,
שמייכלט זיס צו מיר דורך טרערן,
— איך בין אַלץ מיין מאַן דיר מוחל,
לאַמיר ביידע יינגער ווערן ;
דאָס געווען איז ערשט נאָך נעכטן,
כאַטש אַוועק איז אַ יאָר זיבן, —
דו האָסט מיך פאַר מיינע פלעכטן
פון צען מיידלעך אויסגעקליבן.
זע אינדרויסן — בלויער בעפל,
עפּל-וויין פון בלויע פּראָסטן, —
מיינע באַקן זיינען עפל,
לאָז מיין יוגנט ניט פאַראַסטן . . .
לאַמיר לאַכן, לאַמיר שטיפּן,
אינעם שניי-טאָג אין צעשטראַלטן,
אין אַ באַרג-שפּאַלט אין אַ טיפּן,
וועל איך זיך פון דיר באַהאַלטן.
פּריש פון פּראָסט און ווילד פון תּענוג,
וועסט מיר זוכן, ווי אין שנייען
ברוסניצעס . . . וואָס האַרב און ווייניק
אין די ציינער שאַרף פאַרגייען.
כ'קען ניט איינשטיין מער אַ שטילע,
ס'קלינגט דער פּראָסט — אַ בלויער שליטן, —
ביי דעם טייד-ברעג פון דער וויליע
וועל איך דיך מיט שניי פאַרשיטן.
אינעם שניי ווי איבער פלושן,
וועלן מיר זיך ביידע קייקלען,
דו וועסט מיר די אויגן קושן,
מיט די פּויסטן וועל איך פייקלען
דיר אין בויך און לאַכן לוסטיק — — —
און מיט אייז אויף דיינע ברעמען,
דו — אַ בער — וועסט ברומען ברוסטיק.

אין די אַרעמס מיך פאַרקלעמען,
לאַמיר הילכן, לאַמיר זינגען,

אין דער פינצטערניש פאַרטײַעט,
הערט ניט אויף מיין האַרץ צו קלאַגן,
„בשורות פון הריגות נייע,
ברענגט מיר יעדער טאַג צו טראַגן,
און ביינאַכט איך ליג פאַרצאַפלט,
שטום פאַרגלאַצט צום קאַלטן הימל,
מיט פאַרגאַסענע שוואַרצאַפּל, —
גלייך ווי יונגע פּערד, וואָס שפּרינגען
אויף אַ פאַשע־פּעלד — געפּעכט . . .
און זיך האַלטן פאַר די הענט,
ווי אין קויט, אין שליים, אין שימל,
פיש מיט טויטע אויגן ליגן
אויפן אַפּגרונט פון די ימען, —
נעמט דער אויבערפלאַך זיך וויגן,
וויגן זיי זיך מיט צוואַמען . . .
גיפט מיין בלוט איז — און פאַרגיפטן
וועל איך דיינע צערטלערייען,
אין דיין לאַכן דעם פאַרשטיפּטן,
כ'הער דין, קינד מיינס, ביטער שרייען, —
דיין פאַרשניטן יונגער לעבן
וויל זיך אַלץ ניט אונטערגעבן . . .”

צאַפלט זי מיין ווייב און שוידערט,
ווי אַ פייגל-נעסט זי פלוידערט,
און זי פינקלט פריש, ווי קוואַלן
פונעם אייז אַרויסגעבראַכן,
קנוילט זיך ווי פון פרייד אַ הונט,
וואָס האָט זיך אַ פוס פאַרשטאַכן,
און פאַרהיילט האָט זיך זיין וואונד, — — —
און זי שושקעט מיר אין אויער :
— לאַז מיין יוגנט מיר דערמאַנען,
לאַז פאַרגעסן מיר מיין טרויער, —

קיינער וועט דאך ניט דערקאנען
אויף מיין ברוסט די וואונד . . .
זי ציט מיך,
אָטעמט אויס אויף מיר איר פיבער,
און מיט קושן זי פארשיט מיך,
ביז איר פרייד צו מיר גייט איבער . . .

2

אויף די שניי-בערג — בלויע שאַטנס,
שאַטנס צוויי געקלאַמערט שטייגן,
זע, זיי האָבן שוין באַטראַטן
אויף דער הויך, וואו שטערן שווייגן
זיי אין האַרצן, ווי אין אַ וואַסער
שווייגן האַרבסטיקע פאַרנאַכטן,
טרויעריקער נאָך און בלאַסער
אינעם שפיגל אין פאַרמאַכטן. —
פונעם קבר אויפגעשטאַנען
פון דער וועלט אַן אַפגעוואוינטע,
מיט אַ שמייכל ניט פון דאַנען,
קוקט זי אום זיך אַ דערשטוינטע,
ווי די בלייכע שטערן לויכטן,
ווי דער טייך פאַרפרירט אין טאַל דאַרט
אין דעם אייז-טוי אין פאַרהויכטן. —
ווי וואָס בריקל פון אַמאַל דאַרט
וואו זיי האָבן זיך געטראַפן,
שטייט נאָך . . . אויך די בוימער שטייען,
וואו זי איז פון אים אַנטלאַפן
אין דער טיף פון די אַלייען. —
אַלץ איז אַלט באַקאַנט — און ניי איר,
ברייט די אויגן זי צעעפנט,
ווי אַ בלינדער ביי אַ פייער,
וואָס דעם פאַרב פון פלאַם וויל טרעפן. —
נאָר זי ווייס ניט, אַז די אויגן
אירע זיינען בלינד געוואָרן,
און זי זעט די וועלט פאַרצויגן

דורך דעם שיין פון קינדער-יאָרן . . .
 דער, וואָס וואַקלט איר דאַנעבן,
 ווייס עס : „אַבער ער מוז שטומען,
 ער נאָר ווייס, אַז זי צו לעבן
 בלויז איין נאַכט איז אויפגעקומען ;
 ער האָט איר אַרויסגעפייניקט
 אין זיין חלום פון איר קבר,
 ווער פאַרשטייט זיין פיבער-תענוג ?
 ווער פאַרשטייט זיין טיפן וויי, ווער ?
 כאַטש זי לעבט נאָר אין זיין חלום,
 איז זי דאָך זיין בלינדע געטין,
 און זי האָט אויך אַ סך מאָל אים
 ביי דעם טויט קוים אָפגעבעטן . . .
 הערט, זי זינגט אין שיין אין בלייכן
 פון די שטערן . . . און פרימאַרגן
 ווען זי וועט די הויך הערגרייכן,
 וועט זי זיך אין בלוי פאַרבאַרגן.
 גליווערדיק די שניי-בערג האַרכן
 איר געזאַנג, וואָס איז לאַנגאַניק
 זיי באַקאַנט . . . די בוימער שאַרכן
 אין דער נאַכט, וואָס טריפט לבנהיק . . .
 אַז זיי זיינען שוין דערגאַנגען
 צו די שנייאיקע באַרג-שפיצן,
 שטילן איין זיך די געזאַנגען,
 און פאַרסודעט ביידע זיצן,
 צוגעטוליעט איינס צום צווייטן,
 בלאַנקע נאַקעטע צוויי גופים, —
 זאַל ניט קיינער קיין געשריי טאָן,
 זאַל ניט קיינער טאָן אַ רוף אים, —
 זי וועט גלייך אין בלוי פאַרשווינדן,
 ער וועט שטום אין אָפגרונט פאַלן,
 און עס וועט דער טאָג זיך צינדן
 אין זיין בלוט ווי אין די קוואַלן . . .

3

מויל אין מויל אַריינגעזויגן.

שטערן צוגעדריקט צו שטערן,
 אויגן טויכן זיך אין אויגן,
 און עס מישן זיך די טרערן.
 ער — איר דורשט האָט אָנגעטרונקען,
 זי — זיין לוסט האָט אָנגעזעטיקט,
 ביידע — שטיל, אין צער פאַרזונקען,
 ווי צוויי פייגל וואָס פאַרשפעטיקט
 האָבן האַרבסט־צייט אָפּצופליען,
 און פאַרפירן אויף די צווייגן . . .
 הויך אין פרייד־טעג ניט געשריען,
 קענען זיי אין ווייטאָג שווייגן . . .
 אפשר זיינען זיי געבאָרן
 גאָר צו פרי . . . געמיינט : ס'איז פּרילינג . . .
 לייב צו לייב צונויפגעפראָרן,
 שטומען זיי — אין טויט אַ צוילינג . . .
 אויפן באַרג־הויך וואו עס פּראַסטיקט
 אין דאָס בלוט דער צפון־שטערן,
 ווערט דאָס לייב וואָס האָט געראַסטיקט —
 אייז־בלוי, וואָס צעטריפט אין טרערן.
 ברעמען ציען זיך צו ברעמען, —
 שטיל . . . די שיף האָט זיי פאַרגעסן
 פונעם אינדזל מיטצונעמען,
 וואו זיי זיינען מיד געזעסן, —
 מער קיין שיף וועט ניט פאַרבייגיין,
 און פאַרוואַרפן דאָ זיין אַנקער,
 זיצן זיי אין טיפן שווייגן,
 איינער פונעם צווייטן קראַנקער
 אינעם לייב . . . נאָר אין נשמה —
 אַ פאַרחלומטקייט אַ זיסע,
 ווייט דאָס האַרץ שוין פון נקמה,
 פילן זיי שוין ניט די גסיסה, —
 אויפן שפיץ פון שניי־באַרג — הויכן
 זיי דאָס ליכט אַריין אין אינעם,
 בלויז מירמלנע צוויי רויכן
 גייען אויס אין טאָג אין ריינעם . . .

מיין האַלבנאַכטיקע זון

האַלב נאַכט שטיי איך אויף און איך קני אויף מיין נארע,
אַ נאַקעטער בלאַנקט אין דער פינצטער מיין גוף,
ווי דער הימל וואָס לויכט דורך אַ טונקעלע כמאַרע,
און איך הויב מיינע אַרעמס פאַרבראַכן אַרויף.

ווי אַ פּלוג האַבן קרעכצן מיין לייב דורכגעאַקערט.
ווי מען רייסט פון אַ שטריק אַ געהאַנגענעם אָפּ —
איך צי קוים דעם אַטעם . . . און זע ווי עס פּלאַקערט
אַ צעבלעטערטער פייער אַריבער מיין קאָפּ.

און רויט איז דער פּלאַם, ווי די האַק פון דעם תּליון,
נאָר עס שטראַלט פון דעם פּלאַם אַזאַ רואיקער בלוי,
ווי דאָס וואָסער ביים ברעג אין האַלב־טאַגיקן כּוואַליען,
און פון בלוי־אַפּל קוקט דאָס געזיכט פון אַ פּרוי.

האַלבנאַכטיקער מלאַך מיט וואונדיקע פּליגל,
האַלבנאַכטיקע זון אויסגעשטראַלט פון מיין פיין,
קרייז מיך אַרום און פאַרכישוף אין עיגול,
די נאַכט זאָל צו מיר ניט אין עיגול אַריין.

פאַרפאַנצער מיין האַרץ פאַר דער קאַלטער דערשטוינונג
וואָס דיך נאָר איך זע, מיין געפייניקטע קינד, —
פאַרגיב, ווען מיין טרויער באַקומט אַ באַלוינונג, —
פאַרהיט אַז די נאַכט זאָל ניט מאַכן מיך בלינד.

מיין האַרץ פון פאַרראַט און פון לייכטזיין באַשירעם,
צו דיר נאָר מיין שמייכל וואָס בלאַנדזשעט געהערט;
פול בענקשאַפט און פיבער איך זינג שיר־השירים
צו דיר, מיין האַלבנאַכטיקע זון אויף דער ערד."

ל י כ'ט . . .

אינדערהיים ביי איר טאטן געבענטשט וואָלט זי ליכט —
אין דער היים ביי איר טאטן דעם פרומען ;
געקומען בין איך און האָב זי אומגעריכט
אין אַ וועלט אָן אַ שבת גענומען.

מיין וועלט האָט פון אַלע פיר זייטן געברענט,
איך האָב זי אין פייער געלאָזן ;
איצט זע איך איר שוועבן מיט ליכט אין די הענט
נאָכן צוק פון די ווינטן, וואָס בלאָזן . . .

אויפן דיל אין אַ פינצטערער שטוב, אין דער פרעמד,
גייט אַ שיינ מיר אַריבער די אויגן,
איך זע ווי זי שוועבט אין לבנהיקער העמד
מיט צוויי ליכט אין די הענט אויסגעצויגן.

און ריין איז דאָס פלעמל־שיין — צאָרט ווי דאָס גאָלד
פון דעם ווייץ ווען אין מזרח נעמט העלן,
זי קוקט זיך אין צימער אַרום, ווי זי וואָלט
געזוכט וואו די ליכט אויפצושטעלן. —

נאָר אין שטוב איז ניטאָ ניט קיין טיש, ניט קיין בעט —
און ניטאָ איז קיין טרייסט פאַר דעם קראַנקן,
וואָס ליגט אויפן דיל, אַ פאַרקראַמפטער, און זעט
ווי די ליכט אין די הענט אירע צאַנקען.

די גוססע ליכט האָבן מיד אויסגעברענט, —
פון פליגל צוויי — צאָרטער און גרינגער,
לייגט זי מילד אויף מיין פנים אַרויף אירע הענט —
און ליכט זיינען איצט — אירע פינגער . . .

האַסט פאַרשוואַרן זיך ...

האַסט פאַרשוואַרן זיך מיך צו דערוואַרטן,
מיר צו קומען אין וועג — אומגעריכט ;
ווען דער הויך פון פאַר־פּרילינג, פון צאַרטן,
טוט אַ צערטל בסוד מיין געזיכט,
און ס'צעגליט זיך מיין פנים דער בלאַסער,
אַזוי ווי ביים אַנברוך פון טאָג,
צעגליט זיך אַ בלייענער וואַסער,
ביז אין קאַפּ טוט אַ כוואַליע אַ שלאַג,
און ס'אַנטלויפן די נאַכטיקע טרוימען
די קראַנקע — פון כוואַליקן שטויס,
ווי בושלען פון חרובן קוימען
ווען אַ פייער צעלייגט מען אין הויז — — —
מיט הונדערטער אַטעמס איך פיבער,
איך יאָג די פאַרלאַרענע צייט —
און יאָג אַלע מענטשן אַריבער,
פאַראויס וואַרפט דאָס האַרץ זיך און שרייט,
אַזוי גיריק און בלינד, ווי אַן עופל
וואָס צייט זיך פאַרשמאַכט צו דער ברוסט ;
פאַר געפייניקטע יאָרן אַזויפיל
אַן פרייד, און אַן גליק און אַן לוסט, —
כ'בין ניט מער אין דער ליבע באַשיידן,
מיט ווערטער צו פאַנגען איר זיס,
איך פאַל אויפן האַלדז פון די פריידן,
און תאוהדיק־ווילד איז מיין ביס, —
פון אומגעדולדיק ברענען די קליידער
אויף מיר — און איך שפּרינג איבער קעפּ ;
מיך דערוואַרט אין אַ טונקעלן חדר
אַ מיידל מיט ליכטיקע צעפּ, —
איך שטורעם די טרעפּ אַרויף מונטער, — — —
מיטאַמאַל טוט מיין קינד זיך אַ בראַך,
אַ דערשראַקענער קוק איך אַרונטער —
געהיים גייט מיר עמעצער נאָך . . .
די שרעק יאָגט אַרויף־צו מיר — העכער,

עס ברעכט זיך שוין אויך דער פארענטש,
 ווי א בראנד-לייטער ביז צו די דעכער,
 ווען עס וויגט אויף זיין שפיץ זיך א מענטש . . .
 פאר די אויגן — א שווינדל פון רייפן,
 א זאלציקע גרוב איז מיין קעל, —
 ביז איך פאל אויף דער טיר מיט די שליפן,
 אט טרעט איך אריבער די שוועל, — — —
 דעמלט וואקסטו ארויס פון א ווינקל,
 כאטש די טיר בלייבט ווי פריער פארמאכט,
 ס'טוט אין טונקל דיין בלייכקייט א פינקל,
 ווי א וויסע בעריאזע ביינאכט, —
 נאר פארטרויערט ביסטו, ווי פארטריבן
 מען וואלט דיך פון אייגענער הויז ;
 קוקסטו נאך, אין א ווינקל פארקליבן
 ווער גייט דא אריין און ארויס, —
 לאזט פארמשפט ארונטער די ברעמען,
 און גייסט, ניט באמערקט, מיר פארביי,
 ווי דו וואלסט ניט געוואלט מיך פארשעמען
 וואס איך בין ניט געבליבן דיר טריי . . .
 דו לאזט זיך אראפ פון די שטיגן,
 ווי דו וואלסט אין קבר אראפ — — —
 דאס גאנצע געביי נעמט זיך וויגן, —
 איך רייס אויף די טיר מיטן קאפ,
 און וואקל אריין אין דער וואוינונג,
 וואו ליבשאפט און זארג מיך דערווארט —
 אזוי בלייך . . . אז פון שרעק און דערשטוינונג
 דאס מיידל שרייט אויף — און פארשטארט . . .

די דריטע ...

מיר זיצן זאלבעצווייט און האלדזן זיך,
און ניט באמערקט גייט אום — א דריטע,
פארשנייט, די פיס צעבלוטיקט, און אן שיד —
פון מיין ווייטאג אן ארויסגעגליטע.

די פרוי, וואָס קושט און האלדזט מיך — זעט זי ניט,
זי זעט אין צימער ניט די דריטע,
א שטומער טרויער ווייט פון מיין געמיט.
ווי דער טויט פון א פארמאכטער מיטה ...

און ווען דאָס בלוט אין מיר צינדט ווילד זיך אָן,
די פרוי אין מיינע אַרעמס אַ פאַרשמידטע
גליט ... איז ווייס איך ניט וואָס ווייטער טאָן —
צווישן אונדז גליטשט זיך אַדורך — די דריטע ...

און אַנמאַכטיק לאָז איך די הענט אַראָפּ, —
די פרוי וואַכט אויף פון לוסט אַדורכגעגליטע,
און טרייסלט אַפּ באַליידיקט, שטאַלץ איר קאַפּ —
אין ווינקל פרירט אַ נאַקעטע די דריטע ...

נאָר מיין געהיימעניש ציט צו די פרוי,
„איך גלוסט צו דיר, מיין בלוט ווי וויין פאַרהיטע
יערט אין מיר ... וואָס מאַכט דיך קראַנק אַזוי ? ...“
איך שווייג — און מיט אַ שמייכל האַרכט די דריטע ...

מיין בליק איז צוגעשמידט אין ווינקל שטוב,
וואו יענע שטייט מיט שניי אן אפגעשיטע.
ווייל ווייט איז פון מיין צימער ביז איר גרוב,
און באַרוועס — הויל איז דורך דעם וועג די דריטע ...

און מיטאַמאַל די פרוי — זי שוידערט אויף, —
זי האָט דערזען דעם חלף פון דער שחיטה
אויף אַ צונויפגעקראַמפטן בלאַנקן גוף —
די פרוי די פרעמדע האָט דערזען די דריטע ...

פון בוך : „מאמע און זון“

צעשיידונג

אין מיר האט נאך ניט אויסגעבלענדיקט יענער טאג,
אין מיינע אויגן בלויט נאך צייטנווייז דער הימל
פון יענעם אינדערפרי, וואס האט אויף יעדן ראג,
ביי יעדן טויער — רואיק-פויל געדרימלט.
די זון-שיף איז מיט גאלד באלאדן שטיל געגאנגען,
נאך ס'האט א שטאלענער געזשום דעם מארך צעשניטן,
א תליה-שלייף איז איבער אלעמען געהאנגען —
עראפלאנען האבן זיך געוויגט אינמיטן . . .
ביז ס'האט די לופט צעשניטן שטאלענער געוואן,
און בלינד געמאכט די שטאט . . . עס האבן אלע שוין
געפלאצט, ווי אויפן ים-ברעג כוואליעדיקער בלוי,
מיט בלוט באנעצט איז גלאז צעפלויגן זיך ווי טויבן, —
דאן האט דער תליה-שלייף אין האסטקן צעוויג
גרויזאם זיך אויף יעדן האלדז אראפגעלאזן, —
און איידער ס'האט דאס מויל ארויסגעפיבערט : „קריג !“
האט שוין די זון געלעקט דאס פרישע בלוט פון גראזן — — —

די געסטאפא ביי מיר אין שטוב ? . . . א, טויט ! א, אימה !
אוועקגיין פון דער היים ? . . . א, הארץ אין טירוף-צאפל !
נאך די אנטלאפענע פון פוילן, פון די היימען,
וואס טראגן נאך אין די פארלאפענע שווארצאפל,
דעם האקנקרייך, ווי שווארצע ביזע שפינען צוויי,
מיט ניט דערשלאפענע בלוט-אדערדיקע ווייסל,
זיי ווארענען : „אנטלויף ! . . . דיין פעקל נעם — און גיי !
און זאל די וויליע נאכגיין דיר, ווי אונדז — די ווייסל . . .“
די פליטים האבן קוים באוויזן אפרוען איין נאכט,
און אריינגעהויכט אין מיר די איבערלעבטע גרוילן,
זיי קלאפן איצטער אין מיין הויז, וואס וויגט זיך, קראכט :
„אנטלויף ! ווי מיר פון ווין, פון בעהעמען און פון פוילן . . .“

ווי ס'וואַקסט אַ כוואַליע העכער העכער — וואַקסט מיין שוועל,
 די שטאַט האָט ווי אַ שטראַם אַ בראַך געטאָן די צאַמען,
 און אויסגעטריקנט, אויסגעשרפעט איז מיין קעל,
 ווי איך וואַלט אויסגענאַגט דעם זאַלץ פון אַלע ימען . . .
 אין פענצטער טוט אַ גרינעם שפּריץ די ווייטע וויליע,
 און שטראַלן בויען בריקן איבער בלויע הויכן,
 די טייך־בערג אַטעמען אין הימל שלעפּעריק־שטילע,
 און נאָר די הייזער וויקלען זיך אין שוואַרצע רויכן, —
 ווי אַ פאַרפאַלגטע חיה איינגעשפאַרט אין בוים,
 איך דריק זיך צו דער וואַנט . . . די שרעק קומט נעענטער, נעענטער,
 און שטורעמט הויך און קאַכט אַריין אין מיר איר שוים,
 און שלעפט מיך מיט . . . „מיין היים, ס'איז צוגעווענדט דיר
 צום לעצטן מאל מיין בליק, מיין פנים . . . “ מייע הענט
 פאַרפלאַנטערט שליידערן זיך, ווי אין נעץ — די פיש ;
 איך גלעט דעם ביכער־שראַנק, איך פיבער, טאַפּ די ווענט,
 און מיט פאַרקראַמפטע פינגער צערטל איך דעם טיש . . .
 איך לויף אַרויס . . . עס ברענט מיין קאַפּ — אַ ליקווי־חמה
 און ווי אַ צוג אַראַפּגעגאַנגען פון די רעלסן,
 מיט גרינע אויגן לויפט אַנטקעגן מיר מיין מאַמע, —
 „מאַמע, איך אַנטלויף ! “ . . . און ווי אַ שיף אַן פעלדזן,
 זי ווערט פון דעם איין וואַרט מיט איינמאַל — אייגעבראַכן :
 — „מיין זון, זאַלסט גלויביק זיין . . . אַן שבת־טאַג געדענקען,
 און וויסטו ניט דעם טאַג — היט אַפּ אים אינדער־וואַכן — — — “
 — „מאַמעלע, דו זאַלסט ניט אומקומען פון בענקען . . . “
 אַ קוש — און אַפּגעריסן זיך ווי לייב אַ שטיק,
 אַוועקגעיאַגט די מחנה הינטער שטאַט דעריאַגן, — — —
 אַ מערדער לאַזט מען אויך אין הימל טאַן אַ בליק,
 און איך האָב ניט געלאָזן איר דאָס וואַרט דערזאַגן . . .
 ניט קוק, ניט קוק צוריק . . . אין גרוב פון אַ געפערטלען,
 באַגראַבט מען ניט קיין אבר פון אַ מת אַ צווייטן ;
 אויב ס'וועט אַ האַנט אַ מאַמעשע מיך ווען אַ צערטל טאַן,
 וועל איך פאַרשטעמען מיט די ציין — איך זאַל ניט אַ געשריי טאַן...

אין וועג

די וואַלקנס בלייבן הינטערשטעליק . . . מיד פון יאָגן
דורך טאָג און נאַכט דעם ליאַרעמדיקן עשאלאַן,
די דערפער לויפן אויף צוריק — צום אָנהויב טאָגן,
די נאַכט ווי אַ טונעל — אַנטקעגן רוקט זיך אָן.
די שניי-געבערג, פאַרקאוועט אין אַ זילבער-קייט,
פאַרקערעווען אויף נאַכט-געלעגער אין אַ כמאַרע,
אַ קאַראַוואַן אויף רו אין אַ קישלאַק פאַרגייט ;
נאָר איינע אַ געבויגענע מיט אַקסל דאַרע,
ווערט ניט איינגעמאַטערט נאַכוואַגלן דעם עשאלאַן. —
מיין מאַמע . . .

ביי די וועגן אויף אַ קילאַמעטער-שטיין,
זי זיצט געהויקערט, שטום אין שמאַטעס אָנגעטאָן,
אַ גרויע, ווי דער אַסיען-טאָג ביי זיין פאַרגיין, —
און ווען עס קלינגט דער צוג פאַרביי אסימאפאַר,
שפרינגט אויף מיט אַ געוואַי מיין האַרץ — און בלייבט פאַרשטאַרט ; —
זי זיצט אויף דעם וואַקזאַלכל מיט צעווייקטע האַר,
פאַררעגנט, בלייך . . . זי שמייכלט און געדולדיק וואַרט.
אין ענגשאַפט-טומל אויף פלאַטפאַרמען ווענוואַגאַנען
צעפענען זיך מיט אַ זשאַווערהדיקן גרילץ,
און מחנות שטויסן זיך אַרויס פון עשאלאַנען,
פאַרוואַלגערט מיט געפעק, ווי וואַסער מיט געהילץ ;
רייסט אויף מיין מידן בליק אַ דינער רוקן,
איך זע צוויי אַקסל קענטיקע געבויגן צוקן, —
פאַרלויף איך זיי דעם וועג . . . פאַריאוישט און פאַרקלעמט.
אַ מאַמע אַ פאַרלאַזענע קוקט אָן מיך פרעמד, —
איך וואַלט געקענט איר זיין אַ טרייער זון אין וואַנדער,
נאָר מיר צעגיייען זיך . . . ווי הירשן פון צוויי שטאַמען
פאַריאַגט אין אומבאַקאַנטער וואַלד-געדיכט צוואַמען,
באַשמעקן זיך, און גייען פרעמדע זיך פאַנאַנדער . . .
מיין קאַפּ איז שטענדיק אָנגעשטרענגט צוריקגעדרייט,
ווי איך וואַלט אויף די רעלסן עפעס וואָס פאַרלאַרן, —
מיט אַלע רעדער גייט דער צוג אַריבער — גייט
און גייט — און קען מיין בענקשאַפט ניט אַריבערפאַרן . . .
איך האָב מיט מיינע שטיינער זיך ניט אָפגעזענגט,
כ'האַב עפעס ניט דערזאָגט, און וואָס נאָך ניט באַנומען,
ווערט איצט מיין האַרץ אויף אַלע פעלדער אויסגערענגט ? — — —

די האָר די פּלאַמיק־רויכיקע אין ווינט צעשוּיבערט,
דער צוג זינגט מיט מיר אין טרויעריקן ברומען,
ווי ס'וואַלט מיין בענקשאַפט צו דער היים אויך אים פאַרצויבערט . . .

מיין היים, איך בין צווישן דיין געשטיין געוואַקסן,
אַן זון, ווי די בעריאַזע אויפן הינטער־הויף,
ס'האַט דאָרט מיין מאַמע מיך פאַרשטעלט מיט אירע אַקסל,
ווען איך פּלעג אויסשיטן אַ קויש אין ווילדן לויף,
געפירט האָב איך דאָרט היציק יינגלשע געשלעגן,
און די פאַרזאָרגטע קרעמער טויב פאַרליאַרעמט,
מיר האָבן דאָרט די הענטלעך, בלוי פון פּראַסט און רעגן,
די ווייבער ביי די פייער־טעפּ געוואַרעמט,
דאָרט האָב איך נאַכגעקוקט דאָס לעבן שעהנווייז,
ווען איינגעדערעמלט האָט די מאַמע ביי איר קאַשיק,
דעם פּרוש ר' ישראל דעם צעקנייטשטן גרייז,
דעם פּויער מיט דער קלאַטשע און דעם פייכטן לאַשעק,
וואָס האָט פאַרשפּאַרט דאָס געסל מיטן ברייטן וואָגן,
ווי ער וואַלט מיטגעבראַכט די רייפּע עפּל־סעדער,
און פעלדער גילדערנע און זילבערנע פאַרטאַגן —
אין געסל פּול מיט פּוילונג, פלייש־גערוך און לעדער . . .
דאָרט האָט אינמיטן טרייבערן די קאַלב — דער שינדער,
אַ בלוט־פאַרפעסטעטער מיט אַ שלייף־שטיין אין כאַלאַווע,
צעזונגען זיך, פאַרגאַנגען, ווי אין הויף אַ בלינדער
מיט אַ יום־כיפורדיקן אויסגעוויינטן „יעלה“ . . .
דאָרט האָב איך ביי דער נאַכט געזען אין שטאַט אַרויסגיין
די אַרבעטאַרער מיט די אייזערנע ידיים,
און ווען דער קרעמער פּלעגט נאָך מעריב פון דער קלויז גיין,
די יונגען האָבן זייטיק דורכגעשפּאַנט פאַרביי אים,
אויף אַלע ראַגן אויסגעשטעלט די צייכן־געבער,
צעשטעלט אין טונקל זיך געהיים, ווי נאַכט־באַגרעבער,
נאָך גלייך די טאַטעס זייערע טליתים־וועבער,
געוועבט זיי האָבן פּאַניק־רויט — אַ טאַג אַ נייעם —

די רעדער רודערן, איך רייס זיך אויף פון דרימל,
עס בלאַנדזשעט אום מיין בליק פון פנים איבער פנים,

ווי אן ארויסגעזיפטער שטראל פון כמארנעם הימל,
 די פליטים וויגן זיך צום טאקט צום מאָנאַטאַנעם,
 ווי נאַכט־שאַטנס פון גאַס־לאַמפּן אויף קאַלטע ברקן,
 ווי בוימער־שאַטנס קרום צעהוידעטע אויף ווענט,
 זיי וויגן זיך מיט טעמפער ברעכעניש אין רוקן,
 דערשראַקן פּלאַנטערט איינער מיט די הענט,
 ער וואַקלט זיך — אן אַראַפּגעפאַלענער פון שטיגן,
 און נעמט זיך ווי אן אַבל אויף אַ קבר — וויגן ;
 אַפּנים אָנגעדראַלט אין אויסגעזאַלצטע שווייסן,
 ווערט בלאַסער אַליק, פאַרגולמטער און גלאַצט אן מראה,
 זיין קאַפּ הענגט שווער אַראַפּ אין דעם וואַגאַן דעם הייסן,
 ווי אַ פאַרשמאַכטע בלעטער־קרין אויף צווייגן דאַרע,
 און ווי אין סטעפּ הענגט נידעריק אַראַפּ אַ כמאַרע . . .
 אן אויסגעלאַשענע, מיט באַקן אויסגענאַגטע,
 פאַרזונקען אין איר טרויער, שאַקלט זיך אַ פרוי,
 די ליפּן מורמלען שוין אַליין דאָס ניט דערזאַגטע,
 אן חיות, מיט פאַרדאַרטע פּליגל קלאַפט אַזוי
 אַ לאַדן אן אַראַפּגעבראַכענער אין ווינט,
 אויף חרובֿע־פּענצטער וואו די פּוסטקייט הויערט בלינד, —
 און צווישן קעפּ פאַרבראַכענע, פאַרשטאַרטע קני,
 איך ראַנגל זיך — און קען ניט פאַרט אַנטשלאַפּן ווערן,
 און קען ניט אויך אַראַפּקייקלען דעם שלאַף דעם שווערן, —
 פאַרביי די פּענצטער טוט, אין האַלב־טונקל, אַ פּלי
 אַ דאַרף — און רייסט אַוועק זיך פון מיין האַרצן קוים,
 מיט אויסגעשפּרייטע הענט אַנטקעגן קומט אַ בויס,
 נאָר עמעץ שלעפּט אַהינטער האַסטיק אים אַוועק — — —
 איך ווער אויף מיילן טויזנטער פאַרויסגעשליידערט,
 און זע מיין מאַמען אין דער פינצטער, אין דער ווייט דאַרט —
 זי לויפט מיר נאָך מיט מיין פאַרגעסענעם געפּעק . . .

דער חלום פון א זקנה

מאמע, דייע גרינע אַנגעטרערטע אויגן,
ווי פלעמלעך אין דער פינצטער — בלאַנדזשען אין מיין דרעמל,
ביז ס'ווערן דייע טרערן דורשטיק אויסגעזויגן
פון מייע שוואַרצאַפלען און לויכטן דאָרט פאַרצויגן — — —
איך זע דיך זיצן ביים אַריינגאַנג אין דיין קרעמל,
דו וויגסט זיך ווי די זשאַווערדיקע פוסטע וואָג,
געבויגן אויפן קויש וואו ס'פּוילן די קאַרטאַפל,
אין קרעמל בלענדט ווי מעש אַריין אַ קאַלטער טאַג,
און שטייט צוקאַפן דיר אַ פרעמדער . . . עלנט, שפל,
צעפלאַנטערט זעסטו אין דיין חלום אין דעם קראַנקן,
אַ מחנה יונגען . . . פענער . . . רייטער־פאַליציי,
און שווערדן אויפגעהויבן אויף דיין נאַקן — בלאַנקען,
געטופּ פון פערד . . . אַ קרעכצן . . . טוסטו אַ געשריי,
דו מיינסט — דיין הפּקרדיקער יינגל איז מיט זיי . . .
דערמאַנסטו זיך, ער איז ניט מער דער זעלבער יינגל,
אין קלויז זיצט ער מיט ווייסע בערד אַרומגערינגלט,
די געסלעך לייגן צום בית־מדרש צו אַן אויער,
און האַרכן דעם וויכוח פון די פרושים
מיט דעם בן־יחיד פון דער אידענע אין טויער —
און אין מחשבה טוסטו אינעם קאַפּ אַ קוש אים . . .
אַדורכן פענצטער שטראַמט אין האַרץ צו דיר זיין ניגון,
ווי ס'פלייצט אַ פרישער שטראַם אין אויסגעברענטן דנאַ,
דו נעמסט זיך ביי די קאַשיקעס נאָך פרימער וויגן,
און דו פאַרריכסט דעם שייטל, וואָס איז אויך שוין גראַ . . .
ס'וועט באַלד אַראַפּ פון קלויז דער פרוש ר' ישראל
נאָך וואָסער מיטן טשייניק — און דיך נעמען טרייסטן,
אַז אין דער ריינער תורה פון דיין זון איז דאָ אייל
צו לויכטן — קיינער זאָל אין הימל דיר נישט בייז טאַן . . .
וועסטו באַגליקט און מיט אַ פנים אַ צעשטראַלטן
בשתיקה אַנשטופן דעם פרוש פולע טאַשן,
אַ הענגל וויינטרויבן דערלאַנגען דורכן אַלטן —
דער זון געזונטערהייט ביים ספר זאָל פאַרנאַשן —
נאָר דו דערפילסט צו זינדיק זיך פאַר דיין פאַרלאַנגען,

דו זעסט, אַנשטאַט דעם גרייז, די גבירטע קומט געלאַסן,
 און ציט דיין האַרץ מיט אירע ווערטער ווי מיט צוואַנגען :
 „ס'איז אייער קדיש גאָר געוואָרן אויסגעלאַסן,
 ער שרייבט דאָך קעגן באַלעבאַטיים אויף דער בלאַט . . . “
 הויבסטו די אויגן אויף דערשראָקן און פאַרחידושט,
 דו כאַפסט זיך, אַז דו האַסט אַ וויסטן טרוים געהאַט,
 דיין זון מאַכט פרייטיק ביי דער נאַכט שוין לאַנג ניט קידוש,
 ווי ער וואַלט אויסגעטאַן די פרומקייט מיט זיין היטל, —
 ווער ווייס אַפילו צי דעם טאַטנס יאַרצייט היט ער,
 די גאַס — ווער ס'קוקט אויף אים מיט אַפשיי, ווער — מיט ביטול,
 דער פרוש ר' ישראל שווייגט — נאָר קרעכצט ביטער,
 אַט גייט דער זון . . . פאַרחלשט אַטעמט ער אויף דיר.
 און דו הויבסט אויף זיך, מאַמע, ווי פון טייך — אַ נעפל — —
 טוט דיר אַ זעץ אין קאַפּ די וואַג־שאַל ביי דער טיר,
 צעשיט דיין טרייסט זיך, ווי אַ קויש מיט עפל,
 דו רייבסט די אויגן אויס, אַרום איז טויב און פוסט,
 די שמאַלע קרומע געסלעך קריכן זיך צונויף
 פאַרשטאַרבן שטיינערנע אויף דיין פאַרקלעמטער ברוסט,
 די קלויז ווי אַ מצבה שטעלט זיך אויך אַרויף . . .
 פאַרשלאַגט דער אַטעם דיר, די ליפן וואַנען שטום,
 דיין זון איז דאָך אַוועק . . . ניטאַ מער, אוי, ניטאַ מער . . .
 דו ווילסט אַ קרעכץ טאַן — נעמט דיך ווי אַ רייף אַרום
 די שטומקייט פון דער גאַס, און דריקט צונויף דיין יאַמער . . .
 און דו ווערסט קלענער, איינגעהויקערט, איינגעשרומפן,
 ווי צווישן פאַפראַטניק אַ קאַרטש וואַס דאַרט אין פעלד,
 און ס'ווערט דיין פנים ווי אַ וואַסער־בלום אויף זומפן
 אין שפעטן אַסיען — דורכגעקנייטשט און דורכגעגעלט . . .

מאמע און זון

זי איז קליין, זי איז דאָר,
און גרייכט קוים צו מיין אַקסל,
נאָר זי איז אין איר צער
אַלע איבערגעוואַקסן.

— אַ מאַמעלע, טייבעלע גרויע,
מיט אויגן פול שרעק און הכנעה,
אין ווינט און אין פינצטערניש ליג איד,
און דיד, ווי אַן עופעלע וויג איד. —

אויף מיין האַרץ ליגט איר קאַפּ,
איד וויש אַפּ אירע טרערן,
און זי ווישט אַראָפּ
דעם שווייס פון מיין שטערן.

איבער טויזנט מייל הער איד איר קלאַנג :
„מיין זון, דו זאַלסט אַלץ איבערטראַגן“.
איד צייל אויף איר פנים די קאַרבן :
„זאַלסט, מאַמע, פון בענקשאַפט ניט שטאַרבן “ . . .

קום צו מיר

קום צו מיר, מיין מאַמע, אויף די הענט,
איך וועל דיך איינשטילן, און דו — דו וועסט מיך טרייסטן,
ערשט איצט, אין אַנמאַכטיקייט האָט מיין האַרץ דערקענט
אין דיין געבראַכנקייט אַ ווילן אַזאַ דרייסטן.
אַריינגעפייפט אין דיר די בייטש האָט — האַרד !
האַסטו געליטן אַ פאַרשוויגענע געבויגן,
צוריקגעצויגן האָסטו זיך פאַר יעדן שאַרד,
דער גלויבן אַבער האָט געקוקט פון דיינע אויגן.
ווי אַ פליגעלע פאַרגליווערט אויף אַ בלאַט,
ביסטו פון מינדסטן ריר פאַרשטאַרט געבליבן,
נאָר אין דעם גוף האָסטו געהאַט
אַ כּח, וואָס האָט ווייטער לעבן דיך געטריבן.
צווישן שטיין האָסטו געדרייט זיך ווי אַ פּלאַנץ —
און אַ זון האָסטו געבוירן, ווי אַ האַרטן דאַרן ;
אין שטורעם־ווינט ביסטו געבליבן גאַנץ,
אין שטורעם־ווינט האָב איך מיין קראַפט פאַרלאָרן.
די האַגלען האָבן ניט מיין לייב געשוויגט,
דער בליץ האָט מיך פאַרברענט, אַרומגעשאַבן,
ניט זען זאַל קיינער ווי איך בין אַנטקרוינט,
האַב איך מיין פנים אין מיין קלייד פאַרגראָבן.
פאַרשטומט, מיין קאַפּ באַהאַלטן אין מיין קלייד,
איך וואַרט, זאַלסט קומען מיך פון גליווער וועקן,
און רופן צוריק פון קינדער־טעג די פרייד
די נעכט אַפילו פול מיט קינדער־שרעקן,
ווי אַ פייגל מיט די פליגל רופט און ציט
צוריק די זון, וואָס אין געצווייג פאַרפלאַקערט,
ווי ס'רופט אַ פּלאַנץ וואָס האָט ניט אויפגעבליט
צוריק דעם פּרילינג, און דעם פּרילינגדיקן אַקער.

ווייט פינף טויזנט מייל

איך קום צו דיר מיין מאמע אין דער נאכט, —
ווען מייע האפענונגען זיינען אויסגערוינען,
האב איך אין טרוים דיין שטיבל אויסגעדאכט,
און דורך דעם פענצטער — דײך אין שטוב געפונען.
דו ליגסט צונויפגעקארטשעט אויפן בעט,
און פילסט ווי דיינע דינע ביינער דארן ;
דו פרעגסט דעם ספרים-אלמער מיט געבעט :
— האט ער כאטש דעם קאפ וואו אַנצושפאָרן ?
גרוי פון בענקשאַפט, שטיקט די נאָכט דײך הייס,
דו דרימלסט איין, און כאַפסט זיך אויף פון דרימל
מיט אַ געשריי, באַדעקט מיט קאַלטן שווייס :
— „צי לעבט ער נאָך מיין קדיש, דו אין הימל !“ . . .
דו קוקסט מיט שרעק אויף דער פאַרמאַכטער טיר,
ווי עמעץ וואַלט אַריין דורך אַ שפּאַרונע.
איך שטיי אינדרויסן און איך רוף צו דיר,
מיין האַרץ קלינגט אין דער פינצטער ווי אַ סטרונע.
דו קוקסט אַן אַנגעשטרענגטע — און באַמערקסט מיך נײַט,
דו האַרסט זיך איין — און הערסט נײַט מיין געפּליסטער ;
איך בעט זיך בײַ די שאַטנס : „ווערגט זי נײַט !“ — — —
טרייסט זי, אַז עס איז איר פּחד אַן אומזיסטער, —
לאַזט אַריין מיך אויסגלייכן איר קישן, —
אירע אויגן גרינען נאָך ווי שטערן אויפן שניי, —
כּוועל דעם שווייס פון פנים איר אַרונטעררוישן,
מיט קושן אויסזויגן דעם שרעק-געשריי,
וואָס כאַרכלט איינגעוואַרגן אין איר האַלדז, —
די באַקן אירע גליען — קוילן סאַמע ;
די טרערן רינען איר אין מויל ווי זאַלץ !
קראַנק ביסטו, און עלנט-גרוי, מיין מאַמע . . .
איבערלייגן וויל איך דײך פון איין זײט אויפן צווייטן.
דיין וויי לאַזט מיר נײַט שלאַפן, ווייט — פינף טויזנט מייל — — —
מיין גוף ווי דיינער נעמט מיר מאַמע וויי טאַן,
ווייטן, לויפט צונויף זיך אויף אַ ווײל, —
נאָר ווי אַ באַרג ליגט צווישן אונדז די שוועל,

ביז מיין שטים רייסט אָפּ זיך אין מיין קעל,
ווי אַ ברונים-עמער אָפּגעריסן פון די קייטן, —
דער ווייטאָג שליידערט פון דער היים מיך אָפּ,
איך כאָפּ זיך אויף — צווישן מחנות פליטים,
אין פענצטער לויכט אַ ריגע נאָך איר קאָפּ,
איר גרויער קאָפּ . . . ביז פינצטערניש פאַרווייט אים . . .

דורות

(פראגמענטן)

מיין עלטערזיידע, וואָס איז אומגעקומען צו מקדש זיין דעם שם, —
שטייט אין פלאַמען ביי מיין בעט און וויינט :
בין איך געשטאַרבן אויפן שייטער-פלאַם פאַר דעם,
עס זאל זיך פרייען אין זיין קלויסטער-צעל דער באַרוועסער מאַנאַך,
אַז ס'קען מיין אייניקל גיט שטאַרבן פאַר זיין זאַך ? —
גיט דאָס האָב איך, מיין אייניקל, געמיינט,
גיט דאָס האָב איך געמיינט.

מיין זיידע וועלט-באַפרייער — אויסגעמאַרעטער, דערפרייענער
סאַלדאַט,

הייבט זיך אויף פון שניי און קוקט מיך אָן דערשטוינט :
— פאַר דעם האָב איך אַליין זיך איינגעשפּאַנט אין אַ האַרמאַט,
מיין האַרץ אַרויסגעפיייערט דורך דאָס מויל פון אַ קאַנאַן,
אַז דו זאָלסט מורא האָבן פאַר אַ ביקס און פאַר אַ פּאַן ? —
גיט דאָס האָב איך, מיין אייניקל, געמיינט,
גיט דאָס האָב איך געמיינט.

מיין טאַטע, וואָס האָט ווי אַ ווינט פאַרלאָשן אַלע יאַרצייט-ליכט
אין קלויז,

טוליעט צו זיין סיוון קאַפּ צו מיר און וויינט :
— פאַר דעם בין איך געווען אין חרם אין מיין אייגן הויז,
און אַ פאַרשטויסענער געליטן ווי דער פּילאַזאַף פון אַמסטערדאַם,
אַז דיר זאל זיין אַ שאַדן צו צעשמעטערן דעם צאַם ? —
גיט דאָס האָב איך, מיין קינד, געמיינט.

מיינע עלטערזיידעס, מיינע זיידעס,
און מיין טאַטע אַ פאַרקלעמטער איינגעבויגן,
אַ געפייניקטע הכנעהדיקע עדה,
שמייכלט מיר אַריין מיט ליבשאַפט אין די אויגן, —

צעוויגט זיך ווי א וואָלד אין ווינט דער ציבור ;
 — אַ נייס דאָס איז, אַז מיר די ברונימער פאַרסמען ;
 אַז מען יאָגט אונדז פון די שטיבער,
 און ס'יאָגן אונדז די שטיבער נאָך אין פלאַמען — — —
 עדות קענען זיין די ווענט, די שויבן,
 די בלוט-און-מאָרד באַשפּריצטע קישנס,
 אַז אונדזער האָב און גוטס איז לייכט צו רויבן,
 און ס'לאָזט זיך אונדזער בלוט פאַרווישן, —
 עדות קענען זאָגן אונדזערע געשענדטע ווייבער,
 די עופּעלעך אַרויסגעריסענע און טראָגן
 אונדזערע פאַרקריפּלטע, פאַרשעמטע לייבער,
 און אויך די קליידער קענען עדות זאָגן :
 מיר קענען איבער זיך ווי איבער וויין און חלה מאַכן קידוש,
 מיר קענען ווי די לעמער, ווי די ביימער איבערטראָגן
 זיין פאַר העק, פאַר פלאַמען און פאַר חיות — שפּיין,
 פאַר אונדז איז קיין זאָך ניט קיין חידוש,
 קיין זאָך ניט קיין נייס . . . —

הויב איך אונטער זיך פון בעט אויף מיינע עלנבוניגנס,
 און דאָס, וואָס איך וויל זאָגן —
 פייער איך אַרויס מיט מיינע פיבערדיקע אויגן :
 — מיר האָבן זיי צוריקגעשלאָגן !
 „צוריקגעשלאָגן ? !“
 ציטערט אויף דער גאַנצער ציבור,
 און מיין דינער וואוקסיקער פאַרשניטער זיידע
 קוקט מיט שטוינונג און מיט שרעק זיך איבער
 מיט דער עדה . . .
 נאָר מיין טאַטע שטייט שוין מער ניט איינגעבויגן ; —
 זוי די איבעריקע זקנים איינגעבראַכן,
 עס ברענט אַ בייזע פרייד אין זיינע אויגן,
 און זיין פנים צוקט פון פיינלעכן נצחון :
 — אַזוי, איר האָט זיך ניט געלאָזן שעכטן פאַר זיין נאָמען ?
 — ס'איז אייער לעבן ניט בלויז הייליק, נאָר אויך טייער, — — —
 איר האָט שוין ניט געשעפטשעט אונטער די חלפים : אַמין ?

איר זייט שוין ניט געגאנגען מיט געזאנג אין פייער ? —
מעגט איר איצט אויף זיך די הארבסטע שטראף אפילו נעמען !
איר דארפט זיך ניט, מיין זון, באקלאגן,
איר האט זיך ניט מיט וואס צו שעמען ! . . .

און איינמאל איז מיין טאטע אין א נאכט א שטורמישער געקומען,
ער האט דעם צודעק פון מיין בעט אראפגעריסן,
און אין פנים מיר געשמיסן, —
נאר איך האב זיך באשווארן — שטומען . . .

ער האט גערעדט : „דו ברענענדיקער דארן,
דו האסט דיין הייסן קערפער איינגעדעקט
אין ליילעך אונטער וועלכן ס'האט דיין מאמע זיך געבארן —
און וואס מיט מיין טויטן גוף געשמעקט — — —
דו תאוהדיקער ברענענדיקער דארן,
דו וויקלסט אין מיין צודעק דיינע גלידער,
מיין תאוה — איז די שולד פון דיין געבארן,
און נאר מיין לוסט איז אויפגעשטאנען אין דער ווידער . . .
בן סורר דו, בן מורה,
אז איך בין שוין באגראבן — לאז מיר זיין באגראבן ;
אז מען באהאלט א פסולע פארמעקטע ספר-תורה,
דארף מען אויך איר מענטעלע ניט האבן —
גיי הויקער זיך צוזאמען ווי א בערגל אויפן פעלד,
און זאלן זיך פארוואקסן געלע גראזן ; —
ווי וואגסטו אומטראגן מיין פנים אויף דער וועלט,
אז דו האסט נאך מיין ליידישאפט ניט אויסגעלייזט געלאזן . . .
חשבון מאנען דיינע זיידעס :
— וואס איז דיין בארוף אין וואס — דיין ווארט ?
אן ענטפער גיב די דורות-עדות. —
אויב דיין געבורט איז בלויז א צופאל — איז עס מאַרד" — — —

אזוי האט א דערצארנטער מיין טאטע מיטן צודעק מיך געשלאגן,
א נאקעטער בין איך געלעגן און געציטערט,
גארניט האב איך דער באשווארענער געקענט אים זאגן,
ווי אן אויסגעהאקטער וואלד, וואס קען אפילו זיך פאר דעם געוויטער
ניט באקלאגן . . .

דער מיליאניקער קבר

די שקיעה — א לייב אויפן שוועל פון מיין קאמער —
פארשפארט דעם ארויסגאנג . . . איך שפרינג אפ . . . פארהאמער
די טיר . . . און פארקריך אויף מיין בעט אין דער פינצטער.
צו מיר זאל ניט גרייכן דער אפשיין דער מינדסטער.
איך ליג א פארמשפטער, שטום אויף מיין נארע,
ביז איבער מיין פנים פארציט זיך א כמארע,
ביז גליווער און טויט מיינע אויגן גייט איבער.
דאן עפענען אויף אין דער נאכט זיך די גריבער, —
איך הער אייך, פארפייניקטע ברידער, מיך רופן,
מיין גוף בלוטיקט אויס פון זיך טויזנטער גופן,
און גייט דורך דעם וועג וואס איר זייט דורכגעגאנגען,
דורך שאנד און דורך טויט און דורך גליאיקע צוואנגען.
א הונט א געפגרטער פויל איך אויף מיסטן,
אין פוילעניש פיל איך, עס וואקסן מיר בריסטן,
און זיידענע צעפ און א קינד אויף מיין ארעם, —
דאס קינד זויגט מיין ברוסט, און מיין מארד זויגט — דער ווארעם . . .
א זקן בין איך מיט פארדבקהטע אויגן,
מיין תפילה איז נאך ניט צום הימל דערפלויגן,
א קויל איז אריין אין מיין גארגל און שיפעט — — —
א יינגל בין איך וואס לויפט האסטיק און כליפעט,
אים יאנט נאך א שיער אין נאכט אנגעצונדן,
דארט פלאקערן טאטע און מאמע געבונדן . . .
און לעבעדיק ווער איך אין זאמד איינגעוואקסן,
נאך ווען עס דערגרייכט שוין די ערד צו מיין אקסל —
איך וואקס ארויס העכער — און קען אלץ ניט שטארבן,
דאן שטעכט א באגעט זיך אריין אין מיין שארבן,
ווי קלעפיקער וויין קומט דאס בלוט אויף מיין גומען —
און זיס, א דערלייזטער, פארזינק איך אין שטומען . . .
אין ווארסטיקע קברים מיט שוים אויף די מיילער, —
אנידערגעוואלגערטע קי פאר דעם קיילער,
אויף וואלדיקע הערנער די קעפ אנגעצויגן,
מיט קינדערשער שטוינונג אין אקסענע אויגן,

מיר ליגן פארטוליעטע איינס אין דעם צווייטן,
 ווי מיר וואלטן שטארבן זיך נאכאמאל גרייטן, —
 פארקלאמערט די האנט איבער האנט פונעם חבר,
 פארוואקסן אינאיינעם אין בלוט און אין גאווער,
 אזוי ווי א וואלד נאך א שטורעם אין שווייגן,
 פארפלאנטערט די ווארצלען, פארבראכן די צווייגן,
 אויף מוילן ווייט אונטער דער ברייט פון איראפע,
 די קברים פון שטיוול און פערד איינגעקאפעט. —
 עס זאל אויפן שוועל פונעם נייעם באגינען
 מער קיינער דאס קרעציקע פאלק ניט געפינען . . .

דער שולדיקער אבער מיין קבר וועט טרעפן, —
 דער שולדיקער קומט! . . . און ער בעט מיך : צעעפן
 די אויגן " . . . ער שלייכט זיך אריין אויף די קניען
 און קושט אויס פון מיינע פארגליווערטע וויען
 די טרערן . . . מיט ליבשאפט באהויכט ער מיין פנים,
 פון טויט און פון גליווער ארויס איך דערקאן אים :
 — ס'איז ער, וואס באשטראפט און דערנאכדעם באדויערט,
 און נאך דעם שגעון באפאלט אים א טרויער — — —
 מיין טאטע האט אים אויסגעפינצטערט אלמעכטיק, —
 אין שרעק און הכנעה זיין משפט בארעכטיקט, —
 דאס איז ער, דער גרויזאמער פון מיין דערקענטעניש,
 וואס ברענט אין זיין אייגענעם פלאם און פארברענט נישט . . .
 פארשאלטענע קראפט, וואס געמוזט האט באשאפן,
 פארשמידט אונדז צום מיל-שטיין פון צייט ווי די שקלאפן.
 נאך דער, וואס באשטראפט און דערנאכדעם באדויערט,
 פארפלאנטערט האט זיך אין זיין אייגענעם דויער — — —
 ער איז ווי א ברויזינג, וואס שלעפט אריין שיפן,
 דער ברויז קען אליין ניט ארויס פון פארטיפונג — — —
 ער רופט צו זיין חלום פון אורצייט זיך איבער,
 און קומט צו די טויטע אין זיערע גריבער,
 אזוי ווי א טויב ביי די קוואלן די שטילע —
 און בעט פאר דעם לעבן און טויט אונדז מחילה . . .

מיין שמיכל איז ווייטאג פון ליימיקן גליווער,

מיט אויגן פאַרמאַכטע איך שמיכל אַ סיווער,
אין ברנדער-גרוב בין איך אַ זקן געוואָרן,
פון מיר רעדט די בושע פון טויזנטער יאָרן :
— ביי טויטע אין קברים דו בעטלסט פאַרגעבונג.
נאָר קענסטו דען גאַנץ מאַכן ווידער די וועבונג
פון מירמלנע פעלדזיקע מאַנסבילשע לייבער,
דאָס מילך אין די בריסטן די ראָזע פון ווייבער,
דאָס בלוט וואָס געשפילט האָט זיי וויין אין געפעסן —
און ווערן פון ווערים און שטויב איצט געפרעסן ? . . .

ער שלייכט זיך אַרויס פון מגיפה-פאַרפעכטן
מיליאָניקער קבר, באַהאַנגען מיט פלעכטן,
זיי פלאַנצונגען פוילע פאַרשפינט אויף אַ וואַסער,
און אונטער די פלעכטן זיין פנים ווערט בלאַסער, —
און קומט באַלד צוריק אויף די פליגל פון שטורעם,
אַ ווירבל אַ פלאַמיקער יאַגט אויפן שפור אים,
עס ווירבלט אַ כמאַרע אַרום זיינע לענדן,
די אויגן פון אונטער די בליץ-ברעמען בלענדן,
זיי העק נאָך אַ מאַרד אין אַ טייך אַפגעשווענקטע — — —
דער שטערן צעאַקערט פון גרויזאַם-געדענקטע
מחשבות . . . ס'איז ער פון די היילן געהיימע,
וואָס וואַרפט אויף דעם גייער אין מדבר אַן אימה,
דאָס איז ער, דער אורפאַטער פון די נביאים,
וואָס האָבן פאַרווילדערט געדינט אויף די קני אים,
און אונדו אין זיין נאַמען אויף אייביק פאַרשאַלטן, —
דער באַרוועסער מאַן פון די בערג מיטן קאַלטן . . .
דאָס איז ער, וואָס רעדט דורכן רעגן און האַגל ;
אין פינצטערע קעלערס, אין אייביקן וואַגל
מיר האָבן דערוואַרט אים, דעם נוקם ונוטר —
אַט קומט ער — און אונדזערע פייניקער טויט ער !
איצט איז ער געקומען אין אונדזערע קברים,
און שווערט אויסגעצויגן דעם נאַקעטן אַרעם, —
זיי זיין זאָל ניט בלוטיק די נאַכט פון דעם מעסער —
וועט זיין די נקמה נאָך בלוטיקער, גרעסער ! . . .
ער שווערט — און די אונטערערד פול ווערט מיט רויכן,

דאָס בלוט שלאָגט אַרויס פון די באַרגיקע הויכן,
די דונערן הילכן פון תהומען צו תהומען :
— אַ שטראַף אַזאַ קומט וואָס זי האָט ניט קיין נאַמען — — —
אַ גזר — וואָס וועט אָנפילן פעלדזין מיט ציטער,
אַזוי וועט זיין האַרב זיין באַשטראַפונג און ביטער . . . "
ער שווערט — און עס פרייען זיך שטיל אויף די שטערן,
די דורות, וואָס דאַרפן געבוירן נאָך ווערן.
און וואַרטן מיט אומגעדולד קינדיש פאַרבאַרגן,
ווי פייגל אין וואַלד — אויף דעם ראָזן פרימאַרגן . . .
די בר־מננס אָבער אינאיינעם פאַרקלעמטע
פאַרגליווערטע שמייכלען . . . ווי כלות פאַרשעמטע
פון מערדער געשענדט אויפן וועג צו דער חופּה,
עס טוט ניט קיין ריר זיך די פליישיקע קופּע.
פון לייבער פאַרקריפּלעטע, בלינדע און לאַמע, —
און איך ענטפער אָפּ : „אַי, דו האַר פון נקמה,
די טויטע, וואָס ליגן אין זאַמד שוין באַגראָבן,
וואָס קענען דען זיי פון נקמה שוין האָבן ? "
—

פאַרשווינדט ער אין שטורעם — און קומט צוריק ווידער,
פאַרהילט אין אַ שליער פון שטראַלן די גלידער,
אים טריפט פון די הענט נאָך דער טוי פון באַשאַפונג, —
און גלייך ווי פאַרטאָג פון אַ ים־שטילן האַפּן
אַ שיף זעגלט אָפּ אויף אַ ווייטער נסיעה —
פריש רויטלען זיך זיינע פאַרטאָגיקע וויעס.
די קברים צעבליען זיך, ס'ווערט די ערד יינגער,
ער ציט אויס צום באַרג פון די מתים זיין פינגער,
און זאָגט : „איר פאַרשעמטע, איך וויל איך פאַרגעלטן,
און חריי צוליב איך אום דעם גאַנג פון די וועלטן,
יאַרטוונטער זיינען אָונעק מיטן גלויבן,
אַז זיי וועלן אויפשטיין אַמאַל פון די שטויבן,
דעם גלויבן דעם בלינדן בין איך איצט מקיים ; —
שטייט אויף נאָכן טויט צו אַ לעבן אַ נייעם !
שטייט אויף ! . . . " נאָר עס נעמען זיך טיפּער פאַרשטעקן
די מתים אין קבר . . . אַ קינד נעמט זיך ווערגן,
און ציט אויס די הענטלעך צום חלום פון לעבן, —
הויבט אויף זיך אַ האַנט, פון אַ גוף אים דאָ נעבן,

און נעמט אים אין קופע אריין מיט דערבארעם, —
אין טויט איז דער מאמעס ברוסט געענטער און ווארעם.
פארשטארט בלייבט דער שעפעריש-שטראליקער פינגער,
די ערד, וואָס געלאָפֿן אין זון־קרייז איז גרינגער
פון בין אַרום בלום . . . פֿאַלט אין תּהום אַראָפּ שטייניק,
דער שטויס וועקט מיך אויף — און מיין גוף, וואָס פֿאַראייניקט
האַט זיך מיטן טויט און געשטומט אויסגעלאָשן —
שטייט אויף קעגן אים מיט צעבונדענעם לשון :
„ מיר ווילן ניט אַטעמען מער מיט קיין נסים,
געטראָטן פון פייניקער קושן די פּיס אים,
מיר ווילן ניט לעבן שוין מער דורך קיין וואונדער,
דער האָס זאָל די וואַנט זיין, וואָס האַלט אונדז באַזונדער — — —
זאָל ער גיין ! ניט געפינען וועט ער קיין מנוחה,
ניט אין בויך פון דער ערד, ניט אין שניי־זאַווערוכע,
און טראָגן די וועלט וועט מיט טויזנט יאָר שפעטער,
אין פּרילינג — דער בוים אין קנאַספּן, אין בלעטער,
אין מדבר — דער באַרג אין די פעלדזיקע קאַרבן —
דעם אויסדרוק פון אונדזערע ליידן ביים שטאַרבן . . .
מיר ווילן ניט מער ! . . . ” בונט און יאָמער דער רוף איז,
ווי מיטגעקלאַגט וואַלטן די קומיקע תקופּהס, —
„מיר ווילן ניט מער ! ” — און פון פחד באַפּאַלן,
אַזוי ווי אַ חיה פֿאַרטייעט ביי שטאַלן,
ווען ס'וועקן די סטאַדעס דעם ישוב מיט גוואַלדן —
אַנטלויפט ער, דער האַר, אין די בערג זיך באַהאַלטן . . .

דער גוואַלד שטילט זיך איין, און די קברים פֿאַרשטומען,
איך ליג אינעם גרוב מיט פֿאַרגליווערטן גומען,
און זע דורך דער צייט ווי דער וועלטן־געביטער,
אַן עלנטער בלאַנדזשעט אַרום אין געוויטער,
ער שטייט ביי דעם ים־ברעג, וואָס קייקלט זיך ברויזיק,
ווי ס'וואַלטן די כּוואַליעס פון אים אָפּגעחוזקט,
ער קומט אין דער וויסט צו די באַרגיקע היילן,
און וויל אין דער שטילקייט די וואונדן זיך היילן,
נאָר ס'גלאַצן די היילן ווי בלינדע שוואַרצאַפלען,
אַנטלויפט ער און קלעטערט אויף פעלדזיקע שטאַפלען,
און גלייך ווי אַ בער אויף אַן אייז־באַרג אין צפון,
ער בלאַנקעט אַרום דורך די וויסטע איך־סופן . . .

די באלארדע פון מיין יידישן לשון

ביי דער נאכט פון די געסלעך, וואָס טייען פאַרלאַשן,
ברעכט אַרויס דאָס געזאַנג פון מיין יידישן לשון.

ער ברויזט דורך די פינצטערע גאַס־לאַבירינטן,
און ווי אַ פאַרפלייצונג — רוקט אָן זיך פון הינטן.

איין ברודער דעם אַנדערן האָט ניט באַנומען.
ביז דער טאַג איז אַוועק און די נאַכט איז געקומען.

אין טונקל דערקענען זיי איינער דעם צווייטן,
דאָס פּרעמדס הענגט אויף זיי ווי צעריסענע קייטן, —

ביידערנאַכט ווען אַ וואַלף נאַר אַ וואַלף קען דערקענען,
דערקענט זיך מיין שפּראַך און די אויגן איר ברענען.

מיין טאַטע זינגט שטיל און זיין קול איז פון סאַמעט —
איך הער מיינע ברידער פון רייסן און זאַמוט.

איך גיי נאָך די טרויעריק שטילע ניגונים,
און טרינק פון אַ קאַלטן טיף־נאַכטיקן ברונעם.

לאַטגאליע — מיין מאַמע מיט נאַכט־אויגן גרינע,
וויגט איבער איין קאַפּ זיך ווי איבער אַ תחינה.

ס'גייט אויף האַלבע נאַכט, ווי אַ זון אַ צעגליטע
אויף צייטיקע פעלדער — מיין לשון פון ליטע.

ווי סנאַפעס אין אַסיען פון שטורעם געדראַשן —
צעשפּריצט מיין געקערנטער פּוילישער לשון.

אַן אַזערע פליעסקעט אין קלאַנג אין וואַלינער,
אַזוי טויאיק און פּריש ווי דער אייער דער גרינער.

א שמעק טוט מיט וויינקעלערס, אויבס, מאמעליגע,
מאלדאווישע דעמבענע יידן — ניט היגע.

מיט לידער אין שענקען און וואליאכס פארבענקטע,
און חרובע היימען פון דניעסטער פארשווענקטע.

ווי פאספאר אין טארף — נעמט אין טונקל מיר שיינען,
ווען פריידיק און הילכיק צערעדט זיך אוקראינע.

א רוף טוט דער סטעפ דורך די ווינטיקע קליידער,
א זונג טוט דער אלטער פארגעסענער חדר.

ביי דער נאכט פון די געסלעך, וואס טייען פארלאשן,
וואקסט ארויס הונדערט־הענטיק מיין יידישער לשון.

און איינער דערהערט האט די שפראך פון זיין מאמע,
און א וואקל געטאן אין זיין קינדער־וויג סאמע . . .

און איינעם דער לשון נעמט בריען און שטעכן,
ווי א גנב געכאפט אויפן ארט פון פארברעכן . . .

און ווער פון די אינגעווייד וויל אים אויסמייקן,
און קען ניט — און מוז אין זיין עקל זיך ווייקן . . .

ביי דער נאכט פון די געסלעך, וואס טייען פארלאשן,
ברעכט ארויס מיין געפייניקטער יידישער לשון.

מיט דעם יאמער פון רעגן אין הארבסטיקע צווייגן —
און געפלאטער פון פייגל אין זוניקן שטייגן.

מיט משוגענער פרייד פון א שטראם איבער שטיינער —
און קריצן פון טויטע פארשטשירעטע ציינער.

און ווערטער ווי שטריק איבער תהומען געשליידערט,
פארבינדן די הערצער, פארפרעמדט און דערווייטערט.

א געברויז . . . און ס'באנעמען זיך לענדער און קאנטן
דורך אַטעם, דורך קלאַנג דעם געשפּירטן, געאַנטן . . .

און ס'קלינגען זיך קלאַנגען ווי טייכן צוזאַמען,
און קאַכן אַריין אין מיין האַרץ ווי אין ימען . . .

און איך שפּיגל אין זיי, ווי אין מאַרמאַר-באַטיינען
מיין פנים, וואָס טונקלט און טריב איז פון וויינען . . .

אַרויסגעפלאַצט האַבן פון וויין-ברויז די שפּונטן
פון לשון, וואָס יערט ביי מיין פאַלק אויף די גרונטן . . .

און איבעריק איז מיר שוין מער ניט מיין ווייטיק,
מיין האַפענונג איז פאַר מיין לשון נאָך נייטיק.

פאַרברענט איז מיין היים און אין חורבות פאַרזונקען,
נאָר קערנער אין אַש האָט מיין לשון ווי פונקען.

און דער ווינט אומעטום טראַגט די קערנער פאַנאָדער,
ווי מיין פאַלק זיינע ביינער צעזייט אויפן וואַנדער, —

און ערגעץ וואו וועט נאָך אַ וואַנדערער קומען,
און דעם טראַפן דעם לעצטן פון דורשטיקן גומען,

אַריינהויכן וועט ער אין מויל פון אַ צווייטן, —
און ווי בינען צעטראַגן דעם האַניק פון קווייטן —

מיין לשון באַפרוכפערן וועט מיינע ברידער,
און אַ קלונג טאַן דורך זיי וועט מיין האַרץ, מיינע לידער.

וואָס איך האָב אין געסלעך, וואָס טייען פאַרלאַשן,
געזויגן מיט בלוט פון מיין יידישן לשון . . .

מאמעס יידישע

א, מאמעס יידישע, האָט קינדער !
זייט פלייסיק, פרוכטבאַר, ווי די בינען־קעניגן,
איר זאָלט דער מערדער־מאַכט דער בלינדער,
וואָס האָט געמאַכט אונדזו הפקר, ביליק
און, ווי די מיין, אונדז אויסגעטיליקט —
פאַרעקשנט ווידערשפעניקן . . .

האַלט פאַר טויבן אונדזו דער שפאַרבער, —
זיי פון צענדליק טויזנט טויבן אַ געבערערין !
האַלט אונדזו פאַר פאַרשווערער דער פאַרדאַרבער, —
מער זיך אין דער אונטערערד, אין שפאַלטן,
מער זיך אין דער פינצטערניש באַהאַלטן,
מוטער מיין — פאַרשווערערין . . .

ניטאָ פאַר דיר קיין גליק באַוונדער,
אַ מאַמע מוזסטו איצטער זיין פאַר אַלעמען — אַ פלעגערין
פון עופעלעך פאַרלאַזטע הונדערט,
די מאַסע מוזסטו אויף די אַקסל טראָגן,
ווי ס'טראָגט איר קינד, ביי פעלד־אַרבעט דערשלאַגן
אויפן קאַרק — די נעגערין . . .

דיין קינד האַסטו מיט צער געזויגן,
די זאַרג האָט דיר דאָס בלוט־מאַרד פון די אַדערן —
מאַמע יידישע — אַרויסגעצויגן ;
איצט מוזסטו אָפגעבן דיין פאַלק — דיין לעבן,
דאָס בלוט פון דייע איידעלע געוועבן —
אַלץ, וואָס עס וועט פאַרערן . . .

ווי ס'שפריצט מיט זילבערנע פאנטאנען
א ווייסע מירמל-פרוי, וואָס שוועבט ווי אַ באַפליגלטע
אויף פלאַנצונגען אַרומיקע, וואָס וויאַנען —
אַזוי זאַלסטו דערפרישן אונדז, באַלויכטן,
שוועסטער מיין, אין בלוי-שיין, אין באַהויכטן,
אין שמיכל אַ פאַרויגלטע.

איך ווייס פון מיינע יאָרן בין איך עלטער,
געפרואוועט האַרץ מיינס, זאַל עס דיך ניט קימערן,
גרייט בין איך צו אומגיין אַ פאַרשטעלטער
כמורנער זקן . . . נאָר אין מיינע אויגן
הערט ניט אויף אַן אויסגעבענקטער רעגנבוין
פאַרביק שימערן . . .

אי קו פארלאג

\$2.50	דר. חיים זשיטלאָווסקי—ייד און וועלט
2.50	נחמן מייזל—י. ל. פּרץ (זיין לעבן און שאַפן)
1.75	חיים גראַדע—דורות (לידער און פּאַעמעס)
	מ. זוינער—יידישע ליטעראַטור אינעם 19טן יאָרהונדערט
2.50	1טער באַנד
5.00	פּאַלקס-געזאַנגען לויטן נוסח פון ח. קאַטילאַנסקי (מיט נאָטן)
3.00	בריוו און רעדעס פון י. ל. פּרץ—צונויפגעזאַמלט נחמן מייזל
3.00	שלום אַש—דער מאַן פון נצרת (ראַמאַן אין 2 בענד)
1.50	א. ראַבאַי—דער יידישער קאַבאַי (ראַמאַן)
1.50	א. ראַבאַי—איז געקומען אַ ייד קיין אַמעריקע
1.00	איציק פעפער—רויטאַרמייאיש (אויספאַרקויפט)
1.75	דער נסתר—די משפּחה מאַשבער (ראַמאַן)
1.50	ז. זוינפער—דאָס געזאַנג פון אַ גלויביקן
1.25	מלכה לי—קינות פון אונדזער צייט (לידער)
1.00	מ. גאַלדשטיין—ביראַ-בידזשאַנער אויפן אַמור און אנד.
1.00	אברהם ביק—חסידות-מאַטיוון אין דער יידישער ליטעראַטור
1.00	דאַרע טייטלבוים—אינמיטן וועלט (לידער)
1.00	יעקב מעסטעל—אונדזער טעאַטער
1.00	קלמן מרמר—אַנהייב פון יידישער ליטעראַטור אין אַמעריקע
1.00	ב. עפעלבוים—פאַרלאַשן ליכט (דערציילונג)
5.00	ג. בוכוואַלד—טעאַטער \$3.00 דע-לוקס אויסגאַבע
1.00	פּרידריך ענגעלס—לודוויג פּיערבאַך (איבערזעצט פון ש. זוינער)
.35	קעגן די אַנפּאַלער אויף דר. ח. זשיטלאָווסקי (זאַמלונג)
.20	דר. ח. זשיטלאָווסקי—אונדזער נייער קולטור-ווילן
.20	מ. אַלגין—פאַלק און קולטור
.25	נ. מייזל—דורות און תקופות אין דער יידישער ליטעראַטור
.25	ל. קאַברין—ריווערסייד-דרייוו (דראַמע אין 3 אַקטן)
.25	ש. אַפטער—דער בונט און אַנדערע דערציילונגען
.10	איליאַ ערענבורג—דער קריג און דער שרייבער
.5	לעאַן קאַברין—פון דייטשמעריש צו יידיש
.15	דער נסתר—העשל אַנשעלעס, דער זידע מיטן אייניקל
.5	ג. מייזל—אייזיק מאיר דיק
.50	אַלזעלטלעכער יידישער קולטור-קאַנגרעס

עם דרוקט זיך און דערשיינט אין גיבן:

דר. חיים זשיטלאָווסקי—דער זין פון מענטשלעכן לעבן

דאובן בריינין—פון מיין לעבנס-בוך

דוד האַפשטיין—איך גלויב (לידער)

איציק פעפער—די שאַטנס פון וואַרשעווער געטאָ (פאַעמע)

מ. ווינער—יידישע ליטעראַטור אינעם 19טן יאָרהונדערט (2טער באַנד)

נחמן מייזל—פאַרגייער און מיטגייער

אַדרעס

YKUF, 189 Second Avenue, New York 3, N. Y.

